ANUL X. - SERIA II - a. - No 534

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 1 Martie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

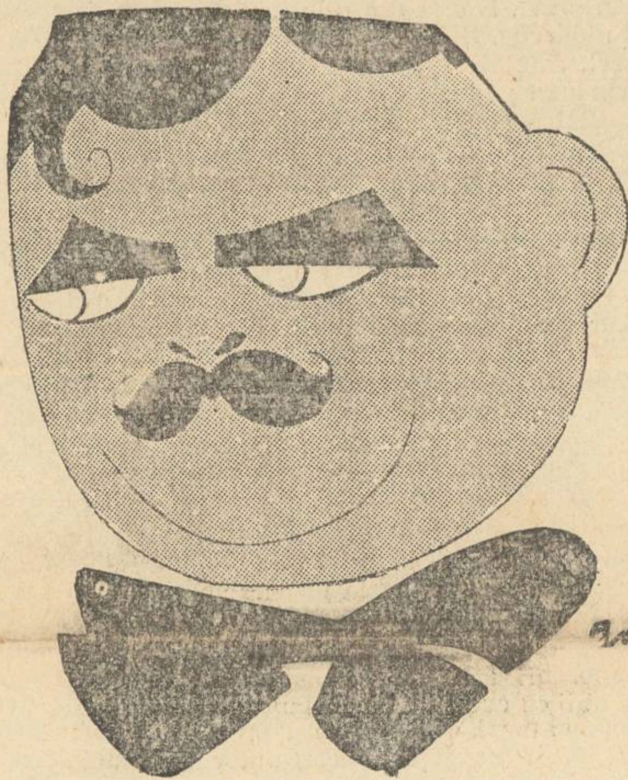
FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Tudor Arghezi şi generaţia nouă

D. Arghezi este poate singurul scriitor care după douăzeci şi cinci de ani de activitate scriitoricească (şi ce activitate: bogată, nouă, vijelioasă!) nu avea încă un volum. Poeziile d-sale, răspândite prin reviste şi ziare, circulau şi se transmiteau, oral, ca imnurile aezilor din antichitate. Cunoşteam, acum vreo zece ani, un subtil şi distins poet român care adunase toate poeziile d-lui Arghezi, descoperindu-le prin publicaţii astăzi uitate, prin reviste de care nimeni nu mai ştia, şi care nu mai puteau fi găsite nicăieri. Făcuse din ele un volum ciudat, un album arghezian pitoresc şi amestecat. Erau acolo, probabil, poeme de care însuş d. Arghezi nu-şi mai aducea aminte. Poemele acestea, însă, le ştiau pe derost, pe atunci, mulţi tineri. Ele constituiau pentru aceşti tineri o revelaţie, un îndemn şi o hrană. O întreagă generaţie de scriitori a pornit astfel, la drum sub auspiciile poeziei d-lui Arghezi. Acestei poezii se datoreşte, în bună parte, vigoarea nouă şi proaspătă a versului românesc de după război.

Este un merit enorm. Dela Eminescu încoace nu s'a mai văzut, în literatura noastră, o influenţă mai covârşitoare.

T. Arghezi

Totuş, o mică observaţie. Este o deosebire între cele două influenţe. Una, a lui Eminescu, a fost, mai ales, transmisiunea unei atitudini sufleteşti, a unei stări de spirit „eminesciane", stare de spirit care vieţuia, latentă, în sufletul tineretului din anii 1890-1900 şi pe care Eminescu o revelase şi o exprimase într'o formă nouă şi frapantă. Acest fenomen d. Ibrăileanu l-a analizat şi l-a pus la punct în chip magistral.

Cu influenţa poeziei d-lui Arghezi lucrurile nu s'au petrecut tocmai la fel. Inainte de toate această poezie a deschis un drum nou expresiei. D. Arghezi a sfărâmat zăgazuri stilistice, a orânduit altfel cuvintele şi a dat frazei întorsături mai îndrăzneţe şi mai ciudate. A dat „un sens plus pur aux mots de la tribu", cum spune Mallarmé despre Edgar Poe.

Această nevoie a unei expresii noui exista în sufletul tuturor tinerilor scriitori care debutau în preajma anului 1919. Fără a rupe contactul cu trecutul, fără a voi distrugerea tradiţiei şi fără a nesocoti marile opere trainice din literatura de dinainte de război, tinerii de pe atunci aveau sădită în ei bănuiala plină de nădejdi că literatura română oferă încă imense terenuri inexplorate şi posibilităţi infinite. In această explorare d. Arghezi pornise, deja, demult, cu vreo douăzeci de ani în urmă. Pornise singur, sau aproape singur, lăsându-şi în urmă tovarăşii. D. Arghezi a oferit tinerilor scriitori de acum zece ani un exemplu şi o încurajare. Poezia d-sale a fost imitată, dar puţin: imitatorii d-lui Arghezi au dispărut repede. In schimb exemplul d-sale a fost urmat. Revoluţia stilului literar român pe care d-sa o începuse a fost continuată de toţi scriitorii generaţiei tinere. Ea este astăzi un fapt îndeplinit. Se scrie altfel dela război încoace. Se scrie altfel dela d. Arghezi încoace.

Dar, încăodată, asta nu înseamnă că se scrie *cum* scrie d. Arghezi. Influenţa d-sale se simte, fără îndoială, din când în când, în anumite întorsături de frază, pe care d-sa le-a încercat cel dintâi şi care astăzi au devenit patrimoniu comun. De o influenţă mai profundă nu poate fi vorba. D. Arghezi a deschis un singur drum nou: al d-sale. Nimeni nu l-a urmat pe acest drum — fie că nimeni n'a îndrăznit, fie că nimeni n'a vrut să-l urmeze. E sigur, însă, că d. Arghezi a încurajat prin exemplul său, şi pe alţii să-şi deschidă drumul. La hotarul viitorului d. Arghezi a arătat direcţia în care aveau să se îndrepte drumurile cele noui.

Poezia d-lui Arghezi n'a avut imitatori (spre deosebire de aceea a lui Eminescu) pentrucă n'a exprimat o stare de suflet colectivă, pentrucă n'a trezit stări sufleteşti similare. Aici stă şi originalitatea dar în acelaş timp şi singularizarea d-lui Arghezi. Din această pricină n'a creat un curent.

Privită în afară de orice consideraţii de influenţă, poezia d-lui Arghezi apare ca un urias monument, turn Eiffel ridicat la hotarul a două epoci literare române. Noutatea ei nu este numai o noutate de expresie. Dimpotrivă este, în primul rând, o noutate de fond (fără de care, dealtfel, nu poate exista nici în expresie o adevărată noutate). Sunt câteva accente argheziene care răsună adânc şi se răsfrâng mereu în durabile ecouri: accente de revoltă, de adânc misticism; o suavitate astrală alături de o cruntă viziune a abjecţiunilor vieţii; o dragoste de oameni şi în acelaş timp o ură de oameni; un avânt tânăr şi proaspăt, care se prăbuşeşte deodată în adâncuri de infern; un amestec de urît şi de frumos, de inform şi de diform, o învălmăşeală de contraste care se rezolvă într'o puternică, vijelioasă, ciudată şi câteodată sublimă disarmonie.

Proza d-lui Arghezi a exercitat altfel de influenţă. Mai directă. Mai simţită. Se poate spune că a produs un curent.

In primul rând în stilul polemic. D. Arghezi este un polemist unic, în ţara noastră. Verva d-sale, susţinută de un vast arsenal de expresii pitoreşti şi incizive, s'a cheltuit, până astăzi, în sute şi sute de articole. Activitatea d-lui Arghezi în această direcţie a fost prodigioasă. Sunt pagini de polemică din „Cronica" (revistă pe care prin 1915-16 o conduceau d-nii Arghezi şi Gala Galaction) care sunt capodopere ale genului.

Dar adevărata proză de mare literatură a d-lui Arghezi ne-a fost revelată abia cu volumul „Icoane de lemn", apărut anul trecut şi „Poarta neagră" apărut de curând în editura „Cultura Naţională".

Toate calităţile de expresie şi stil din poeziile d-sale se regăsesc, pe alt plan şi întrebuinţate cu alte scopuri, în proză. Credem că în proză elementul întunecat, sarcastic, infernal din d. Arghezi are preponderenţă. Suavitatea care apare deatâtea ori în poeme, apare în proză mai rar, foarte rar. Mai ales în „Poarta neagră". Este o reuşită unică în literatura noastră, acest tablou sumbru şi sinistru al Inchisorii. D. Arghezi notează fără milă tot ce e abject, murdar, penibil şi tâmp în lucruri şi în suflete. Fără nici-o milă. E o carte de ură şi de amărăciune. O carte de pasiune şi de invectivă. Şi scrisă cu un violent simţ al contrastelor.

In poezie d. Arghezi a exprimat câteodată ceiace îl supără şi de multe ori ceeace îi este drag.

In proză, cu deosebire în „Poarta neagră" a exprimat mai ales ceeace îl supără, îl jigneşte sau îl înfurie.

Se scrie altfel dela d. Arghezi încoace. Putem spune că se şi înjură altfel. Stilul d-sale polemic a făcut pui. Dar să ne grăbim să spunem: *quot licet Jovi non licet...* Ce e permis d-lui Arghezi nu e permis multora. Imitatorii în polemică ai d-lui Arghezi i-au furat meşteşugita unealtă dar se slujesc strâmb şi greşit de ea. Povestea „Ucenicului vrăjitor" al lui Goethe, care a deslănţuit furia elementelor dar a uitat cuvântul magic cu care să le oprească...

Dacă d. Arghezi ar fi creat o şcoală, opera lui ar fi suferit poate de popularizarea imitaţiilor, bune sau proaste; pentrucă o astfel de popularizare prin imitaţii este mai întotdeauna o banalizare. Opera d-sale ar fi rămas şi în acest caz, vie şi trainică.

Nefiind imitat decât într'o mică măsură, d. Arghezi îşi păstrează caracterul de adâncă şi intangibilă originalitate, mereu prezentă.

Prin asta şi exemplul d-sale trăeşte — şi serveşte, mereu.

AL. A. PHILIPPIDE

Mi-am adunat tristeţea

Mi-am adunat tristeţea din şesurile moi,
Din nopţile uitate şi de prin munţii goi,
Din sufletele moarte şi pulberea din drum.
Din zarea unde basmul se mântuie în val
De cântec melancolic din fluier şi caval,
Purtând pe plaiuri veacuri şi turmele duium.

In mine doarme vremea, ca vulturul pe stânci,
Cu aripele pline de vânt şi zări adânci,
Păstrând din vechea-i râvnă spre înălţimi de pisc,
Izbânzile purtate de vajnicul lui plisc,
Şi'n vinele menite puternicelor ghiare
Şi gâlgâit de sânge şi melodii de soare.

Din lumea fără margini, ca un etern vosglas,
Şi urletul de fiare şi-al ramurilor cântec,
Ingemănate paşnic în suflet mi-au rămas,
Cu îngăimări de rugă şi şoapte de descântec.

Căci viaţa, vrăjitoare, în vălvătaia sobii,
Bolborosind se pleacă să-mi tălmăcească bobii,
Se bucură şi râde când iese numai rău,
Şi scuipă ştirb veninul părerilor de rău.
Torcând, motanul negru spinarea şi-o 'ncovrigă
Şi depe vatră focul zădărniciei strigă.
Incerc să plec, dar soarta mă ţintuie pe loc,
Mi-apucă mâna stângă şi cată în ghioc,
Apoi spre podul palmei privirea şi-o aduce,
Pe urmele 'ncâlcite cu degetul se duce,
Vorbeşte cu ea însăşi, în nu ştiu ce meleag....

Hei! Care urmă duce spre visul meu pribeag,
Spre dragostea râvnită, spre zările deschise ?
Port drumurile morţii, pe podul palmei, scrise,
Şi învârstat pe frunte valeatul meu întreg.
Ci-arată-mi, vrăjitoare, cum să-mi citesc destinul,
Să izgonesc din mine tristeţea şi tot chinul
Şi taina vieţii mele să pot să mi-o dezleg.

GEORGE LESNEA

Marius Bunescu — *Pescari la Sulina*

Slăbiciunea părintelui Grigore

de I. AGÂRBICEANU

Notarul pensionat Damian ne povesti o istorie veche, auzită şi de el din bătrâni, despre păţania popii Grigore din Măhaci. Iată ce ne povesti în seara aceea de toamnă târzie:

Din satul în care poposise peste noapte, popa Grigore porni la drum des de dimineaţă. Plecase de-acasă de patru zile, cu dăsagii în spate, şi cu popasuri din sat în sat, peste noapte. Nu trăgea la preot, ci la casa ce-i eşia mai întâi în drum. Nu-i trebuia mâncarea nimănui: avea în dăsagi. Şi nu voia să dea faţă cu tagma lui. Plecase de acasă plin de îngrijorare, şi se temea să nu-l zgândărească cineva cu întrebările. Orice popă, dacă ar fi tras la el, l-ar fi descusut să-i afle pricinile pentru care trebuia să meargă acum, în toiul iernii, la vlădicie. Creştinii la care lua sălaş de noapte îl întrebau şi ei, dar se mulţumeau cu răspunsul părintelui: „Am o treabă grabnică la vlădicie". Care popă nu putea avea la vlădicie o treabă grabnică?

Ingrijorarea cu care plecase de-acasă îi mai crescu pe drum, şi frământarea gândului nu-l părăsia decât odată cu somnul ce-l copleşia, cum era frânt de oboseală, îndată ce punea capul pe căpătâi.

Când eşi din casa în care poposi mai pe urmă, se opri o clipă în prag, zise tare: „Cum mi-o ajuta Dumnezeu, aşa va fi", îşi făcu o cruce largă şi porni cu paşi iuţi.

Părintele Grigore din Măhaci era un om cât un munte, în puterea bărbăţiei, şi dacă n'ar fi purtat barbă, nime nu l-ar fi luat drept faţă bisericească, ci mai degrabă un haiduc. Invăţase slovă puţină, şi se încurca în cetanii, dar biruia cu glasul: avea un glas dulce şi puternic, care împlinea cu prisosinţă lipsurile.

Când ajunse în vârful dealului de unde se vedea resfirat în vale orăşelul de scaun, se opri să răsufle. Işi scoase căciula miţoasă şi se închină spre răsărit. Aburi deşi se ridicau din pletele sale negre, bogate.

— Ce-o fi, vom vedea, spuse el din nou şi porni pe coastă la vale. Ii trecu prin cap un gând de copil: „Ptii! dac'aş avea o săniuţă", şi simţi căldură la inimă. Era un drum de sanie! Zăpada îngheţată, cu netezimi de os şi străluciri de ghiaţă verzuie-albastră, îl ademeni să-şi ia avânt să lunece ca pe dăniuş la ghiaţă. Dăsagii vărgaţi cu albastru îi săltară în spinare. Lunecând, îşi întinse braţele în lături, ca două prăjini. Şi când se opri, îşi luă un nou avânt.

— Vezi aşa, măi băete, — măi! Ajungem mai în grabă la vlădicie.

La poalele dealului se întâlni cu un domn uscăţiv, cu barbă rară, sură, un om mijlociu de statură, care se plimba agale, în mână cu un toiag ciudat. Domnul se oprise de mult privind mirat la cel ce luneca pe dăniuş cu braţele răschirate, cu dăsagii săltându-i în spate.

— Bună dimineaţa, zise cu glas puternic părintele Grigore.

— Bună dimineaţa! răspunse străinul.

— Parc'ai fi popă, dumneata! Adause streinul măsurându-l pe părintele Grigore din cap până'n tălpi.

— Popă, da. Da'mi pare că şi dumneata!

— Şi, eu!

— Rău semn să te'ntâlneşti cu popă la drum", zise cu năcaz Grigore. Şi tocmai când să intru în oraş! De dimineaţă te-ai sculat!

— De dimineaţă că am treabă, cum văd că ai şi dumneata.

Grigore oftă:

— Am, da! M'a chemat cu pecetie Bobiţă ăsta! Ştiu eu ce are cu mine?

— Care Bobiţă?

— D'apoi Vlădica ăsta, Vlădica Bob, cum s'ar zice.

— Da' de unde esti dumneata?

— Din Măhaci, din munte. De patru zile vin pe gerul ăsta. Mare canon pe mine! Va trebui să merg în faţa lui.

— Te vei duce, dacă te-a chemat. Dar nu vei putea merge aşa. Să ceri dela cineva o reverendă să te 'mbraci preoţeşte. Aşa se cade.

— Am auzit eu că aşa-i legea. Da' nu ştii dumneata când mă pot înfăţişa? Mi-e degrabă că acasă am opt capete de vită în grajd, şi patruzeci de oi în turişte, şi slugă n'am.

— Ai putea merge şi azi, dar vei fi ostenit de-atâta cale. Stai şi mai răsuflă până mâne. Iar mâne pe la unsprăzece, după ce te vei fi îmbrăcat în reverendă, poţi merge.

— Ostenit nu-s, dar cum nu cunosc faţă popească aici, o să-mi trebuiască vreme până voi găsi haina de care spui. Voiu face cum zici. Voiu merge mâne. Văd că dumneata mai cunoşti câteceva din obiceiurile de pe la vlădicie. Mulţumesc pentru sfat, şi mai bună ziua.

— „Mergi sănătos".

Popa Grigore o porni spre oraş, străinul îşi continuă plimbarea.

In ziua următoare Popa Grigore se înfăţişe la vlădicie într'o reverendă prea scurtă; i se vedeau jumătate din turetcii ciubotelor potcovite. Şi-i era prea strâmtă: la piept abea o putu prinde în câţiva nasturi.

Un flăcăiaş îl întrebă de nume, intră pe-o uşe înaltă, şi nu peste mult reveni.

— E şedinţă în consistoriu, părinte, dar când ţi-a auzit numele, Măria sa a spus să intri. Se vede treaba că-ţi ştie pricina.

— O ştie că Măria sa mi-a trimis pecetea.

Părintele îşi trecu mâna prin părul miţos, îşi netezi barba mare, şi, după ce ciocăni în uşe, intră.

Inaintea lui o sală mare, goală. Câteva scaune pe lângă pereţi. Privi întrebător la flăcăiaş: nu-şi bătuse joc de el? Tânărul îi făcu semn, arătând spre o altă uşe, în faţă. Părintele Grigore, în vârful ciubotelor se apropie şi ciocăni rar în uşe.

— Poftim! se auzi dinlăuntru.

In jurul unei mese lungi, acoperită cu postav verde, şedeau vr'o opt popi bătrâni, iar în frunte, — să nu-şi creadă ochilor — Grigore văzu pe străinul cu care s'a întâlnit ieri dimineaţă, când să intre în oraş.

Pe popa din Măhaci îl trecură sudorile.

— Iartă-mă, Măria Ta, nu te-am cunoscut ieri dimineaţă, şi am vorbit ca un prost ce sunt.

Vlădica Bob povestise oamenilor întâlnirea cu popa Grigore. Işi făcea plimbarea de dimineaţă în drum către gropile cu bucate, unde adunase, de ani, cereale din belşug, şi din care împărtăşi mai târziu, în seceta cea mare dela începutul veacului al nouăsprezecelea, multă lume şi de pomană şi cu bani grei.

Vlădica zâmbi subţire când văzu surprinderea părintelui Grigore. Zâmbiră şi sfetnicii lui, şi-şi întoarseră feţele bărboase către preot.

— Eşti pârât de parohienii tăi, — începu Vlădica,— luând dintre scrisori una şi ridicând-o subt nas. Va trebui să răspunzi şi să te aperi. Pâra e grea!

— Nu ştiu nimic rău la sufletul meu, Măria ta, oftă popa Grigore, legănându-se în ciubotele uriaşe.

— Te pârăsc oamenii că ai jucat mai de multe ori în sf. Biserică, în sf. altar. Pâra e adeverită cu multe nume de creştini, care sunt gata să jure pe sf. cruce. După cum vezi, acuza e grea. Ai fost beat, pe semne, şi ţi-ai uitat de cinstea pe care o datoreşti casei Domnului. Dacă ai făcut blestemăţia la beţie, greu te vei apăra, căci popă beat în biserică, dacă e dovedit, i se ia darul.

(Continuare în pag. II-a)

Dacă n'ai fost beat, lucrul ne pune pe gânduri, pe mine şi pe cinstitul consistor. Ar trebui să ne gândim că-ţi lipseşte o doagă, şi scrie la canoane că popa scrintit la minte nu mai poate sluji. Insă mie, după câte văd, îmi pare că nu-ţi lipseşte nici o doagă. Ar mai putea fi o pricină de tâlc: poate n'ai învăţătură popească de fel şi ai luat darul cu nevrednicie".

Ochii tuturor erau aţintiţi la el. Şi în odaia cea largă nu se auzia decât răsufletul greu al popii Grigore. Scoase dintr'un buzunar adânc o batistă mare, sură, şi începu să-şi şteargă faţa şi fruntea. Apoi, scuturându-şi capul să-şi aducă în ordine pletele, zise cu glas de mare umilinţă.

— Măria Ta şi cinstite feţe ale consistoriului! Iată eu sunt popă cu dreptate şi cu omenie, şi nu voiu minţi, apărându-mă! Carte multă nu ştiu, dar îmi ştiu face slujba şi mi-o fac cu frică şi cu cutremur. Ştiu că-s nevrednic de cinstea preoţească, şi mă tem de Dumnezeu şi de Maica Precistă. Dar după ce am darul şi oamenii răi cer să fac slujba, o fac că n'am încătrău. De beutor nu-s beutor, Măria ta, şi n'a fost neam de neamul meu. Nici după muerile altora nu umblu; am muerea mea şi mi-e destul. Eu sunt popă cu credinţă, Măria ta, şi nici un rău nu simt la inima mea. Nu sudui, nu mă cert, nu mă bat cu oamenii prin crâşme. Sunt un popă de omenie. Dar nu voiu să-l las pe diavol să-mi intre în suflet şi să mint.

E adevărată pâra, Măria Ta, am jucat în sf. altar. Am săvârşit, ticălosul de mine, această nelegiuire.

El tăcu, oftând din greu şi privi în pământ.

Vlădica Bob schimba feţe şi priviri cu canonicii.

— Şi cum te aperi de-o asemenea faptă? Cum se poate ca un preot, îmbrăcat în odăjdii, să joace în o biserică? E lucru nemai auzit.

— Adevărat, Măria ta, că-i nemai auzit, începu cu greutate popa din Măhaci. Cu ce să mă apăr păcătosul de mine? Iată ce este, Sfinţiile voastre, eu popa Grigore din Măhaci, sunt un popă de omenie. Nime nu se poate lega de mine cu nici o vorbă slabă. Dar când aud fluerul mă *stropşeşte* dacă nu fac un pont, ori unde mă voiu afla. Mă apucă cu o căldură în tot trupul, mă ia ca un vânt năpraznic, picioarele-mi încep să tropăe fără voia mea, şi mort-copt trebue să fac un pont să mă războiu. Altfel aş muri pe loc. Va fi un blestem, Măria ta, da-i mai tare decât mine.

Iată, nu tăgăduesc, îmi mărturisesc vinovăţia.

Vlădica Bob zâmbi din nou când auzi aşa. Era limpede că preotul spunea adevărul. Câţiva canonici începură a râde în barbă. Şi toţi priveau zâmbitori, cu voe bună, la popa Grigore.

— Asta-i mare minune, fiule, zise Vlădica cu bunăvoinţă. Zici că te ia ca un vânt năpraznic! Nu te-ai rugat lui Dumnezeu să te apere de-aşa primejdie?

— Ba m'am rugat, Măria ta, şi-am stat în coate şi în genunchi, şi am ajunat zile de-arândul, am bătut mătănii. Totul e în zadar. Când aud fluerul m'apucă.

— Şi cum auzi fluer în vremea Liturghiei?

— Pe la noi sunt mulţi păcurari, Măria Ta, că ţinem oi multe. Şi mereu se'ntâmplă să treacă pe drum ciobanii. Am vorbit cu unii să înconjure biserica, Dumineca şi în sărbători în vremea liturghiei. Dar par'că ei ţin minte?

Canonicii râdeau acum fără a se mai ascunde. Râdea şi Vlădica. Iar pe popa Grigore îl treceau sudorile morţii.

— Fiule, zise Vlădica, se vede că eşti un mare jucăuş, şi patima ţi-e 'n sânge. Nu vine din vânt ci din tine. Dacă eşti aşa de mare jucăuş, fă-ne şi nouă un pont să te vedem şi noi cât eşti de vrednic.

Părintele Grigore se întristă: „Vlădica îşi bate joc de mine" îşi zise el. Dar, după ce-şi ridică ochii din pământ, şi văzu numai seninătate şi voe bună la toţi care îl priveau cu un fel de încântare, simţi că-i vine inima la loc.

— Fă-ne şi nouă un pont să te vedem ce plăteşti, zise cel mai bătrân dintre canonici, care şedea la dreptul Vlădicului.

— Dar cum să joc, Măriile voastre, dacă nu cântă nime din fluer? Să chemaţi pe-o slugă din curte să zică aci în gang. Nu trebue să intre înlăuntru, răspunse Grigore prinzând putere.

— Fluieraşi n'am printre argaţi, părinte, zise Vlădica. Joacă acum şi fără cântec de fluer.

Părintele Grigore când auzi aşa şi simţi că nici unul nu-l lua în bătae de joc, se legănă o vreme din şale, începu să şuere o învârtită, şi de-odată se porni ca o furtună, sărind până'n grindă, îndoindu-se până la pământ, bătând cu palmele turetcii ciobotelor, şi făcând nişte ponturi şi nişte forme straşnic de iuţi şi frumos undulate. Bătea podelele cu călcâele şi se frământa într'un ritm pe care numai el îl auzia, învârtindu-se ca într'un vârtej în răstimpuri. Nu mai vedea pe nime, nu auzia hohotele de râs ale canonicilor care se înecau şi unii se ridicară în picioare dând din braţe şi zvârlindu-le peste cap. Privirile i se schimbară: întâi tulburi, apoi tot mai aprinse, pe urmă limpezi.

— Destul, părinte Grigore, strigă Vlădica Bob care râdea încovoindu-se peste masă. Destul că se betegesc măriile lor.

Dar popa Grigore nu-l auzi, şi numai într'un târziu se potoli. Nasturii săriră de la reverendă; o ridicase subsuori c'un fel de scârbă. Când se linişti, păru iar ruşinat.

— Mergi în pace acasă, părinte Grigore, zise Vlădica Bob. Văd că eşti om şi preot de omenie. Dacă pentru slăbiciunea asta te-ar mai pârî oamenii, să fii liniştit Nime nu se va atinge de Sfinţia ta pentru atâta treabă. Şi David a jucat de bucuria casei Domnului. Mergi în pace la ale tale.

Popa Grigore sărută mâna Vlădicului, dela care luă blagoslovenie, sărută mâna canonicilor şi, aiurit încă, eşi cu mare sfială.

Episcopul se ţinu de cuvânt: mulcomi pe parohienii din Măhaci cu o scrisoare frumoasă, spunându-le să-i treacă cu vederea slăbiciunea popii Grigore care e popă cu credinţă şi cinstit într'altfel. Şi le mai scrise să dea veste la toţi păcurarii să nu mai treacă cu oile şi cu fluerul pe lângă biserică în vremea liturghiei să ducă în ispită pe-un preot de omenie. Şi de frica blestemului vlădicesc păcurarii ţinură porunca, iar popa Grigore nu mai căzu în ispită în sf. Biserică.

I. AGARBICEANU

Citiţi azi **Realitatea No. 213**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Caleidoscop intelectual

Monumente şi ruine din Bucureşti

Pictorul R. Iosif va face să apară în cursul lunii Aprilie a. c., în editură proprie, o culegere de douăsprezece aquaforte, reprezentând monumente şi ruine din Bucureşti.

Lucrarea va fi însoţită de un studiu introductiv şi va apărea într'un tiraj limitat de cincizeci de exemplare.

Turnul dela Arhivele Statului

In cursul lunii Martie, autorul acestei interesante culegeri artistice va publica un prospect lămuritor, dând relaţii cu privire la felul prezentării şi la preţ.

Prospectele vor avea anexate buletinele de subscriere.

Reproducem din mapa care este în curs de complectare „Turnul dela Arhivele Statului".

Clemenceau şi Rodin

Consiliul comunal din Paris a decis să ridice la Champs Elysées o statue lui Clemenceau, alegând pentru aceasta intersecţia dintre Avenue Alexandre III şi Avenue Marigny. S'au ivit însă discuţii violente în ce priveşte artistul care să facă statuia. Rudele lui Clemenceau stărue pentru un sculptor, bun prieten cu familia, pe când opinia publică ţipă să se institue un concurs. Academia Artelor Frumoase a votat o rezoluţie, prin care cere guvernului şi Consiliului Comunal să vegheze ca „omagiul să fie demn de pornirea care-l inspiră, iar locul ales să fie la înălţimea acestei porniri şi a operei de artă ce urmează a se înfăptui". Dorinţa Academiei a fost adusă la cunoştinţa miniştrilor de interne, războı, instrucţie şi artă, precum şi a prefectului Senei şi a consiliului comunal. Un ziar parizian exclamă, nu fără oarecare dreptate: „Acum putem fi siguri că monumentul lui Clemenceau va fi o oroare".

Cu prilejul acestor discuţii, unul din intimii „Tigrului" povesteşte o convorbire avută odinioară cu Clemenceau, care-i spusese: „Cu sculptorii n'am avut noroc. Am avut mai întâi deaface cu Rodin, care şi-a bătut joc de mine. Lumea-l credea grozav; asta fiindcă se proclama el însuşi geniu pretutindeni şi lumea sfârşise prin a-l crede. Intr'o zi mi-l anunţă feciorul şi-mi zic: „A venit geniul, să-l primesc". De cum intră, mă roagă cu insistenţă să-i dau un scăunel. Mă uit la el surprins, dar amintindu-mi că geniul e vecin cu nebunia, îmi zic: „Să nu-l contrariez, căci asta ar putea avea urmări grave". Feciorul îi aduce deci scăunelul, pe care Rodin se cocoţează imediat şi începe să-mi privească de sus craniul. După câteva minute, se dă jos şi-mi spune: „Acuma-ţi cunosc capul şi pe dinăuntru şi pe dinafară". Zicând acestea pleacă, iar eu îmi spun: „E fără îndoială nebun". Uitasem cu totul întâmplarea, când într'o zi mi se anunţă din nou vizita lui Rodin. „Iar a venit nebunul", îmi zic cu teamă. Dar îl primesc. Ei bine, ştii ce-mi aducea? Bustul meu în bronz... L'am pus într'un dulap, l'am încuiat cu cheia şi acolo stă şi azi".

Clemenceau era un om aspru. Bustul făcut în condiţiuni atât de ciudate de Rodin nu e deloc rău. Nu numai asemănarea cu modelul e frapantă, dar mai ales mişcarea şi expresia sunt admirabile prinse.

Einstein în America

Genialul creator al teoriei relativităţii se află actualmente în America; între altele, a vizitat şi oraşul Hollywood, pentru a-i împlini soţiei sale o dorinţă veche: aceea de a-l cunoaşte personal pe Chaplin. Intâlnirea dintre soţii Einstein şi Chaplin a fost din cele mai animate, a durat însă numai o oră, timpul marelui matematician fiind foarte disputat. Adevăratul scop al călătoriei sale în America este să ia parte la verificarea experimentală a teoriilor lui. Se ştie că pe Mount Wilson se află cel mai mare telescop din lume; lentila acestui telescop are 2½ metri în diametru şi cântăreşte nu mai puţin de 4000 de kilograme. Fierăria care o susţine a fost confecţionată în şantierul unde s'au construit în timpul războiului mondial vasele de luptă americane. Activitatea lui Einstein este exclusiv teoretică, lucrările practice executându-se de astronomii Observatorului. Se caută în primul rând a se determina mai exact viteza luminii, care joacă un rol foarte important în teoria relativităţii. După Einstein, viteza luminii de 300.000 kilometri pe secundă ar fi un maxim, o viteză mai mare decât a luminii neputând exista.

Bineînţeles că jurnaliştii americani roesc ca albinele în jurul marelui matematician, care nu poate scăpa totdeauna de asalt. Intrebat de un reporter dacă teoria sa se va putea concretiza vre-odată într'o formulă scurtă, pe înţelesul tuturor, Einstein a răspuns: „Desigur, se va putea găsi o formulă scurtă, aşa cum s'a găsit pentru legea lui Newton".

La întrebarea dacă crede în existenţa altor planete locuite de fiinţe vii, şi dacă aceste fiinţe pot fi asemănătoare oamenilor, Einsten a răspuns: „Probabil că mai sunt corpuri cereşti locuite, cred însă cu neputinţă să existe aiurea fiinţe perfect asemănătoare omului. Structura noastră trupească este în funcţie de condiţiunile de viaţă de pe pământ; deşi numărul corpurilor cereşti este infinit de mare, este exclus ca toată gama condiţiunilor de viaţă terestre, al căror rezultat este omul, să fie repetată exact pe alte tărâmuri. Locuitorii altori lumi sunt desigur altfel construiţi decât omul".

Nemesis

Un tânăr poet austriac **Hans Schlumberg**, deja cunoscut prin alte câteva piese de teatru, ajunsese în ajunul unui mare succes cu drama **„Wunder um Verdun"**, plină de viziuni arzătoare din timpul războiului şi tragicul lor contrast cu vremurile de azi. Piesa trebuia să se joace la Leipzig şi autorul era la repetiţia generală, când făcu un pas greşit, se prăbuşi de pe scenă şi muri. Tema tratată în dramă era nebunia, lipsa de orice senz a morţii din războiu, nebunie de care-şi dau seama mai bine acei ce se reîntorc de pe front în lumea de după războiu.

„Auzi tu, Europa? Vezi tu, Europa?!" sunt vorbele pe care le spune un politician, dar care pot fi luate ca motto şi conţinutul acestei patetice drame, care devine şi mai patetică prin moartea tânărului autor. — **I.**

„Cenodoxus"

Iezuiţii din epoca barocului au avut o însemnată activitate dramatică. Din această epocă a rămas o piesă de teatru „Cenodoxus", care, după o istorie a Jezuiţilor în limba germană, a fost compusă cam prin secolul XVI-lea. Hugo von Hofmanstahl într'o călătorie la Madrid, cu puţin înaintea sfârşitului său, a răsfoit manuscrisul găsit acolo în muzeu şi s'a gândit la o adaptare pentru festivalele dela Salzburg.

In urmă Richard Metzl, colaboratorul lui Reinhardt a reluat ideia aceasta şi a început a căuta prin Germania vreo urmă despre acest manuscris. După cercetări infructuoase şi prin alte ţări a descoperit în cele din urmă o copie într'o bibliotecă din Salzburg.

Piesa e scrisă în latineşte şi, după un interview dat de Metzl unui ziar vienez, este o dramă grandioasă, un fel de Faust care exprimă toată deşertăciunea gândurilor şi aspiraţiilor omeneşti.

Viaţa şi moartea lui „Cenodoxus" un avocat care în aparenţă era un om virtuos şi caritabil, iar în fond un scelerat fără ruşine, e descrisă în scene de un puternic dramatism şi tratate cu o vigoare uimitoare. Pe scenă apare Christ apoi Sfinţii Petru şi Pavel, demoni şi îngeri simbolizând virtuţi, vitii, boale şi bătrâneţe.

La fine scena e împărţită în două etaje: jos funeraliile lui „Cenodoxus", sus judecata din urmă, în care sufletul lui Cenodoxus este precipitat în focul Gheenei.

Textul a fost tradus în limba germană de fiica lui Metzl, iar Reinhardt studiază adaptarea şi punerea în scenă a piesei pentru cel mai apropiat festival dela Salzburg, ceeace este un mare eveniment pentru lumea literară din Germania şi Anglia, care urmăreşte cu un deosebit interes activitatea lui Reinhardt.

Un discurs funebru... amuzant

Un American original din statul Virginia fiind un pasionat colecţionar de insecte, era în stare să plătească pentru un singur gândac sume imense. Familia îngrijată de soarta averii, îi îngreuia pe cât putea achiziţiile. Foarte supărat, colecţionarul se despărţi de familie şi nu mai voi să ştie de ea până la moarte. Simţindu-şi sfârşitul aproape, el puse să se înregistreze un film vorbitor în care-şi dădu verbal dispoziţiile testamentare şi-şi ţinu sie însuşi un mare discurs funebru. După incinerare se proectă în sala crematoriului filmul vorbitor. Spectatorii, veniţi în număr mare la acest spectacol unic, îl văzură sculându-se din pat şi-i ascultară discursul funebru. Averea şi-a lăsat-o pentru scopuri filantropice, iar colecţia entomologică unui muzeu; fiului său i-a lăsat 2 dolari şi sfatul să-şi bage mai repede minţile în cap. Familia a atacat testamentul.

Inţepături

D-lui G. Cantacuzino, pictor şi fruntaş politic.

Eu îţi spun asta fără pic de ură,
Că 'n ţara competenţelor uşoare —
Tu care faci aşa cum faci pictură,
Era fatal s'ajungi şef de... culoare...

Poetului G. Gregorian

— „Succes volumul va avea
Nu azi ci după moartea mea".
Il văd voinic şi-mi spun: Se poate —
Contează pe longevitate. —

T. M.

LA 1 MARTIE
apare revista
CINEMA
publicaţie consacrată exclusiv cinematografului, 40 pagini format mare, hârtie velină, numeroase clişee în culori, bogat material informativ.
PREŢUL 10 LEI

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREŢUL LEI 70

Plagiate, furturi şi mistificări literare

Plagiatul e mereu la ordinea zilei. Pare că plagiatul e un fel de îndeletnicire simpatică, nu lipsită de oarecare frumuseţe. O îndeletnicire cu care scriitorii se amuză, nu fără oarecare cinism. Plagiatul dă astfel de lucru moralizatorilor, care propovăduiesc folosirea mijloacelor cinstite în răspândirea ideilor.

Independent însă de orice consideraţii teoretice, — voiesc să amintesc aci de câteva cazuri de plagiat, celebre. Mărturisesc că le plagiez dintr'un mic studiu al unui scriitor german, al cărui nume nu interesează. Procedez cu sânge rece, fiindcă ştiu pertinamente, că acest scriitor a luat datele dela alt scriitor sau istoriograf (fără însă să le indice numele), care la rândul lor, etc. Iată aceste cazuri:

Stendhal a transcris pur şi simplu din cartea unui anume Carpani, 200 de pagini din totalul celor 298 pagini ale cărţii sale: „Vie de Haydn". Numărătoarea a fost făcută de către Romain Rolland. Stendhal n'a reacţionat niciodată la acuzările de plagiat ce i s'au adus. Acestea îi erau atât de indiferente, încât se povesteşte că Stendhal deşi a furat capitole întregi din cartea lui Goethe: „Italienische Reise", i-a trimes totuş lui Goethe, cu dedicaţia omagială de rigoare, cartea sa de călătorii în Italia, în care a înglobat toate aceste capitole.

Goethe s'a amuzat mult de această întâmplare (vezi „convorbirile cu Eckermann"). Anatole France a furat în tot timpul vieţii sale ca o cioară. Insuşi Tolstoi a furat dela un abate francez conţinutul unei nuvele. La observările abatelui, Tolstoi n'a replicat nimic. Hoffmannsthal a luat aproape cuvânt cu cuvânt o povestire dela Goethe, dar şi Goethe a furat-o tot aproape cuvânt cu cuvânt din nişte memorii vechi franţuzeşti. Hoffmannsthal are o poezie de trei strofe, din care una este luată în întregime din „Des Knaben Wunderhorn". E una din cele mai frumoase poezii ale liricei moderne. D'Annunzio a copiat pagini întregi din Flaubert. Anatole France, întrebat asupra acestui furt şi-a exprimat părerea spunând că au fost vremuri când originalitatea poeţilor era desconsiderată. Prelucrarea din autori mai vechi era privită ca o datorie de onoare a poetului (fără însă ca acesta să arate izvoarele). Conceptul de proprietate a ideilor este o apariţie istorică efemeră, de dată relativ recentă.

Acum câţiva ani a făcut în Germania scandal plagiatul poetului Bret Brecht, care a copiat o baladă întreagă din François Villon, dând-o drept operă originală a sa.

Cum vedem problema plagiatului se referă la proprietatea literară a ideilor. Mulţi sunt de părere că o astfel de proprietate nici nu există. De aci şi dreptul de a plagia. In ştiinţă aproape că nici nu se poate vorbi de proprietatea ideilor. In filosofie, da. Dar şi aci ,furtul la drumul mare se practică aproape în toată voia. Din când în când numai, se aude câte un strigăt de revoltă. Il notez ca pildă, pe acela al caracterologului Ludwig Klages. In marea lui carte: „Der Geist als Wiedersacher der Seele" — Klages scrie, în prefaţă: „Trăiesc printre contemporanii mei capete mai strălucite decât mine, trăiesc unii cu cunoştinţe mai bogate şi alţii care au avut succese mai mari, dar în ceva deţin şi eu recordul: sunt cel mai jefuit (ausgepluendert) autor al vremei de azi".

Un alt scriitor german, al cărui nume îmi face plăcere să nu-l spun, vorbind de furturile şi mistificările literare, menţionează într'un studiu al său, că primii furi literari au fost orientalii şi anume Arabii şi Perşii. Era în vechime obiceiul la Perşi, ca autorii tineri să nu scoată cărţile lor decât sub numele unui autor mai renumit, mai bătrân, contemporan lor sau decedat. Din Orient obiceiul mistificării literare a trecut prin Grecia şi Roma, în Europa. Pare că francezii sunt cei mai mari mistificatori. Numele cele mai cunoscute sunt ale lui Voltaire, Diderot, Merimée şi Balzac.

De pildă Balzac, a scos sub titlul „Monsieur de Paris", memoriile judecătorului de instrucţie Samson. Mistificarea a fost descoperită în 1863, când au apărut adevăratele memorii ale acestui judecător, scoase de ultimul Samson, un anume Henri Samson. Cu zece ani mai târziu s'a aflat că şi aceste memorii erau false. Autorul lor, jurnalistul d'Olbrant a plătit lui Henri Samson pentru tăcerea sa, suma de 30.000 franci. Celebră este şi mistificarea lui Merimée cu ale sale „Cântece ilirice". Merimée a povestit el însuşi cazul. A voit să facă o călătorie în Iliria, i-au lipsit banii, s'a gândit să descrie mai întâiu voiajul său şi cu banii ce-i va câştiga să plece apoi într'adevăr în Iliria. Lucrul a prins. Cei mai buni cunoscători ai Iliriei fură mistificaţi. Puşkin însuşi a tradus în ruseşte 15 din „cântecele ilirice" ale lui Merimée. Se spune că Merimée a fost mândru până la moartea sa de reuşita acestei mistificări. Dar nici Puşkin nu s'a dat înlături dela astfel de mistificări. A scos o serie de nuvele groteşti pe numele de Bjelkin.

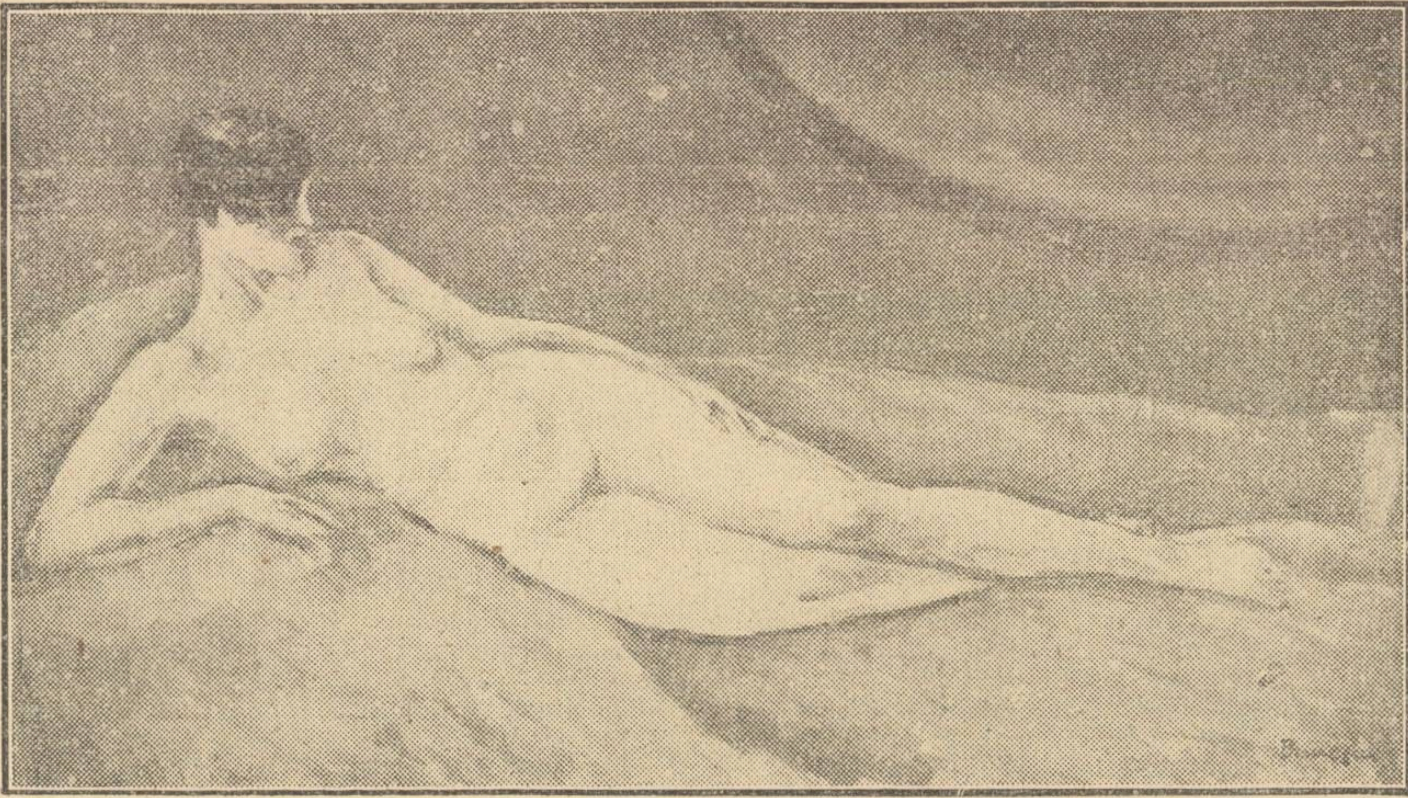
Se ştie că literatura memoriilor a dat cele mai numeroase cazuri de mistificare. Memoriile false ale lui Ludowic al XIII-lea, ale cardinalului de Richelieu, ale lui Fouché, ale contelui de Cagliostro, ale doamnei de Pompadour, ale lui Frederic cel mare, — au fost multă vreme în circulaţie. O mistificare mai puţin reuşită a fost aceia a englezului William Irland, care deodată a anunţat că a găsit printre hârtiile sale vechi scrisori, socoteli, contracte şi chiar o piesă, toate ale lui Shakespeare. La reprezentaţia piesei publicul a descoperit mistificarea.

Autorul dela care am „furat" toate aceste date, arată că pentru a izbuti în mistificare, este necesar ca mistificatorul să posedă darul imitaţiei stilului aceluia care e imitat. Aşadar e necesară practica pe ascuns a metodei „à la manière de..."

Cum vedem, cu plagiatele, furturile şi mistificările literare, nu trebue să luăm lucrurile prea în serios. Nici chiar atunci când e vorba de mistificări „à la manière de Shakespeare", sau furturi directe „à la manière de Flaubert, Anatole France, etc".

I. PUNTEA

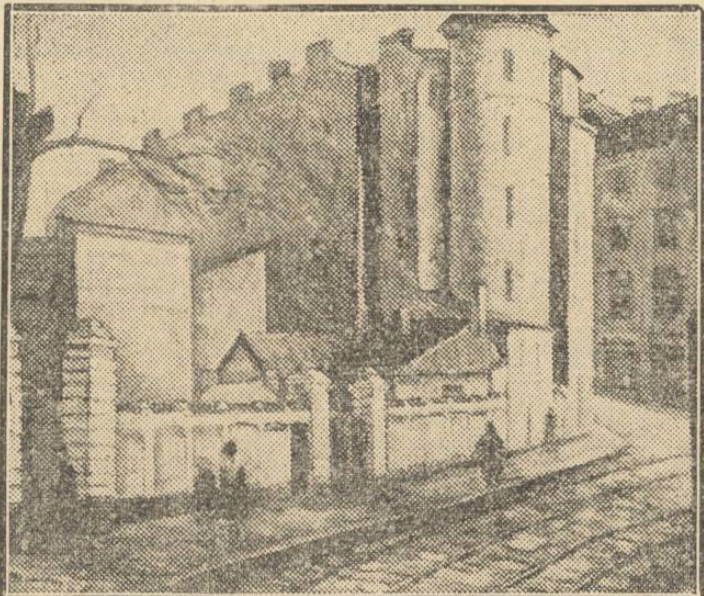
INDISCUTABIL PAINEA HERDAN E CEA MAI BUNA

Marius Bunescu *Nud*

PLASTICA

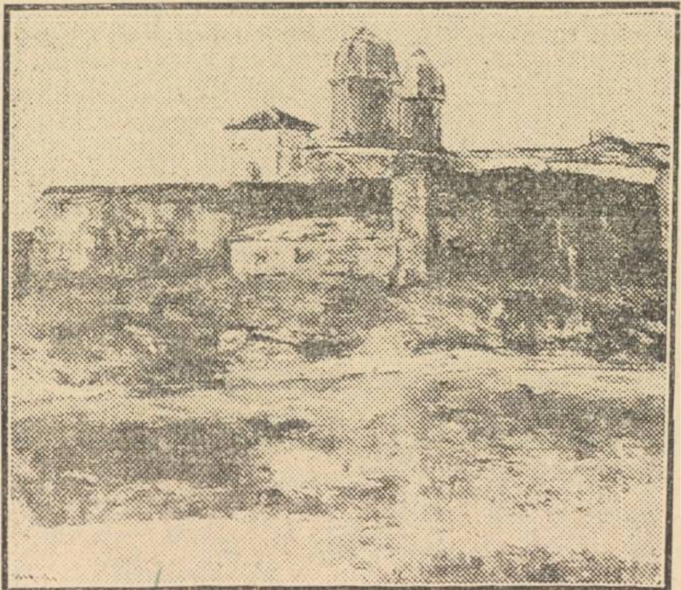
In atelierul său dela Muzeul Simu, pictorul *Marius Bunescu* a organizat ca în toţi anii o expoziţie de privelişti româneşti şi străine, cărora le-a adăogat câteva naturi moarte şi flori.

Marius Bunescu *Strada Belvedere*

Din primăvara Veneţiei, în iarna plumburie a Bucureştilor, — din Suceava cu ruine şi drumuri pe râpă, în Iaşi, în Constanţa sau în Vatra Dornei, — în preajma bisericilor, mânăstirilor şi cetăţuilor, paleta domnului Bunescu încearcă o succesivă adaptare la tonul local, la atmosfera care se resfrânge şi în excursia spirituală a artistului, nu numai în cea fizică.

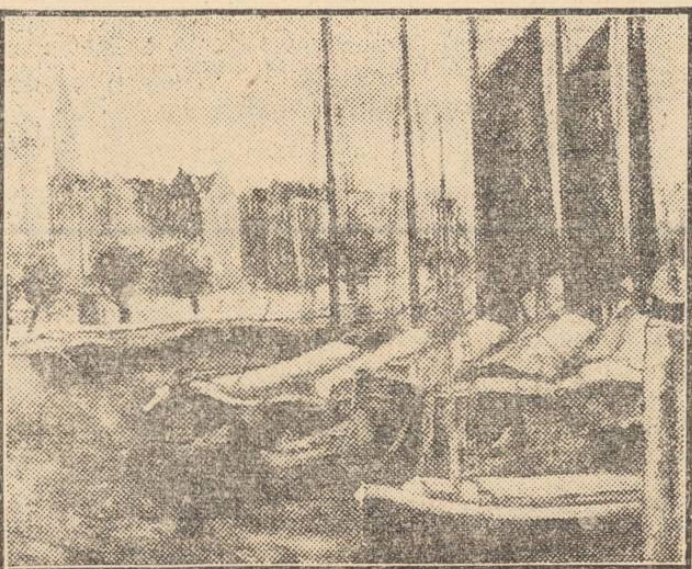
Fiecare motiv naşte în domnul Bunescu o altă senzaţie de culoare şi de viziune, o altfel de vibraţie lăuntrică.

Marius Bunescu *Comana*

Priviţi, de pildă, peisagiile dela Vatra Dornei. Câtă deosebire între ele şi toate celelalte peisagii ale sale! Şi nu numai ca tratare, dar mai ales ca simfonie de culori şi ca ritm general al compoziţiei...

Divers şi nou dela pânză la pânză, pictorul Bunescu stabileşte, cu măestrie neîntrecută, game deosebite, ca atmosferă şi efect, între două privelişti cu subiect restrâns şi obişnuit de iarnă, sau între două grupuri banale de fructe.

Marius Bunescu *Rotterdam*

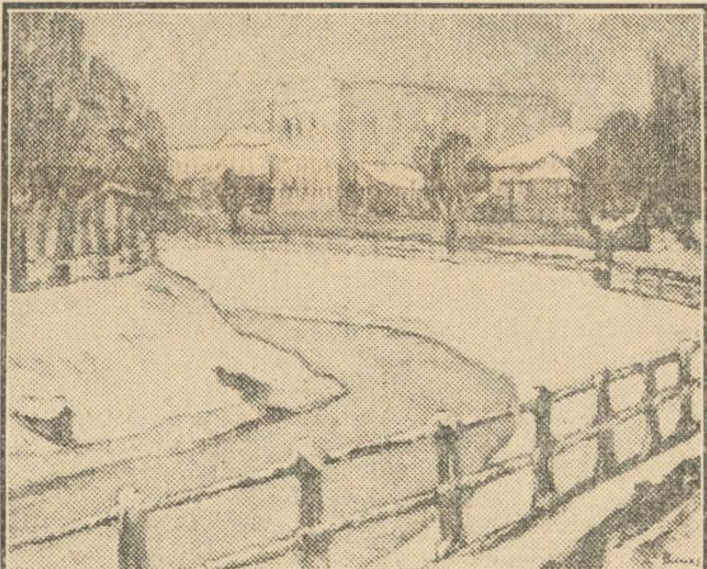
Unitatea în varietate, însuşirea de frunte a stilului artistic, se afirmă în opera d-lui Bunescu cu toată plinătatea ce se poate atribui acestui principiu estetic. Pentrucă între puţinii noştri artişti care şi-au elaborat cu strădanii sincere şi serioase un stil propriu, domnul Bunescu ocupă un loc de cinste.

D-sa n'a imitat pe nimeni nici chiar atunci când se părea că şovăie, şi nu s'a mulţumit cu experienţa altora, — care poate fi preţioasă, dar e de cele mai multe ori dăunătoare.

Din căutări personale, din dezamăgiri şi nădejdi, artistul s'a clădit pe sine aşa cum e: unic şi inimitabil.

Cei ce cred că-l pot imita, greşesc. O sensibilitate atât de complexă nu se poate calcula mecanic şi reproduce în serie.

Şi nici pentru artist nu este o glorie şi nici o satisfacţie să fie imitat, să facă şcoală. Insemnează să se banalizeze în chip forţat — prin alţii — fără ca el să contribue câtuşi de puţin la demonetizarea propriei sale opere.

Marius Bunescu *Cheiul Dâmboviţei*

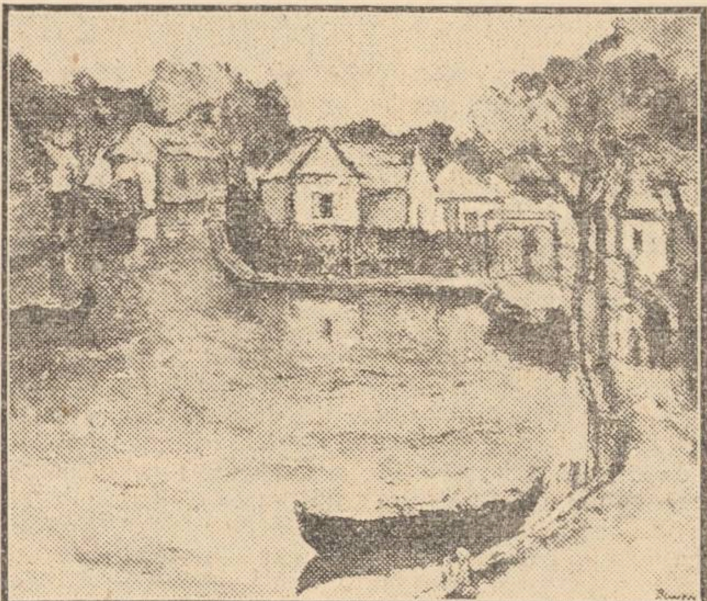
Domnul Bunescu a avut acest noroc ca opera d-sale să nu afle un astfel de răsunet primejdios, să nu stârnească „o modă“.

* * *

Lucrările din anul acesta ale d-lui Bunescu aduc o materie mult adâncită. Uleiul e cercetat în toate resursele sale plastice şi utilizat în toate posibilităţile lui expresive.

Culoarea e constant transperantă. Chiar tonurile cele mai grele sunt curate, proaspete, evocatoare.

Construcţia formală, ca şi cea cromatică, evoluează echilibrat şi armonios.

Marius Bunescu *Vâlcov*

Opera pictorului Bunescu e originală nu numai prin spontaneitatea şi noutatea expresiei, ci şi prin noutatea conţinutului ei sufletesc.

Fondul şi forma, deopotrivă umanizate în acelaşi puternic elan vital, găsesc în pânzele d-lui Marius Bunescu posibilităţi infinite de explorare artistică.

E un exemplu reconfortant de probitate, de muncă şi de talent generos.

E mai ales un îndemn preţios pentru tinerii care nu mai cred în nimic.

H. BLAZIAN

Concursul „Adevĕrului literar"

O taină

De mult lăsasem în vale Pârscovul şi urcăm muchia dealului pe drumul care duce la mânăstire. Buzăul care face un cot spre dreapta, pare o şuviţă de lumină ascunsă pe ici pe colo de hugeacurile de pe malu-i dinspre noi şi de cele două poduri ale liniei ferate, care alunecă când în dreapta când în stânga râului şi pe care un tren în depărtare se vede ca o omidă negricioasă ce se târăşte pe un luger.

Ajunşi pe muchie, drumul în urma noastră pare o panglică cenuşie, unde adierile de vânt stârnesc pe alocuri pale de praf şi de nisip. La scoborîş roata căruţii târşindu-se împiedicată lasă o urmă de culoarea oţelului pe drumul de argilă întărită de secetă, care se subţiază în depărtare ca un şarpe, furişându-se în pădure la umbra copacilor.

Pădurea, leagănul visurilor copilăriei noastre, unde se ascundeau smeii poveştilor cu care ne ameninţa bunica, pădurea unde se rătăcea fetiţa cu scufiţa roşie, ori unde adormia Sânziana în palatu-i de cristale. Pădure pe care te-am cunoscut înainte de a te vedea şi pe care după ce te-am cunoscut te-am purtat în suflet când am fost departe de tine.

Când intrăm sub bolţile de crăngi înlănţuite ale stejarilor, cerul pare zdrenţuit de frunzişul prin care soarele asvârlindu-şi privirile calde pătează umbra pădurii cu o ploaie de bănuţi aurii.

Suntem patru. Eu, tuşa Uţa, un văr şi un flăcău Cârstea, tot rubedenie legată prin căsătoria tuşii cu Ştefănică Iuga adormit întru Domnul. In timp ce respir mireasma ierbei şi jilăveala frunzelor, aud glasul molatec al tuşii care povesteşte:

...Altădată când timpurile erau mai bune şi oamenii mai credincioşi, porneam la mânăstire mulţi dintr'un sat. Ce daruri duceam, ce sărindare dădeam! Când după o săptămână petrecută în acea singurătate în rugăciune şi post, ne întorceam acasă, ni se părea că suntem îmbrăcaţi într'o haină neprihănită. Noaptea fiind lume multă ne culcam afară sub stele. Ce frumos era când ne trezeam în dimineţile cenuşii şi răcoroase, în sunetele de clopot ale utreniei...

Aşa povestea tuşa Uţa, amintindu-şi cu drag de timpul de odinioară şi de călătoriile ei la mânăstire. Aş vrea să ascult glasul plăcut şi liniştit care-mi deşteaptă timpuri bătrâneşti, dar cântecul păsărelelor ce sar prin pomi, îmbinat cu frunzişul care glăsueşte în vânt şi bâzâitul bondarilor nu-mi dă pace. Iată unul, cu platoşa strălucitoare cum trece în sbor bătând aerul cu aripele lui străvezii, oprindu-se pe o floare şi aurindu-se de polen. Uitându-mă mai bine văd că floarea a crescut lângă un stejar, trăsnit în cine ştie ce furtună. Imi amintesc, şi sufletul meu de băiat crescut la ţară este mişcat, când eram de-o şchioapă şi mă ascundeam în jocurile cu camarazii în scorburi asemănătoare, mă căţăram prin pomi după cuiburi de păsări, sau adormeam în fâneţi lângă flori ce-mi mângâiau obrazul...

Dar gândurile mi se duc. Stejarul trăsnit l-am lăsat în urmă şi ochii îmi alunecă dela potecile umbrite care se pierd printre copaci la gâtul ros de jug al boilor.

— „Sărmane bou! Văd încordarea ta, când tragi carul pe drumuri pline de glod şi plugul când desţeleneşti pământul şi mă gândesc că viaţa ta nu-i decât o continuă încordare. Oamenii te bat, te sudue şi tu totuş le dai pâinea. Nu cuvânţi, dar ochii tăi mari şi veşnic umezi spun mai mult decât vorbele. Iar, când istovit, îţi odihneşti mădularele pe un maldăr de pae, sufli greoi cum a suflat odinioară unul din neamul tău, ca să-l încălzească pe acela ce se născuse în iesle.

* * *

Ca o insulă într'o mare de verdeaţă turlele celor două biserici ale mânăstirii Ciolanu se înalţă strălucitoare în lumina după amiezii. In curtea mânăstirii ne întâmpină un frate care face cunoscută la stăreţie sosirea oaspeţilor.

Tuşa Uţa se odihneşte pe o bancă de lemn sub un stejar bătrân, iar noi ceilalţi nerăbdători să vizităm împrejurimile, ne înşiruim pe o cărare mărginită de zăplazuri de verdeaţă şi mai cu vorba, mai cu snoava, ne pomenim pe nesimţite la cetăţuie.

Un călugăr pe care îl găsim săpând într'o grădiniţă din apropiere ne dă desluşiri că biserica ar fi fost făcută în vechime de monahul Iosif şi reînoită mai târziu din milostivenia regelui Carol I.

Ne mai povesteşte de viaţa simplă, de posturile şi rugăciunile care se fac la schit, pentru iubirea şi îndurarea Domnului faţă de semenii noştri. Vorba-i şi ochii blajini îi arată vârsta mai înaintată decum o are.

Intre timp vedem pe tuşa Uţa că vine înspre noi şi la vederea tuşii călugărul îi urează bună-sosire ca unei cunoştinţe vechi.

— „Te-am căutat părinte la mânăstire, începu tuşa, însă un frate mi-a spus că eşti aici.

Vărul meu şi Cârstea s'au depărtat puţin, scurgându-li-se ochii după un măr ce stă împovărat la câţiva paşi, iar eu ascult fără interes convorbirea dintre ei. Imi închipuiam că părintele îşi reaminteşte de tuşa din timpul când a mai venit pela schit, dar câteva vorbe aruncate mi-atrag deodată atenţia.

— „Cred că ai deslusit scrisoarea mea, părinte, unde îţi spuneam că din mia de lei pe care mi-ai dat-o am făcut împrejmuire la mormântul Smarandei şi am pus cruce cioplită din piatră de Neagu al Casandrei dacă ţi-l mai aminteşti. Eu n'am mai putut veni de-atunci. Acum un an la Sân-Petru s'a împlinit douăzeci de ani de când s'a prăpădit sărăcuţa... Am făcut un parastas cu slujbă frumoasă, a slujit părintele Matei dela noi din sat, o desgropasem, i-am spălat oscioarele cu vin, le-am pus într'o faţă de pernă curată şi le-am îngropat după slujbă“.

Tuşa vorbea, iar călugărul rămăsese cu amândouă mâinele proptit în coada sapei şi cu ochii în pământ. In pământul săpat proaspăt, în care pulsează viaţa ce o vedem toată în jurul nostru, în pământul care ne dă hrana zilnică şi care ne răpeşte şi ne ascunde sub glie, tot ce am iubit mai mult în viaţa noastră.

Am stat şi m'am gândit: nu-i o rubedenie? Intâmplarea făcuse să aud odată pe un moşneag din sat spunând că Smaranda e mama lui Cârstea. Murise într'o nenorocire, căzând într'o râpă din marginea satului, în săptămâna nunţii ei. Părinţii nu vruseseră să o dea înainte cu doi ani după un flăcău pe care l-a iubit, ci au silit-o să se mărite cu un altul care voia să o ia cu orice chip, cu toate că avea un copil din flori, pe Cârstea. Mă uitam la călugăr şi mă gândeam la vorbele moşneagului. El va fi Ioniţă despre care aflasem întâmplător, flăcăul frumos de acum mai bine de douăzeci de ani. In vremea asta, ceilalţi doi băieţi se apropiau.

— „Părinte, ăşti doi mi-s nepoţi. Flăcăul ăsta e Cârtea, băiatul Smarandei. Acestea fuseseră spuse ca numele orcărui altuia. Călugărul privi spre flăcău lung şi poate evocarea unui trecut învia o icoană pe care o încetase timpul. In privirile lui văzui îngemănate privirile lui Cârstea. Rămăsese mut. Iar când clipi, un strop ca de rouă se prelinse din ochi pe obraz. Şterse cu podul palmei cearcănele ochilor şi zise bâiguind, cu gândurile aiurea:

— „Când am săpat mi-au intrat câteva fire de ţărână în ochi; mă iertaţi dumneavoastră — se uită spre apusul soarelui — trebuie să toace de vecernie, şi porni spre schit cu sapa pe umăr, frânt de oboseală.

* * *

Am asistat la slujba de vecernie şi tot timpul slujbei am căutat cu ochii spre călugărul Ierotei, dar el nu a venit. Nu l-am mai zărit nici prin curtea mânăstirii şi nici seara la cină.

E dureros să strunești firea, să nu îmbrăţişezi sânge din sângele tău, ca nu cumva copilul din flori să afle o taină pe care satul nu o ştia: că Smaranda îşi făcuse seama singură.

Poate şezând cu capul în mâini la măsuţa-i de scânduri, unde i s'a topit viaţa ca lumânarea aproape sfârşită ce-i pâlpâie în faţă, degetul aducerii aminte alunecă pe struna descordată a vieţii lui şi scoate o vibrare, atunci când credea că i s'a stins ecoul.

PADURALEANU M. MIRCEA
absolvent al liceului „Al. Hajdeu" din Buzău
promoţia 1930

Din Literatura Persană

— ***Omar Khayyam*** —

Dacă ai şti cât de puţin mă interesez de cele patru elemente ale naturii şi de cele cinci simţuri ale omului. Unii filosofi greci — zici tu — puteau să propue o sută de enigme auditorilor. Nepăsarea mea în această privinţă e totală. Adu-mi vin, cântă-mi din lăută, şi modulaţiile ei să-mi amintească pe-ale adierii care trec ca şi noi.

Nu mă preocup să aflu unde voi putea să cumpăr mantaua Vicleşugului şi-a Minciunii, dar totdeauna sunt în căutarea vinului bun. Părul mi-e alb. Am şaptezeci de ani. Mă folosesc de prilejul de-a fi fericit astăzi, căci, mâine, poate nu voi mai fi în stare.

Ce s'au făcut toţi prietenii noştri? Oare moartea i-a doborît şi i-a călcat în picioare? Ce s'au făcut toţi prietenii noştri? Tot mai aud cântecele lor în tavernă... Sunt oare morţi, sau sunt beţi de-a fi trăit?

Când nu voi mai fi, nu vor mai fi trandafiri, chiparoşi, buze roşii şi vin parfumat. Nu vor mai fi răsărituri şi apusuri, bucurii şi suferinţe. Universul nu va mai exista, realitatea lui depinde de gândul nostru.

Iată sigurul adevăr: suntem pionii misterioasei partide de şah jucată de Dumnezeu. Ne mută, ne opreşte, ne mută iar, apoi ne aruncă unul câte unul în cutia Neantului.

Bolta cerului seamănă cu o ceaşcă răsturnată sub care rătăcesc în zadar înţelepţii. Dragostea ta pentru iubită să fie aceea a ulciorului pentru pahar. Priveşte... buză pe buză, ei îşi dau sângele lor.

Inţelepţii nu te vor învăţa nimic, dar desmierdarea genelor lungi ale unei femei îţi va descoperi fericirea. Nu uita că zilele îţi sunt numărate şi că în curând vei fi prada pământului. Cumpără vin, ascunde-te cu el, şi lasă-l să te consoleze.

Pe pământul împestriţat umblă cineva care nu e nici musulman, nici păgân, nici bogat, nici umil. El nu venerează nici pe Dumnezeu, nici legile. El nu crede în adevăr, el nu afirmă niciodată nimic. Cine este acest om [1]) brav şi trist care umblă pe Pământul împestriţat?

Când adierea dimineţei întredeschide trandafirii şi le şopteşte că violetele de mult şi-au deschis corola, numai acela e vrednic să trăiască care priveşte cum doarme o tânără fată mlădioasă, prinde o cupă, o goleşte şi-apoi o aruncă.

Te temi de ceeace ţi se poate întâmpla mâine? Fii încrezător, căci altfel soarta nu va întârzia să împlinească temerile tale. Nu iubi pe nimeni, nu'ntreba pe nimeni: nici cărţi, nici oameni, căci destinul nostru e de nepătruns.

Doamne Dumnezeule, răspunde-mi! Ne-ai dat ochi şi-ai lăsat ca frumuseţea făpturilor Tale să ne orbească. Ne-ai dat putinţa să fim fericiţi şi-ai voi să renunţăm de-a gusta din bunurile acestei lumi. Dar aceasta e tot atât de imposibil ca şi cum ai vrea să răstorni un pahar fără să verşi vinul din el.

Intr'o tavernă am întrebat pe-un bătrân înţelept să-mi spună ceva, să-mi dea lămuriri despre-acei careau plecat. El mi-a răspuns: „Dânşii nu se vor întoarce. E tot ce ştiu. Bea vin!“.

Fericirii nu-i cunoaştem decât numele. Cel mai vechi prieten ne este vinul cel nou. Să mângâiem cu privirea şi cu mâna singurul nostru bun adevărat: cana plină de sângele vieţii.

* * *

Palatul sultanului Bahram, astăzi e adăpostul gazelelor. Leii dau târcoale prin grădinile lui, în care odinioară răsunau cântecele cântăreţelor. Bahram, care prindea măgari sălbatici, acum doarme sub o movilă pe care pasc măgarii.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

1) E Omar Khayyam

Suflet de tătarcă

XII

12 Maiu

Prietenul meu, Radu Stroe, a mai rămas câteva zile la mine, ca să vadă şi el nunta tătărească din sat. Mirele este chiar Şefchet, flăcăul care-mi era un fel de „alter-ego".

Pentru astăzi, am fost şi eu chemat împreună cu prietenul meu la nuntă. Ne-am dus. Cum am fost zăriţi de departe, ne-a eşit înainte „daula", un fel de tobă mare, în care cântăreţul loveşte cu un ciocan de lemn. Bubuiturile tobei însoţesc în cadenţă cântecul unui clarinet, ce scoate sunete stridente, care îţi sparg urechile.

Insoţiţi de „daulă", am fost conduşi până la casa hotărîtă pentru oaspeţi. La uşă, am fost primiţi de mire, căruia i-am dat, — potrivit obiceiului lor, — câte un dar în bani. Am intrat şi ne-am aşezat jos, turceşte, cu picioarele încovoiate. Am fost ospătaţi cât se poate de bine.

Lămurisem pe prietenul meu ce avea să facă şi de aceia, — după masă, — am dat mirelui iarăşi câte un dar în bani; însă şi răsplata o ştiam eu mai dinainte. Imediat, mirele ne-a adus în dar câte un „tocuz". In acest „tocuz" intră nouă bucăţi: o cămaşă, un şervet, un covoraş, etc., toate lucrate în stil oriental şi cu culori bătătoare la ochi, într'o amestecătură ciudată.

Atunci veni „daulgiul" (cântăreţul) în faţa noastră şi puse toba culcată în mijlocul casei. Noi aruncarăm pe tobă, — potrivit obiceiului lor, — câte o sumă de bani mai mărişoară, încât cântăreţul ne făcu vreo trei închinăciuni până la pământ. In faţa orientalilor trebue să te arăţi darnic.

De aci, am mers la casa unde se aflau strânşi bărbaţii dansatori. Am fost primiţi foarte bine şi Tătarii se'ntreceau care mai de care să ne arate dibăcia lor în arta coreografică.

Dansau câte doi bărbaţi, unul în faţa celuilalt. Picioarele lor, — cu mişcări uşoare şi repezi, — însoţeau măsura câtecului, care era ţinută şi cu pocnete din degete. In aşa zisul „dans al pântecelui", unii — prin tremurările corpului — reproduc scene senzuale. Le-am dat tuturor dansatorilor câte un „şappaz". Acest „şappaz" este un dar în bani, pe care — dacă moneda este metalică, jucătorul o ţine'n gură, iar dacă este de hârtie, o ţine sub fes, lăsând să se vadă puţin. După terminarea dansului, acest „şappaz", — adică suma de bani, — nu rămâne jucătorului, ci el o dă cântăreţului daulgiu.

Am mai privit puţin şi apoi ne-am dus la casa femeilor dansatoare.

La nunţi, femeile dansează într'o casă, iar bărbaţii într'alta; însă pot privi atât femeile la bărbaţi, cât şi bărbaţii la femei.

Am fost poftiţi să stăm jos şi ne aşezarăm turceşte, pe nişte perini, lângă zid.

Erau acolo mai toate femeile tinere şi fetele din sat. Din rândurile lor se desprinseră două, se aşezară faţă'n faţă şi începură să danseze. Femeile au în jocul lor mult farmec. Cu mişcări de picioare — aci leneşe, aci repezi,— cu pocnete din degete şi cu ochii visători, duşi par'că departe, crezi că sunt nişte arătări fermecate din basmele orientale. Le-am dat „şappaz", bani pe care ele îi puseră sub năframa din cap şi jucară înainte. In dansul lor, femeile îşi tremurau furtunatec sânii, şoldurile şi pulpele picioarelor. Nu ştiu dacă — prin aceste tremurări aţâţătoare — ele voiau să redea farmecul dragostei, sau nişte dorinţi pătimaşe. In orice caz, dansul lor se împletea minunat cu viaţa lor singuratecă şi închisă, care dă naştere la atâtea vise şi dorinţi.

De altfel, aceste dansuri nu sunt specific tătăreşti, ci multe sunt împrumutate dela Turci.

Când cele două femei terminară jocul, din rândul fetelor văzui că se desprinde Cairiè şi prietena ei Alie şi veniră în mijlocul casei. Inainte de a începe dansul, Cairiè se repede la mine, cu un zâmbet atât de enigmatic, că numai Lionardo da Vinci a putut să-l facă nemuritor, atunci când a întruchipat pe Mona Lisa. Ce-mi spunea zâmbetul acela care mă făcuse să tresar? Inţelesesem doar atât: Cairiè juca pentru mine.

Cele două dansatoare se aşezară faţă'n faţă şi „daula" începu iarăşi să cânte, însoţind în tact clarinetul care acum scotea nişte sunete uşoare şi dulci. Cu mişcări leneşe din picior şi cu pocnete din degete, Cairiè însoţea cadenţa. Trupul ei svelt, sculptat parcă în marmoră de o mână măiastră, se ondula uşor în tremurări leneşe. Sânii ei tari şi rotunzi făceau să tremure bluza. Cu ochii ei negri aţintiţi într'ai tovarăşei sale, cu faţa rumenă şi sprâncenele negre îmbinate, cu nasul de un rar clasicism şi gura mică, era de o frumuseţe rară. In făptura ei purta toată zarea stepelor nesfârşite şi furtuna tinereţii. Dansa încet, cu mişcări ondulate şi leneşe, de parc'ar fi plutit într'un vis.

De unde atâta frumuseţe la o Tătarcă de neam mongol?

Poate că'n alte vremuri, depe plaiurile Munteniei sau Moldovei, vreun strămoş al ei va fi răpit vreo Româncă mândră, a cărei frumuseţe s'a transmis din generaţie'n generaţie până la Cairiè.

O priveam mereu. I-am dat „şappaz" în mai multe rânduri şi ea punea banii la cap, — sub năframa albăstrie, — şi juca înainte, căci — după obiceiul tătăresc — dacă cineva dă „şappaz" în mai multe rânduri, însemnează că jocul îi este plăcut, iar dansatoarea trebue să joace mai mult, spre mulţumirea lui.

După ce jocul conteni, Cairiè dete banii cântăreţilor daulgii şi se retrase în rândul fetelor. Era atât de roşie la faţă, încât părea că-i acoperită cu un văl de purpură. Intr'un rând, se uită lung la mine. Eu zâmbii şi zâmbi şi ea.

Mai privirăm încă două dansatoare şi apoi plecarăm. Prietenul meu, Radu Stroe, ducea cu sine amintirea despre obiceiurile şi dansurile tătăreşti, iar eu duceam în sufletul meu pe Cairiè, cu jocul ei leneş şi zâmbetul enigmatic.

XIII

14 Maiu

Prietenul meu, Radu Stroe, a plecat azi de dimineaţă.

După vreo oră dela plecarea lui, a venit la mine gazda mea, Mosin Arslan şi m'a rugat să mă duc după amiază până la el acasă, ca să-i aleg actul de cetăţenie română, dintre altele pe care le avea. I-am făgăduit că mă voiu duce.

După amiază am intrat la el; dar nu era acasă şi am găsit numai pe soţia şi fata lui, care mă rugară să-l mai aştept puţin pe Mosin Arslan, căci va veni curând. Cairiè mă conduse într'altă casă, — destinată primirii oaspeţilor, — şi-mi dete locul de cinste, în fund, cu faţa la uşă. Apoi plecă.

După câtva timp, se întoarse şi-mi aduse un feligean mare de cafea. Când intră în cameră, eu mă sculaiu în picioare şi, — îndată ce lăsă feligeanul de cafea jos, — am voit s'o prind de mijloc; dar ea, printr'o mişcare îndemânatecă se feri. Mă privea ţintă în adâncul ochilor, par'că ar fi vrut să-mi citească în suflet.

O întrebaiu:

— Cairiè, dece eşti atât de rea, când eşti atât de frumoasă? Oare întotdeauna ai să mă urăşti?

Atunci, drept răspuns, printr'o mişcare repede, scoase dintr'un buzunar un mototol şi mi'l aruncă în faţă, zicând:

— Sunt ale tale!

Apoi fugi, râzând. Pierise.

Am luat mototolul de jos şi am căutat să văd ce-i. Era o batistă tătărească, — „cevrè", — lucrată în culori vii şi o tabachere de argint. Am pus darul în buzunar.

Puţin după aceasta, veni şi-mi ciocăni râzând în geam. O rugaiu să mai vină puţin înlăuntru, dar n'a vrut.

I-am zis atunci:

— Cairiè, dacă te-aş prinde, ţi-aş fura gura ta care râde mereu frumos!

— Iar eu, dacă te-aş prinde, ţi-aş fura sprâncenele şi ochii!, — îmi răspunse, râzând, şi fugi.

In urmă, Cairiè nu s'a mai arătat.

Mi-am sorbit liniştit cafeaua.

Mai târziu, veni şi Mosin Arslan, căruia, dintr'un teanc de hârtii vechi, i-am ales actul lui de cetăţenie română, pe care şi l-a oprit de-o parte, fiindcă-i trebuia.

XIV

21 Maiu.

Azi, fiind sărbătoare, după ce m'am sculat de dimineaţă, n'am eşit în sat, ci am stat acasă. Mă apucasem de cetit, când tocmai veni Cairiè. Imi aducea flori proaspete să mi le pună'n vase.

Intră sfioasă. Eu lăsaiu cartea din mână, îi răspunseiu la „bună dimineaţa" şi o întrebaiu:

— De ce-mi aduci flori în toate zilele?

— Tu eşti tânăr, — îmi răspunse ea, şi ştiu că trebue să-ţi placă florile!

— Dar ţie cine ţi le-aduce?

— In fiecare dimineaţă, eu şi cu prietenele mele, Aliè şi Huriè, — ne ducem în grădina curţii boereşti şi luăm flori; însă prietenele nu ştiu ce fac eu cu o parte din florile mele.

— Şi de ce mi le-aduci, Cairiè?

— Nu ştiu, — a fost răspunsul ei.

Mă apropiaiu şi-i cuprinsei mijlocul. Ea încercă să se apere; dar, când începui s'o sărut pătimaş pe gură şi pe ochi, îşi lăsă biruită capul pe pieptul meu şi se dete pradă sărutărilor...

(Urmează)

I. DUMITRESCU-FRASIN

Propertius

Elegia IV
(Către Bassus)

Dece-mi tot lauzi veşnic atâtea fete, Bassus,
Stăpâna inimii silindu-m'a trăda?
Dece nu mă laşi oare cât timp mai am din viaţă
Să-mi port mereu un jug cu care-s învăţat?
Poţi să-mi slăveşti tu chipul frumos al Antiopei,
Pe-al Hermionei chiar, ce'n Sparta s'a născut,
Frumoasele-apoi toate din vârsta cea de aur
Poţi tu să le slăveşti, căci gloria Cynthiei n'au.
Ş'atunci, de-o pui să lupte cu frumuseţi comune
De ce să mi-o'njoseşti, chiar dac'o judeci drept?...
Dar frumuseţea-i, Bassus, n'aprinde-atâta focu-mi
Cât farmece mai mari de care mori cu drag:
Culoarea inocenţei şi-a artelor podoabă
Şi bucurii ce stai sub văl a le ghici.
Pe cât încerci a rupe iubirea ce ne leagă,
Pe-atât te'nşeală vai, credinţa ce ne dăm.
Curând vei lua pedeapsa-ţi: va şti şi ca turbată
Duşmană îţi va fi pe faţă, Cynthia mea.
Crezi că de-aci 'nainte m'o mai lăsa cu tine
Ş'o să te cate, crezi?... Ea crima-ţi n'o uita
Şi plină de mânie te-o da'n vileag la fete:
N'ai să mai calci de-atunci cu dragoste vre-un prag
Şi nu vor fi altare şi pietre sfinte-oriunde,
De lacrimile ei stropite să nu stea.
Căci mare rău pe Cynthia ar fi s'o lase zeul
Lipsită de amor, de-amoru-mi, mai ales.
Mă rog dar, neschimbată aşa să-mi tot rămâe,
Şi fie-mi dat ca'n veci să nu mă plâng de ea.

I. M. MARINESCU

Din biblioteca dvs.
să nu lipsească
MAGAZINUL
No. 1, 2 şi 3, volume a 120 pagini, pe hârtie cromo, cu minunate clişee fotografice în 5 culori.
Exemplarul 40 lei

A apărut în
„Biblioteca Dimineata"
No. 133
Intermezzo românesc
(Cartea amintirii)
de HUGO MARTI. Traducere de LUCIAN BLAGA
PREŢUL 8 LEI

GIOVANNI PAPINI

Muzicanţi 1)

New Parthenon, 26 Aprilie

Când s'a aflat că ocroteam artele, veni la mine un muzicant macedonean.

Avea o faţă în triunghiu ascuţit, cu un pămătuf vâlvoi de păr roşu. Foarte înalt de statură: pelerina de culoarea urzicii îi ajungea până abia la genunchi.

— Ce ştii să faci?

— Am inventat o muzică nouă, fără instrumente. Muzica veche nu-i în stare decât să facă să geamă maţe, să treacă răsuflarea prin tuburi de metal, ori să bată toba în măgari morţi. Eu m'am emancipat de producătorii artificiali de sunete. Şi am scris o simfonie pentru sonorităţi naturale, care dă senzaţii absolut neaşteptate şi va fi începutul unei revoluţii în această artă, acum sleită de viaţă.

— Ce titlu are simfonia dumitale?

— *Caruselul stelelor cu coadă.*

— Peste câte zile voiu putea s'o aud?

— Peste două zile.

A treia zi am fost înştiinţat că totul era gata. Sala de muzică fusese închisă, în fund, cu o cortină de mătase sură ca argintul. Nu se vedeau, aşa, nici instrumente, nici muzicanţi.

Un şuer lung, gemut, ca cel pe care-l face crivăţul în crăpături, vesti începutul concertului. Pe urmă, după cortină, se iscă un bâzîit înfundat şi egal ca cel din stupuri. Un ropot de apă, ţâşnitură de cişmea nevăzută, îl acompanie cu răbufnelile-i surde şi se auzi, totodată, o melopee stridentă ca de pile înfuriate. Dar totul fu covârşit, pe neaşteptate, de un cor solemn de răcnete leonine care mărturiseau marea foame a deşertului, desnădejdea cruzimii, groaza neputinţei. Mătasea cortinei se zbătea; unul dintre prietenii mei îngălbeni.

Deodată tăcere: primul *tempo* se isprăvise. Al doilea începu cu bătaia precipitată a mai multor ciocane pe nicovale; pe dată urmată de un foşnet de rachete în delir, întărit de exploziile asmatice ale unui motor. Un zornet de sticlă răvăşită, de parcă ar fi zguduit cineva o armată de pahare în măsură de dans, inaugură *allegrul*, care continuă cu variaţiile şăgalnice ale unui petoman. Insă totul fu acoperit de o tânguire guturală de glasuri feminine, întretăiată la intervale regulate de hohote de râs galvanic. Un bubuit uscat şi trosnind în tropot, ca de cai în galop, puse capăt celui de-al doilea *tempo*.

Al treilea debută cu un plescăit pripit, de parcă în dosul cortinei puzderie de mâini ar fi bătut în tot atâtea maşini de scris; treptat se potoli, ca ploaia de vară care se isprăveşte şi se iscară urlete neomeneşti, parcă de lupi uriaşi, turbaţi de foame. Când tăcură, un sbârnîit ca de ventilatoare umplu sala, presărat de-o voioasă trosnitură de surcele aprinse şi de un susur aducător aminte de cel al unui norod de gândaci de mătase, între frunzele dudului. O bolborosire surdă, ca de căldare cu apă în crop, ţinea isonul. Pe urmă o piţigăire de mierloi, un gângurit de hulubi, un chiuit de bufniţe şi o stăruinţă de lemne ciocnite în *crescendo*. Şi atunci prinseră iar ciocanele a bate, leii a răcni, pilele a scrâşni, motorul a exploda. Incet-încet se alipiră şuerături de locomotivă, tânguiri de sirene, descărcături de puşti, miorlăituri de *clackson*, zornăituri de fierărie răvăşită — un paroxism de atâta intensitate că nu se mai deosebiră diferitele sunete, încât ne-am pomenit copleşiţi de-o hărmălaie formidabilă şi compactă, care se dilata în pereţi, de parcă ar fi vrut să-i doboare la pământ.

Tăcerea neaşteptată păru o uşurare nefirească, o înviere din neant. Simfonia se isprăvise.

Nimeni nu aplaudă. După câteva minute ieşi de după perdea, precaut şi asudat pămătuful de porumb al macedoneanului. Ochii lui de ardezie se întindeau parcă în afară, după pomana unui compliment. Am fost fără milă; acest *clown* balcanic era prea lipsit de orgoliu.

A doua zi îmi propuse să execute o altă simfonie: *Delirul cocoşilor titani*. Am refuzat. Şi plecă încruntat, cu un cec de-o mie de dolari în buzunar, iscălit de mine.

Nu trecu nici o săptămână şi iată că se arătă un alt muzicant. Sosi la poarta Est din New Parthenon, cu un transport enorm de lăzi. Il primii. Era un bolivian cu faţă arămie, subţire ca muchea cuţitului, dominată de un nas în chip de pumnal.

— Am inventat, îmi spuse, muzica tăcerii. Voiţi să fiţi cel dintâiu care o aude?

— Muzica tăcerii?

— Toată muzica tinde spre tăcere şi întreaga-i forţă stă în pauzele dintre un sunet şi altul. Vechii compozitori au încă nevoie de aceste proptele armonice, spre a descătuşa tăcerea din taina ei. Eu am găsit mijlocul de-a da la o parte cheresteaua netrebnică a notelor şi ofer tăcerea în starea-i nativă de puritate.

A doua zi seara intrai în sala de muzică. In fund vreo douăzeci de executanţi stăteau aliniaţi în formă de semilună în jurul estradei. Aveau în mână obişnuitele instrumente ale oricărei alte orchestre: viori, violoncele, flaute, tromboane. Nu lipsea nici chiar toba. Toţi erau încremeniţi, smirna, fixi, înlemniţi în fracurile lor. Nici unul nu întorcea capul, nu se apleca asupra pupitrului. M'am uitat mai bine. Deasupra cămăşilor scrobite, albe, toate capetele erau aidoma: capete enigmatice de manechine de ceară, de cadavre artificiale. Aceiaşi ochi de sticlă, aceleaşi guri de carmin, acelaş nas trandafiriu şi uşor lustruit.

Bolivianul se urcă pe estradă şi dădu semnalul începutului, bătând pupitrul cu o nuia lungă, albă. Nimeni nu se mişcă; nu se auzi nici un sunet. Doar dirijorul se mişca, ridicând ochii pe sus, ca şi cum ar fi ascultat o melodie revelată numai lui. Pe urmă se întorcea la dreapta şi la stânga, fixând executanţii spectrali şi chipurile lor ceroase, indicând cu bagheta acum un *pianissimo*, acum un *presto*, cu uşoare smunciturі de şolduri, care-i dădeau impresia de fantomă, în agonie. Cei patruzeci de ochi de porţelan îl fixau cu expresie unanimă de ciudă neputincioasă.

In cele din urmă maestrul, după ce-şi ciuli pentru cea din urmă oară, cu capul în jos, urechile vaste şi roşii, se întoarse către noi cu zâmbet triumfător. Mă îndreptai spre el, detaşând din livret un cec, pe care nu m'am ostenit să-l iscălesc. A doua zi, de dimineaţă, plecă mai departe cu lăzile-i plumbuite, bucuros nevoie mare. Mi s'a spus că fredona aceste versuri:

Para marchar yo solo por la tierra
No hay fuerzas en mi alma... [2]).

N'am mai îngăduit, din ziua aceea, alte concerte în casă la mine.

Trad. de ALEXANDRU MARCU

1) Din volumul „Gog", de curând apărut (Vallecchi, Firenze, 1930).

2) Pentru ca să merg singur pe pământ
N'am puteri în sufletul meu...

Kasimir Edschmid

Kasimir Edschmid s'a născut în anul 1892 în oraşul Darmstadt, Germania. Studiază în oraşul natal. Debutează în literatură cu un volum de nuvele „Die sechs Mündungen", în anul 1915. Din primul moment Edschmid s'a impus prin noutatea expresiei sale, prin originalitatea stilului şi a concepţiilor sale. In acest scurt timp fu recunoscut ca şef al curentului expresionist din Germania. Edschmid este un viguros mânuitor al cuvântului. Fraza lui are dura elasticitate a oţelului. Proza lui nu este tablou ci ritm: dinamică. Nuvelele lui îţi iau de multe ori respiraţia prin viteza lor neobişnuită. Simplu, sintetic, el îţi cere asociere la lucrare, altfel nu o pricepi. Personagiile lui depăşesc portretul obişnuit, capătă loc în spaţiu: Statui.

Edschmid are priviri măritoare. Ceeace este secundar în caracter dispare; caracteristica rămâne, sporind, căpătând valoare nouă. Deaceea, în analizele sale psihologice Edschmid nici nu se opreşte asupra amănuntelor. El fixează trăsături precise, clare: linii negre pe fond alb.

Aceste calităţi ale lui pot fi apreciate deplin şi în halucinantul mic roman „YUSUF", apărut în româneşte în numărul din urmă al excelentei publicaţiuni „Lectura, floarea literaturilor străine".

Eschmid este considerat astăzi şi ca unul din cei mai buni critici literari din Germania. Afară de articolele critice publicate în ziarul „Frankfurter Zeitung", a scos şi volumele de critică: „Die doppelkoepfige Nymphe" şi „Ueber den Expressionismus in der Literatur und die neue Richtung" Alte opere literare: „Die Achatnen Kugeln" şi romanul „Sport um Gogali".

A apărut:
Viaţa Romînească
REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICA
Anul XXIII. No. 1
CU URMATORUL SUMAR:
Demostene Botez . . . . *Călătorii (Marsilia).*
Paul Zarifopol . . . . . *Ruine literare.*
Zoe Verbiceanu . . . . . *Casa cu minuni.*
George Lesnea . . . . . *Privelişte (Versuri).*
Dragoş Protopopescu . . *Cîţiva oameni, papagalul şi încă un om*
Al. O. Teodoreanu . . . *Consemnul.*
Nicolae Tolu . . . . . . *Istorie şi artă.*
Lord Melchett . . . . . *Cronica engleză (Situaţia economică a Imperiului Britanic).*
Al. A. Philippide . . . . *Cronica literară (Tudor Arghezi).*
M. Sevastos . . . . *Cronica teatrală.*
P. Nicanor & Co. . . . . *Miscellanea (D. N. Iorga martir. — «Stil nervos» şi «Condeiu vioiu»).*
Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie
PREŢUL 40 LEI

LAMA DE RAS
DIAMOND
ESTE INTR'ADEVĂR CEA MAI BUNĂ

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Manual de morală practică

Visul

După o involuntară experiență a vieții, care pentru cei mai mulți se reduce aproape la jumătate, omul dormind un an din doi, poți tot atât de puțin să te rostești asupra jumătății, petrecută în dosul soarelui cât și asupra celeilalte jumătăți. In privința ignoranței 20 de ani dormiți sunt frații buni ai celorlalți 20 de ani, reputați că s'au depănat în cunoștință de cauză. Un om cu ochii deschiși nu face cu mult mai mult, relativ la cunoștință, de cât unul care doarme.

Sforțarea intelectului în analiză și măsurătoare se lichidează zilnic în perina de puf și totalul lichidării ia forma cunoscută a somnului definitiv, împotriva căruia, revoltat, un mare răzvrătit și al vieții, a lăsat cu limbă de moarte să fie îngropat în picioare: Invierea morților, care trebuia să aibă loc de câteva ori de la Christos încoace și a fost de câteva ori amânată, nu desigur din lipsă de clientelă, îl va găsi cu un moment mai repede pregătit. Georges Clemenceau nu va mai fi silit să se scoale și să-și adune oasele, pe franțuzește: deranjate.

Sunt oameni cari se luptă cu somnul, cu șarpele lui învăluitor, cu ceața lui cotidiană și izbutesc să-l suprime cu proporția lui normală din existență. Dar nu sunt mai voioși, mai inteligenți, nici mai fericiți. Dimpotrivă, somnul zis reparator, readuce tonul și ritmul, fără să se continue exact în punctul în care au fost lăsate. Plăcută și tristă infirmitate, omul ridicat pe verticală trebue să figureze 12 ore pe zi broasca și să ațipească, laolaltă cu toate vitele și dobitoacele, făcute de natură pentru digestie și tortură, variată cu plăcerile animale și cu răzbunările minții împotriva Lucrului Neînțeles.

Pe cât de neprevăzută e ora zilei încă neisprăvite, pe atât de surprinzătoare este durata somnului, în timpul căruia se petrece o viață, care dacă în genere caricaturizează viața trăită, câteodată nu are aparent nici o legătură cu ea și uneori prezintă puterea de fantezie și absurditate a prevederii. Probabil că numai coincidențele au determinat erezia previziunii și publicarea unei cărți tălmăcitoare de vise, care îndeobște interpretează prin similitudine formală și contra-impresii. Dacă nasturi mulți vei visa, bube pe trupul întreg vei avea. Ce să faci ca să-ți treacă bubele înainte de ivire? Dacă ai mai visat și umbrelă deschisă, primejdia e înlăturată.

Cineva a visat pe bunicul defunct scoțând apă din fântână și a interpretat deadreptul că pe lumea cealaltă bunicului i s'a făcut sete. Poftim de caută pe bunic, în lumea ceea, cu o sticlă cu limonadă de lămâie, care-i plăcea bunicului mult. Atunci interpretarea dă o soluție omenească, simplistă însă spiritualizată prin dragostea teoretică de aproapele. In Sâmbăta următoare, împarți vin săracilor din cartier, de preferință bătrâni ca bunicul, și problema se reduce la tăgăduirea esențială, adăpând și hrănind și inveștmântând în numele morților, pe care i-ai iubit, oamenii vii, reprezintanții permanenți ai lumilor defuncte, pe pământ.

O doamnă a visat odată că a scoborât în adâncul unui puț cu o lumânare aprinsă, ținându-se de ghizdurile lui de lemn. O inspirație, de care vine omului adormit, îi poruncise să-și ducă flacăra lumânării rămasă de la Paște și să o lase să ardă acolo, la nivelul apei. Scoborându-se în puț, visătoarea rămase surprinsă. Se mai aflau câteva lumânări aprinse, puse de altcineva tot la nivelul apei, ba ceeace denatura și mai mult un înțeles al visului și-l împingea pe treptele unui misticism haotic, mii de lumânări ardeau în interiorul apei, subt nivel, ardere cu neputință în viața cea de toate zilele.

Doamna s'a deșteptat îngrozită: visul ei nu semăna cu nimic trăit și puțurile se desființaseră de zeci de ani din cuprinsul orașului ei. Ce ar putea să „însemneze" e o chestiune de amuzament vulgar, ca șaradele și cuvintele încrucișate, cu care își frământă inteligența cititorii proprietari ai acestui articol al sistemului nervos. Doamna a fost întrebată cu solemnitate și mistic și științifico-medical: „Te-ai închinat la culcare?" „N'ați mâncat cumva tocătură și v'ați culcat prea repede după masă?" Ar fi de reținut din acest vis apocaliptic substanța lui inexperimentală, — pentru ilustrat facultatea noastră de a visa subiecte care nu se pot petrece în realitate.

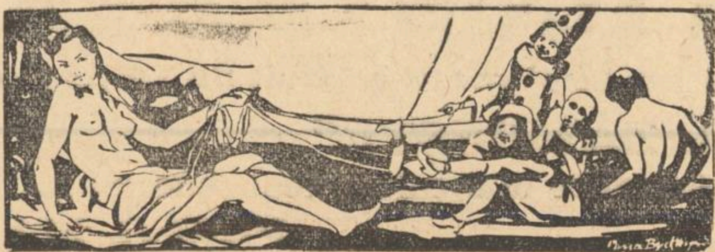
Un alt vis de aceeaș natură. Visam că suiam un drum de deal pardosit în întregime cu câini, câine lângă câine. Dacă s'ar fi iscat un automobil, cel puțin o sută de mii de câini trebuiau să sară'n sus și să latre, amenințați de roțile mașinii. Câinii dormeau cu toții pe o rână și probabil că visau și ei ceva, căci surâdeau dormind. Dar ninsese. O zăpadă de cristale mărunte umpluse cu mei de ghiață și griș, intervalele dintre câini. Nu știu de ce mă suiam pe drumul câinilor adormiți, dar trebuia să ajung sus negreșit și cât mai repede, fără să trezesc un singur dulău. Nu știu ce s'ar fi înamplat dacă aș fi deșteptat pe unul din ei: desigur că s'ar fi deșteptat câinii toți și lătratului nu i s'ar mai fi putut da de cap. Urcarea se făcea cu pași exagerați de mari, trecând peste fiecare doi, trei câini odată și puind piciorul tot într'un interval. Luna mă bătea din spate și umbra mea neagră umbla în patru labe pe drumul alb. Imi făcusem și un raționament, acesta experimental: dacă se deșteaptă câinii, încremenesc în loc cu mâna în sus, câinii temându-se ca și omul de atitudinile fixe și de corpurile care stau. Când am ajuns sus, primăvara era în toi și subt un umbrar cântau lăutarii.

Visul mi-a plăcut mult. Era tot un vis imposibil de urzit cu materiile realității. Ce se întâmplă în somn? creerul — vorba ceea — devine imaginativ? imaginația lucrează însfârșit singură, fără concursul — vorba ceea — al altor facultăți, și cade în desfrâu?

E greu de căutat un pretext sau o scuză acestor producții artistice desinteresate ale insului nostru, devenit din senin constructor în stihiile alandalei. Și s'a renunțat, credem, să se mai cerceteze teritoriul ochilor închiși când tărâmul cestălalt al aproximativei lucidități, se cercetează atât de penibil și lent. Este individul nostru intelectual o harpă care își destrăbălează dormind corzile și sunetele ei din viață se încurcă în cacofonii?

Toată chestiunea consistă în a exclude din ele teama religioasă, aportul popesc și teologic, care aparțin unor inventatori și mai detestabili și mai puțin inteligenți decât ridicula noastră activitate de somnolenți.

T. ARGHEZI

I. WEINSTEIN

Analize medicale[1]

Mă întrebați de ce boală sufăr, că alerg mereu dela un doctor la altul?

Nu mă mai întrebați. Nici dușmanii mei să nu ajungă ca mine.

La drept vorbind nu sunt așa de grav bolnav cum mă fac doctorii. Pot să jur chiar într'un locaș sfânt că, dacă Samson — cel din Biblie — ar trăi în vremurile noastre, medicii l-ar îmbolnăvi și pe el.

Așa este: nu există înțelepciune în fața medicilor. Și dacă cel puțin ar pricepe ei ceva!

Dar la ce să mai lungesc vorba. Mai bine să vă povestesc ce mi s'a întâmplat.

Deobiceiu nu sunt ipohondric; nu mă prea ocup de mine. Simt un junghiu în partea dreaptă, mă fac niznai; simt crampe la piciorul stâng, las să cramponeze sănătos; dacă inima vrea să facă un record în bătăile ei, mă fac că nu pricep. Dacă s'ar alarma omul de toate întâmplările, ar înceta de a mai trăi pe lume și ar trebui să intre în cel mai apropiat magazin ca să-și cumpere haine de înmormântare și apoi... un loc la cimitir.

Dar într'o dimineață cu cerul înnourat, încerc să mă scol din pat și nu pot. Imposibil. Par'că o greutate de sute de kilograme era pe corpul meu. Dau să ridic capul, el cade înapoi; vreau să șed și simt crampe.

Soția mea care de obicei e sperioasă, a rămas ca moartă, albă ca peretele; se uita la mine și a început să plângă și să-și frământe mâinile.

Eu îi spun: „Femee copilăroasă, ce-i cu tine? Ești obligată să mă imiți? Dacă eu fac o repetiție, tu trebue numaidecât să faci la fel ? N'o să ai timp să plângi când o sosi timpul?"

S'a supărat grozav și plină de ciudă a fugit la un doctor.

Doctorul, încă tinerel, fusese însă la Berlin unde se specializase timp de două săptămâni. Cum intră în casă, îmi întinse mâna. Se 'nțelege că eu nu i-am putut răspunde cu aceiași amabilitate, fiindcă mâna mea era țeapănă.

— Ia întoarce-te pe partea stângă, — îmi ordonă doctorul.

— De ce tocmai pe partea stângă, când eu nu pot să mă întorc nici pe dreapta?

Doctorul a bodogănit ceva pe sub nas și s'a apucat de lucru; a ciocănit unde am vre-un oscior, a pipăit, a mirosit, a privit, a ascultat cu un fel de țevișoară și a ridicat din umeri.

Nevasta, care a stat la o parte cu mult interes, privind cum doctorul mă bâjbâie, n'a mai putut răbda și a explodat:

— Dar cum credeți, d-le doctor, nu e nici un pericol, înțeleg are să....

Tânărul doctor a pus la o parte instrumentele sale și-a îndreptat spinarea, a ridicat cu mândrie capul și ca prin sită a bolborosit câteva cuvinte.

— Mă înțelegeți, doamnă, medicina actuală ne învață că nu putem stabili nimic fără o analiză; faceți mai întâiu o analiză și veniți apoi la mine și atunci vom ști totul.

— Dar deocamdată ce să facem?

— Deocamdată, puneți comprese.

Doctorul a obținut „leacul", dar eu am fost silit să mă bag în pat.

După vre-o două zile, m'am sculat din pat și am plecat cu analiza la doctor.

Se uită el la analiză și spune:

— Nisip.

— Ce trebue să fac atunci, doctore, cu acest nisip ?

Doctorul pufnește în râs — lui îi convenea să râdă — și zice:

— Cu nisipul n'o s'o duci bine, trebue să faci să se elimine.

Credeți că cu aceasta s'a terminat?

După o lună, după ce zi și noapte am eliminat nisip, simt iarăși junghiuri.

Eu m'ași fi dus singur la acelaș doctor, dar soția mea a opinat că ar fi mai bine să mergem la un profesor, mai ales că este acum la noi un profesor din Kiev.

Ce nu face omul pentru a-și căpăta sănătatea?

Mergem acuma la profesor, eu, soția mea și... analiza.

Cum am intrat în cabinetul său, profesorul ne-a întins la amândoi mâna și ne-a întrebat dacă suntem soț și soție. Se înțelege că i-am spus adevărul. Față de un doctor nu trebue să-ți fie rușine, mai ales față de un profesor.

M'a lăsat pe mine la o parte și s'a adresat soției mele întrebând de câți ani este măritată, câți copii a născut, câți a avortat și alte asemenea întrebări.

Dânsa a cam rămas paf, căci n'a înțeles ce rost au aceste întrebări. Eu vin să mă plâng că am junghiuri și dureri, mă lasă pe mine ca un buștean și se ocupă de dânsa. Dar, dacă un profesor întreabă, trebue să știe el ce face, iar pe de altă parte, mie mi-a săltat inima de bucurie.

Cum adică? Doctorașii cei simpli știu ceva? Un profesor e cu totul altceva. El începe, se pare, cercetările cam dela nord; dar probabil că are să vie și la mine. Poate că junghiurile mele au o legătură cu soția mea. Aceasta începe să-și arunce ochii spre mine ca și cum ar zice: Vezi? — profesorul mă examinează pe mine.

Dar eu îi răspund pe șoptite: Spune-i totul, ce te poate supăra? Orișicum o să ceară să fie plătit mai bine decât doctorașul; lasă să te examineze și pe tine.

Ce să vă mai povestesc?

O jumătate de ceas a examinat-o, a ciocănit-o, a cântărit-o și pe urmă a început să scrie rețete: o sticluță de băut dimineața pe nemâncate, hapuri înainte de masă, picături în mijlocul mesei, o mixtură îndată după masă și, deosebit ventuze de trei ori în 24 de ore, la fiecare două zile o baie caldă, iar noaptea comprese fierbinți și fricțiuni la cap cu un fel de creion, astfel că am împietrit amândoi.

Doamne, Dumnezeule! Cine știe cât o să coste toate acestea! Căci a prescris aproape o jumătate de farmacie.

Soția mea a început să se îmbrace, iar eu să mă dezbrac.

Vine la mine drăguțul profesor și mă întreabă:

— De ce scoți hainele?

Răspunde soția mea (căci, când vin la un doctor, limba mi se face mămăligă și vorbește ea) că adevăratul bolnav sunt eu, nu ea.

Profesorul aruncă o căscătură de ochi asupra noastră și izbucnește într'un râs formidabil — se vede că lui îi convenea să râdă.

— Ce e asta? Nu știți că specialitatea mea este în boli de femei?

— Așaaaa? — întâmpină nevasta mea, — atunci se vede că am greșit și dacă este așa, vă rugăm să ne scuzați, domnule profesor, o să mergem la un specialist pentru junghiurile bărbatului meu.

Dar dânsul — profesorul — nu este chiar așa de prost și a cerut ca înainte de toate să-i plătim vizita. I-am plătit vizita și ne-am pregătit de plecare. Se vede că inima profesorului s'a strâns de durere din cauza pățaniei noastre, a alergat după noi și ne-a oprit.

— Poftiți încoace. Pentrucă sunteți aici, hai să-l examinez și pe dânsul.

Mi-a aruncat o avalanșă de întrebări, așa cum știe un profesor. I-am povestit toate, arătându-i și buletinul de analize. M'a examinat și mi-a spus să rup buletinul, căci nu face para chioară.

— Trebue să faceți mai întâiu o radiografie, apoi altă analiză cu care să mergeți la doctor.

Credeți că cu aceasta s'a terminat?

Ce am pățit cu radiografia nu vă mai povestesc, dar am rămas fără nici un ban, noroc că soția mea a avut o legăturică la ciorap și a trebuit să o cheltuiască cu boala mea.

Având deacuma radiografia și o nouă analiză, merg la al treilea doctor, un adevărat specialist pentru boala mea, deoarece pe tăblița care îi servea de firmă era scris:

„Specialist în boale de rinichi, ficat, reumatism, podagră, nervi și boale de copii".

Credeam că am nimerit, căci ce boli altele mai există pe lume care să nu fie înșirate pe tăblița de care vorbeam?

Intru la profesor, de data asta singur, fără nevastă, și arăt radiografia și analiza, povestindu-i necazurile mele. El se uită la ele și-mi spune:

— Tot ce ai făcut până acuma nu strică (auziți o poveste, nu strică), dar ca să te vindeci complect, trebue să faci o serie de raze ultra-violete.

Am plătit vizita și am părăsit în grabă cabinetul doctorului, căci am simțit că de voi mai sta acolo câteva minute, va trebui să mă transporte pe urmă la balamuc.

Cobor scara și când să ajung la ultima treaptă, profesorul strigă după mine:

— Domnule, să faci imediat o analiză a sângelui, de oarece fără această analiză nu se poate ști nimic.

. . . .

Am venit acasă la nevastă și-i spun: Ascultă-mă, la doctor nu mă mai duc. Dacă voi simți vre-o durere, fug la un laborator și-mi fac analiza urinei, a sângelui, a sudoarei, a creerului, a inimii, a șirei spinării și a buzunarelor.

Să știu că Dumnezeu din cer a deschis un cabinet medical nu mă duc la dânsul, căci m'am convins că singurul mijloc contra boalei este analiza și iar analiza, până când nu mai ai un ban în pungă.

Din idiș de I. NEGREANU

1) Din volumul humoristic editat de „Unser Zeit" Chișinău.

———∞=*=∞———

RODA RODA

Momente

Sybaritul

De când a ieșit la pensie, generalul Zimmermann, s'a hotărât să ducă o viață foarte rafinată.

Ori de câte ori era furtună sau viscolea servitorul lui avea ordin să-l trezească dimineața la patru strigând:

— Domnule general, vă chiamă Excelența Sa d. comandant al corpului.

Atunci generalul Zimmermann, ridică capul, aruncă o privire spre fereastră și strigă, râzând diabolic:

— Ce?, — domnul comandant mă chiamă? — pe mine, generalul Zimmermann, căruia nu-i mai poruncește nimeni? Să stea afară în ploaie. Spune-i comandantului că poate să mă aștepte mult și bine.

Pe urmă, se întoarce pe urechea cealaltă și doarme fericit mai departe.

Ordinul

La un regiment din Trebinje s'a dat odată următorul ordin:

„In săptămâna mare, trupa care se duce la biserică să stea înaintea bisericii după biserică; După biserică înaintea bisericii — în zilele cu soț cele fără soț, în zilele fără soț companiile cu soț".

Teatrul

Pe vremea când Essegul era o cetate mare, avea și un teatru pentru garnizoană.

A fost făcut de un prinț Dietrichstein — în anul 1776 — și intitulat „Pentru plăcerea garnizoanei".

De mult nu mai există acolo teatrul; în clădirea aceia acum e oficiul poștal. Mizzi, o fetișcană nostimă, fiica domnului diriginte, stă la fereastră și privește... O fi tradiția sau ce-o fi? Deasupra tot mai stă scris:

„Pentru plăcerea garnizoanei".

Mantaua

Era într'o dimineață la Santa Barbara. Ploua cu găleata. Căpitanul veni foarte amețit la cancelarie, își agăță mantaua de sobă și se duse să se culce în camera de alături.

Cineva bătu la ușă: caporalul Steiner. Când intră, privirea lui rătăcită o luă în direcția mantalei. La o distanță de trei pași își lipi călcâele, salută milităreşte și strigă: „Domnule căpitan, vă raportez: nimic nou!"

Alături, căpitanul s'a trezit. Eși furios din odae și țipă:

— Hei, caporal, ce dracu'... ești beat ,că ți s'a părut că mantaua...?

Deodată se întrerupe. Caporalul nu mai era acolo și căpitanul băgă de seamă că tot cu mantaua vorbea.

Trad. de AL. CHIRIAC

„Marea iubire..."

(Din viața lui Racine, Molière, Shelley, Edward Bulwer și Browning)

La întâia adunare de-acum câți-va ani a „Societății pentru ocrotirea geniului", s'a luat următoarea hotărâte: „Intrucât se fac încercări stăruitoare în anumite cercuri, ca fetele să nu se mărite cu literați din prejudecata că toți literații sunt soți dezagreabili, trebue să intervenim la vreme, ca nici indivizii nici societatea să nu sufere depe urma unor astfel de idei. „Societatea pentru ocrotirea geniului" a hotărât să aleagă o comisie de trei care să redacteze statutele și să le supue guvernului spre aprobare. A hotărât mai departe să combată impresia dezastruoasă sub care trăesc atâtea domnișoare, că geniul înseamnă caracter ursuz și să se opue, prin vorbă și scrieri, acestei false concepții".

Nu e vorba să izolăm pe literați de ceilalți profesioniști și să cerem pentru ei o situație excepțională. Ar fi desigur folositor să se facă o cercetare asupra legăturii dintre profesie și iubire, pentru stabilirea unor legi sau măcar a unor obiceiuri. Deocamdată se'nțelege prin iubire acea forță de atracție remarcabilă și uneori irezistibilă a doi inși, pricinuită de complexul lor pshicofizic. Numai arareori găsim căsătoria întemeiată pe iubire, pe care Stendhal o numește „Iubire din pasiune" și care e socotită îndeobște „marea iubire..." De la începuturile cugetării omenești personalitățile cele mai de seamă s'au ocupat cu explicarea „marei iubiri" de la ipoteza din „Banchetul" lui *Platon*, până la *Weininger* care crede că numai un bărbat întreg și o femeie întreagă se vor gândi, unul în fața celuilalt, la unirea lor. Dacă un bărbat e alcătuit din trei sferturi substanță masculină și un sfert feminină, va cunoaște „marea iubire" numai atunci când va întâlni o femeie care posedă un sfert substanță masculină și trei sferturi substanță feminină. „Femeia ideală" și „bărbatul ideal" rezultă din concordanța însușirilor reciproce. Acest punct de vedere, oricât ar părea de adevărat, are un aer simetric și ipotetic pe care nu totdeauna îl confirmă realitatea faptelor.

Uneori motive cu totul întâmplătoare au îndemnat câțiva poeți să se însoare. *Racine* în culmea gloriei, își închipue deodată că operele lui fac rău publicului, și pentru ispășirea atâtor piese se simte îndatorat să intre în cel mai strict ordin monahicesc. Dar duhovnicul lui îl povățuește să se căsătorească și astfel ocupațiile casnice îl vor reține de la periculoasa patimă de a scrie versuri și tragedii. Racine urmează sfatul preotului și se căsătorește cu o fată lipsită de orice cultură, care nici nu citise vre-o piesă, nici nu-i plăcea să meargă la teatru; și care abea auzise de la alții de titlurile operelor dramatice ale soțului.

Lamartine își găsește de-asemenea soția în chip foarte ciudat. Primește dela o necunoscută o scrisoare care declară că pune la dispoziția poetului „Meditațiilor" marea ei avere. Totuși nici această căsătorie nu pare să fi fost fericită îndeajuns, căci poetul repetă cunoscuta frază a lui Montesquieu: „Țin destul de mult la bunăstarea familiei mele, dar mi-e cu neputință să fiu atât de zevzec încât să devin sclavul tuturor mărunțișurilor casnice".

Tot atât de întâmplătoare e căsătoria lui *Edward Bulwer* (autorul celebrului roman „Ultimele zile ale orașului Pompei"). Mama scriitorului îi atrage atenția la un ceai literar asupra unei fete, căreia numaidecât îi cere mâna. Căsătoria a fost foarte nenorocită. In romanul ei „O viață cârpită", doamna Bulwer descrie persecuțiile pe care trebuia să le sufere din partea soțului. Pe când romancierul își ținea în Parlament primele cuvântări, soția îl insultă în chip public și îi dă pe față toate intimitățile.

Molière a fost căsătorit, precum se știe, cu o actriță din trupa lui, care i-a creat toate acele încurcături și dezamăgiri, ușor de găsit în cele mai bune din piesele lui.

Cele două căsătorii ale lui *Shelley* (de la 1792—1822) arată preferințele amoroase în dependență de constituția lui psihică, evidentă de timpuriu. Pilda lui este izbitoare pentru a recunoaște cum primele impresii au fost prelucrate mai târziu în opere de artă. In toate scrierile lui găsim ca la Byron de altfel, două complexe: Iubirea de soră și ură împotriva tatălui. De-aci purcede o ură tiranică și preferința de a zmulge o fată de sub dominația tatălui ei. La 19 ani fuge cu Hariet Westbrook pe care o ia în căsătorie. După sinuciderea ei — se aruncă într'un lac — aceiași schemă se repetă cu a doua soție, Emilia, pe care de-asemenea o răpește de sub despotismul tatălui ei.

Căsătorii nefericite — pentrucă nu s'au ridicat deasupra complexelor psihice și necesităților fiziologice.

Cu totul altfel s'a desfășurat căsătoria poetului englez *Robert Browning* cu Elisabeth Barett, ale cărei însușiri poetice erau legate de starea de spirit datorită unei ftizii prelungite. La 36 de ani culegerea ei de poeme farmecă pe Robert Browning care e cu trei ani mai tânăr. Urmează un schimb de scrisori și căsătoria. Femeia care părea că moare se ridică la o simțire care ar fi fost cu neputință fără marea iubire. Corespondența lor e un roman mai viu și mișcător decât oricare alt roman.

Legată de patul ei de suferință, nu cedează ușor stăruințelor lui Browning, care-i făgădueşte c'o va iubi ca un frate. Dar această iubire vindecă pe'ncetul pe Elisabeth Bareth de neuroza care-i agrava suferințele și îi dă puterea să intre în viață. Marea iubire s'a născut deasupra simțurilor și a trăit de-asupra lor. Timp de cincisprezece ani nu s'au despărțit niciodată, o singură zi. Remarcabile sunt rândurile scrise de Browning asupra ultimelor clipe din viața soției lui: „La 4 dimineața s'a întors către mine și atunci s'a întâmplat ceva pe care nu-l voi uita niciodată: cu desăvârșita expresie a iubirii, surâzând fericită, cu chipul unei fetițe, așa a murit câteva minute mai târziu în brațele mele, cu capul ei pe obrazul meu'". — *W.*

A apărut în Edit. „CUGETAREA" romanul

CASA CU FETE

de C. ARDELEANU

E o lucrare puternică, plină de realism, și care constitue un mare progres față de celelalte romane ale autorului

Cronica teatrală

Pe scena Teatrului Național s'a reprezentat piesa d-lui Ludovic Dauș „Vlad Țepeș", dramă în șase tablouri, în versuri. Un spectacol greoiu prin însăși compoziția lui și abia suportabil prin realizare.

Subiectul piesei se sprijină riguros pe datele istorice. In cele șase tablouri versificate, autorul deapănă cu deamănuntul firul domniei atât de sbuciumate a lui Vlad Vodă Draculea zis Țepeș.

Domnul Ludovic Dauș izbutește să ne împrospăteze în memorie câteva pasagii de cronică, dar aproape nimic mai mult.

Sorana Țopa

Pentrucă piesa aceasta nu e nici măcar piesă de teatru — acțiunea fiind complect lipsită de stil teatral și de conflict dramatic. Totul se desfășoară pe un plan de banală narațiune istorică, fără intervenția unei adevărate ciocniri sufletești, fără a se pune față în față tendințele contradictorii, spre a fi rezolvate înaintea spectatorului.

Vlad Țepeș apare aci numai prin faptele sale exterioare, e crud, neîndurător, pleacă urechea la denunțurile necontrolate ale slugilor vândute și ale femeilor ușoare.

Celelalte personagii nu sunt utile decât pentru a da prilej cruzimii neînduplecate a domnitorului să se deslănțue.

Marioara Ventura

Atmosfera generală a epocii evocate e extrem de deprimantă: toți mint, fură, trădează, înșeală...

O singură figură senină e în piesă: Voica, o fată vitează și curată, un fel de Jeana d'Arc a epocii lui Țepeș.

Pe această fecioară mândră, fără păcat și fără teamă, a întrupat-o cu amploare dramatică și cu o uimitoare bogăție de nuanțe, doamna Sorana Țopa. D-sa a subliniat deopotrivă de firesc și de sugestiv atât momentele de lirism, cât și pasagiile cu adevărat epice pe care a trebuit să le interpreteze alături de un partener care nu-și știa rolul și de un ansamblu foarte puțin disciplinat.

* * *

Teatrul Maria Ventura, care a avut curajul să reprezinte o piesă de atmosferă ca „Molima" domnului I. M. Sadoveanu, nu putea șovăi să reprezinte o piesă asemănătoare ca atmosferă cum e „Carnavalul copiilor" de Saint Georges de Bouhelier, în excelenta traducere a domnului Liviu Rebreanu.

Aura Almajan-Buzescu

Spectacolul în sine e destul de obositor. Nu spune nimic nou nici despre viață, nici pentru teatru. E însă un prilej rar pentru două artiste de talentul atât de divers și de bogat al doamnelor Maria Ventura și Aura Almajan-Buzescu, de a realiza două admirabile creații.

E foarte greu pentru cronicarul nepărtinitor să precizeze care din aceste interprete ale sbuciumului feminin reușește să concentreze mai mult interesul încordat al publicului.

Amândouă domină scena, amândouă stăpânesc sala dela prima replică, până la ultima lăsare de cortină.

Păcat, numai, că piesa nu e la înălțimea eforturilor depuse de interpreți și de regie.

H. LAZU

Alb și Negru

Așa este intitulat volumașul, apărut zilele acestea, al profesorului Petre I. Ghiață. Este un fel de breviar de politică practică. Vorbește de arta politică, despre partide, bărbați de Stat, adversari, ideologii, moravuri; vorbește despre presă, monarhi, revoluții, etc., etc. Scrisă în paragrafe scurte — aproape cât o maximă — se citește lesne și cu interes. Desigur nu toate părerile personale ale autorului pot fi împărtășite. Iată, cu titlu de exemplu, un pasaj asupra căruia nu suntem tocmai de acord.

* * *

„Bismark obicinuia să spună că nu-l preocupă decât evenimentele a căror desfășurare și realizare nu trece peste două luni; dincolo de acest termen — zicea el — „nimic nu mă poate neliniști".

„Nu știu în ce măsură afirmația lui Bismark era sinceră".

„In secolul al XX-lea o asemenea perspectivă îngustă se chiamă miopie politică și descalifică iremediabil un politician — fie că are cinismul s'o mărturisească, fie că o practică fără să o destăinuiască".

Așa crede d-l Ghiață. Totuș cred că Bismark avea dreptate.

Politică însamnă o activitate foarte precisă care vizează nu păstrarea sau înmulțirea a cejace este, ci *schimbarea* în altceva;și nu orice schimbare, ci una specială, de ordin juridic: o modificare a stării de drept de până atunci. Intr'un cuvânt nu este politică acolo unde nu-s intenții de *reformă*.

Dar reforma e o schimbare făcută brusc și precis de mâna câtorva persoane. O reformă este o schimbare totodată foarte largă și foarte îngustă. E vastă, în sensul că se aplică societății întregi. O reformă nu-i reformă și o politică nu-i politică dacă rezultatele ei nu ating pe toți cetățenii comunității. In privința aceasta reforma este o conduită foarte amplă și largă.

Decât, — vastă ca extensiune, o reformă este în genere strâmtă în conținut. Reforma vizează pe toți locuitorii, dar într'o chestiune precisă. Reformele-s multe și mici. Forma-tip a reformei este legea. Să ne gândim câte legi fabrică lunar un parlament modern. In România colecția legilor este întocmită de Consiliul legislativ, al cărui membru am cinstea să fiu. Cu acest prilej, am putut constata că volumul anual devine din ce în ce mai gros, apoi devine... două, pentru a crește probabil mereu. Dar — se va spune — cum poate o societate să legifereze așa de mult? Cum găsește material? Căci e puțin probabil ca lucrurile să necesite o schimbare așa de frequentă în ordinea juridică.

De fapt, dacă cetim volumele publicate de Consiliul Legislativ, constatăm că un partid când vine la putere schimbă toate legile; apoi, după ce pleacă, aceste schimbări sunt la rândul lor schimbate la loc de cei ce fuseseră înainte și care acum se reîntorc la guvern. Și așa mai departe: un fel de cadril legislativ unde legislația este în permanență modificată fără însă ca vre-o schimbare profundă și revoluționară să rezulte din asta.

Explicația acestor moravuri stă în temperamentul eminamente politic al Românului. Românul trăește nu numai *din* politică, dar și *pentru* politică. Il îngrașă, desigur, adesea, dar îl și pasionează. Adoră să se agite pentru a vedea că se votează legi (cu un conținut de care cel mai adesea habar n'are). Desigur, sunt și legi ticluite anume pentru cutare rudă a cutărui politician. Dar oricât ar fi ele de multe, sunt doar câteva față de sutele de legi pe care le publică „Monitorul". Cele mai multe pornesc dintr'o nevoie mai nobilă (căci mai dezinteresată) a Românului, din dorința de „a se afla în treabă", și chiar uneori — mai știi? — din dorința de a „îndrepta țara". Firește, legile ce se fac la noi nu-s tocmai din acele de natură a „salva" „vre-o țară din lume". Dar puțin importă. E clar că la ultimele lichele ale partidelor noastre politice există un fel de entuziasm și de altruism. Sunt mulți care au pierdut toată averea în cheltueli pur-politice. Desigur ei se gândesc în tot momentul să și-o refacă prin varii și nu totdeauna foarte oneste, combinațiuni. Dar fapt este că mulți din ei se găsesc deocamdată ruinați de politică...

* * *

Explicațiile de mai sus întăresc cu material de observație sociologică părerea lui Bismark. Pasiunea politică e aceea de „a te afla în treabă" la facerea reformelor sau mai precis a legilor. Legile-s acelea dintre schimbări care se produc des, multe și pentru puțină vreme. Legile-s mici și scurte. Și cum a face politică este esențialmente a face — subt o formă sau alta — legi, reiese că politica e compusă din acte de o realizare promptă și de o durată efemeră.

Două luni, spusese Bismark? Pentru multe din legile de astăzi termenul e încă prea lung. Pentru altele poate fi și prea scurt. In tot cazul însă, puțin prea lung sau puțin prea scurt, durata lui reală gravitează destul de aproape de limitele indicate, în butada sa, de cancelarul german.

* * *

Dar reformele celelalte, cele — cum zic marxiștii — revoluționare? Acele care răscolesc și clatină temeliile întregii societăți? Realizarea acestor mișcări nu reclamă oare secole? Câte veacuri a durat procesul economic și moral care la sfârșitul lui s'a numit „Revoluția franceză"?

Desigur, asemenea fenomene largi și laborioase există în Istorie. Dar tocmai trebuesc evitate de omul politic. Ele sunt treaba moralistului și a sociologului. In marile procese de prefacere a Societăților nu e nevoie de politică, — activitate prea conștientă și prea superficială. Pentru treburile cu adevărat profunde înțelepciunea lucrurilor e mai mare decât abilitatea oamenilor. Revoluția franceză s'ar fi făcut în orice caz; așa cum s'a făcut sau altfel — puțin importă.

* * *

Dar iată un exemplu tipic și actual: Statele-Unite ale Europei. Europa industrială (în deosebi Anglia și Germania) moare de foame. N'are nici de lucru nici de mâncare. Pentru asta, trebuesc zone noui de expansiune, debușeuri nouă, pentru munca proletariatului șomer din Occident. Decât, — toate zonele pământului sunt ocupate deja de ei și stoarse până la randamentul lor maxim. O singură regiune a rămas quasi-virgină: este aceea pe care Europa occidentală a încercat-o prin 1880 și la care imediat a renunțat din pricina obstacolelor puse civilizației de către boierii clasei dominante. Această regiune unică, singura capabilă să salveze situația, să facă să înceteze criza și să evite primejdia unei revoluții — această zonă încă neexploatată este Răsăritul Europei(Serbia, România, Bulgaria, Polonia, Ungaria), va trebui, mai curând sau mai târziu, subt o formă sau alta, ca Europa de Vest să civilizeze Europa de Est așa cum a civilizat continentul Nordamerican.

Dar în această profeție a sociologului, *omul politic n'are ce căuta*. Căci ne isbim de termenul lui Bismark. Statele Unite se vor face sigur. Se vor face foarte curând. Dar în nici-un caz în două luni... Până atunci omul politic va avea tot dreptul să ironizeze utopiile acelor care vor să facă din această chestiune sociologică de preciziune și certitudine științifică, o problemă politică. Bismark avea dreptate. Tot ce trece de două luni....

D. I. SUCHIANU

„Aș vrea să știu"

PETRE RORES - Iași.

Adaptarea la mediu este o inferioritate?

Adaptarea la mediu este în lumea zoologică o necesitate imperioasă a luptei pentru existență și un factor al selecțiunii naturale. Aceasta este de-altfel concepția darvinistă a evoluției.

In domeniul social, însă problema adaptării la mediu dobândește un caracter mai complex. In cazul omului, spre deosebire de acel al animalului, adaptarea la mediu nu se reduce numai la o modificare progresivă a unor funcțiuni fiziologice în raport cu variațiile condițiilor mediului fizic înconjurător (climă, alimentație etc.).

Intervine în primul rând o adaptare psichologică la ambianța mediului social: un anumit fel de a acționa, o anumită conduită față de celelalte elemente ale societății. Majoritatea indivizilor în societate, majoritate, care alcătuește de-altfel media normală, se adaptează în general condițiilor ambiante. „Inadaptabilii" aparțin celor două categorii extreme: indivizii subnormali și cei supranormali.

Primii nu se pot adapta mai ales din cauza unui echilibru sufletesc insuficient, și a unor lipsuri de mijloace adecuate. A doua categorie cuprinde personalitățile, care se ridică deasupra nivelului mijlociu al societății și luptă pentru modificarea atmosferei ambiante. Acestea-s spiritele independente, din care se recrutează revoluționarii și reformatorii. „Inadaptabilul" poate ieși victorios sau învins în această luptă împotriva societății; aceasta nu alcătuește un criteriu de demarcare între „inadaptabilii inferiori" și cei „superiori".

Și acum, revenind asupra întrebării de la început: „este adaptarea la mediu o inferioritate?", răspundem, evident cu toată rezerva relativității care se impune în tratarea unor asemenea chestiuni delicate: Adaptarea la mediu în lumea animală nu e o inferioritate, ci totdeauna o superioritate. Adaptarea la mediu în lumea socială nu constitue nici ea o inferioritate, ci condiția normală a existenței statornice. Inadaptarea la mediu în această lume însă poate însemna o inferioritate sau o superioritate față de mediu, după cum aceasta provine dintr'o insuficiență a individului față de societate sau dintr'o tendință a individului de a ridica nivelul general al societății.

Curiozități

33.000 lire sterline pentru o Biblie

La British Museum se află expusă actualmente o voluminoasă biblie, splendid pictată, plătită cu 33.000 lire sterline. Suma a fost avansată de miliardarul american Pierpont Morgan, cu condiția ca biblia să treacă în proprietatea lui, dacă după trecerea unui an de zile, muzeul nu-i va fi restituit banii. Pentru ca prețiosul volum să poată rămânea în Anglia, s'a organizat acum o colectă publică pentru strângerea prețului.

* * *

Tot la British Museum se găsesc: Insemnările lui Galileu, comentarii interesante comunicate de Newton unui prieten relativ la descoperirile lui; o poezie scrisă de mâna lui Michelangelo; un studiu al lui Dürer despre arhitectură; manuscrise originale ale lui Torquato Tasso, Herbert Spencer, Victor Hugo, Tennyson, Shelley, Dickens; „Robinson Crusoe" în manuscrisul lui Defoe; manuscrise de ale lui Thomas Carlyle; originalul la „Forsyte-Saga", testat muzeului de John Galsworthy. Ar fi de sigur instructiv să se studieze mai de aproape nenumărate scrisori și însemnări — îngălbenite și unele aproape indescifrabile — păstrate de muzeul din Londra dela Schiller, Goethe, Voltaire, Rousseau, Racine, Molière, Leibnitz, Rubens, Rembrandt, Luther, Calvin, Melanchton și Erasmus v. Rotterdam.

* * *

Sunt și scrisori vechi de tot, de pildă de ale lui Richard al II-lea; de ale Anei Boleyn către cardinalul Wolsey, dinainte de căsătoria ei cu Henric al VIII-lea. Se mai vede aci ziarul de călătorie al lui Sir Francisc Drakes, primul navigator care a ocolit pământul; apoi o hârtiuță, pe care s'a iscălit regina Victoria la vârsta de 4 ani; o scrisoare a lui Ludovic al XIV lea; un decret scris de mâna lui Petru cel Mare și o scrisoare adresată de Napoleon, din Egipt, fratelui său. Mai este și un mic essay scris de Frederic cel Mare despre geniul militar al lui Carol al XII-lea al Suediei; un raport al lui Nelson despre bătălia de la Trafalgar. Până și China e reprezentată printr'o culegere de fabule, scrisă acum vre-o 1000 de ani de mâna lui Wangfu.

COZONACI FRUMOȘI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 352

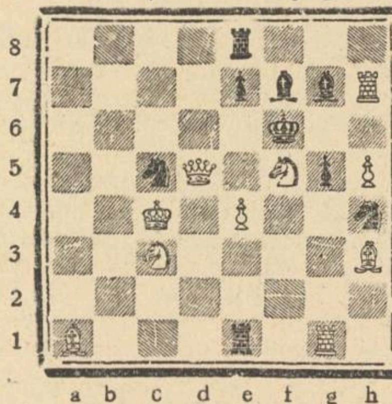
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Marsss"

(inedită)

Negru:

Rf6, Té1 și é8, Cc5 și h4, Nf7 și g7, Pé7 și g5 (9).

Alb :

Rc4, Dd5, Tg1 și h7, Cc3 și f5, Na1 și h3, Pé4 și h5 (10).

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 353

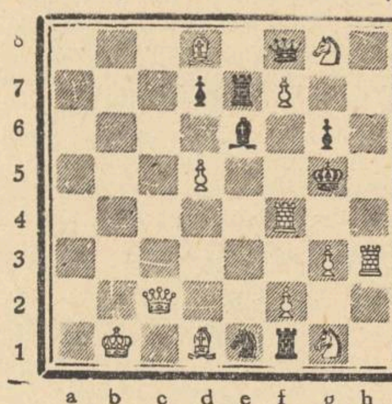
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Abdullah"

(inedită)

Negru :

Rg5, Df8, Té7 și f1, Cé1, Né6, Pd7 și g6 (8).

Alb :

Rb1, Dc2, Tf4 și h3, Cg1 și g8, Nd1 și d3, Pd5, f2, f7 și g3 (12).

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 157

Jucată la cercul de șah „Camera de Comerț" din București în ziua de 13 Februarie 1931.

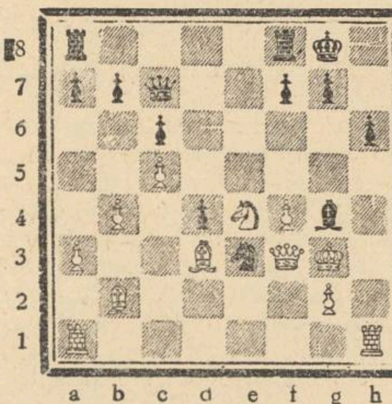
Alb : M. Wechsler. **Negru : I. Roth**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2, c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; 4. é2—é3, c7—c6; prea pasiv, continuarea corectă ar fi fost c5. 5. Cg1—f3, Cg8—f6; 6. Nf1—d3, 0—0; 7. a2—a3, Nb4—a5; 8. b2—b4, Na5—c7; 9. c4—c5, Cb8—d7; 10. 0—0, é6—é5; 11. d4×é5, Cd7×é5; 12. Cf3×é5, Nc7×é5; 13. Nc1—b2, Né5×h2+? combinație ispititoare, care nu duce însă la nici un rezultat. 14. Rg1×h2, Cf6—g4+; 15 Rh2—g3!, Dd8—c7+; 16. f2—f4, Cg4×é3; 17. Dd1—f3, d5—d4; mai multă rezistență ar fi obținut prin C×f1, rămânând să lupte cu turn și doi pioni, împotriva unui cal și a unui nebun. 18. Tf1—h1!, h7—h6; 19. Cc3—é4, Nc8—

Poziția partidei după a 19-a mutare a negrului

Negru : Roth.

Alb : Wechsler.

g4; 20. Df3×é3!! sacrificiu elegant, care asigură albelor victoria. 20....., d4×é3; 21. Th1×h6! g7×h6; la Dd7, ar fi urmat Cf6+, g×f6; N×f6 cu mat inevitabil. 22. Cé4—f6+, Rg8—h8; 33. Ta1—h1, Rh8—g7; 24. Cf6×g4+, Rg7—g8; 25 Th1×h6, f7—f6; 26. Nd3—c4+, Dc7—f7?; în orice altă variantă alb rămâne cel puțin cu o figură în plus. 27, Cg4×f6+, Rg8—g7; 28. Th6—h7+, Rg7—g6; 29. Nc4—d3+ mat.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiți azi:
LECTURA No. 316
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
KASIMIR EDSCHMID
YUSUF
Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari

Complect reorganizată A APARUT
„REALITATEA ILUSTRATA"
în 28 PAGINI, pe hârtie velină, cu un supliment gratuit de 16 pagini:
„REALITATEA ZÂMBEȘTE"
Materie variată, numeroase clișee fotografice în 5 culori, noui concursuri.
De vânzare pretutindeni. PREȚUL 10 LEI

Cărți și Reviste

ADRIENNE THOMAS: Die Katrin wird Soldat
Propyläen Verlag

De când s'au vândut 2 milioane și jumătate de exemplare din „Nimic nou pe frontul de Vest", romanele nemțești de războî răsar ca din pământ. De ce oare tocmai acum, după 15 ani, scriitori nemți nu-și mai pot stăpâni amintirile?

Ori cum ar fi, iată un nou roman din timpul „marelui cataclism", de data aceasta impresiile unei fete. La 14 ani, în anul 1911, Caterina Lentz primește cadou un volum gros de foi albe pentru scris jurnal zilnic; de aci romanul. Eroina e alsaciană din Metz și ni se afirmă că vorbește perfect franțuzește. Aceasta n'o împiedică să zică „personne ne t'empêche d'aller à ta chambre" sau „vous en avez besoin au moment" (adică „pour le moment"). Dar poate că așa s'o fi vorbind la Metz.

Acum subiectul romanului: ca preludiu un flirt cu un domn de 38 de ani la Baden-Baden, apoi un flirt serios cu Lucien Quirin, un blond fermecător, războiul — eroina lucrează ca soră de caritate în gara de Metz — moartea lui Lucien, în fine moartea eroinei într'un spital de tuberculoși. Numărul paginilor: 325.

Impresiile de război ale tinerei fete, adică descrierile trenurilor de răniți, ale bombardamentelor de aeroplanee etc., nu se ridică deasupra unei onorabile mediocrități. In schimb sunt reușite unele comparații și observații „pacinice"; când, spre exemplu, spune de puișorii de găină că sunt ca niște mingi mici de puf în vecinică mișcare, sau când zice de părinții ei că n'ar rămâne nimic dintr'înșii dacă n'ar avea bani: „banii îi umflă și ți se pare că respiră". Ceeace e îmbucurător și în romanul de față, și în toate romanele suscitate de Remarque, e că toate caută să inspire oroarea de război! [1]). — G.

Viața Romînească
Anul XXIII. No. 1

Continuând publicarea însemnărilor de călătorie ale d-lui Demostene Botez, „Viața Romînească" ne dă prilejul să ne întărim convingerea în realele d-sale însușiri de fin observator și de încercat cunoscător al sufletului omenesc. D. Demostene Botez a strâns în notele d-sale tot ce e mai caracteristic, tot ce e mai pitoresc în viața marsilieză, și chipul în care ne comunică impresiile d-sale e de o plasticitate uimitoare. Să ne oprim, bunăoară, la pasajul în care ne e înfățișată o cursă de tauri.

„In arenă, ca într'un domeniu al lor, vre-o treizeci de derbedei se plimbă agitat, fac grupuri; câte doi se fugăresc. Unii în cămașă și desculți, alții cu un surtuc pus numai pe umeri, un conducător de tramvai cu chipiul instituției respective. E o atmosferă de antract într'un teatru pentru golani. Nu înțeleg nimic; nu știu ce caută acolo. Au descoperit direct în arenă vre-o intrare gratuită?

Unul din ei se lasă în patru labe și face pe taurul, sărind și fluturând din cap spre altul care desfășoară înaintea lui un surtuc sdrențuros în chip de pelerină roșie. Poporul râde... și totuși nu cred că pentru atâta lucru este acel congres de „neprofesioniști" în incinta arenei".

Dar povestitorul află că „derbedeii desculți" sunt „toreadorii amatori" și azistă la desfășurarea unui spectacol de toată frumusețea.

„O trompetă sună ca la venirea unui general; două porți înalte din stânga se deschid în lături, golanii se feresc spre margine și'n mijlocul lor apare, extraordinar de svelt, negru, cu capul în sus, taurul.

Intră alergând. In mijloc se oprește brusc, sfidând mulțimea, cu capul în vânt. Brusc și violent, întoarce capul la dreapta și la stânga. E nervos și bănuitor. Scurmă nisipul cu copita dinainte și miroase o clipă pământul. E o admirabilă, atletică și teatrală prezentare. Pe picioarele dinainte, bustul tresare în smucituri sacadate. Nu există nicăeri bou așa de agil. Fluturarea coarnelor are eleganța mânuirii unei florete. Coarnele sunt învălite ca pumnii boxeurilor, și între ele e prins un trandafir, roș ca o rană. Nu știu nimic din program, și totul numai din literatură. Au să-l omoare? E atâta admirabilă energie în el! Mă simt cel mai stupid dintre spectatori: ridicol și pueril. Mai rău: dulce sentimental.

„Golanii din toate părțile, cu pași lungi de precauții încep să se apropie de taur. Unii din ei îl apostrofează eroic: huo! huo!... sau încep să ragă. Taurul stă nemișcat; în lumina farului electric de sus, numai ochii îi sticlesc injectați de conștiința primejdiei. Intoarce capul cu tărie. Se simte atacat de o mulțime. Se uită parcă la toți și-i numără. Scurmă iar nisipul și pornește deodată ca o forță mecanic deslănțuită, spre grupul mai compact de golani. Toți încep să fugă fără să se uite în urmă și se-aruncă într'o comică, dar veritabilă frică peste primul zid de scânduri în centura de nisip în care cad cu capul înainte, într'un umăr, într'o mână, cum se nimerește, ca aruncați din cer. După câțiva pași taurul se oprește brusc, dar fuga golanilor continuă exasperată ca și săriturile lor de broaște peste zid, căci fug fără să se mai încurce privind înapoi. Fuga aceasta după ce taurul s'a oprit e de-un comic sănătos și desăvârșit. Și taurul se uită după ei cu capul sus. Am impresia că râde. Și totuși se teme de o cursă dela spate unde s'au adunat alți golani, și se întoarce pe loc spre ei. Ceilalți toreadori *„amatori"* sar din nou gardul în arenă și înaintează. Taurul își vede efortul minim zădărnicit și se simte iarăși înconjurat; și iarăși huo! huo! în jurul lui. Ia o hotărâre definitivă, își înalță bustul și începe a alerga după ei, după toți, în toată arena, jur împrejur. E o fugă nebună, capul bate aerul și cornul ajunge în scândura zidului pe care-o bate repetat, în acelaș loc, cu îndărătnicie și ciudă. In arenă nu mai este nici un golan „amator" și iarăși sar înapoi și îl înconjoară.

„Toată lupta aceasta este pentru ca prin dexteritate, cu iuțeală și tactică. profitând de-o clipă favorabilă unul din acești amatori să-i smulgă cu mâna trandafirul dintre coarne. Acela primește 200 de franci.

„Vecinul meu are o simpatie printre acești pretendenți la 200 de franci: pe domnul Jeanot. Domnul Jeanot este desculț, cu pantalonii sfâșiați din „lupta" cu taurul în Sâmbăta trecută, cu o cămașă roz. E de altfel cel mai calm toreador. Umblă cu mânile la spate ca și cum n'ar da nici o atenție, parcă ar fi pe cheiu în așteptarea unui vapor din Alger care să aibă ceva de descărcat. Este totodată și un iscusit strateg, — vecinul îmi atrage atenția în fiecare moment asupra mișcărilor lui Jeanot de parcă eu aș fi juriul. Și trebue să mă uit la el căci altfel vecinul protector își strânge palma pe pulpa mea într'o contracțiune imperioasă care poate duce până la vânătăi.

„Jeanot face ce face și e totdeauna pe la spatele taurului. Iată că în clipa când taurul pândește gânditor și atent un grup care-l huidnește, Jeanot se repede din spate paralel cu trupul taurului, și până ce acesta să întoarcă el capul, Jeanot i-a înfipt îndărăt mâna dreaptă între coarne, și a smuncit. Legătura s'a slăbit, și trandafirul bălăbănește pe ochiul stâng. Publicul râde și aplaudă: „Circenses". Vecinul ridică palma în sus și o lasă grozav, plesnind pe pulpa piciorului meu. Aș vrea să-mi schimb locul și nu găsesc un altul.

„Și frumusețea vânjoasă a taurului tresare între oameni, și fuga lor grotescă se repetă cu variații de spaimă și ridicol până ce triumfă strategia lui Jeanot care a smuls trandafirul și-l ridică sus în mâna dreaptă ca să-l arate mulțimii. In acelaș moment, taurul se repede la el, și Jeanot o rupe de fugă glorios și ridicol în acelaș timp. Și așa se face că am rămas nedumerit cine a învins: taurul sau Jeanot?"

[1]) De vânzare la librăria Hasefer.

Arhiva pentru Știința și Reforma Socială
Anul IX No. 1-3

Ultimul volum al „Arhivei" a apărut cu un material de o nemărginită importanță. In studii solid documentate, sunt trecute în revistă problemele sociale care agită dela o vreme viața europeană îndeobște și țara noastră în particular.

In fruntea volumului se publică interesanta conferință pe care d. D. Gusti a ținut-o la Institutul Social Român — „Problema federației statelor europene" — complectată cu două prețioase anexe: o bibliografie critică a problemei paneuropene, întocmită de d. R. Cotaru, și o serie de documente relative la organizarea unui regim de uniune federală europeană. Cunoscutul financiar german, d. H. Schacht, scrie despre colaborarea băncilor de emisiune la refacerea economică de după războiu, iar d. Roger Auboin, consilier tehnic pe lângă Banca Națională a României, își publică reflexiile și amintirile despre stabilizarea francului. Din domeniul sociologiei propriu-zise sunt studiul d-lui Gaston Richard (Noțiunea de societate simplă și primitivă în explicarea faptelor sociale), articolul de economie socială al d-lui G. L. Duprat (Sociologia, economia socială a populațiunilor rurale), notele de conferință ale d-lui Morris Ginsberg (Contribuția profesorului Hobhouse în filozofie și sociologie) și „Contribuțiile la problema răzășiei satului Nerej" ale d-lui Henri H. Stahl.

La „Cronică" se face o dare de seamă asupra inaugurării muzeului sociologic al satului Drăguș. E admirabilă osteneala ce și-o dă asociația întemeiată de d. Gusti, de a alcătui monografii sociologice după un program izvorât din lucrările Institutului Social Român și ale Seminarului de sociologie, etică și politică. D. Ion Mihalache, ministru al agriculturii în momentul inaugurării acestui muzeu, a arătat în discursul rostit însemnătatea activității d-lui D. Gusti și a colaboratorilor d-sale. „Intr'o țară în care studiile sunt așa de rare și în care materialul viu de care legiuitorul și conducătorul au atât de mare nevoie este foarte puțin reprezentat, lucrările d-voastră vin să acopere un gol foarte simțit. Știți că în calitatea mea de ministru al agriculturii urmăresc ridicarea nivelului producției agricole a țării, deci a satelor, cantitativ și calitativ, și știu și ca om politic, dar mai ales ca învățător că aceste opere au nu numai o parte însemnată de finanțare, instrumente, semințe, etc. Producția agricolă depinde mai înainte de toate de sufletul, de individualitatea producătorului, spre deosebire de industrie, unde mașina joacă rolul cel mai mare.

„A ridica, prin urmare, nivelul producției agricole, este înainte de toate a ridica valoarea morală a agricultorului și ca individualitate și ca spiritualitate.

„Iată de ce, d-le profesor, în calitatea mea prețuesc așa de mult opera d-voastră. D-voastră ne aduceți la cunoștință împreună cu studenții d-voastră tocmai materialul viu, de care noi avem atâta nevoie. Pentru a ridica sufletul acestui popor trebue a-l cunoaște, a-l cunoaște și a-l însufleți pentru a-l conduce. Opera de ridicare agrară este înainte de toate o operă de însuflețire agrară.

„D-voastră ne aduceți nouă acel material viu care însemnează cunoașterea felului cum se reflectă în sufletul țăranului întreg mediul natural, care determină așa de mult obiceiurile și credințele oamenilor. D-voastră cercetați legătura dintre sufletul individului și sufletul societății în mijlocul căreia trăește. Apoi faceți legătura între sufletul prezentului și sufletul trecutului care determină mișcarea societății de astăzi. Și, în sfârșit, d-tră studiați, cunoașteți și ne faceți și pe noi să cunoaștem acele individualități care sunt capabile să imprime ele directive noi societății".

Ultimele noutăți apărute la vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei 27 (colț cu Bulev. Elisabeta)

	Lei
Lettres de L'Impératrice Frédéric	130.—
Moreau: Clemenceau en bloc	98.—
Fabre-Luce: A quoi réve le Monde	98.—
Victor Margueritte: La Patrie Humaine	78.—
Billy: Marcel Proust (Lettres et Conversations)	98.—
Sigrit Undset: Printemps (roman)	156.—
Beerbohm: Zuleika Dobson ou une histoire d'amour à Oxford	156.—
Loewe: Inventaire 1931 où va la France et l'Europe?	98.—
Gaston Riou: Journal d'un simple soldat	98.—
Bernard Shaw: Piéces Déplaisantes	130.—
Bülow Prince: Memoires vol. III	234.—
Lewinson: La vie pathetique de Dostoievski	98.—
Boschot: La musique et la vie	98.—
Vaudoyer: D'Athènes à Havana via Berlin	98.—
Charensol: L'Affaire Dreyfus	98.—
Sinclair Lewis: Un americain parle (roman)	98.—
Therive: Noir et or	98.—
Léopold Stern: Pierre Loti et Carmen Sylva	90.—
Constantin Weyer: Napoléon	98.—
Csikay: L'Europe Centrale economique et sociale	98.—
Mounier: La Pensée de Charles Peguy	162.—

Se primesc abonamente pentru toate revistele și ziarele române și străine cu prețurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază și contra ramburs.

Excursii de plăcere prin Ardeal pentru vacanța paștelui cu un tren special!

Ziarele „Adevĕrul" și „Dimineața" și Soc. Hamburg-America Linie S. A. R." au organizat pentru vacanța Paștelui (dela 11—20 Aprilie 1931) o excursie de plăcere prin Ardeal:

BUCUREȘTI-SINAIA-BRAȘOV-SIBIU-CLUJ-ORADEA-ARAD-TIMIȘOARA-REȘIȚA-BĂILE-HERCULANE-ORȘOVA-ADAKALEH-BUCUREȘTI

Participanții acestei excursiuni, vor avea ocazia de a cunoaște cele mai principale orașe ale Ardealului, unde vor fi vizitate: muzeele, monumentele istorice, bisericile, industriile, edificiile publice, universitățile etc. Se va asista și la diverse spectacole. Această excursie se efectuiază cu un tren special, care rămâne la dispoziția participanților pe tot timpul voiajului. Excursioniștii vor fi conduși de un serviciu special al societății „Hamburg-America Linie S. A. R."

Prețul acestei excursiuni este de LEI 6.500 — de persoană în care sunt cuprinse următoarele: Trenul cl. II (compartimente mici) pe tot timpul voiajului, intreținerea complectă, hotel, automobile conform programului etc.

Informațiuni și prospecte la ziarele „Adevĕrul" și „Dimineața" și la „Hamburg-America Linie S. A. R.", Calea Victoriei 84.

COZONACI FRUMOȘI
FAINA DE AUR HERDAN

Psihologia practică

Psihologia practică nu diferă întru nimic de psihologia generală. Obiectul ei este modul de a se comporta al omului în diferitele împrejurări ale vieții, în uzină, acasă, la școală, pe terenul de joc, etc. Or, acestea nu pot constitui decât un capitol în domeniul psihologiei generale. Metoda psihologiei aplicate nu poate fi decât metoda psihologiei generale, adică metoda științifică. Nici chiar technica ei nu poate fi o technică specială, căci rezultatele ei se obțin tot atât de bine într'un laborator experimental ca și într'un laborator industrial.

Aceasta trebuie să intre în conștiința fiecăruia pentru a se înlătura din domeniul psihologiei aplicate încercările diletanților și speculatorilor de tot felul care își închipuesc că e destul a avea o vagă idee despre procedeele psihotehnicei pentru a face psihologie aplicată sau practică.

„Revista de Psihologie" experimentală și practică a d-lui Profesor *Rădulescu-Motru* și a d-lui conferențiar universitar *M. Moldovan*, într'o ținută științifică care o face să fie demnă a sta alături cu revistele similare din Apus, constitue acel început de muncă serioasă pe care de mult o așteptam și care împlinește una din nevoile cele mai imperioase ale culturii noastre științifice.

Articolul prim al revistei precizează în mod evident legătura aplicațiilor practice cu „definitivarea" complectă a abstracțiunilor psihologiei: „Când abstracțiunile psihologiei vor fi destul de bine frământate în mintea savanților de laborator, atunci va începe și epoca realizărilor practice ale psihologiei. Psihologia practică va fi atunci pentru viața socială aceea ce este Fizica și Chimia pentru viața industrială, adică va fi generatoare de mari transformări sociale", zice d-l Profesor Rădulescu-Motru în acest dens articol prim, care se intitulează „Psihologia Practică". Totul, zice autorul articolului, ne face să credem că s'ar putea ca, în secolul viitor, stăpânirea și cucerirea energiei psihice să stea în serviciul omenirii pentru reînoirea morală și socială a omului, după cum Fizica și Chimia au stat în secolul trecut în serviciul reînoirii și potențierii activității sale industriale.

In adevăr toate preocupările cugetării moderne par a gravita în jurul problemelor psihologiei practice, căci toate convergează spre problema personalității umane care este și problema centrală a psihologiei practice. Conceptele de „formă", „structură", „complex" sunt minuțios și stăruitor analizate pentru a se ajunge prin ajutorul lor la ultimele fundamente ale psihicului.

„Ințelegem raporturile psihice și *explicăm* fenomenele naturii" este maxima întregii cugetări contimporane și ea indică o nouă orientare în cugetarea filozofică, o nouă metodă în studiul fenomenelor psihice, care, fără a tăgădui sau a înlătura cercetările vechi mecaniciste, dă noi posibilități în cucerirea conceptului unitar al energiei sufletești.

Noțiunea aceasta a „comprehenziunii", își are origina în cugetarea lui Dilthey, se apropie de intuiția lui Bergson, iar problema ei în psihologie a fost pusă de *Ehrenfels* și studiată de Kofka, Wertheimer, Köhler și alții sub denumirea de *Gestalt Psychologie*. Ea învederează voința psihologiei moderne de a prinde viața direct și a gândi prin totalități.

Aci stă esențialul caracteristic al psihicului și diferența dintre științele naturii și științele psihicului.

Metoda științelor naturii, de care se servea psihologia experimentală, cerea să plecăm dela simplu spre a ajunge la complex. Atunci plecam dela senzațiuni, pentru că ele păreau mai accesibile, și trecând pe la memorie și imaginație ajungeam la funcțiunile centrale. După noua orientare noi nu putem concepe senzațiunile ca fenomene singulare, izolate, ci numai ca momente ale unui tot. După cum nu putem concepe melodia ca suma notelor ce o compun, ci numai ca un ansamblu în funcțiune de ordinea acestor note, tot astfel nu putem concepe personalitatea decât ca „o realitate chemată de condițiile existenții întregi". Aceasta presupune conceptul unitar al energiei psihice care singurul ne va putea conduce la realizări practice în viața morală și socială, întocmai cum odinioară subsumarea faptelor materiale în conceptul unitar al energiei fizice a condus la înflorirea industriilor și la născocirile și invențiile miraculoase în domeniul material.

Și d-l Profesor Rădulescu-Motru încheie articolul său cu afirmarea că: „Aplicațiunile practice ale psihologiei au nevoie de un personalism științific după cum aplicațiunile practice ale industriei au avut nevoie de un determinism științific.

După cum vedem psihologia practică depășește psihoteknia, care la rândul ei a depășit cu mult problema orientării și selecționării lucrătorilor, „încumetându-se să rezolve problema cea mare a raționalizării muncii" sub toate formele ei.

Inportanța aplicațiunilor practice ale psihologiei în toate domeniile este în afară de orice îndoială. Faptul că și la noi a început să se vorbească, mai ales în școală și să se papagalizeze chiar în diferite ocaziuni asupra necesității cunoașterii individuale a copilului, asupra necesității determinărilor aptitudinilor și orientării profesionale, poate să fie un „semn prevestitor" că epoca psihologiei practice se apropie și pentru noi. Lipsea un centru activ științific și un organ care, informând precis și punând în lumină caracterul strict științific al acestei psihologii, să taie scurt diletantismului, speculațiunilor și încercărilor pedante și empirice, cu care se compromitea această știință nouă. Lipsea un mediu și o școală serioasă din care să iasă formați și pregătiți lucrătorii psihotehnici, în care să se elaboreze metode și să se studieze științific, să se stabilească precis o technică prin care să se garanteze rezultatele unor asemene cercetări.

Societatea Psihoteknică Universitară din București împlinește această lipsă, iar Revista Psihologică creiază legătura dintre acest mediu de cercetare științifică și diferitele interese de ordin practic și teoretic ale publicului cu psihologia.

Primul număr conține pe lângă interesantul articol al d-lui Profesor Rădulescu-Motru, un articol de psihologie experimentală în care se stabilește natura experimentului științific, precizând în special experimentul în psihologie și căutând să dea în exemplele de aplicare la acuitatea vizuală și chromatică o technică sigură și practicabilă în școală și în profesiune.

Foarte interesant este articolul d-lui M. Moldovan asupra studiului individualității copilului în școală și îndrumarea lui spre școli superioare sau profesiuni. Acest articol este cu atât mai bine venit cu cât chestiunea studierii individualității copilului a pasionat o clipă chiar autoritățile școlare superioare. S'au trimis pe la școli niște carnete individuale tip în care se cerea profesorilor să răspundă la chestionare asupra tuturor funcțiunilor psihice posibile, adică se cerea acea „schemă generală" despre care pomenește d-l M. Moldovan în articolul său și pe care Stern o consideră ca absolut imposibilă „pentru că oricât de strânsă ar fi rețeaua chestiunilor, infinitul elementelor psihice nu poate fi prins în el".

D-nul Moldovan propune în locul acestui impracticabil carnet, o fișă schematică alcătuită din observațiile profesorului și care, zice d-sa, nu cere decât bunăvoință, interes, obiectivitate și conștiinciozitate. Materialul adunat astfel de profesor din observațiile simțului comun asupra felului cum gândește, simte și se manifestă elevul este apoi prelucrat, i se dă interpretarea psihologică de o persoană cu cunoștințe de specialitate. Adică, zice d-l Moldovan, despărțim punctul de vedere fenotipic al manifestării externe a sufletului, de punctul de vedere genotipic al funcțiunilor psihice, care nu pot fi pătrunse de cât de o subtilă interpretare a manifestării externe.

Aceasta rezolvă complexa chestiune a studierii individualității copilului în modul cel mai practic și mai satisfăcător. Observația fenotipică reproducând observații foarte numeroase asupra diferitelor manifestări ale copilului și la diferiți profesori sau la aceiași profesori în diferite timpuri, ne face să prindem sub fluctuația funcțiunilor sufletești ale copilului, ce tind mereu spre un echilibru pe care nu și l-au găsit încă, linia sinuoasă a individualității lui. Este singura metodă pe care o poate întrebuința profesorul, căci ea pe lângă că e cea mai potrivită cu natura copilului, apoi nu cere nici pregătire specială, nici timp în plus. Cel mult impune profesorului o mai mare încordare în timpul orei de curs, în recreație, în escursie, etc.

Această metodă are și darul de a lega școala de familie, căci profesorul se poate pune în contact cu părinții, îi poate instrui prin convorbiri și conferințe cum să facă observațiile. Aceasta ar creia de sigur acele legături dintre școală și familie la care râvnim de atâta vreme în zadar.

Citind articolul d-lui M. Moldovan, m'am gândit la o observație făcută de d-l S. Mehedinți într'o ședință a Societății de Educație Nouă relativ la mijloacele de a creia o apropiere între școală și familie. „Aceasta nu se va întâmpla, ne spunea Profesorul Mehedinți, de cât atunci când părintele va căpăta convingerea că profesorul poate să-i spuie cu siguranță, ca un doctor sufletesc, ce aplicări are copilul său și pentru ce anume va fi bun în viață".

Numărul unu al Revistei de Psihologie este atât de interesant, încât ar trebui să mai am îngăduința de a scrie încă un foileton pentru a vorbi de bogatul referat asupra lucrărilor de Introducere în Psihologie al d-lui M. Moldovan și toată variata informație a Revistei Revistelor. Ii urăm succes și credem de datoria oricărui intelectual a o susținea și răspândi.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Misticism materialist

Invățământul filozofic în România — scrie d. profesor C. Rădulescu-Motru în „Convorbiri Literare" — are o vechime de cel mult două sute de ani. Deși a început în școlile dependente de mitropolii, el n'a fost în serviciul intereselor bisericești, după cum a fost liber și de influențele politicei. Odată cu înființarea universităților, libertatea filozofiei s'a înrădăcinat la noi atât de adânc, încât până astăzi învățământul filozofic nu cunoaște decât o singură cale: filozofia științifică.

„In afară de Universități însă s'a produs o mică schimbare, în favoarea filozofiei beletristice. Această schimbare s'a produs în toate țările; prin urmare era natural să se producă și la noi. A reînviat peste tot misticismul religios, cum este obișnuit să fie cazul în urma unui războiu. S'au intensificat curentele naționaliste, cum este logic să fie în urma unui războí pornit pentru realizarea principiului naționalităților. S'au ridicat în prestigiu metodele anti-intelectualiste, cum este natural să fie după o eră de brutalități. La noi s'a mai adăogat la aceste fapte și anarhia latentă a sufletului balcanic, care oricât s'ar acoperi ea cu o civilizație de spoială este o realitate permanentă. Din toate aceste fapte a ieșit, mai peste tot în Europa, o poezie filozofică mohorîtă; un amestec de vaiete și de amenințări apocaliptice; profeții sinistre că Europa se scufundă și că cine nu-și reface spiritualitatea este ursit să dispară; în sfârșit, o filosofie pentru uzul gazetarilor improvizați în salvatori ai lucrului public.

Această filosofie post-belică s'a afirmat întrucâtva și la noi. Intr'un mod foarte curios însă. Ea n'a reușit să se cristalizeze într'o scriere de valoare. Cartea d-lui D. Drăghicescu „La nouvelle cité de Dieu", este pentru publicul francez; ea în România n'a avut nici un ecou. Altă scriere, a unui Român, nu avem. Avem în schimb articolașe de jurnal și de revistă. Am avut chiar și un manifest mirobolant, așa zis al „Crinului alb". Rachete spirituale, dar nici o spiritualitate luminoasă.

De toate aceste articole și articolașe nu ne-am ocupa, dacă în dosul lor n'ar sta ceva mai important pentru cultura noastră de astăzi, și anume faptul, că aceste articole și articolașe sunt publicate de preferință într'o gazetă *(Cuvântul)* și într'o revistă *(Gândirea)*, care trăesc amândouă prin subvenția Statului. Amândouă aceste organe de publicitate n'ar trăi o singură zi măcar lipsite de subvenția Statului. Nu fac din aceasta o vină pentru proprietarii acestor publicații. Cinstea lor de proprietari și de publiciști este pentru mine intactă. N'am însă aceiași idee despre cinstea Statului român.

Să-mi fie permis dar a face în această privință următoarele observații.

In cele două organe de publicitate se încearcă a se face atmosferă favorabilă în jurul unei poezii filozofice a cărei bază ar fi spiritualitatea ortodoxă. Unul vorbește de o nouă orientare pe care cultura românească va avea să o câștige de pe urma autohtonizării ortodoxismului. Iar altul îl complectează, adăogând la ortodoxism atâtea elemente politice și naționale, încât ne duce la erezia unui creștinism naționalist, un fel de creștinism fariseu!

Bine înțeles, orisice idee se poate discuta. In filozofie mai ales. Nici nu voiu să cercetez, dacă ideia este susținută sincer sau nu. O idee, odată publicată, este o realitate de care trebue ținut seama. Dar să fie idee, nu insinuație; adică să fie limpede expusă. Când ai îndrăzneala să afirmi: „că te-a îngrozit lipsa de gânduri la înaintași"; „că generația trecută este o generație în care nimeni n'a gândit"; „că o iremediabilă mediocritate de duh îneacă universitățile"; „că aceiași mediocritate este și azi la Academia Română", etc., etc. cum se afirmă în *Gândirea* din August 1928, atunci ești dator să spui limpede care-ți sunt gândurile pentru viitor. Dar, încă odată, nu aceia ce se spune în aceste articole și articolașe este pentru noi lucrul cel important. Important este că Statul plătește aceste insinuații. Statul îngrijește ca cele două organe de publicație să nu ajungă a fi reduse la veniturile lor proprii, ci să trăiască și să se poată lăuda că au descoperit puterea creatoare a ortodoxismului naționalist. Această politică a Statului român este lucrul cel important și numai ea poate fi pusă în discuție.

Statul român n'are mijloace să subvenționeze orișice publicație. El a suprimat funcționari, a suprimat până și paturile bolnavilor din spital. Toate publicațiile serioase: de literatură, de știință, de tehnică, trăesc cum pot fără ajutorul Statului. Numai apostolii spiritualității ortodoxe naționaliste, beneficiază de subvenții. Este cazul de a ne întreba: ce urmărește Statul prin această politică? Intărirea ortodoxismului naționalist? Să admitem, un moment, că aceasta i-ar fi intenția. Dar atunci este o cale mai cinstită pentru a ajunge la realizarea acestei intenții. Să se acorde apostolilor nouei spiritualități posibilitatea de a lucra în liniște la întocmirea sistemului lor de gândire. Să fie însărcinați oficial cu reforma noastră spirituală și în consecință și cu îndrumarea învățământului filosofic. Dar nu toți câți scriu la aceste periodice împărtășesc poezia filosofică a ortodoxismului naționalist! Aceasta o știm prea bine. Tocmai în aceasta însă stă gravitatea situației. Statul, prin reducerea subvențiilor la celelalte publicații, și prin favorizarea celor două, constrânge pe mulți scriitori valoroși să fie în tovărășia conducătorilor acestor organe de publicitate.

Această politică culturală trebue odată să înceteze. Statul negreșit trebue să continue prin a ajuta pe scriitori. Dar, când acești scriitori se erijează în reformatori de cultură, Statul trebue să-și ia răspunderea, pentru ei. Până ce nu-și ia această răspundere, suntem îndrituiți să acuzăm pe aceia, cari dispun de fondurile Statului, de inconștiență politică."

Centenarul unui mare artist englez

Imi amintesc o foarte frumoasă poemă a d-lui Demostene Botez ori de câte ori citesc comemorarea vreunei personalități, care a luminat o clipă cu strălucirea ei scena lumii, spre a cădea apoi în uitarea iremediabilă a morții.

D-l Demostene Botez concretiza, în versuri de o străpungătoare durere, credința, care dăinuește în sufletul poporului nostru, că morții nu trăesc decât atâta vreme cât îi pomenim, precum și teama de a nu lăsa să se stingă lumina vreunui suflet călătorit, numai din vina că nu a fost pomenit de cineva.

Comemorările acestea prea numeroase ce au fost zeflemisite mai ales în Franța, sunt totuși prilej „de pomenire", de readucerea printre noi a personalității, operei și atmosferei epocii vreunui mort care a deschis odinioară perspective mari sufletului omenirii și i-a dăruit bucurii de înaltă calitate spirituală.

Despre Leighton, Lordul Frederik Leighton, făcut lord numai cu o zi înaintea morții, prea puțini știu ceva în zilele noastre. Totuși el a fost un artist, un orator și mai ales un savant pasionat. Englezii îl consideră ca pe cel mai mare președinte al Academiei regale pe care l'au avut vreodată. In Decembrie trecut membrii academiei au deschis o expoziție a operelor și amintirilor rămase de la el în casa din Holland-Park Road, Kensington, în care a murit artistul și care a rămas consacrată amintirii sale.

Cu toate că era un singuratic și un lucrător neobosit, cu o viață regulată ca un ceasornic, a atras în jurul său o colonie întreagă de artiști care și-au făcut casă pe lângă vila din Holland-Park: Collin și Anning Bell, Luke Fildes, Holman Hunt etc. Era un caracter cum rar se întâlnește, un om de credință în toate legăturile lui și mai ales o strălucită și vastă intelectualitate. Cu artiștii în special era plin de bunăvoință și gata să-i ajute în împrejurările grele ale vieții lor.

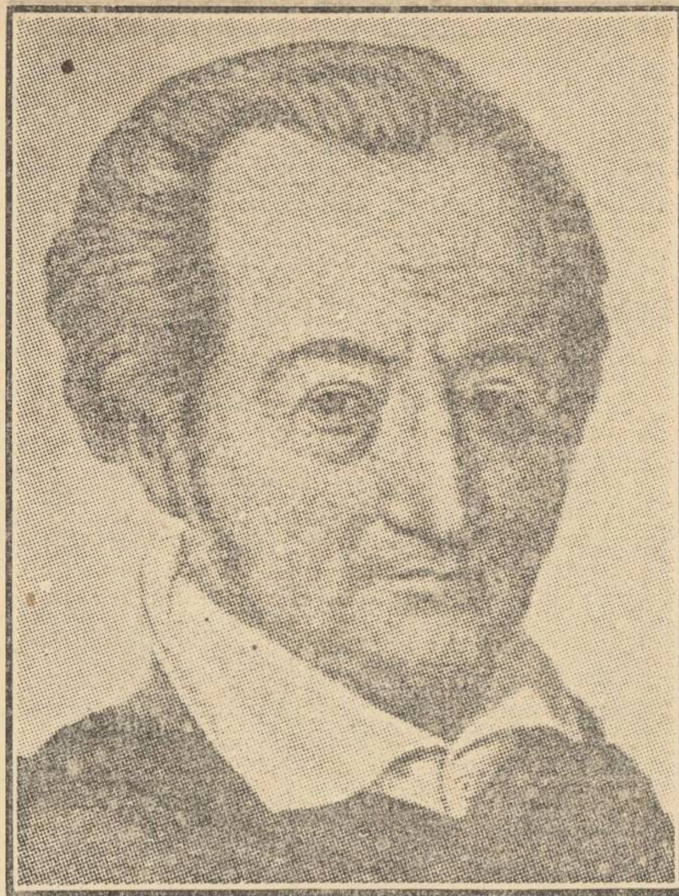
Se povestește că întâlnind pe o fostă pasiune a tinereții lui, acum bătrână și săracă, a instalat-o în vila din Holland Park, tratând-o ca pe regina castelului său, cu o poetică și duioasă venerațiune. — I.

Onorariile lui Goethe

Fața de onorariile fantastice pe care le încasează, în vremurile noastre boxerii, stelele de cinematograf și fel de fel de șampioni, e interesant, poate, să amintim de onorariile pe care le obțineau altă dată oamenii celebri pentru operele lor geniale.

Un ziar francez a amintit dăunăzi, cu prilejul unei ediții de lux a romanului *„Madame Bovary"*, pentru care editorul a fixat prețul de 5000 de franci de exemplar, că Gustave Flaubert n'a obținut pentru manuscrisul lui decât 500 de franci.

Intr'un ziar vienez găsim date instructive cu privire la onorariile pe care le-a obținut Goethe pentru operele sale.

Goethe

Primul editor al lui Goethe a fost Cotta care îi fusese recomandat de către Schiller. Goethe a tratat cu Cotta, în 1805, editarea operelor sale complecte în 12 volume. Cotta a plătit marelui poet german 10.000 de taleri saxoni (aproximativ 10.000 de mărci în valuta de azi) pentru această achiziție pe timp de 6 ani.

In 1815 a apărut a doua ediție, în 20 de volume, a operelor complecte, pentru care Goethe a obținut suma de 16.000 de taleri. Cotta rezervându-și, iarăși pe timp de 6 ani, dreptul exclusiv de editor.

In 1823, Cotta a tratat cu Goethe reînoirea contractului de editură. Operele lui Goethe ajunseră în acest răstimp la 40 de volume. Autorul era dispus să vândă, pe timp de 12 ani, editarea operelor sale, cerea însă 100.000 de taleri.

Această sumă îi s'a părut lui Cotta — care era un om cu vederi foarte largi și destul de bine-voitor față de scriitorii de pe vremea lui — atât de fantastică, încât a rupt tratativele. Goethe s'a adresat atunci altor editori. Brockhaus i-a oferit 50.000 de taleri. Intre timp, Cotta s'a răsgândit și a achitat suma cerută de Goethe.

Genialul scriitor german era foarte mulțumit cu onorariul obținut, fiind convins că mai mult nu se poate cere. De fapt nu obținuse decât 2.500 de taleri de volum. Dacă împărțim această sumă cu 12 — anii pentru care scriitorul cedase dreptul de editură — vedem că n'a încasat decât vre-o 200 de taleri anual de fiecare volum. Goethe avea deja pe atunci numele de scriitor mondial și era invidiat pentru onorariile sale. — *D.*

Concursul poeților japonezi

Impăratul Japoniei anunță anual un concurs al poeților. Pentru anul curent, tema concursului este fraza *„Satono iuki"* adică *„Zăpada din fața templului"*.

La acest concurs participă mai bine de 30.000 de poeți, dintre care fac parte însuși împăratul, împărăteasa și împărăteasa-văduvă.

Toate poemele se trimet unei comisiuni speciale de pe lângă Curtea împărătească, care le cercetează și alege, dintre cele mai reușite, o sută.

Aceste versuri scurte, împreună cu acele scrise de membrii dinastiei, se citesc, după aceia în „Sala fenixului" din palatul imperial. Pentru poema cea mai bună se dă un premiu, deobiceiu o vază scumpă.

Acum patru ani, acest premiu a fost obținut de o Rusoaică, măritată cu un american stabilit de multă vreme în Japonia. In 17 rânduri scurte, poeta de origină rusească a reușit mai bine decât toți poeții japonezi să redeie impresia melancolică care se degajează din *„Oglindirea brazilor în apă liniștită"* — tema prescrisă atunci de Mikado pentru concursul din „Sala fenixului". — *D.*

Cârligul pe scenă

Publicul parizian, atât de dificil în materie de teatru, și deprins să reacționeze pe loc când un actor se descopere mai prejos de așteptări, a căpătat satisfacția unui mijloc nou și amuzant, pus în practică în iarna aceasta, deocamdată pe o scenă unde se perindă în „numere" scurte, nu numai artiștii localului, dar și tineri poeți, scriitori, muzicanți, amatori de ambe sexe la o fărâmă de glorie artistică.

Dacă vre-unul din aceștia cântă fals, debitează elucubrații sau posedă numai o dicțiune nefericită, publicul huiduește. Asta a fost totdeauna. Adesea însă, artistul reușește să se iluzioneze asupra acestor sgomote, luându-le drept gălăgioasă admirație, sau continuă înadins, ca să braveze „imbecilitatea".

Direcția localului a socotit însă că între artist și public, cel care are drept la mai multă considerație, e cel din urmă.

Pentru a curma debitul nenorocos, parlamentările dovedindu-se greoae, s'a ales un mijloc rapid: de la primele semne de enervare a publicului, un cârlig lung, mânuit dintre culise, apucă solid talia amatorului și-l trage în neant fără putința vre-unei împotriviri.

Spectatorii aplaudă amuzați, și succesul — cel automatic, al cârligului, — a dat naștere la variante. In altă sală pariziană, un leu mare de carton înghite în momentul huiduelilor pe omul de pe scenă, alta prepară o trapă care se va deschide sub el, și desigur inovațiile nu se vor opri aici.

Numai că, în aceste condiții, spectacolul deviază și amatorii de glorie desigur că s'au rărit. Direcția localurilor va fi silită să angajeze „figuranți-amatori" plătiți.

Căci spectatorii au devenit deodată foarte numeroși la audițiile acestea, veniți mai cu seamă în așteptarea prilejului de a fluera — pentru comicul spectacolului ce decurge. —*A. G.*

Muzică

S'au anunțat în București: concertul *Back-haus*, biletele fiind la Agenția Feder; iar Vineri 6 Mart — concertul celebrei soprane *Ninon Vallin* — (Agenția „Impresa"). Biletele la Ipcar.

Concursul „Adevărului literar"

Publicăm în altă parte bucata „O taină" de d. Mircea M. Pădurăleanu, care a obținut premiul III la concursul școlar al revistei noastre.

In numărul viitor vom publica lucrarea „Binschi" de d. Matei G. Ionescu, pentru care d. Paul Zarifopol a făcut opinie separată.

Fiindcă în afară de bucățile premiate, am primit unele lucrări care merită o deosebită mențiune, — vom alege din ele câteva și le vom publica în numerele viitoare ale „Adevĕrului Literar".

Curierul literar

După o absență de 14 ani va reapărea în curând la Paris celebra revistă umoristică din Petrograd, *„Satirikon"*, care a fost pe vremuri condusă de regretatul Avercenko.

Pe lângă vechii colaboratori ai Satirikonului, vor colabora cele mai bune elemente literare și artistice din rândurile emigrației rusești.

* * *

In editura „Insel" a apărut de curând un nou volum de esseuri de Stefan Zweig — *„Die Heilung durch den Geist"*. Intre altele, volumul conține și un studiu interesant despre Sigmund Freud.

* * *

Cunoscutul scriitor rus M. A. Aldanov pregătește un nou volum care va apare în curând: „Simfonia" X-a. Volumul va conține pe lângă câteva lucrări cu caracter pur literar și câteva esseuri în care se resfrâng frământările și năzuințele contemporane. Aldanov este un observator talentat și însemnările lui se citesc cu mult interes.

Mărunte

— Spre sfârșitul acestei luni apare volumul lui *Jacques G. Costin: Exerciții pentru mâna dreaptă și Don Quichotte.*

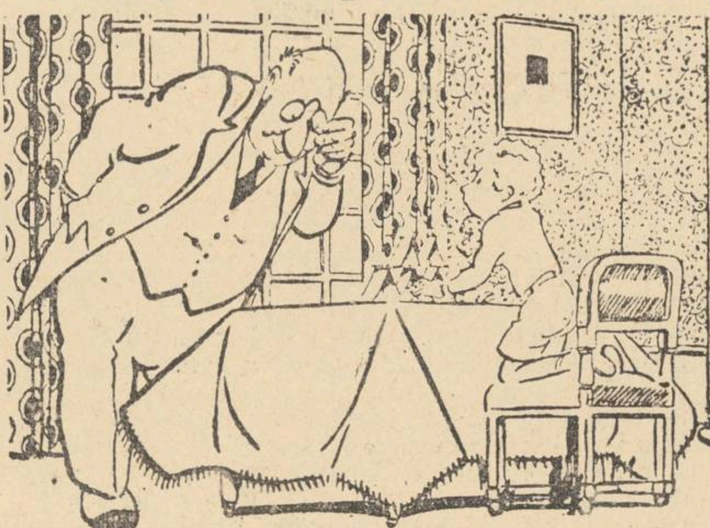
„ALB și NEGRU"
Introducere în știința politicei practice
de PETRE I. GHIAȚA
116 pagini. Lei 40
CUPRINDE: Politica—Arta politică—Despre partide—Oamenii politici—Adversarii—Ideologie—Ideologie și moravuri—Despre presă—Metodologie—Revoluții. Despre monarhii.

Soliditate

Clientul (furios): — Cum mi-am îmbrăcat haina, s'a și despicat în spate.
Croitorul. — Vedeți ce bine sunt cusuți nasturii!

Spirit practic

— Ce faci cu cărțile de joc? Un castel?
— Nu... o bancă.

Fotografiile

— Nu mai fii, dragă, supărat. Ai și început să sameni cu fotografia din pașaport.

Intelectuali

— Aș vrea să cumpăr o carte.
— Ce idee!
— Mi-a dat logodnica un *coupe-papier*.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II - a. - No 535

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 8 Martie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Colette la noi

Afișe galbene în soarele nou de primăvară ne-au adus bucuria copilărească a unui mărțișor:

Vine Colette!

Am urcat drumul spre Copou, am coborît la vale cercetând străzile cu îngrijorarea unei gospodine care-și revizuește casa unde o să primească un oaspete nou. De n'ar mai ninge, de n'ar mai ploua! Orașul, desghiocat din iarnă ca un ghiocel care iese la iveală cu un pic de țărână în creștet, nu e chiar așa de urât cum mă temeam. Colette poate să vie: la noi e soare și miroase a primăvară.

Colette

Cum o fi Colette?...

Când mă gândesc la „cel mai mare scriitor pe care l-a avut Franța de la Anatole France încoace", văd un chip triunghiular, bizar și expresiv ca un desen cubist, și un trup suplu și spiritual, de șarpe. Literatura ei n'a desmințit niciodată această viziune plastică de viață ascuțită și neastâmpărată, intensă și subtilă.

Spirit inventiv și ingenios, spăimântător de inteligentă și de vie, totdeauna diversă, cum poate fi Colette, — Colette cea care n'are dreptul să samene cu nimeni?

Pentrucă nici literatura ei nu samănă cu altă literatură. E așa de altfel, așa de natural și de sigur altfel, încât parcă nici nu i-se potrivește cuvântul „literatură". E ca un fruct miraculos și necunoscut, crud încă și acrișor, atât de parfumat și de savuros încât, după ce ai mușcat din el, toate celelalte ți se par multă vreme fade, ca de carton presat. Orice epitet spus de Colette pare dintr'odată nou și proaspăt, încărcat cu tot înțelesul lui de la început, ca și cum ea l-ar fi inventat, atunci. Colette e un meșter incomparabil: la ea, fiecare cuvânt e suflat cu aur. De aceia își poate permite, ca nimeni altul, să vadă orice și să spue orice. *La Maison de Claudine, La vagabonde, La femme cachée, Mitsou, ou comment l'ésprit vient aux filles, La retraite sentimentale, Chéri, La mort de Chéri, Dialogues de bêtes,* — cine, afară de ea, le-ar fi putut scrie?

Și acum, Colette vine la Iași.

O așteptăm, cu frică. O așteptăm, cu sentimentul uitat al elevului care nu prea știe lecția, în fața profesorului care întoarce gândul pe dos, ca pe o mănușă. Cum o să ne *vadă* Colette pe noi, — cu Moldova noastră, cu Iașul nostru?

Dar este cineva care o să pledeze pentru noi...

Intr'un miez de noapte, în liniștea unei librării închise, la lumina în surdină a becului de pază, s'au desprins dintr'o carte, în relief, două poze.

Kiki-la-Doucette, motanul cu cap turtit de șarpe, s'a urcat sus pe raft destinzându-și, ca să se desmorțească, trupul lung și vărgat de gumă. *Toby-Chien* a sărit jos, fără să calculeze bine distanța. Și după ce a stat puțin amețit, convins că podeaua s'a coborît anume ca să-i facă lui necaz, s'a uitat cu mirare împrejur. Apoi, cățel alintat și „hidraulic", conștient de atribuțiile lui, a pornit să ia în primire odaia străină, însemnându-și popasurile scurte pe lângă mese și scaune, ca să nu se rătăcească. Pe urmă, candid, a înălțat năsucul mic și negru „ca o ciupercuță".

Sus pe cărți, *presse-papier* de puf, *Kiki-la-Doucette* își făcea toaleta, netezindu-și delicat cu laba canaful urechii și cântând monoton, pentru el singur:

— Rrron... rron...

Ca de obiceiu, *Toby-Chien* simți nevoia să fie spiritual:

— *Tu t'fais beau, — hein, Chat?*

Kiki-la-Doucette a rămas cu lăbuța ridicată. A căscat, anume ca să-și arate dublura trandafirie și a răspuns într'un târziu, hieratic și disprețuitor:

— *Tais-toi donc, Chien... Et tâche de faire aussi un peu de toilette: c'est ELLE qui arrive!*

OTILIA CAZIMIR

H. Matisse — *Odaliscă*

Lumină

Visează plopul, nemișcat în soare,
Și umbra din el, neagră, îi curge la picioare...

Un melc își taie drumul prin grădină,
De-a dreptul, ca un tank de gelatină,
Amenințând albine și furnici
Cu patru tunuri mici.

Tăcerea își adună trupul sferic
Intr'un boboc de nalbă.

O muscă trece prin lumina albă,
Ca o scântee de 'ntuneric.

Un fluture, cu aripi de umbră și mătasă,
Stropite 'n două locuri cu carmin,
Din sboru-i frânt și plutitor se lasă
Pe vârful unui spin.

Și florile se'nalță 'ntr'un picior
Să-l poată contempla mai bine
Cum doarme 'n pragul clipei care vine,
Cu aripile desfăcute 'n viitor.

Acuarelă

In pădurea de cristal
Ca un alb decor de teatru,
Stau copacii vertical
(Trei plus douăzeci și patru).

Inger trist de abanos,
Inger mic
S'a trezit cu fața 'n jos
Intr'un cuib de borangic.

Un luceafăr ideal,
Verde i s'a prins pe gene
Ca un fulg de papagal
Din păduri braziliene.

Iar căpșunii de pe jos
Ii trimit în nări mireazmă
De tămâe și aghiazmă,
Pruncului de abanos.

Paragini...

Pe-aici,
A fost pământul binecuvântat
De trei vlădici
Și de-un mitropolit primat.

A fost odinioară și-un castel
Cu brâu multicolor de portolac.
Și 'n fundul parcului, un lac
Cu nuferi de argint pe luciu de oțel.

A fost...
Acum, abia se mai cunoaște
O baltă părăsită, la o parte.
Singurătatea strigă din apele ei moarte
Spre cer, cu glas de broaște.

Și numai calul-dracului,
Prin liniștea săracă dimprejur,
Atinge fața lacului
Cu aripi de azur.

G. TOPIRCEANU

63/10/13

Concursul „Adevĕrului literar"

Binschi

Unul dintre cei mai simpatici imbecili e Binschi. Aseară mi-a plăcut. Eram în cafeneaua lui Banu. Terminasem partida de biliard și fumam ultimele țigări Carpați. Binschi îmi mărturisia: „Din cauza țigărilor am început să urăsc și munții".

E un jucător de rasă. Fără să mă laud, mă bate întotdeauna. Are un tac îndrăcit. Ei bine, tocmai când vream să plecăm intră studentul în contrapunct și inginerul. Aceștia doi pretind că au uitat românește pentrucă au stat vreo doi ani prin Belgia. Evident că eu și cu Binschi cu toate că suntem în clasa V nu-i „înghițim" de loc. Mai ales pe animalul ăla în contrapunct.

Dar iată ce se'ntâmplă. Inginerul care joacă imfam biliard, propune studentului și celorlalți prieteni o problemă de biliard destul de dificilă.

— „Ici on joue par la directe", zice inginerul.

— „Oh! Non, Ionel, non, bande première, bande seconde", zice studentul în contrapunct.

— „Puisque je te dis...

— „Moi je m'y connais, le billiard c'est de la musique tout simplement... de l'armonie.

— Ah! flûte..." Inginerul se pregătea să trântească „directa" când studentul în contrapunct emise pe un ton alterat:

— Ionel! mai tu es fou! Bande première, bande seconde...

Eu și cu Binschi gustam cu perfectă fericire ridicolul scenei. Inginerul dădu un tac lung. Bila alergă inutilă și dezorientată pe postavul verde... — „Manqué", sbieră contrapunctul. Urmă o mică dispută în limba lui Voltaire.

Binschi foarte modest se apropie de teatrul aventurii și adresându-se inginerului: „Pariez că fac „bila" din primul „tac", zise el cu o mutră mieroasă. Acest „pariez" al lui Binschi mi se părea foarte de prost gust. „Ventre Saint Gris", urlă inginerul amator de Henri IV, pariez pe 10 halbe". Binschi păru foarte puțin emoționat. In definitiv noi n'aveam niciun ban. „Et moi je donne autant..." se repezi „contrapunctul" cu un dispreț indefinisabil pe mutră. — „Primesc", replică Binschi cu o seninătate, care mă durea. Se făcu tăcere. Binschi aruncă o privire cunoscătoare pe biliard. Cu o mână calmă luă tacul, cu altă mână îl imobiliză, apoi după o scurtă concentrare plesni una dintre cele mai frumoase lovituri. Magnific. Bila descrise un paralelogram prin cele patru bande și se încheie cu un carambol impecabil. Ah! ah! uite pe contrapunctul care țipă. „Qu'est-ce que je te disais? Bande..." Dar nu mai avem timp de „contrapunct". Berea, să vie berea. De aci amintirile devin puțin confuze. Mai întâi berea. Pe urmă mi se pare o încercare nereușită a lui Binschi de a vorbi franțuzește. Pe urmă? A, da, o plimbare pe bulevard sub ferestrele iubitei. Iubita lui Binschi. Da, așa a fost...

* * *

Ah drace! dar uite am pățit-o iar. Iar ne-a spionat un câine de clasa VII și ne-a denunțat la cancelarie. Scena asta s'a petrecut până acum de vreo patru ori. O să mă las de biliard.

Afiș: „Șerban și Binschi eliminați o săptămână pentrucă au intrat în cafenele și au jucat biliard".

Eu o șterg acasă. Binschi rămâne.

— Ce faci Binschi, nu vii?

— „Mea culpa" mon cher — zice el șiret.

— „Crezi că-ți mai merge? Ehe! s'a terminat, dragul meu.

— „Hm! hm! — este răspunsul lui Binschi.

Și iată că miracolul iar s'a întâmplat. In aceste situații Binschi era magnific. Imediat se prezenta la Cancelarie. — „Domnule Director, am fost eliminat pe nedrept, n'am jucat biliard...

— „Cum?, se înfuria Ică, îndrăsnești? măgarule, canalie, mizerabil. (Ică e un om fioros, cu o voce enormă și mustăți Franz Iosef). Binschi continua pe aceiași temă până când enervarea lui Ică ajungea la culme. Atunci schimba imediat metoda. Scena se petrecea cam așa: directorul, congestionat, se ridica de pe scaun și zbiera: „ieși afară, te-am eliminat pe o lună pentru „minciună". Binschi se retrăgea cu capul în pământ până la ușă și acolo se opria: „Domnule Director..." — Ieși n'auzi, țipa Ică. — Ies, Domnule Director, spunea Binschi cu o voce sfârșită. Sunt un nenorocit... Ică devenia subit tăcut. — Un om pierdut — continua Binschi pe acelaș ton. Vehemența directorului scădea văzând cu ochii. — Un mizerabil... recunosc tot... s'a sfârșit cu mine..." Urma o pauză plină de emoție, apoi directorul isbucnia: „Bravo, Binschi, mea culpa, de data asta te-am ertat... — Domnule Director, nu merit... — protesta Binschi inocent. — „Bravo, bravo Binschi — țipa Ică și mai tare — mea culpa, mea culpa..." Sic.

* * *

E aproape de necrezut cum îl conducea Binschi pe director. Imi amintesc o lecție de istorie. Binschi era scos la tablă.

— Vorbește-mi ceva despre Hanibal — îi spune Ică.

— Hanibal, marele general cartaginez, enormul general, aș putea chiar spune, cel mai mare... — apăsa Binschi...

— Ei bine? — zicea Ică plictisit.

— Ei bine — zicea Binschi — s'a urcat pe Alpi...

— Pentruce?

— Pentru ca să-i ucidă...

— Pe cine?

— Pe ei...

— Ia ascultă „bă" — zicea Ică bănuitor — ai învățat sau nu?

— Am învățat, d-le profesor — se indigna Binschi.

— Ei bine, când a ajuns în vârful Alpilor ce-a făcut Hanibal?

— A început să scoboare — radia Binschi victorios.

— Cum? — se încrunta Ică.

— Ante portas — îngâima Binschi.

— Măgarule, trei, — răcnea Ică — altădată am să te dau afară din clasă. Pretinzi c'ai învățat, ai? Hm!

Incidentul trecea, ora continua. La sfârșit îl vedeam pe Binschi sculându-se și cu o voce tremurată: — D-le Director...

— Ce — mârâia Ică. — Am greșit... — Prea târziu, amice.

— Știu... (apoi cu resemnare): sunt o lichea... n'am învățat nimic... nu pot să arăt cât sunt de nenorocit.. dar acum e prea târziu..." Ică reflecta puțin și deodată se ilumina: — Bravo, Binschi, mea culpa, Binschi. Recunoști că n'ai învățat? — Da, Domnule Director — conceda cu indulgență Binschi. — Bravo, așa îmi place. „Mea culpa" domnilor, iată un exemplu demn de urmat.

* * *

Dar Binschi mai avea și alte calități. De ex. era în stare să-ți cânte o gamă numai cu două tonuri. Din cauza asta profesorul de muzică îl menaja. Totuș Binschi avea uneori accente cavernoase care stupefiau. Așa într'o zi, uimi pe „Moxu", profesorul de latină cu o pedală nejustificată cu nimic.

Se dădeau absenții. Chestorul însă uită pe unul dintre ei. Atunci Binschi se ridică: „Mai lipsește — spuse el — Popescu Ion — cu o voce incomparabilă și într'o notă care cred că era un mi sau re de sub portativ. „Moxu" rămase încremenit. Mai târziu ceru condica și notă în ea la pagina lui Binschi:

Voce supraomenească

Deasupra era o însemnare a profesorului de muzică:

N'are voce.

* * *

Dar tot biliardul era marea lui vină. Scena cu „mea culpa" se repetase de mai multe ori și amenința să-l des-

(Continuare în pag. II-a)

ţepte pe director. In orice caz aceste dese confesiuni ale lui Binschi îl făcuseră oarecum „intimul" lui Ică. Veni vacanţa Crăciunului. Ică avusese o ceartă cu „spionii" din a şaptea. Pentru controlul elevilor în timpul vacanţei se adresă deci lui Binschi. Era tocmai după o „mea culpa". Binschi primi cu multă modestie această însărcinare. A doua zi la cinematograf, într'o pauză, chemă pe băeţi în jurul lui şi le spuse cu un aer degajat — arătându-le hârtia: — „Nu vreau să vă fac mizerii, însă vă previn". Apoi cu un aer important aprinse o ţigare. Băeţii îl considerau cu respect. Tocmai eşiam cu el dela cinema, când Binschi îmi mărturisi: „Sunt stăpân pe situaţie". Intr'adevăr nu se mai jena de nimeni. Fuma pe stradă cu o dezinvoltură admirabilă.

— Să mergem pe bulevard — zise Binschi.

— Bine — zic eu.

Când ajungem în colţ, la casa unde iubita lui Binschi îşi ascundea reveriile, ne oprim. Binschi aprinde o nouă ţigare, schiţează un suspin şi îmi spune: — Ştii că se logodeşte?

— Cu cine? întreb eu mai mult de plictiseală.

— Inchipueşte-ţi „mă" cu tontul de Ică... Ah! personagiul ăsta de farsă, rivalul meu. Şi Binschi întoarce spre casa adoratei o privire mai cruntă decât a lui Edie Polo în „Cavalerul Negru". Hait! — Măgarule neruşinat, eşti dat afară din şcoală — se aude o voce teribilă. Nici o scăpare. E directorul, care dela fereastra iubitei ne ţintueşte cu un răget definitiv. — „Fumezi pe stradă? Aaaa... e nemaipomenit!" Trece pela fereastră şi „iubita". Binschi e palid de ruşine. O ştergem.

— Ce te faci, Binschi?

— Ah, păcătosul, m'a compromis,... dar ea nu-l aproba. Ai văzut ce ochi? Ah, caraghiosul...

— Bine, bine — zic eu trist — dar directorul a spus că te dă afară.

— Ah, tu crezi că mie-mi arde de director? — zice el dispreţuitor — eu mă gândesc la „ea"... Nu trebue să-l ia pe dobitocescu... Nu.

— Binschi, Binschi... dar şcoala, directorul?

Binschi se uită surprins la mine. — Directorul?... „mea culpa" mon cher — zice el cu o siguranţă dezolată în glas.

* * *

Şi într'adevăr a doua zi dimineaţă Binschi se prezentă la director acasă. Ică îşi lua cafeaua cu lapte în „hall".

— Ce cauţi aici, haimanao?

— D-le Director...

— Ce D-le Director, crezi că-ţi mai merge?

— D-le Director am venit să vă zic rămas bun.

— Unde pleci?

— Nu ştiu, dar dacă mă daţi afară din şcoală, trebue să plec. Nu pot să îndur dispreţul întregului oraş...

— Il meriţi — replică Ică satisfăcut de pocăinţa lui Binschi.

— Recunosc că sunt un nenorocit... Dacă mă daţi afară din şcoală de ce să mă apuc?... De militărie? E prea târziu şi nici n'am eu calităţile... De vreo meserie? Nimeni n'ar vrea să mă primească... Nu ştiu... Insfârşit, vă urez rămas bun, d-le director.

— „Uite-aşa îmi placi Binschi" — zice Ică, vădit încântat de cafeaua cu lapte. „Va să zică îţi recunoşti greşala?"

— Da — simulă Binschi cu un aer sdrobit.

— Foarte bine, mea culpa, iată un semn bun. Uite, să ştii, îţi trec cu vederea de data asta, dar altădată s'a terminat.

Şi Ică mai zise încăodată „mea culpa" şi goli ceaşca până în fund cu un plescăit gurmand şi o mişcare ritmică a formidabilelor mustăţi, care populau coşmarele elevilor de clasa I.

Aşa se petrecu această scenă rară, iar Binschi îşi reluă cu un aer versat şi oarecare nuanţă de blazare, funcţiunea de supraveghetor.

Ah! ce dor mi-e de puşlamaua asta!

IONESCU G. MATEI

Dublări la Teatrul Ventura

Se face o mare nedreptate actorilor care nu apar în faţa publicului la primul spectacol al unei piese. Sunt foarte multe talente care rămân necunoscute, pentrucă reprezentanţii presei nu se duc niciodată să vadă un începător în rolul care a consacrat la premieră creaţia unui artist recunoscut. Şi poate, de multe ori, surpriza să nu fie tocmai neplăcută.

D-na Mya Cottescu

Am văzut în „Carnavalul copiilor", piesa lui Saint-Georges de Bouhelier care se reprezintă la Teatrul Ventura, pe d-na Mya Cottescu, o actriţă tânără şi cu foarte făgăduitoare resurse scenice, în rolul jucat la premieră de d-na Aura Almajan-Buzescu.

D-na Mya Cottescu a jucat pe scena Teatrului Naţional din Cernăuţi, unde a fost mult încurajată.

De data aceasta, s'a prezentat în faţa publicului bucureştean, îndreptăţind şi aci toate bunele nădejdi ce s'au pus în talentul d-sale.

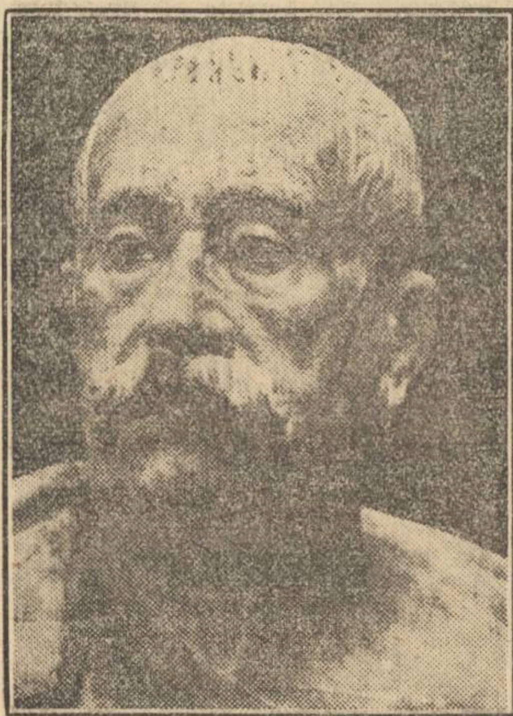
D-ra Ventura a dovedit, astfel, şi cu acest prilej că ştie să-şi selecţioneze colaboratorii. — *h.*

Caleidoscop intelectual

Bourdelle

D. Thiebault-Sisson, cunoscutul critic de artă, publică în ziarul „Le Temps" o dare de seamă asupra expoziţiei retrospective a operelor lui Bourdelle, care se organizează acuma la Paris.

Printre lucrările de seamă expuse în această retrospectivă a celui mai mare spirit plastic al Franţei, d Thiebault-Sisson citează şi bustul marelui filantrop Anastase Simu, fundatorul Muzeului cu acelaş nume din Bucureşti, şi acela care a făcut cunoscută la noi opera celebrului statuar.

E.-A. Bourdelle *Anastase Simu*

E deajuns să amintim că din vasta operă a lui Bourdelle, în Muzeul Simu se află, în afară de bustul d-lui Simu în gips, marmoră şi bronz, bustul d-nei Simu, „Fructul", „Heraklès", „Beethoven", o „Schiţă" în gips, un „Portret" în pastel şi patru aquarele.

Ca un omagiu adus marelui sculptor şi celui care l-a popularizat la noi, aproape în acelaş timp cu retrospectiva din Paris a apărut în vitrina librăriei româneşti o lucrare a sculptorului Han despre „Bourdelle la Muzeul Simu" (Colecţia Apollo), asupra căreia suntem datori să atragem deosebita luare aminte a cercetătorilor. E o carte scrisă de un specialist obiectiv, cu dragoste şi entuziasm.

Tristan Bernard director de teatru

De curând Tristan Bernard şi-a deschis un teatru propriu. La reprezentaţia de deschidere, a eşit la rampă cu o foae de hârtie în mână, spunând: „Domnilor şi doamnelor, mă veţi ierta că vă citesc această mică cuvântare de pe foaia de hârtie ce ţin în mână, aşa cum îşi expune programul un prim ministru oarecare. Dar premiera asta mi-a dat aşa de mult de lucru în ultima săptămână, încât cu toată bunăvoinţa, nu mi-am putut pregăti o „improvizaţie" îngrijită; trebue să vă mulţumiţi cu o cuvântare pregătită în grabă....."

Edison a împlinit 84 de ani

Zilele acestea Edison a împlinit 84 de ani; a primit în ziua naşterii un adevărat potop de daruri. Printre altele, bunul său prieten Ford, i-a trimis miniaturi de-ale tuturor invenţiunilor sale (gramofon, microfon, lampă incandescentă şi altele), aranjate într'o vitrină în chip de muzeu. Tot Ford i-a mai trimes un diamant rar în valoare de ca. 60.000 de dolari. Industria iluminatului i-a dăruit un ommecanic, care pune în acţiune tabloul de distribuţie din uzina electrică a atelierelor Edison. Robotul acesta i-a făcut bătrânului savant o bucurie nespusă. Altă firmă de specialitate i-a oferit un aparat acustic extrem de fin (se ştie că Edison nu aude bine). Deşi din cauza vârstei înaintate, Edison nu mai dirijează singur punerea în aplicare a ideilor lui, el vine regulat la ateliere şi lucrează 8—10 ore în şir. Nu primeşte pe nimeni. De curând a stârnit o adevărată senzaţie excepţia ce a acordat unei deputaţiuni de astrologi, care i-au prezentat horoscopul său, arătându-i că va trăi încă mulţi ani şi va ferici omenirea cu încă două invenţiuni foarte importante.

Concurs de... scrisori de dragoste

De curând „Daily Mail" a instituit un foarte original concurs. Susţinând că generaţiile de astăzi nu ştiu să scrie scrisori de dragoste, că totul se mecanizează şi că până şi amorul se slujeşte de mijloace moderne, (telefon, automobil, etc.) cotidianul englez a făgăduit un premiu de 100 de lire sterline pentru cea mai bună scrisoare de dragoste şi câte 10 lire de fiecare scrisoare vrednică să vadă lumina tiparului.

Miile de scrisori primite au dat dreptate ziarului. Aproape toate erau mediocre, prozaice. Premiul întâi l-a câştigat însă o scrisoare în adevăr frumoasă, trimisă de o femee. Iată-i conţinutul: „Te iubesc mai întâi ca un copil, plină de încredere că nu mi se poate întâmpla nimic rău, câtă vreme mă ocroteşte braţul tău de bărbat. In al doilea rând, te iubesc ca o mamă, care nu doreşte în viaţă altă fericire decât să te ocrotească în orice clipă împotriva bolilor şi adversităţilor. Insfârşit, iubitul meu, te mai iubesc cum numai femeia ştie să iubească, primindu-ţi cu recunoştinţă mângâierile şi răsplătindu-ţi-le ca o harpă fină, ale cărei coarde se înfioară sub degetele maestrului".

Interesant este că aproape toate scrisorile bune sunt scrise de sexul slab. Scrisorile femeilor sunt mai sentimentale şi dovedesc simţiri mai adânci, — deşi unele provin dela femei căsătorite de peste zece ani.

Teatrul în Rusia

Unul din colaboratorii ziarului „Observer" Gordon Craig, care a văzut teatrul în Rusia în anii 1908, 909, 910 şi a lucrat la punerea în scenă a teatrului Stanislawski a piesei Hamlet, la acea epocă, vorbeşte despre realismul extraordinar al teatrului acesta şi îl consideră ca pe cel mai bun care a existat în Europa pe acele vremuri.

După cele relatate într'o carte scrisă în ruseşte şi de curând apărută în traducere engleză, s'ar părea că teatrul actual este în plină reacţiune în potriva naturalismului lipsit de orice perspectivă teatrală al lui Cehov şi a teatrului de acum douăzeci de ani.

„Emoţia scenică, zice Tairov, nu poate fi niciodată naturalistă. Ea trebuie să-şi capete puterea, nu din viaţa reală, ci din viaţa nereală a realizării scenice pe care actorul o răsfrânge din domeniul fantasticului. Cu un cuvânt actorul trebuie să facă artă, nu să creeze personalităţi".

El cere ca nimic să nu fie accidental în arta actorului, şi nimic să nu fie lăsat întâmplării, ci să fie studiat, şi fixat, căci în teatrul emancipat arta actoricească, singura, trebuie să domine şi actorul să se libereze de artificiile literaturii.

Iată acum ce zice Evreinov: „Ceiace cere spectatorul e imaginaţie şi nu realism — imaginea unui obiect, iar nu obiectul însuşi — un concept al acţiunii şi nu acţiunea însăşi. Esenţa teatrului este iluzia; căci scena îşi are propria ei realitate şi acest realism nu are nimic comun cu realismul vieţii actuale".

Teoriile acestea de altfel datează de la 1912 când a fost scos şi un manifest. De pe atunci actorii mari şi autorii dramatici ai Rusiei considerau naturalismul drept cauza decăderii teatrului şi l'au izgonit din teatrele lor bune. In adevăr se ajunsese la procedee radicale ca inventarea unei maşini care să reprezinte zgomotele furtunii şi să facă copacii reali să se zbuciume de vânt pe scenă pentru a reda realitatea din piesele lui Cehov. Generaţiile noi s'au plictisit asemenea de teatrul stilizat în care toată atenţia era asupra decoraţiei.

Tairov, cu trupa sa, a dat câteva reprezentaţii la Paris şi cu acest prilej Antoine l'a denunţat ca pe un distrugător al teatrului european.

In realitate el nu era decât violenta protestare împotriva tendinţelor scenei din teatrul Stanislawski. Acesta e arătat în cartea lui René Fullop Miller şi Josef Gregor, ca teatrul burgheziei, un teatru „Kodak" al vieţii.

In urmă a venit revoluţia şi Maierhold cu „Lupta şi victoria sovietelor" şi „Pământul îndărătnic" în care actorii sunt secondaţi de trupe de soldaţi roşii. La o premieră a unei piese au luat parte 2.300 infanterişti, 200 cavalerişti, 16 piese de artilerie şi nenumărate trenuri blindate, motociclete şi tankuri! Se pare că e în tot momentul ameninţat cu moartea dacă nu pune în scenă destule piese de teatru roşii.

Traducerea engleză are peste o sută de ilustraţii şi costă.. 4000 lei! — *I.*

A apărut
„FIGURI POLITICE"
de A. DRAGOŞ
12 caricaturi în culori. De vânzare la principalele librării din ţară.

CEL MAI MARE SUCCES
de librărie îl obţine azi romanul umoristului italian
PIT GRILLI
FECIOARA DE 18 CARATE
apărut în Editura „CUGETAREA". E o lucrare care satisface atât pe cei mai modeşti cât şi pe cei mai pretenţioşi cititori. Ediţia I-a a fost epuizată în mai puţin de două luni, iar acum editura a pus în vânzare ediţia II-a.
Iată câteva aprecieri din presa românească:
„Pitigrilli este un mare scriitor. Un ironist şi un moralist original, un portretist plin de savoare". *(Viaţa Romînească).*
„Romanul „Fecioara de 18 carate", a cărui valoare e indiscutabilă, va reuşi să atragă atenţia şi admiraţia publicului nostru asupra personalităţii lui Pitigrilli." *(Dimineaţa).*
„Romanul „Fecioara de 18 carate" este, fără îndoială, una din cele mai reuşite lucrări ale marelui umorist, şi constitue, chiar pentru cititorul cel mai exigent, o adevărată desfătare intelectuală." *(Curentul).*
„Fecioara de 18 carate" va reuşi să impună şi la noi pe Pitigrilli". *(Cuvântul).*

A APARUT REVISTA
CINEMA
:: COMPLECT REORGANIZATA ::
cu următorul bogat material:
O nouă organizare; Comedianul Umanităţii (Voiajul lui Charlie Chaplin în Europa); MARLENE DIETRICH POVESTEŞTE... Senzaţionale destăinuiri inedite din viaţa celebrei vedete; SCANDALURI LA HOLLYWOOD (Din viaţa intimă a artistelor); Grock în film; Sfârşitul lumii; Noul film „Alraune"; Douglas Fairbanks şi Mary Pickford împreună; Speranţe spulberate; Simfonia inimii; Majestatea Sa Amorul; Flagrant delict.
Note... Reflecţii... Imagini...; Cronica filmelor; Caleidoscopul săptămânal; Numeroase alte reportaje din lumea filmului · Ecouri · Informaţii... Anecdote...
200 fotografii inedite în 3 culori. — 34 PAGINI, FORMAT MARE
Lei 10 exemplarul

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREŢUL LEI 70

Librăria Universală ALCALAY & Co.
Calea Victoriei No. 27. — Bucureşti I.
Se primesc abonamente la următoarele ziare Române şi Franceze cu preţurile notate în dreptul fiecăruia. In aceste preţuri se înţeleg expediate prin poştă:

ROMÂNE

Reviste lunare

	Numărul	Abonament anual
Convorbiri literare	—	500
Viaţa Românească	40	400
Gândirea	30	300
Boabe de Grâu	30	300
Cele Trei Crişuri	25	200
Indreptar	10	150
Natura	25	210
Mişcarea socială	30	300
Pandectele Române	140	(Avocaţi 1000 (Magistraţi 800

Reviste Săptămânale

	Numărul	Abonament anual
Adeverul Literar	7	350
Excelsior	5	250
Duminica Universului	6	300
Realitatea Ilustrată	10	400

	Numărul	Abonament lunar
Curierul Judiciar	40	(Avocaţi 1000 (Magistraţi 800
Pandectele Săptămânale	30	(Avocaţi 800 (Magistraţi 700
Jurisprudenţa Generală	40	(Avocaţi 1000 (Magistraţi 800
Dreptul	10	

Bilunare

	Numărul	Abonament
Jurisprudenţa Română	20	(Avocaţi 300 (Magistraţi 240
Buletinul Curţilor de Apel	20	(Avocaţi 240 (Magistraţi 200

Trimestriale

Arhiva pentru ştiinţă şi socială 160 Numărul

FRANCEZE

Ziare zilnice

L'Action Française	una	lună	Lei	135
Journal des Débats	„	„	„	105
L'Intransigent	„	„	„	105
Le Journal	„	„	„	105
Le Matin	„	„	„	105
Excelsior	„	„	„	135
Le Figaro	„	„	„	105
Le Temps	„	„	„	165

Reviste săptămânale

Antenne	una	lună	Lei	50
Candide	„	„	„	34
La Femme de France	„	„	„	63
Gringoire	„	„	„	34
Haut Parleur	„	„	„	54
Je suis partout	„	„	„	42
Dimanche Illustré	„	„	„	30
Miroir des Sports	„	„	„	34
Monde	„	„	„	58
Mon Ouvrage	„	„	„	30
Les Nouvelles Litteraires	„	„	„	30
Presse Medicale (bi-săptămânală)	„	„	„	60
Pour-Vous	„	„	„	60
Vu	„	„	„	80
L'Illustration	„	„	„	210
Le Rire	„	„	„	60
Sciences et Voyages	„	„	„	52

Le Sourire	una	lună	Lei	54
La Vie Parisienne	„	„	„	124
Ric et Rac	„	„	„	26

Reviste bilunare

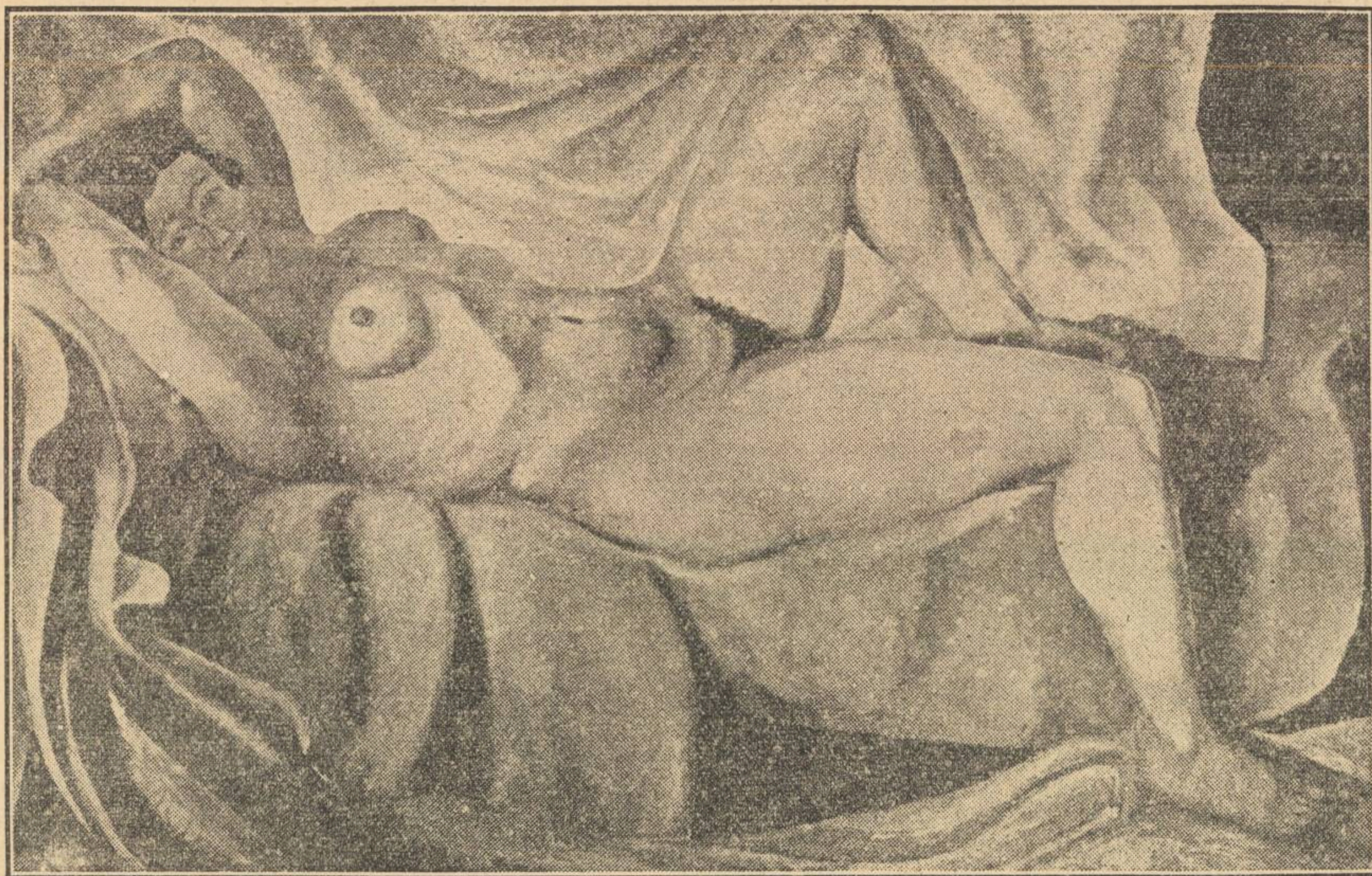
	1 lună	3 luni	6 luni	1 an
Les Annales . . . Lei	66	198	39[illegible]	792
Conferencia „	3[illegible]	102	204	408
Fantasio „	48	144	288	576
Mercure de France „	94	[illegible]82	564	1128
Modes et Travaux Feminins „	84	252	5[illegible]	1008
La Nature „	68	204	408	916
Revue des deux Mondes „	108	324	648	1296
L'Art et la Mode „	1[illegible]0	420	840	1680
Monde et Voyages „	28	84	168	336

Reviste lunare

	1 lună	3 luni	6 luni	[illegible]
Chiffon . . . Lei	47	141	282	[illegible]4
Vie à la Campagne „	48	144	288	[illegible]6
Jardin des Modes „	65	195	390	[illegible]0
Je sais tout „	46	132	264	[illegible]8
Lectures pour tous „	47	141	282	564
Nos Loisirs „	42	126	252	504
Nouvelle Revue Française „	45	135	270	540
La Science et la Vie „	38	114	228	456
Vogue „	78	234	4[illegible]	936

Deasemenea se primesc abonamente pentru orice fel de ziare sau reviste în ori-ce gen, specialitaet şi limbă.

INDISCUTABIL PAINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

G. M. Cantacuzino — Nud

PLASTICA

Intre pitoresc şi decorativ, pictura contemporană n'a făcut o demarcaţiune categorică.

Artiştii — uneori chiar acelaş artist — oscilează între aceste două limite de exprimare tehnică.

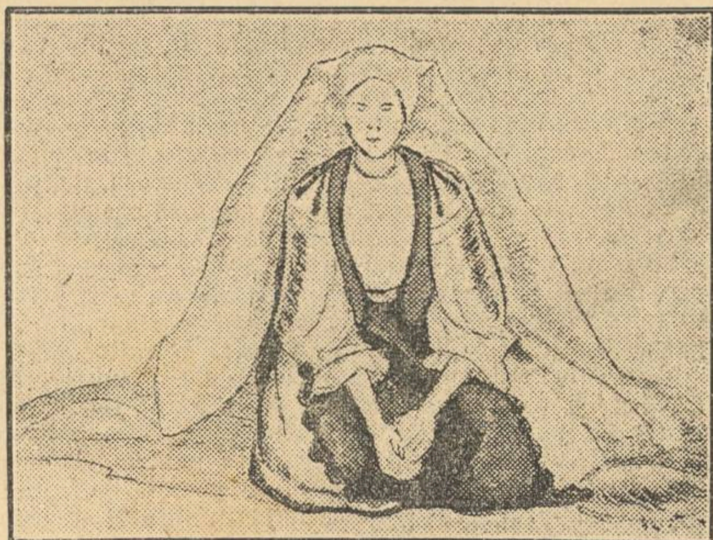

Fl. Vasilescu — Clowni

Amândouă aceste formule, şi pitorescul şi decorativul, implică absenţa sufletească a pictorului. Totul se concentrează în afară, asupra efectului urmărit. Introspecţiunea, atât de necesară creaţiei adevărate — lipseşte.

Cât este de întemeiată această observaţie se poate verifica în expoziţia dela şosea (Casa Grădinilor) a doamnei contese *Bella Teleki* şi a domnului *Ralph Teleki*. Artiştii aceştia sacrifică totul pentru pitorescul de ilustraţie sugestivă, pentru tonalitatea tare de afiş, pentru efectul violent.

Aplicat în lucrări de pură decoraţie sau în reclama artistică, procedeul ar fi justificat. Utilizat însă până şi în compoziţia de interior, în portret, şi generalizat în peisaj, nu mai are nici logică, nici semnificaţia practică ce i se putea atribui.

D. Ghiaţă — Desen

Câteva portrete de ţigănci, autoportretul şi desenele mai cald atmosferizate ale domnului Ralph Teleki îndreptăţesc totuş o urmărire binevoitoare a evoluţiei pe care o încearcă.

In sala ziarului „Universul" expune pictorul *Theodor Pallady*. Dela ultima d-sale expoziţie, domnul Pallady s'a schimbat mult. Paleta utilizează mai mult lumina, transformând griurile de odinioară în tonalităţi alburii şi obţinând astfel armonii mai preţioase.

Construcţia e neglijată, ca totdeauna, impunând chiar în această caracteristică stilul propriu al artistului.

Subiectele, majoritatea de interior, vibrează prin aceiaşi rafinată însufleţire de nuanţe în care artistul acesta e neîntrecut.

Domnul Pallady nu se depărtează însă nici astăzi de Matisse.

In felul cum distribue şi alătură valorile, în felul cum îşi aranjează modelul, în factura generală a picturii d-sale, domnul Pallady e foarte strâns înrudit cu tehnica meşterului francez.

Dar o degajare a sensibilităţii din aparatura ei de exprimare firească nu e posibilă, în evoluţia unui talent, când mijloacele de expresie sunt solicitate sau impuse chiar de temperamentul artistului.

Pictorul *D. Ghiaţă*, care şi-a organizat expoziţia în foyerul Teatrului Ventura, e un artist foarte personal. Vocabularul d-sale cromatic, ca şi temele preferate — ierni, peisagii industriale, naturi moarte, flori şi compoziţii rustice, — ne indică o înaintare lentă, dar fără alunecări primejdioase şi fără concesii.

Domnul Ghiaţă e un meşteşugar onest, sârguitor, cu daruri frumoase, pe care-l vom urmări totdeauna cu interes.

Aceiaşi atmosferă de conştiinciozitate şi bun simţ artistic ne evocă şi pictura domnului *Schweitzer-Cumpănă*, care anul acesta expune în atelierul d-sale din Strada General Budişteanu No. 20.

La Ateneul Român, odată cu sculptura rece, corectă şi fără vre-un imbold deosebit a domnului *Alex. Călinescu*, şi cu pictura neschimbată a doamnei *Maria Ionescu-Bacaloglu*, expune pentru întâia dată, ni se pare, doamna *Fl. Vasilescu*, o talentată elevă a pictorului Leon Biju.

D. Ghiaţă — Desen

Doamna Vasilescu debutează în această manifestare personală cu o siguranţă foarte puţin obişnuită. Coloritul e suficient de îngrijit, pe alocurea chiar remarcabil, iar desenul şi compoziţia se încheagă armonios în fiecare pânză.

De obiceiu debutanţii uzează de abilităţi eftine sau afişează un modernism stângaciu şi ridicul.

Lucrările doamnei Vasilescu, sub acest raport, afirmă un talent matur, care nu are nevoe de trucuri şi nici de stridenţe pentruca să atragă atenţia.

„Clownii" şi „Natura moartă", pe care le reproducem aci, sunt două din pânzele cele mai izbutite ale artistei.

H. BLAZIAN

Fl. Vasilescu — Natură moartă

O pagină inedită din viaţa lui Eminescu

— Amintirile poetului I. N. Roman —

Oricât s'ar părea că s'a scris suficient despre Eminescu şi epoca lui, încă nu s'a spus cuvântul definitiv nici despre geniala sa operă, nici despre trista şi dureroasa-i viaţă.

Din punctul de vedere al istoriografiei, nu se cunoaşte mai nimic despre copilăria şi adolescenţa sa. Materialul biografic despre *Eminescu* se rezumă la „Amintirile" lui *Th. V. Ştefanelli*, la cele ale lui *I. Slavici* şi la biografia scrisă de magistratul *Corneliu Botez* în volumul „Omagiu lui Eminescu". Această biografie, bogată în date şi amănunte, este consacrată, pe larg, copilăriei. Intregul material biografic a fost utilizat în monografia lui *N. Zaharia:* „Viaţa şi opera lui Mihail Eminescu".

Este interesant de observat că nu s'a scris aproape nimic despre timpul pe care *Eminescu* l-a petrecut în Iaşi, în anii cei mai fecunzi ai geniului său, deşi a trăit în mijlocul cărturarilor şi scriitorilor dela *„Junimea"*, *„Convorbiri Literare"* şi *„Contemporanul"*.

Cu singura excepţie a „Amintirilor" lui *Gh. Panu* — care vorbeşte mai mult în spirit critic decât ca biograf, puţine sunt amintirile despre această parte din viaţa poetului. Şi totuşi *Eminescu* s'a bucurat de prietenia multor ieşeni, din toate straturile sociale. Sunt şi astăzi câteva persoane — puţine de tot — care l-au cunoscut pe marele poet şi filosof şi care păstrează preţioase amintiri despre dânsul.

Printre aceştia e şi poetul şi scriitorul *Ion N. Roman* dela Constanţa — care a stat în anii tineri în fosta capitală a Moldovei — şi căruia i-am solicitat, prin sumare întrebări, câteva amintiri despre viaţa lui *Eminescu*.

Transcriem evocările d-lui *I. N. Roman*, care alcătuesc o tristă şi dureroasă pagină din viaţa lui *Eminescu*.

C. Săteanu

Alecsandri şi Eminescu

— *Când l-aţi cunoscut pe Eminescu, opera lui era răspândită în lumea cetitoare? Geniul său era apreciat?*

— Printre intelectuali, da; populară însă, nu era! Căci *Alecsandri* mai trona ca „rege" necontestat al poeziei. Orice producţiune a bardului dela Mirceşti era un eveniment literar. Poemele şi pastelurile lui se reproduceau în toate publicaţiunile vremii, se tipăreau în cărţile didactice, se învăţau pe dinafară şi se declamau pretutindeni, pe scenă, prin şcoli, la serate şi în toate ocaziunile solemne. In afară de cercul *„Junimii"*, *Eminescu* era mult mai puţin cunoscut decât *Alexandrescu* şi *Bolintineanu* şi chiar decât *Cârlova, Depărăţeanu* şi *Mihai Zamfirescu.*

E drept că în criticele sale, *Maiorescu* îl citase îndată după *Alexandrescu*, dar cu câtă sfială şi el! Nici chiar după 1881, adică după-ce apăruseră în *„Convorbiri Literare"* cele patru *„Scrisori"* şi când opera sa poetică putea fi socotită ca definitiv închegată, în straturi prea-adânci *Eminescu* n'a izbutit să străbată — poate şi unde *„Convorbirile Literare"* se adresau elitei intelectuale şi prin urmare nu erau destul de răspândite. Numai după prima criză a bolii sale, a izbucnit dintr'odată marea popularitate a poetului. La ea a contribuit chiar nenorocirea ce-l lovise şi care-i atrăgea compătimirea şi simpatia; a contribuit mult şi *„Contemporanul"* dela Iaşi care i-a relevat marele talent, cu toate rezervele ce făcea în privinţa filosofiei şi idealurilor sale; a contribuit până şi cunoscuta epigramă sau mai corect pamfletul lui *Macedonski* din *„Literatorul"*:

Un X, pretins poet, acum
S'a dus pe cel mai jalnic drum, etc...

cu tot valul de indignare ce stârnise şi care a făcut atâta rău... autorului! Ceva mai târziu, când *Maiorescu* a tipărit „Poeziile" lui *Eminescu* în editura „Socec" volumul se vindea ca pânea caldă. Cred că pân'atunci n'a fost carte care să fi avut un mai mare, sau măcar egal succes de librărie.

Steaua bardului dela Mirceşti începuse a păli, şi tot mai des şi mai stăruitor se punea întrebarea: Cine e mai mare poet: Alecsandri sau Eminescu? Fireşte, preferinţele celor mai în vârstă rămâneau pentru Alecsandri, dar admiraţia noastră, a celor mai tineri, mergea întreagă spre *Eminescu.* In el vedeam noi simţirea adâncită şi forma renovată. In jurul numelui şi operei sale formaserăm un adevărat cult.

Versul eminescian

In ce mă priveşte, s'a mai întâmplat ca prin 1883-84 să cetesc un ciclu de vre-o şapte poezii lirice ale lui *Eminescu* în *„Familia"* la care începusem şi eu să colaborez, şi să-i cunosc astfel din timp opera mai complectă. Şi'n legătură cu această împrejurare pot spune că poezia *„In noaptea vecinicei uitări"* care nu figura în prima ediţie „Socec" a lui *Maiorescu* a fost semnalată şi comunicată de mine lui *V. G. Morţun* pentru ediţia populară „Şaraga". Şi nu ştiu, — pentrucă n'am la îndemână colecţia *„Familiei"* ca să pot controla — dar mie mi se pare că versul al patrulea din prima strofă a poeziei *„Şi dacă ramuri bat în geam"* era:

Să-mi paie că te-apropii.

egal cu moldovenismul *„să-mi pară"*, ceeace e, de sigur, mai în nota poeziei decât forma în general admisă:

Şi 'ncet să te apropii.

(cu umplutura *„încet"*). Tot aşa ultimul vers din strofa doua, în loc de:

La tine-avându-mi gândul —

(cum se vede în cele mai multe ediţii, era:)

Inseninându-mi gândul

(cum văd în ediţia *Ibrăileanu)* — ceeace e şi mai frumos şi mai eminescian. In fine, în sonetul *„Ori câte stele"* primele două versuri mi se pare că sunau:

Ori-câte stele *ies* în înălţime
Oricâte unde *scoate* 'n faţă marea

ceea-ce nu e nici mai frumos, nici mai eminescian decât forma curent adoptată:

Ori-câte stele *ard* în înălţime,
Ori-câte unde-*aruncă* 'n faţă marea

dar care totuşi, cu verbele schimbate — dacă se verifică — ar trebui menţionată măcar într'o notă, ca o formă mai liniştită a aceleiaşi imagini.

Dar această chestiune va fi, probabil, pusă la punct de editorii lui *Eminescu* care au interesul de a-l reda în toate nuanţele cugetării şi ale mijloacelor sale de exprimare. Ceeace deocamdată poate interesa, este că poetul a vândut lui *Iosif Vulcan* ciclul celor şapte poezii cu 35 lei — *adică 5 lei bucata* — fapt autentic ce mi-a fost confirmat în redacţia *„Adevĕrului"*, prin 1902, de chiar *Iosif Vulcan*, venit în Bucureşti ca să participe la şedinţele Academiei Române. De unde urmează că pe atunci poezia era mult apreciată şi gustată, dar... nimeni nu dădea doi bani pe ea!

Figura Poetului

— *Nu păstraţi nici o amintire personală despre Eminescu?*

— Aproape nimic! In perioada de efervescenţă a geniului său, eu eram încă prin clasele primare. Despre *acel Eminescu* — desigur cel mai interesant — şi despre chipul cum muncea, cum îşi alcătuia şi cizela capodoperele, în odaia lui săracă, deobicei cu cafeaua dinainte „stând la masa lui brad" în cea mai desăvârşită izolare şi sărăcie — au scris alţii, *Slavici* mai cu seamă, după cum despre copilăria şi adolescenţa lui au scris cei care l'au cunoscut pe atunci, colegii săi de şcoală, şi, după-cum în fine, despre impresia pe care *Eminescu* o făcea asupra oamenilor „normali" au scris prietenii lui de mai târziu şi mai ales *Gh. Panu* în prea interesantele sale *„Amintiri dela Junimea"*.

Eu l-am cunoscut pe *Eminescu* la ultimul banchet al „Junimei" dela Iaşi, un an după strămutarea *„Convorbirilor Literare"* la Bucureşti. Poetul era după prima criză a bolii sale. Asta nu însamnă că nu-l mai văzusem, pân' atunci. Il mai văzusem, ca toată lumea, pe străzile Iaşilor; şi-l mai văzusem la biblioteca Universităţii vechi [1]) cetind tot timpul, la biroul lui din fund, în faţa intrării, după-ce servea celor 4—5 vizitatori cărţile dorite. Şi mi-a făcut impresia unui om absolut normal şi-a unui funcţionar conştiincios care-şi face slujba aproape cu plăcere. Bibliotecarul titular, profesorul de greacă *Gârcineanu*, dădea foarte rar pela bibliotecă.

Odată, într'o zi de primăvară, pe la amiază, l-am întâlnit pe stradela Universităţii, coborând spre strada Alecsandri, îmbrăcat în haine de doc, albe şi curate — *şi cu mustăţile rase* — singura dată când şi-a ras mustăţile. Cu trăsăturile regulate ale feţii sale cezariene complect degajate, cu părul negru bogat, strălucitor, dat pe spate, încadrându-i fruntea lată, cu zâmbetu-i imperceptibil încremenit pe buze şi cu privirea încărcată de nu ştiu ce tainică melancolie... Niciodată nu mi s'a părut mai frumos decât atunci... Şi acuma, de câte ori văd fotografiile rămase dela el — sau desemnurile caricaturale ale celor care îi mercantilizează chipul, — de atâtea ori Eminescu din stradela vechii Universităţi dela Iaşi îmi apare în minte, şi regret că nimănui nu i-a dat în gând să-l fotografieze atunci, de oarece am credinţa că fotografia aceea ar fi rămas fotografia consacrată care ar fi păstrat, în cele mai armonioase trăsături, figura genialului autor al *„Luceafărului"*.

Boala Poetului

— *Cunoaşteţi vre-o întâmplare caracteristică din viaţa poetului?*

— Mai nimic care să merite a fi relevat. Sănătatea lui *Eminescu* părea bună. Mulţi îl credeau chiar cu desăvârşire vindecat şi destoinic pentr'o nouă activitate literară. Boală însă îl submina continu, pe nesimţite. Manifestările ei se accentuau zilnic. Pentru el şi pentru sănătatea sa Eminescu era de o indiferenţă de necrezut. El îşi trăia, în cea mai pregnantă realitate, filosofia inertă din *„Glossa"*: nu spera nimic, n'avea teamă de nimic şi rămânea la toate rece! Mânca, dacă avea ce; bea, dacă i se oferea — şi dacă i se oferea mult, bea fără măsură... Dormea unde apuca...

Ingrijirile unei mame iubitoare, ale unei surori sau unei soţii devotate — de care ar fi avut atâta nevoe — i-au lipsit. Şi ceiace e revoltător, aşi putea zice criminal, este că nimeni nu i-a venit, atunci, în ajutor: nici Statul, nici prietenii politici şi literari — nimeni!

Am avut totdeauna, am şi astăzi convingerea nestrămutată că poetul care a luptat cu mizeria şi cu foamea ca „să toarne 'n formă nouă limba veche şi 'nţeleaptă" şi să dea simţurilor celor mai înalte şi cugetărilor celor mai adânci atâta gingăşie, avânt şi conciziune, a murit cu zile...

Eminescu avea nevoe de un tratament serios şi de lungă durată. Cum se vindecase după primul tratament, s'ar fi vindecat de bună seamă şi acum, în urmă, dacă ar fi fost luat în pripă. Diagnozele postume ale incurabilităţii sale seamănă mai mult a scuze tardive şi slabe pentru o nepăsare condamnabilă. Adevărul e că îngrijirile şi tratamentul medical de care poetul avea nevoe cereau oarecare sacrificii pe care nu s'a găsit nimeni dispus să le facă...

Inlocuit din postul de sub-bibliotecar, *Eminescu* rămăsese literalmente fără mijloace de existenţă. E drept că vreo câţiva prieteni căutau să-i vie în ajutor, întrebuinţând tot felul de „trucuri" pentru a nu-i jigni susceptibilitatea... Şi fiindcă e interesant a cunoaşte câte ceva din viaţa lui *Eminescu* din această perioadă, amintesc unul din aceste „trucuri" spre a dovedi că poetul le înţelegea şi că numai sărăcia şi nevoia, în definitiv, îl siliră să le accepte...

Un „maus" la Bolta-Rece

Intr'o după amiază *Miron Pompiliu* veni la mine şi-mi spuse:

— Hai să vedem unde-i Mihai; am auzit c'ar fi la Bolta-Rece şi mă tem să nu se'ncurce".

Ne-am dus şi l-am găsit într'adevăr la Bolta-Rece jucând *maus* la un păhărel de vin cu profesorul de liceu *G. Vârgolici*, cu *Ştefan Cerchez*, profesor la gimnaziul „Ştefan cel Mare" şi nu-mi mai amintesc cu care alţii...

Am luat şi noi loc, la masă, făcând pe *Kibiţii*. Dar jocul n'a mai durat decât puţin.

G. Vârgolici s'a ridicat, zicând:

„Eu am stat! Altul mai tare!... Cu norocul tău, Mihai, cine se poate pune?!...

Eminescu zâmbea. Fără să spună un cuvânt, strânse cei 40-50 lei ce-i avea dinainte, îi strecură în buzunar şi mă întrebă:

— Ştii mausul?

I-am răspuns că nu; şi atunci el îmi dădu povaţa:

— Să cauţi să-l înveţi, *pentrucă la jocul ăsta nu se pierde niciodată!...*

1) Astăzi Facultatea de medicină.

Mi s'a explicat în urmă că cei trei „parteneri" ai lui Eminescu simulau că joacă cu el, ca să-i poată da, pe această cale, doi-trei poli, ca bani *câştigaţi;* şi înţelegerea lor era că ori de câte ori *deschidea* dânsul, ei să se retragă cu orice carte, pretextând că n'au cu ce *ajuta* şi să-l lase să ridice *potul.*

Se pare însă că *Eminescu* li-a înţeles „jocul" şi-l acceptase tacit şi în resemnare... Aşa, încât avea toată dreptatea să-mi spună, melancolic-ironic, că „la jocul ăsta nu se pierde niciodată".

Dar nu toţi prietenii aveau aceeaşi grijă de el. Unii îl antrenau chiar la petreceri vătămătoare sănătăţii. Intr'un rând unii dintre aceştia — dacă prieteni li se poate spune — îl luaseră cu ei la un cules de vii, la Socola, unde au hoinărit toată ziua şi au dormit peste noapte, împreună cu el, într'o clae de fân. A doua zi *Miron Pompiliu* s'a dus şi l-a adus cu o birjă în oraş...

Şi aşa, fără nici o îngrijire şi fără nici un tratament, boala poetului se agrava mereu...

Eminescu în arest

Odată l-am văzut la vechiul teatru dela Copou, la o reprezentaţie. Era abătut, nepăsător de ce era în jurul său, îngrijindu-şi rănile dela picioare, nepăsător faţă de privirile spectatorilor.

Uneori, — poate din instinct erotic, sau poate fiindcă moda i se părea ridicolă, — apuca femeile de „turnură" pe stradă...

In cele din urmă *G. Morţun* prefectul poliţiei, — om cult, mai târziu secretar general la Interne sub *Anastase Stolojan* — se văzu nevoit să dispue arestarea poetului. *Eminescu*, bolnav, cu mintea rătăcită, fu reţinut într'o cameră mică la Comisariatul Dispărţirii I. Acolo i se dădea de mâncare şi dormea pe o canapea veche, cu droturile ieşite din rostul lor...

După vre-o trei zile, m'am dus să-l văd. L-am găsit stând liniştit pe canapea. M'a recunoscut imediat şi părea mulţumit că m'am gândit la el şi că mai avea cu cine vorbi. L-am întrebat cum o mai duce şi mi-a răspuns:

— Nu se poate mai bine! Dacă aşi avea jurnale şi cafea, aşi fi omul cel mai fericit din lume!

Am rugat pe comisarul *Dioghenide* să-l lase să dejuneze cu mine la o „locantă" din apropiere, peste drum de „Tufli". Am obţinut învoirea, cu obligaţia să-l aduc înapoi îndată după dejun, „ca să nu-şi găsească beleaua cu prefectul".

Eminescu m'a urmat bun, bucuros.

La „locantă" s'a întâmplat să fim singuri, într'o cameră de subsol. O friptură, suculentă, de muşchiu, puţină brânză, câteva fructe, un pahar de vin şi o cafea l-au înviorat numai decât.

Contrar obiceiului său, el începu să-mi vorbiască de el, spunându-mi să nu-l cred „ignorant" şi că cunoaşte mai multe limbi, iar în cele din urmă începu să fredoneze „Cucuruz cu frunza'n sus" cântec pe care, zicea el, l-a învăţat în Bucovina...

Vedeam bine că poetul începea să divagheze!

Mi-a mai cerut vin. I-am răspuns că nu mai am parale şi că nu-l cunosc pe cârciumar ca să-i cer pe datorie... S'a recules îndată şi, par'că ruşinat, mi-a spus:

— Păcat, măi frate Roman, că oameni ca noi n'au avere!...

Apoi după o scurtă pauză:

— De ce nu-i scrii Nababului? Eu socot că ţi-ar trimite imediat câteva mii de lei... Ala — n'auzi? — are atâtea bogăţii c'ar putea să pardosească tot oraşul c'un strat de aur!...

Nu mult după aceea *Eminescu* a fost dus la Botoşani, unde soră-sa, *Henrietta*, bolnavă şi ea, paralitică, l-a îngrijit...

Tragedia finală

O ultimă întrebare, căci ochii d-lui Roman erau înlăcrămaţi: „L'aţi vizitat şi la Botoşani?"

— Nu. La Botoşani n'am fost să-l văd. Dar ştiu că şi acolo, în oraşul său natal, a întâmpinat aceiaşi nepăsare generală. Soră-sa, *Henrietta* — pe care am cunoscut-o şi eu în casele doamnei *Emilian*, ne istorisise toată mizeria în care au trăit, ea şi fratele ei...

Atunci un cerc de admiratori ai poetului ne-am adunat în casele d-nei *Emilian* din strada Vovideniei şi ne-am constituit în comitet, în scopul de a aduna mijloace spre a-i veni în ajutor. Făceau parte din acel comitet, pe cât îmi amintesc: doamna *Cornelia Emilian*, o bătrână inimoasă peste puterile ei şi care nu ştiu de ce n'o putea suferi pe *Veronica Micle;* domnişoara *Corneliţa Emilian*, fiica ei; domnişoarea *Izabela Andrei*, studentă, sclipitoare de inteligenţă, (acum d-na *Izabela Sadoveanu)*, inginerul *Anton Sc. Savul*, (Toni), eu care mă însărcinasem ca gazetar, cu lansarea subscripţiei şi *Arhir*, casierul general al judeţului Iaşi (administratorul financiar) însărcinat să păstreze şi eventual să fructifice sumele ce aveau să se adune.

Şi luasem hotărârea ca subscripţiile să fie uniforme — *10 bani de fiecare subscriitor* — cu libertatea pentru oricine de a subscrie pe mai multe liste, sau chiar pe aceiaşi listă mai multe numere — pentru ca toată lumea să poată subscrie şi să-şi dea obolul pentru ajutorarea nefericitului poet.

Am strâns astfel vre-o şase-şapte mii de lei şi i-am trimis la Botoşani, iar *Eminescu* ne-a mulţumit într'o scurtă scrisoare, caligrafic scrisă, adresată *D-nei Emilian.*

La un moment dat auzisem chiar că starea sănătăţii i s'ar fi ameliorat, că a început să lucreze din nou, că a scris „Vezi rândunelele se duc"... Veşti bune, dar din nenorocire urmate de altele rele şi nu mult după aceea am aflat de ridicarea poetului de către *Veronica Micle*, de transportarea lui la Bucureşti şi în cele din urmă despre internarea şi moartea lui la ospiciul dela Mărcuţa...

I. N. ROMAN

Despărţire

Iubirea noastră parcă s'a sfârşit...
Era atât de simplu -odinioară
Când părăseam pe cele ce-am iubit
Cu un salut indiferent la scară

Dar anii cu inconştienţă trec.
Iar astăzi când cărarea ni se curmă,
Nu am curaj — deşi aş vrea să plec...
Căci poate mi-i iubirea cea din urmă.

YACASSA

Suflet de tătarcă

XV

26 Mai.

Cairiè a fost la mine în câteva nopţi. Ce suflet complex are: aci melancolică, aci sburdalnică, aci surâzătoare, aci visătoare!

Când vine, deschide uşa încet, se apropie pe întunerec de pat, se desbracă şi se vâră, ghemuindu-se, lângă mine. Se uită cu totul pe sine în acele clipe. Ii place să fie alintată ca o pisicuţă.

Câte odată, din senin, începe să plângă, mă învinovăţeşte că nu ţin la ea şi mă pune să-i spun de zece ori c'o iubesc. Când începe să mă credă, râde uşor, se ghemueşte la pieptul meu, închide ochii şi se lasă sărutată; dar iarăşi devine serioasă, îmi prinde capul între mâini, suspină, apoi mă blestemă îngrozitor „dacă mă voi uita la alta, oricine ar fi."

Nu'nţeleg cum scapă de sub paza părinţilor şi vine să şadă noaptea câte două-trei ceasuri la mine. Am întrebat-o şi i-am cerut să mă lămurească şi pe mine, dar n'a vrut să-mi spună.

XVI

28 Mai.

Azi, am primit o scrisoare dela logodnica mea. Iat-o:

„Constanţa, 26 Mai, 192....

Dragul meu,

De ce eşti răutăcios şi nu vrei să-mi mai scrii? Am aşteptat mereu să mai vii pe aici, dar văd că te-ai înfundat între Tătarii tăi şi nici nu mai dai semne de viaţă. Care-i cauza?

Nu ştiu de ce, dar eu am o presimţire: că, — deşi suntem logodiţi — legătura dintre noi nu va ajunge la un sfârşit bun. Eşti un om sucit şi văd că mereu găseşti motive pentru amânarea zilei de nuntă.

Vrei să te răsgândeşti?

Duminica viitoare mă voi duce la Mangalia şi, dacă vrei, poţi să mă însoţeşti. Vom avea, poate, multe de vorbit.

Te aştept cu drag, ANA"

XVII

30 Maiu.

La Tătari, căsătoriile se fac mai mult din dragoste, fiindcă starea materială a fetei nu joacă nici-un rol; tânărul trebue să aibă avere şi, oarecum, să-şi cumpere soţia, plătind părinţilor ei nişte dări zise „mehr-akî" şi „siut-akî". Flăcăul care vrea să se căsătorească, — dacă n'are banii trebuincioşi ca să plătească cele două dări şi să facă cheltuelile de nuntă, — fură pe aceia pe care o doreşte. In cazul când el fură fata, este scutit să mai dea părinţilor ei ceva şi e dator să facă numai o masă, la care cheamă câţiva vecini. In amândouă cazurile, căsătoria are aceiaşi valoare, căci este binecuvântată de hoge.

Iată ce s'a întâmplat aseară.

Gazda mea, Mosin Arslan, era dus la Constanţa, după treburi. Acasă au rămas numai soţia lui, Mamuriè şi cu fata lui, Cairiè.

Intr'un sat vecin, este un flăcău tătar, Cherim, care, — de când a văzut-o pe la nunţi, — o iubeşte mult pe Cairiè şi vrea s'o fure. Lucrul acesta îl ştia Cairiè şi mi-l spusese şi mie.

Pe la miezul nopţii, Cherim, — ştiind de cu ziua că Mosim Arslan e dus la Constanţa, — a venit cu câţiva prieteni în casa lui. Incet-încet, printr'un meşteşug, flăcăii au deschis uşa şi au intrat înăuntru. Când Cherim a aprins un chibrit, a putut zări puţin pe Mamurié şi pe Cairiè, dormind amândouă alături, sub acelaş aşternut. A stins repede chibritul şi n'a mai aprins altul de teamă să nu fie simţiţi, sau să nu vadă vecinii lumina. S'au apropiat uşor prin întunerec ca să pună mâna pe Cairiè şi s'o fure; dar, din greşeală, au pus mâna pe Mamuriè, — mama ei,— şi au ridicat-o de acolo. Mamuriè, deşteptată din somn în braţele unui bărbat, a înţeles într'o clipă gândul şi păcăleala flăcăilor, dar, ca să-şi scape fiica, a tăcut molcom şi s'a lăsat dusă. Flăcăii au mers până la marginea satului, — unde lăsaseră căruţa, — au suit-o sus, au acoperit-o cu o velinţă şi au dat bice cailor. Pe la jumătatea drumului către satul vecin, Mamuriè a scos capul de sub velinţă şi a întrebat pe flăcăi:

— Unde mă duceţi voi? Nu vedeţi că sunt bătrână?

Când s'au uitat la faţa ei, flăcăii au rămas înmărmuriţi. De necaz, nu ştiau ce să mai facă. Au întors căruţa înapoi şi la marginea satului au dat drumul Tătarcei care s'a întors acasă.

XVIII

31 Maiu.

Astăzi mă duc la Constanţa, ca s'o iau pe logodnica mea şi să mergem împreună la Mangalia, după cum mi-a scris.

De cu seară, am hotărît ca Tătarul Raim Gelal să pună caii şi să meargă cu mine. L-am luat pe Raim Gelal, fiindcă are căruţă nouă şi cai frumoşi. Tătarul acesta mărunţel, gros, cu umerii obrajilor eşiţi, are mustaţa cu sfârcurile în jos şi ochii şireţi.

Acum, îl aştept să vină, ca să pornim. Mă gândesc că-mi voiu revedea logodnica şi mă stăpâneşte par'că ceva neînţeles, de mi se pare că Raim Gelal întârzie prea mult.

Deodată, în fundul curţii, o văd pe Cairiè trecând cu o căldare de apă în mână.

Mă întreabă:

— Unde te duci?

— La Constanţa, — îi răspunsei.

— Drum bun!, — îmi urează ea şi trece înainte.

Dar la cotitura drumului se zăreşte căruţa. Nu mai am timp de gândit.

Imi iau ce-mi trebue şi pornesc.

XIX

2 Iulie

Am fost la Constanţa, am luat-o pe Ana şi am dus-o la Mangalia.

Ana e de statură mijlocie, cu părul blond, cu nişte ochi de ştrengăriţă şi cu râsul drăgălaş.

M'a certat mereu pe drum, m'a învinuit, a plâns, s'a împăcat şi-apoi a râs. Aşa sunt unele femei: trăesc în două extreme, trecând de la duioşii la ceartă şi dela lacrimi la râs, mângâeri şi sărutări.

De altfel, eu văd bine că sunt vinovat, căci simt într'adevăr că n'o mai iubesc şi zadarnic caut să mă gândesc la Ana, când sufletul mi-e stăpânit de Cairiè. Aş vrea să mă mai întorc spre Ana, dar simt că-i greu să mai poţi clădi ceva din dărâmături ,într'un pustiu, unde nu mai găseşti nimic.

In natură, orice lucru creşte în paguba altuia şi era fatal ca dragostea pentru Cairiè să-mi fure din inimă pe cea pentru Ana de acum, pe care o văd într'un contrast isbitor faţă de cea dinainte, fiindcă am început să observ la ea cusururi pe care în alte dăţi, nici n'avusesem timp să le iau în seamă; dar de multe ori, fiindcă ne-am obicinuit cu ceva de care am vrea poate să ne îndepărtăm, — însă nu putem deocamdată, — minţim şi ne înşelăm pe noi înşine. Am vrea să ne ridicăm deasupra acestei minciuni, dar nu putem, am vrea s'o sfărâmăm, dar este legată de noi. E ceva nelămurit în noi, o luptă între sentimente deosebite şi noi n'avem puterea să ne hotărîm; dar, cu timpul, chiar şi apa revărsată peste matcă, începe să se retragă, se linişteşte, se limpezeşte şi intră pe adevăratul făgaş.

XX

6 Iunie

De obiceiu, Tătarii lenevesc, fumează şi discută. Mai toată ziua, ei se strâng în grupuri şi vorbesc de toate celea. E destul ca unul să se oprească într'un loc, pentru ca într'o jumătate de oră să se strângă tot satul. Se adună la o casă, lângă un zid, sau pe un petec de iarbă verde şi toată pălăvrăgeala lor e numai de clevetiri, intrigi şi răspândiri de svonuri.

Acum vreo patru zile, Raim Gelal a mers cu mine la Constanţa şi de acolo ne-am întors la Mangalia împreună cu Ana. Astăzi, toţi Tătarii din sat ştiu aceasta, ba ei mai ştiu ceiace nu ştiu nici eu: că în cel mai scurt timp mă căsătoresc cu fata pe care am dus-o la Mangalia.

Câţiva Tătari m'au întrebat tainic dacă este aşa. Am râs de ei şi de credulitatea lor; dar mi-a trecut prin gând că svonurile acestea falşe trebue să le fi aflat şi Cairiè, şi nu m'am înşelat deloc.

Aseară, Cairiè a venit la mine şi, cum a intrat pe uşă, m'a şi întrebat:

— E adevărat că iei o Ghiaură?

— Nu-i adevărat; dar cine ţi-a mai spus asta?

— Cum cine mi-a spus? Ştie tot satul, iar tu ştii mai bine decât toţi.

A început să plângă. Era agitată şi se plimba mereu prin cameră. De odată, s'a oprit lângă masă, a luat instinctiv portretul Anei, l-a sfărâmat, l-a călcat în picioare, şi, până să iau seama, Cairiè dispăruse, trântind cu sgomot uşa.

XXI

10 Iunie

Aş vrea s'o linişteşc pe Cairiè, să-i spun cuvinte blânde şi s'o împac; însă nu pot deloc s'o mai întâlnesc şi nici pe la mine nu mai vine. Ce-o fi clocotind în căpşorul ei, nu ştiu.

Au venit zilele călduroase ale verii, cu arşiţa din stepa dobrogeană. Odată cu venirea verii, s'au isprăvit şi treburile mele aici. Nu mai am ce face în satul acesta şi datoria mă cheamă într'altă parte. Vrând-nevrând, trebue să plec, căci chiar azi am primit o telegramă, pe care o aşteptam mai de mult, dintr'un loc unde sunt neapărat chemat. Aş voi să mai rămân, dar nu pot. Aş voi, cel puţin, să vorbesc cu Cairiè, dar nici n'o pot întâlni, nici nu vine pe la mine.

Ce-o fi făcând? Nu dă nici-un semn de viaţă. Stă numai în casă şi în casa ei nu-i chip să-i vorbesc.

Răul este că va crede şi mai temeinic că'ntr'adevăr mă căsătoresc cu Ana şi poate, deaceia am plecat. Am stat însă de vorbă cu Mosin Arslan. I-am explicat bine de ce plec şi unde mă duc. I-am mai spus că voiu reveni curând. Toate acestea, cu gândul că el va pălăvrăgi în casă şi astfel va afla şi Cairiè adevărul.

Am început să-mi pregătesc bagajul. Parte din lucruri le-am trimis chiar de azi la Constanţa.

Am îngropat în satul acesta trei ani din viaţa mea. Acum, voiu lăsa în urmă aceşti trei ani, cu toate visurile lor, cu toată munca, toate bucuriile, şi toate durerile.

Dar Cairiè? De ce nu se arată Cairiè, nici când mă duc la ei în casă? Să plec şi să nu-i spun nici măcar rămas bun? De ce? Să mai rămân? Nu se poate. Voiu lăsa pe Cairiè cu pustiul în suflet.

Mâine, în zorii zilei, rămas bun acestui sat, rămas bun Tătarilor, rămas bun tuturora; dar nu: mă voiu întoarce curând, să mai trec prin sat. Poate voiu avea norocul s'o mai întâlnesc pe Cairiè.

La revedere, Cairiè!

(Urmează). I. DUMITRESCU-FRASIN

Călătoriile organizate de ziarele noastre şi Hamburg-America Linie

11—20 Aprilie

Pentru vacanţa de Paşte, ziarele **„Adevĕrul"** şi **„Dimineaţa"** au organizat o excursie prin Ardeal şi anume următoarea rută:

BUCUREŞTI - SINAIA - BRAŞOV - SIBIU - CLUJ ORADEA - ARAD - TIMIŞOARA - REŞIŢA - BAILE - HERCULANE - ORŞOVA - ADAKALEH - BUCUREŞTI.

Participanţii acestei escursiuni, vor avea ocazia de a cunoaşte cele mai principale oraşe ale ARDEALULUI, unde vor fi vizitate: Muzeele, Monumentele istorice, Bisericile, Industriile, Edificiile Publice, Universităţile, etc. Se va asista la diverse spectacole. In câteva oraşe se vor organiza serate dansante. Această excursie se efectuează cu un tren special care rămâne la dispoziţia participanţilor pe tot timpul voiajului. Excursioniştii vor fi conduşi de un serviciu special al societăţii Hamburg-America Linie.

Preţul acestei excursiuni este de lei 6.500 de persoană, în care sunt cuprinse următoarele: Trenul clasa II (compartimente mici) pe tot timpul voiajului. Intreţinerea complectă: Hotel, automobile conf. programului precum şi toate vizitările, etc.

Informaţiuni şi prospecte la ziarele „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" şi la Hamburg-America Linie S. A. R., Calea Victoriei 84.

* * *

Alte călătorii organizate de ziarele **„Dimineaţa"** şi **„Adevĕrul"** cu concursul soc. „Hamburg-America-Linie", cu luxoasele vapoare

„Resolute" şi „Oceana"

16 Iunie—8 Iulie:

Un voiaj spre romanticele Fiorduri ale Norvegiei

1 Iulie — 22 Iulie:

Un voiaj spre capul Nord.

14 Iulie - 14 August:

Scoţia-Islanda-Spitzberg.

Amănunte şi prospecte la Hamburg-America Linie S. A. R., Calea Victoriei 84.

Tablete

Gloaba

Cine ştie dacă ne mai întâlnim, iubitule cal de trăsură, iubitule camarad. In iarna anului 1930 am fost amândoi vecini. Tu degeri în stradă şi mie mi se face milă de tine, de la fereastră. Cu două capace la ochi, ca să nu poţi vedea în tragedia ta nici ce-ar mai fi putut rămâne frumos, legat în chingi, încovoiat de grumaz, strâns de pântece şi şolduri în curele groase şi înhămat la o trăsură ca un catafalc, care duce, dolmen pe roate, un client cadaveric, zgârcit între genunchi şi pălărie, tu nu te poţi mişca decât în direcţia comandată. Un bici te păzeşte, un ham te mişcă şi totdeauna mergi numai încărcat. Cu pasager sau fără pasager, povara slăbiciunii tale este aceeaş: roţi de fier, potcoave de fier şi un schelet de fier, învelit în piele veche şi postav.

Lasă-mă să mă uit cu de-amănuntul la tine, ca să rămâie din fantoma fostei tale forme, de pe când aveai o coamă şi un glas şi doi ochi cu scăpărare, un portret adevărat... Picioarele tale şi-au schimbat clasica anatomie şi tu nu mai semeni câtuş de puţin cu armăsarul viteaz din gravuri şi tablouri. Un al doilea genunchi ţi-a ieşit de-asupra copitei şi ai acum câte două buturugi de fiecare picior. Şi problema ta de căpetenie o văd care este: echilibrul. Strângând câte două picioare, care s'au desvăţat şi să stea şi să se ridice, un moment tu te poţi răzima pe celelalte două, până ce abia deslipite de piatră picioarele strânse cad pe pământ dela sine.

E dureroasă fiecare fracţiune de os şi de carne ce ţi-a mai rămas. Unde nu te ajunge biciul, te bate caldarâmul şi unde nu te roade catarama te zgârie gerul, după ce te-au copt, când arşiţa când vânturile opărite. Eşti singurul ins de tot în pielea goală, căruia natura nu i-a dat niciun fel de cojoc şi unul din uriaşii care se hrănesc cu seminţele cele mai mici. Fiindcă eşti vegetarian şi anti-alcoolic, ca boul şi ca elefantul, tu n'ai învăţat să ataci şi aproape nu ştii să răspunzi. Orice prost te duce cu biciul şi tu te supui. Şi dacă uneori, odată într'o viaţă, vrei să dai şi tu una, nici nu ştii cum să începi. In loc să ai satisfacţia actului tău şi să-l vezi, tu lupţi de-a'ndaratele şi pe nevăzute, ridicând copitele dinapoi. Şi atunci, împiedicat în scrupulul psicologiei, nu dai cu un singur picior chibzuit, ci cu amândouă de-odată, anapoda şi fără obiectiv. Şi nici nu te baţi, drept vorbind: te-ai speriat de o muscă şi de un ţânţar.

Iată însă cu câtă precizie şi cu câtă sete ştie omul, birjarul tău, să te lovească. El s'a scoborât de pe capră şi ţi-a culcat peste vâna burţii, de jos în sus, coada biciului de câteva ori. Ţi-a venit în faţă şi ţi-a pus pumnii în cap şi fălci până ce-a obosit. Pe urmă, cu botul cizmei grele ţi-a trântit o durere grozavă şi în fluierul piciorului, acolo unde te-a uzat piatra drumului municipal mai tare. Tu nu ştii nici să zbieri măcar; nu te-ai revoltat. Abia ţi-ai tras piciorul izbit, mai sus, decât pânzurase 'n aer pân'atunci, înghiţind resemnat o suferinţă, cu care cred că nu se poate potrivi nici o tortură omenească. Şi n'ai măcar figură, un obraz, o expresie după care să te cunosc că suferi şi că rabzi. N'ai un gând, o hotărâre, un ideal. Şi nici suspin nu ai, nici lacrimă, nimic! Eşti ca un lucru de lână sau de lut, în care vizitiul s'a obicinuit să dea fără primejdie şi teamă.

Nimic nu ar fi mai uşor decât să muşti. Cu o căscătură de gingii ai fi decapitat şi pe proprietarul trăsurii şi pe birjarul, care te mână şi pe rândaşul, care îţi curăţă grajdul şi te urneşte din băligar cu lopata. Cu un rânjet aproape nevinovat le-ai fi deslipit o ureche, le-ai fi rupt buzele şi nasul, i-ai fi lăsat ciungi din umeri sau din coate, ologi. Dar tu nu ştii cum se sfarmă viaţa decât pe pielea ta, calule, şi socoţi că omul este un fiu al lui Dumnezeu, care are dreptul să facă din tine ce pofteşte, şi alergător de curse, şi acrobat de circ, şi salahor, Puricile nu ţine socoteală de trepte şi de ierarhie şi cu o neruşinare admirabilă trece din pantalon în pantalon şi dela o subsuoară la alta. Când Ivan Cel Groaznic ucidea vizitiii care te-au schilodit, parveniţi la capră, pe tine, el se scărpina cu o mână, acolo unde ţie ţi-este ruşine să te aperi într'altfel de cât cu coada. De câte ori eşti mai mare şi mai puternic decât puricii şi păduchii! Pe nemâncate, tu poţi duce zece kilometri, fără să te odihneşti, două mii de kilograme de povară, iubitule cal, iubitule camarad, iubitule nătărău.

Ca să te facă inofensiv până dincolo de toate marginile răbdării, omul ţi-a luat singura cinste ce-ţi mai rămăsese şi te-a scopit, aplicându-ţi cu foarfeca, ţie, preceptele, cu care s'a jugănit pe sine, ca să respecte rangul, averea şi puterea aproapelui căruţaş. Dacă ţi-ar fi citit, tu nu înţelegeai nimic, nefiind de neam cărturar. Dacă te-ar fi botezat şi împărtăşit, iarăş nu ai fi priceput cărei temperaturi se adresează ştiinţa stupefiantă a lucrurilor sfinte. Nesimţitor la predică şi raţionament, omul te-a pus jos, te-a răscăcărat şi a făcut din tine un băiat fără bărbăţie şi o fată fără fetie. Tu nu eşti cu nimeni la fel pe faţa pământului, decât cu paznicii cadînelor musulmane, îndatoraţi să păstreze pentru libidinea unică a unui unchiaş neputincios, câteva sute de frumuseţi într'un serai, furate din bătaia luminii şi ascunse într'un beci de marmură şi agată.

Intr'o dimineaţă, te-am văzut lovit peste măsură de vizitiul tău şi, scos din fire, mi-am părăsit fereastra şi luând cu mine un baston ţepos, te-am răzbunat. Răcnind ca un arhanghel, care ar fi scoborît cu aripile vâjâind văzduhul, am tăbărât cu băţul pe vizitiu şi subt ochii tăi i-am plătit toate ticăloşiile lui. Dar trecătorii, cărora le-am explicat cum te-a făcut să gemi vizitiul, n'au înţeles, răspunzând că un cal trebuie bătut. Şi tot aşa au zis şi oamenii stăpânirii, care nici ţie nici mie nu ne-au dat dreptate.

M'am apucat să învăţ limba cailor, care-i nechezul, ca să vorbesc cu voi la staţiile de trăsuri şi căruţe şi să vă fac să pricepeţi că trebuie să răsplătiţi sângele din spinare, bubele din şale, uima din gură şi gâlcile cu puroi. O sută de gloabe pot să schimbe în câteva minute soarta tuturor cailor de circ, de hipodrom şi de transport...

Dar ai înţepenit, iubitule cal, şi poate că, aşa, caricatural şi pe trei sferturi mort, cum te-am contemplat din fereastra mea, ai adormit pe două picioare. Un client cu blană şi mănuşi s'a suit în trăsură şi vizitiul tău nu izbutea să te pornească nici după al patruzecilea bici. In sfârşit, te-ai mişcat şi ai plecat sărind, şontorog şi ridicul, ca o lăcustă şi ca un cocoş bolnav. După intuiţiile mele, tu te găseşti în plină agonie şi murind la fiece zmucitură niţeluş mai mult, singurul mijloc care te mai ţine treaz până în secunda prăbuşirii, e biciul. Şi poate că răsucind ţigarea şi privindu-te mereu reînviat şi defunct în acelaş timp, subt biciul care nu te mai cruţă, poate că la cotitura străzii ai şi căzut...

T. ARGHEZI

Sănătatea publică

în cadrul împrejurărilor economice și sociale de azi

Ne aflăm în faza technică a civilizației. Ea predomină și-și pune pecetia pe cea mai mare parte din manifestările și realizările activității omenești. Istoricul și sociologul italian Ferrero a caracterizat această civilizație, al cărui tip e cea din Statele-Unite, drept cantitativă în opoziție cu civilizația calitativă, care a fost pentru puținii ei aleși — massele zăceau în întuneric — civilizația antichității, a evului mediu și a epocei premergătoare în Franța, marei revoluții.

Civilizațiile calitative sunt creatoare de valori spirituale și estetice; prin ele se elaborează religii, științe dezinteresate, sisteme juridice, literaturi, opere de artă. Cele cantitative sunt producătoare înainte de toate de bunuri economice; ele aspiră la egalizarea condițiilor și la uniformizarea produselor, a moravurilor, a gusturilor, la un fel de standardizare a vieței, în înțelesul unui mai bun traiu material.

Homo sapiens, omul înțelept, atât cât a putut să existe sub denumirea aceasta, așa de orgolioasă, face astfel loc omului **faber,** făuritorului de lucruri de folos, ființei utilitare, care caută să se adapteze nevoilor sale multiple, întocmai ca și omul primitiv, cu diferența că practicelor magice și empirice din primele timpuri le substitue technicele științifice. Dominat de îndatoriri colective, supus unor imperative sociale, el e obligat să-și împlinească o sarcină profesională, în mare parte specializată. Virtutea pentru fiecare, e, să-și îndeplinească funcția socială cât mai regulat și cu cât mai multă conștiință. Pentru aceasta individul, e nevoe să i se adapteze așa încât, fiecă ar avea o ocupație înaltă sau una umilă. să i se consacre cu sufletul întreg, de oare ce în împlinirea datoriei celei mai modeste, gândul poate să atingă culmile cele mai înalte. Renan, într'una din speculațiile lui filozofice, se vedea foarte bine pe el însuși, întorcând uniform și monoton piatra de moară, cum făceau sclavii în antichitate, pe când mintea lui ar fi făurit concepții înalte.

După utilitarismul și pragmatismul, care stăpânesc concepțiile de viață actuale, valoarea adevărată a unei teorii asupra sensului vieței stă în produsul său practic. Așezat la mijloc între atomi și stele, atomii reprezentând materialitatea vieții, stelele, spiritualitatea ei, cum spune așa de expresiv, Rougier, într'o carte adânc gândită. „La mystique démocratique", omul care nu e un animal metafizic ci unul politic, în înțelesul că e practic, nu pătrunde cu adevărat decât fenomenele care fiind la nivelul înțelegerii lui, îl interesează direct și-i sunt familiare și cotidiane. Omenirea a câștigat enorm, dealungul veacurilor ca putere materială, punând la contribuție achizițiile dobândite pe terenul cunoștințelor practice și întrebuințând technice al căror prim și fundamental scop e reușita lor.

Ajuns în mare parte stăpân pe materie, pe mediul înconjurător, omul își poate permite, ca o diversiune, speculații mai înalte, capabile să-l scoată din sfera preocupărilor prozaice. Stelele pe cer s'au putut stinge pentru el, încetând să mai fie candele mistice, cum spunea într'o tiradă de înaltă elocință un om politic francez, dar mintea lui s'a înălțat până la ele. El a ajuns să înțeleagă infinitul spațiilor cerești de care se cutremura și se înfiora Pascal și înțelegerea aceasta îl umple de un legitim orgoliu. Vechiul cântec al credințelor, care legăna omenirea la începuturile ei, ca să-i adoarmă mizeria a putut să amuțească — Jaurès a spus-o frumos și cu un mare avânt — dar el e înlocuit prin imnul ce răsună puternic către progresul uriaș realizat în concepțiile ei de viață și de univers care o desăvârșesc și o întregesc. Omul care a pornit dela o umilă obârșie animală, e un primat evoluat, care ridicat la labele dinapoi, și-a ridicat fruntea în sus, spre cer, către lumină.

Imbinarea vieței materiale și spirituale în tipuri de o umanitate superioară.

Nu există propriu zis o contradicție, între civilizațiile calitative și cantitative și ele se pot contopi și complecta în tipuri de o umanitate superioară. Reîntoarcerea la forme de îndeletniciri care au existat și altă dată se face, dar îndeletnicirile nu mai sunt cu totul identice. Veșnicul ciclu de care vorbește Nietzsche se îndeplinește cu îmbogățiri și adaose și duce la forme de o umanitate mai înaltă Supraomul filozofului german e tocmai acest tip quintessențiat, deplin evoluat, capabil să întrunească în el calități pe care omul de azi n'a ajuns încă să le aibă. Când s'ar realiza, în această formă desăvârșită, omul ar simți bucuria mare pe care o dau plenitudinea și desfătarea unei vieți complecte, așa de complectă, încât Nietzsche, când o întrevedea în zările viitorului, ajungea la senzații, care-l exaltau până la un adevărat delir dioniziac.

...Să nu avem ambiții nemăsurate. Să nu aspirăm să ajungem cât de repede supra-oameni și să ne mulțumim deocamdată, să rămânem **homo faber,** făuritori de bunuri materiale, cu licăriri pe ici pe colo de înțelepciune, ca să ne motivăm epitetul cu care suntem clasificați zoologicește de **homo sapiens.** Intrebarea se pune, de ce atunci când cuceririle technice ar permite atâtea perfecționări în bunul traiu material, ele nu se realizează și societățile omenești se frământă și se sbuciumă în așa de multe neajunsuri?

Cauza e, că în aceste societăți există contraziceri economice flagrante, așa încât, în loc să se niveleze în îndestulare, cum ar putea să se niveleze, sunt târâte către o nivelare în sărăcie. Se produce prea mult și anarhic pe de o parte și pe de alta, bogățiile se irosesc. Atâția indivizi se istovesc alături de un mare belșug de producție, de oarece n'au putința să-l consume, mijloacele lor materiale reducându-i la lipsuri și la denutriție. Corolar al acestei stări de fapt, cei cari vin cu o abondență de produse sărăcesc la rândul lor, deoarece nu au cum să le desfacă și să le întrebuințeze. Fără să preconizeze un paradox economic, dar urmărind un scop practic, Ford dă salarii mari lucrătorilor din uzinele lui și le acordă o zi de concediu mai mult pe săptămână, decât ceilalți patroni, ca să le permită două zile pe rând să fie numai consumatori. Bunul rege al Franței, Henric al IV-lea întrevedea ca ideal economic, pentru supușii lui, hrana îndestulătoare și le recomanda, să aibă zilnic ciorba făcută din găinile pe care le-ar crește, „la poule au pot", găina la cazan, cum suna lozinca lui, după o formulă simplă și patriarchală cu care s'ar mulțumi foarte mulți și din societatea de astăzi. Sub semnul economiei politice moderne, care e mai grăbită și mai trepidantă, cetățenii liberei Americe ajung să aibă acum aproape fiecare automobilul lui. La noi, cu curba de sacrificiu a salariilor și cu mizeria economică în care se sbat și cei cari trăesc din alte resurse decât din salarii, e greu să se ajungă la consumarea surplusului de producție, în care se înăbușe economia națională. Se vorbește foarte mult, ca de o rețetă cu efecte excelente, de raționalizarea în producție concomitentă cu cea în consumație, aceasta din urmă fiind impusă de lipsurile care o împiedică să fie mai complectă. Intrebuințarea acestui leac, în felul cum poate fi aplicat în împrejurările economice actuale va duce, după toate probabilitățile, la o viață redusă la ultima expresie, așa încât cei mai mulți vor deveni sclavii mijloacelor de traiu de oarece nu și le vor agonisi decât după multe și mari greutăți.

DR. S. IRIMESCU

Vasile Boldescu

Zilele trecute Bucureștiul a sărbătorit cu o amploare deosebită retragerea domnului I. Morțun din cadrele oficiale ale Teatrului Național.

Capitala Moldovei se grăbește să sărbătorească cu același prestigiu, dar desigur cu mai puțin fast, retragerea din teatru a artistului Vasile Boldescu.

Scriitorul Ionel Teodoreanu, directorul Teatrului Național din „acea dugheană de vechituri istorice și amintiri elegiace" care e capitala Moldovei, a închinat o broșură omagială actorului care iese la pensie după o glorioasă carieră consacrată scenei ieșene.

Vasile Boldescu

„Boldescu, alături și împreună cu Morțun, — spune domnul Teodoreanu, — e o încarnare a specificului moldovenesc. Valoarea esențială a acestor doi artiști socot că este egală în fața divinei absențe a lui Dumnezeu; dar în fața umanei prezențe suplinitoare a pământenilor, sunt sigur că valoarea lor nu este egală. Fiindcă Morțun e un consacrat în Capitala țării, — pe când Boldescu nu-i.

Morțun e ca aurul marcat: are deci, valoare circulatorie. Boldescu, al cărui aur brut e tot atât de pur ca și al celuilalt, n'are girul tatuajului metalului nobil.

Și totuși, talentul acestor doi comici moldoveni e îngemănat".

După ce face o sugestivă punere în contrast a umorului unor actori de talentul domnilor Iancovescu și Sârbu, care dăruesc spectatorilor mai mult un râs **al mușchilor, al sângelui, al materiei** — râs care însemnează **o evadare din suflet,** — analizează calitatea specifică a umorului „mucaliților moldoveni" Morțun și Boldescu:

„In fața artei lui Morțun și Boldescu, spectatorul mai mult surâde decât râde: surâsul e lumină și tăcere, râsul e zgomot, tumult, explozie. Și acest surâs nu destinde numaidecât mușchii obrazului, ci sclipește 'n ochi ca flori de ger: pur și aerian. E un surâs al **spiritului** nu al materiei. E surâsul pe care-l provoacă **humorul,** cea mai înaltă treaptă a comicității, treaptă cinstită în literatură de prezența unui Voltaire, a unui Shaw, a unui A. France, a unui Caragiale.

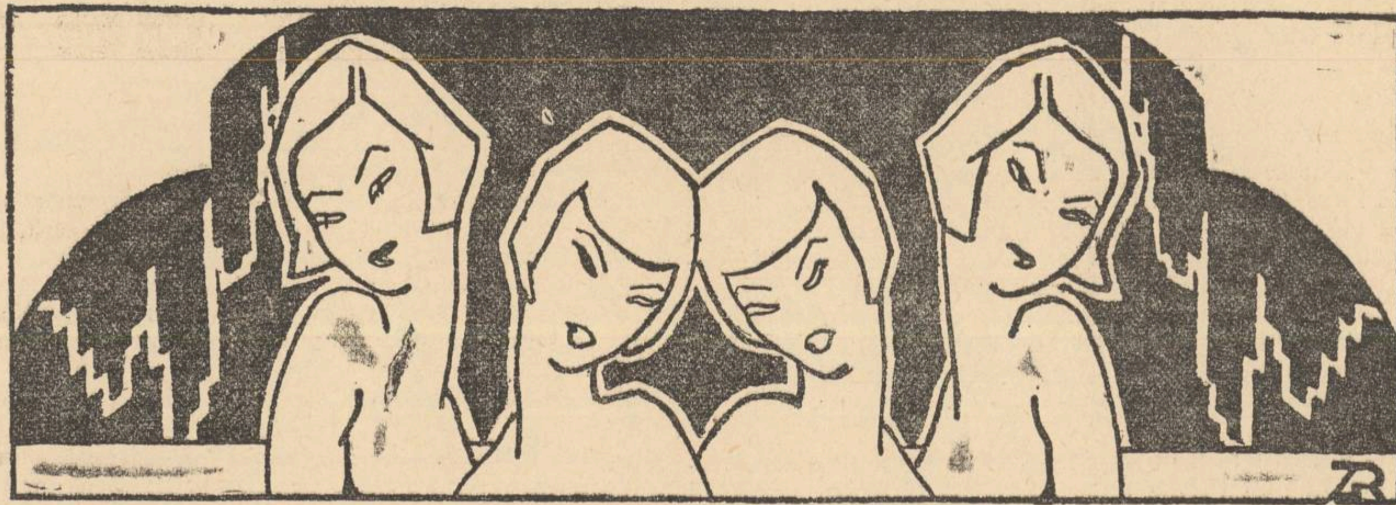
Nu mă sfiesc să afirm că Morțun și Boldescu, smoliți la chip, pipernicíți la trup, cu ochii și spinările lor umile de lăutari, stau așezați modest pe muchea acestei mari trepte, la picioarele Mitropoliților humorului.

Vedeți, și unul și altul sunt moldoveni — din țara gândurilor și a visurilor, nu a faptelor; ș'apoi acești moldoveni au talent. Și deși talentul lor e comic, nu și-a scuturat cu totul tristeța natală; ca dealtminteri tot ce se naște din elegiacul pământ al Moldovei, pământ melodic și trist ca lemnul violelor.

Și Morțun și Boldescu au ceva amar în privirea lor— ochi cu fir de pelin în apa lor — și mai au ceva înfrânt, umil, obidit în portul lor, și ceva tărăgănat, dulce și nostalgic în glasul lor de cocori moldoveni.

Morțun e vestit prin sluțenia lui; nici Boldescu nu-i frumos. Dar ce vorbitoare expresivitate are masca lor de lăutari ai cântecelor dealtădată".

Amândoi acești actori au cunoscut în felul lor marea izbândă. Publicul care le-a urmărit succesele îi iubește astăzi tot atât de mult ca și la primele realizări. — **h.**

François Villon

Franța și-a recunoscut târziu una din cele mai vechi și mai mari glorii literare: François Villon „escolier". Opera poetică a nesăbuitului student din secolul al XV-lea, — la 23 de ani licențiat în litere (maître es arts) al Sorbonei și la 24 ani condamnat la spânzurătoare pentru furt și omor, — opera lui literară, adunată cu greu, din manuscrise răvășite de Clément Marot, intră în uitare totală timp de trei secole și jumătate. După 1850, poetul de la 1450 reînvie; se scot ediții după ediții ale operei lui și după ce un Verlaine, un Baudelaire, un Anatole France și un Rodin iau sugestii pentru opera lor din volumașul poetului famelic

né à Paris amprès Pontoise,

întreaga intelectualitate franceză se pasionează de viața și de opera lui Villon. Mai ales generația frământată, răvășită și dezorientată de după apocalipticul războj mondial se simte atrasă și oglindită de figura complexă și pasionată a derbedeului poet ce și-a risipit cinismul și melancolia în atmosfera dubioasă a speluncilor Parisului după pustiitorul, dar și renăscătorul războiu de 100 de ani. Francis Carco, îndrăgostitul de Montmartre și tavernele lui, pare a voi să retrăiască azi, sau măcar să evoce în pitorescul ei dureros, viața tristă și grotescă a neasemuitului poet medieval. Și de sigur *Romanul lui Villon,* scris de Francis Carco, nu e doar o biografie plină de culori prăfuite ale trecutului, ci și o integrare a unui suflet modern, rafinat, din 1900, într'un suflet complex din 1400. Dar oricât de caldă și veridică ar fi evocarea lui Villon într'un roman, de nicăeri ca din însăși opera lui nu se desprinde mai puternic —, în linii frânte și întretăiate bizar, în ciocniri de duioșie, de cinism, de râs nepăsător și de nespus regret, de gingășie și brutalitate, — sufletul plin de nuanțe al lui François Villon „escolier". De aceia încerc, — cu toate greutățile ce se opun unei asemenea lucrări, — să traduc cele mai caracteristice și mai revelatoare fragmente din opera lui Villon. Incep cu celebra baladă a concursului de la Blois, de un accent atât de modern. Balada e scrisă la curtea lui Charles d'Orleans, frate și tată de viitori regi ai Franței, prinț și poet, întors din captivitatea de câteva decenii din Anglia și care își distrează bătrânețea instituind la castelul său din Blois concursuri literare constând din tratarea unei teme sugerate de el. Villon, exilat din Paris după remisiunea pedepsei cu moartea pentru furt și omor— rătăcea de câți-va ani între Angers și Blois, trăind din spargeri și hoții mai mult decât din vânzarea, prin bâlciuri, a baladelor sale. O iarnă mai aspră și mai puțin fructuoasă din cele șase pe care le petrece în exil — este, poate, adevărata cauză ce-l face pe Villon să ceară găzduire la Blois. Clica de poetaștri ce-l înconjurau pe Charles d'Orleans, — hrănită și retribuită din caseta princiară, — nu vede cu ochi buni apariția unui veritabil poet, care. deși n'are decât 24—28 de ani, se făcuse celebru prin atâtea versuri citite de nobili, burghezi și studenți. Toți pensionarii castelului cunosc reputația autorului *Baladei Doamnelor de odinioară* și nu țin să-l numere printre concurenții premiului de la Blois. Firea extravagantă a poetului student dă aliment îmbelșugat de critică și intrigărie batalionului de poeți hămesiți și lacomi care păzesc accesul în castelul fericitelor trândăviri în numele Poeziei. In mijlocul nechemaților acestora, Villon se simte stingher și plictisit. Bucătăriile suculente și beciurile cu vinuri bine, îl ispitesc mai mult. Servitorimea liberă la vorbă și îndrăzneață în gest i se pare mai interesantă. Villon își poate găsi în subsolurile palatului din Blois o fericire relativă, ceva care să-i amintească viața fermecătoare, deși primejduită, din tavernele Parisului. Dar și aci îl pândește o primejdie. Charles d'Orleans e pus în curent de șleahta poetaștrilor de modul cum Villon dezonorează rangul de poet, scoborându-se în rândul servitorilor pe care-i debosează. Sentința vine curând. Lui Villon i se suspendă retribuția care se acordă oricărui poet pensionat la Blois. Pentru de tot săracul Villon asta e mult; pentru invidioșii colegi întru mâncare și poezie, nu e destul. Toți sperau că Villon va fi alungat de la curte. Dar Charles d'Orleans îl prețuește mult; simte poate că e singurul poet din preajma lui. Apoi, în curând, concursul literar anual va avea loc.

Incolțește primăvara...

Le temps a laissé son manteau
De vent de froidure et de pluie —
Et s'est vêtue de broderie
De soleil luisant clair et beau...

Afară, în parcul încă desfrunzit și umed, o fântână părăginită, secată de apă și de viață, își desenează melancolica ruină. Charles d'Orleans a găsit tema pentru noul concurs:

Je meurs de seuf auprès de la fontaine...

Tema circulă în castel. Poeții sunt în zarvă și apoi în încordare. Pergamentele așteaptă prețioasele elaborări. Villon, urgisitul fără o lescaie, se întreabă în colțul lui de lângă fereastră care se deschide spre libertate:

Unde e mai bine? Aici între proști și fățarnici, lângă un prinț îmbătrânit care nu-și mai cântă decât plictiseala în versuri elegante?...

Il n'y a rien qui ne m'ennuie,
Il n'y a chose qui me plaise!...

Sau acolo, afară, pe drumul gol, sub cerul mohorât, fără casă și fără masă. dar nepăsător ca vântul și liber ca vrabia care ciripește sub strașina desghețată? E mai bine acolo, dar nu e bine nici acolo. Nu e Parisul nicăeri! Și aici e Franța, e tot țara lui, dar nu e ce ar vrea el!

En mon pays je suis en terre lointaine...

Versul se zămislește firesc și-i picură trist în suflet. In fața lui, pergamentul cu tema poetică așteaptă.

Je meurs de seuf auprès de la fontaine...
. . . .
En mon pays je suis en terre lointaine...

Ce potrivire! Cât de fulgerător i-apare închegarea întreagă a conținutului sufletesc al temei! *Balada Contrastelor,* asta va fi balada lui Villon și refrenul e gata și el; exprimă și rezumă toată viața lui de om care a stat în tovărășia prinților și a declasaților, a filosofilor și a revoltaților, a magistraților integri și a pușcăriașilor, prețuit de toți și izgonit de lângă toți prin răutatea oamenilor, nefericirea împrejurărilor și eterna lui nostalgie de alți oameni și de alte locuri.

Bien recueilli, débouté de chacun!

Cele trei strofe și „envoie"-ul sunt gata. Villon simte, în fața pergamentului cald de cuvintele smulse din sângele său tumultos, că poezia *lui* va fi premiată; că, dacă ar vrea, bătrânul prinț l'ar înălța alături de el într'o viață molcomă și răsfățată. Villon se cutremură. Ce îmbâcseală!... Afară vrăbiile ciripesc și strașinile picură primăvăratic.

Să plece, să iasă de aici! Cu banii premiului o poate duce o bucată de vreme; apoi... va vedea... Niciodată nu s'a îngrijit de ce va face mai multe zile în șir. Cu pasul înviorat de gândul că în curând va călca pe iarba fragedă a drumurilor de primăvară, Villon se apropie de jilțul bătrânului poet de sânge obosit, regal, și-i întinde manuscrisul fără ștersături, cu linii lungi și repezi ca drumurile spre orizonturi vaste.

ZOE VERBICEANU

FRANÇOIS VILLON

Balada Contrastelor

(Balada concursului dela Blois)

Mor de 'nsetare lângă fântână
Ard ca focul și sunt înfrigurat,
In țara mea sunt ca 'n țară străină,
M'apasă pustiul ca'n loc depărtat;
Gol ca un vierme, în haină de 'mpărat,
Râd printre lacrimi și aștept fără dor,
Mă 'nseninez sub cel mai aspru nor,
In plină desfătare, de-amar sunt copleșit,
Câștig în toate dar în nimic n'am spor,
Sărbătorit oriunde, de-oriunde izgonit!...

Crezare dau numai când simt îndoială
Și văd nelămurire 'n ce este mai clar;
In lucruri dovedite, cad la bănuială,
Gândiri înțelepte nesăbuite-mi par;
Pornirile-mi de astăzi mâine dispar,
Spun: „Seară bună!" celor ce 'ntâlnesc în zori,
Zac la pământ, — să nu cad mă 'nfior,
Averi visez, dar sunt nepricopsit,
Vreau moșteniri și nu-s moștenitor,
Sărbătorit oriunde, de-oriunde izgonit!...

Nu port vre-o grijă, dar mă ispitește
S'adun averi la care chiar de loc nu țiu;
Vorba dulce e care mă bârfește,
Spre cine mă înșală, încrezător eu viu;
Cine-mi vădește că lebăda curată
E cioară cernită pe-acela-l onor
Și rău cui îmi face îi sunt servitor;
Minciuni și-adevăr deolaltă am primit,
Știu multe și 'n toate sunt necunoscător,
Sărbătorit oriunde, de-oriunde izgonit!...

Prea bune prinț, fii astăzi binevoitor
C'un învățat ce este așa neștiutor;
Dă-i pâinea ce i-ai luat-o, — atât a dorit
Trufașul ce se pleacă 'n fața tuturor
Sărbătorit oriunde, — de-oriunde izgonit!...

Trad. de Z. V.

REPORTAJ

COZONACI FRUMOȘI
FAINA DE AUR HERDAN

Femeia de azi

Despre turcoaice, nudism şi titluri

Ziarele şi revistele ne aduc destul de rar şi de vag ştiri despre evoluţia femeii turce. Câte o poză de doamnă corpolentă şi sprâncenată poartă în josul numelui greu de reţinut, lămuriri laconice: noul ministru de cutare resort, noua directoare a poştelor din Turcia, iată o femee magistrată, alta primărească... Uneori mai găsim oarecare cifre constatând invazia tinerelor turcoaice în universităţi, slujbe, arte şi toate ne dau dorinţa de a afla mai mult decât simple nume şi cifre. Dar altceva nu găsim.

O evoluţie atât de rapidă, fără tranziţie, unică în felul ei, ar putea tenta totuş măcar un sfert din sociologii care, voind să studieze cuceririle femeii moderne, iau toţi la rând drumul Americei.

Dar literaţii? Fixată de secole în caracterul fatalist oriental, în langoarea de harem, cadână frumoasă, voluptoasă şi trândavă, femeia turcă, evadată din acest calapod, pare că nu mai interesează, cel puţin literar.

Scriitorii care trec prin Constantinopol ne aduc nuvele cu ambasadori englezi, cu prinţese ruse şi cu „nopţi" de cabaret parizian. Poate s'au dus cu alte intenţii şi au fost la rândul lor „dezamăgiţi" care n'au mai găsit nici un exemplar din Aziyade, nici o frumoasă cu val opac pe obraz, cu şalvarii clasici, cu ochi turburători şi cu o dragoste nefericită, cum aveau toate în viaţă, una singură, fiindcă din ea mureau.

Intrucât părăsirea acestor elemente de pavăză morală a influenţat viaţa sufletească şi amoroasă a femeii turce, modernizată exterior, intelectuală şi activă azi ca oricare altă semenă europeană? Ne-am informa direct, dacă femeia turcă s'ar fi bucurat măcar de interesul care i-ar fi tradus, într'o limbă accesibilă, literatura.

Trebue să ne mulţumim cu numele scriitoarelor, destul de numeroase. De reţinut: *Ralide Edib* şi romanul ei „Cămaşa de foc".

Titlul e decent, chiar în raport cu vechii şalvari. O cămaşă care-i de foc presupune o distanţă mai mult decât cuviincioasă. Scriitorii francezi s'au dispensat şi de cămaşa obişnuită de pânză — vorbim de titluri. E deajuns să privim atâtea „Femmes nues", „L'homme nu", „Au pays des hommes nus", care populează librăriile, vreau să zic rafturile.

Scriitoarele franceze au mers şi mai departe. Ca să se facă cunoscute, apar — ele, nu cărţile — pe scene de music-hall, dansând goale. De prisos să le mai numim, ele fiind celebre, poate şi citite, numai în cercul restrâns care le vede dansând.

Literatura română e străină de astfel de îndrăzneli. In schimb oricine ne vizitează expoziţiile de pictură, ne crede în plin nudism. Nu din cauza nudurilor, care au fost totdeauna un subiect de predilecţie, ci din pricina titlurilor cu care sunt prezentate în catalog.

Citim „Culesul merelor", şi până să găsim pe perete numărul, ne închipuim o duzină de ţărănci în altiţe şi catrinţe, care suite în pom, care cărând din greu coşurile.

Nu-i aşa. In livadă, pe aleile bătute de soare, câteva femei, desbrăcate de tot, circulă cu aerul cel mai natural, strângând roada extraordinar de bogată. E un noroc că sunt destul de înalte ca să ajungă merele cu mâna, chiar de pe crengile de sus, fără să-şi mai sgârie coapsele în pomi. Par să fie stăpânele, nu femei tocmite, căci nu-şi dau mare osteneală. Mai stau, muşcă dintr'un măr, lasă în iarbă pe cele căzute. Totul intitulat, cum am spus, „culesul merelor".

Pe alt perete, un *interior*, în care două femei, stăpâna cu servitoarea desigur, îşi văd în linişte de treburi gospodăreşti, — parcă măsoară pânza. De ce sunt goale, ne spune candid programul. E „Zi de vară".

O livadă însă, chiar cu gardurile ştirbe, şi o odae, chiar cu geamul deschis sunt, oricum, locuri particulare unde fiecare e liber, mai mult sau mai puţin, să se poarte cum vrea.

Dar, de pildă, plaja? Ştim că nimeni nu poate închiria o porţiune din ţărm şi îngrădi pentru uzul propriu. Plaja e un loc public şi pe deasupra înghesuit, fără posibilitatea unei fereli.

Cura de soare, e adevărat, medicii o prescriu categoric completă, dar antreprenorii plajelor se opun cu tăbliţe vizibile: „Accesul pe plajă nu e permis fără costum". Şi avizul se respectă, fie şi numai cu o fâşie din costum.

Totuş, pe tablou, două doamne grase iau baia de soare urmând în totul prescripţiile medicale. Sunt pe un acoperiş de cinci etaje, pe un balcon dosnic? Marea e aproape, iar catalogul ne spune drept: „Pe plajă".

Cu indicaţia punctului pe litoral şi a mijloacelor de transport, tabloul ar putea servi de propagandă în lumea bolnavilor şi în cercurile de nudism, oropsite chiar în Apusul de avant-gardă.

Vârsta amorului

De multă vreme nu s'a mai petrecut la noi, în lumea bună, sau în burghezia interesantă, nici o dramă de amor. O dramă publicabilă, adică terminată cu revolver, cuţit, ciocan, sau alte unelte sentimentale.

De aceea, curiozităţile în şomaj, se mai îndreaptă şi după o lună trecută, înspre prologul de dramă ai cărei eroi au fost o fată în vârstă de şcoală şi un băiat în vârstă de pensie.

Toată alarma în jurul acestei fugi romantice, curmată nu de intervenţia modernă a unui browning, ci de aceea clasică a părinţilor, toată nedumerirea şi publicitatea, şi însăşi teama îndrăgostiţilor, s'au iscat din aşa zisa disproporţie de vârstă, când tocmai deosebirea de ani a intervenit ca echilibru şi a făcut posibilă cucerirea.

Un scriitor francez pe care l-au preocupat, nu numai literar, chestiunile de dragoste, — poate să fie Anatole France — ajunsese la concluzia că, în amor, nu interesează decât vârsta adunată a ambilor parteneri, suma trebuind să oscileze între 55 şi 70 de ani.

Şaisprezece plus cincizeci — eroii contrariaţi erau în termen. Extraordinar ar fi fost dacă cinquagenarul în chestiune ar fi izbutit să „convingă" o femee de vârsta lui. Dar se ştie că matroanele de peste patruzeci de ani nu-şi uită de casă şi de copii, decât pentru tineri sub treizeci de ani.

Categoria femeilor din urmă e şi cea mai numeroasă azi, socotind după dramele publicabile. (E drept că ceea ce-i normal, nu-i totdeauna moral). Toate dramele răsunătoare şi regretabile, toată cronica judiciară pasională a anilor din urmă, au furnizat-o aproape numai femei ajunse la maturitate.

Fetelor tinere de azi, intelectuale, sportive şi pozitiviste, preocupate de învăţătură, sport şi carieră, lor le incumbă deacum să tempereze sentimentalismul rău plasat al mamelor.

Şi iată interesul inedit al întâmplării: o Julietă în zilele noastre, o mică dramă de iubire a cărei eroină are şaisprezece ani, vârsta de altădată a amorului.

Mila de animale

Variaţiile modei, în căutare de mereu noui şi mai frumoase podoabe, au năpăstuit pe rând aproape toate speciile de animale, dela enorma balenă cu oasele ei flexibile, până la salamandra minusculă, purtată mai anii trecuţi la Paris, ca broşă *vie* de o zi.

Timpul când toate doamnele, probabil şi acelea din societăţile pentru protecţia animalelor, purtau la pălării penele pufoase smulse din trupul viu al struţului, a trecut. Să nu ne bucurăm, şi struţii mai puţin. Azi sunt ucişi pentru pielea lor sgrunţoasă din care se tae genţi de lux şi pantofi nu numaidecât frumoşi, dar moderni.

Totuşi, smultul penelor de pe alte păsări vii se mai practică. In instituţiile alimentare din Apus, — aflăm din treacăt — păsările ce urmează a fi tăiate sunt mai întâi smulse de vii pentru că astfel, penele se obţin mai frumoase. In America s'a ţinut chiar un concurs, alegându-se cu premii femeia care smulge mai dibaci pasărea vie — gândiţi-vă puţin la bietul trup cu svârcolirile de durere imobilizate, cu ciocul legat ca să nu ţipe.

S'ar zice că un geniu sadic suflă inovatorilor în modă, secretul unor torturi mereu mai rafinate şi mai degradatoare. S'au purtat în anii din urmă paltoane dintr'o blană rasă, aproape cheală, furnizată de mici pui — *morts-nés*. Cum se obţin aceşti pui, cu destulă vlagă în ei ca să nu se nască, pentru plăcerea omului, morţi? Este spintecată, înainte de a naşte, mama lor, care nu foloseşte şi nu-i întodeauna un animal sălbatic.

Rentabilele perle japoneze ştiţi mai demult cum se obţin: inoculând stridiilor o boală care formează picăturile acestea tari, chinuitoare sub scoică şi splendide la gâtul femeilor.

Ce mici apar asupririle fără rafinament, bicele birjarilor grăbiţi, încărcătura prea mare a căruţelor, loviturile la necaz în coasta câinilor şi pisicilor din cale.

Dar afară de asupritori, mai sunt şi iubitorii de animale. „Feriţi-mă de cei ce mă iubesc", ar apela căţeluşii păstraţi în casă ca bibelourile, scoşi de două ori pe zi pentru un „tour" higienic în raza de doi metri din jurul bunei stăpâne care-l priveşte cu adoraţie şi ţine solid lanţul.

Mai sunt acei iubitori de animale care vor spectacole de circ, — circul cu cravaşa care frige, a dresorului, cu strâmtoarea „grădinei" de cuşti, unde, pe cât îţi permite să stai aerul irespirabil, poţi judeca în simfonia sinistră a urletelor, în vânzolelile fără oprire, sau numai în unele prostrări sfâşietoare, de care parte a gratiilor stau cele mai mari cruzimi.

Colţul modei

Vârsta ingrată a fetelor, redusă în timp prin creşterea modernă, mai liberă şi intelectuală, începe să dureze şi în îmbrăcăminte mai puţin. De la doisprezece ani, copilele în creştere trec aproape brusc la îmbrăcămintea şi silueta de domnişoară.

Şi asta nu numai fiindcă fetele sunt grăbite să pară mai mari de ani, ci fiindcă în aceiaşi măsură, dar invers îndreptată, doamnele şi domnişoarele doresc să pară mici. Basca ştrengărească, funda elevei de şcoală, rochiţele de creton şi imprimatele cu floricele, toate create pentru copile au fost adoptate cu o grabă semnificativă de toate vârstele. Şi nu mai vorbim de rochia scurtă până la genunchi care desigur va reveni, sărbătorită încă, şi de părul tăiat care aproape nu mai e copilăresc, deoarece fetele, cu cât sunt mai tinere, cu atât îl poartă acum mai lung, în stuf creţ sau zulufi căzuţi pe umăr.

Totuşi, o deosebire fiind necesară, ca să îmbraci azi o fată tânără a devenit un lucru mai complicat decât să îmbraci o doamnă ca pe o fată tânără.

Modelele cele mai simple sunt şi cele care convin mai bine fetelor de 12—15 ani, — nimic prea costisitor, nimic prea ornat. Pentru primăvară, tailleurul nu îmbracă bine talia lor încă plată, sau trebue evitat a o pune în evidenţă, dacă dimpotrivă nu-i plată, cum încă şade bine. Le rămâne tot pardesiul drept, peste rochia drăguţă de lână cu puncte sau în carouri, lăsată cu două degete sub genunchi, deasupra ciorapului niciodată de mătase.

Să ne grăbim a le completa rochiile cu gulerul mare rotund, creţ sau en-forme, — berta atât de graţios copilărească încât desigur va fi adoptată general.

Culorile, toate: rozul, albastru, bleu-marin şi gris de preferinţă. De evitat verdele şi cafeniul închis, lilas şi mauve. Negrul niciodată. Rochia neagră trebue să îmbrace prima decepţie, spune o legislatoare de modă. Poate de aceia tinerele căsătorite aleg instinctiv, pentru prima lor rochie de după nuntă, întotdeauna o mătase neagră.

ALICE GABRIELESCU

Excursii de plăcere prin Ardeal pentru vacanţa paştelui cu un tren special!

Ziarele „Adevărul" şi „Dimineaţa" şi Soc. Hamburg-America Linie S. A. R." au organizat pentru vacanţa Paştelui (dela 11—20 Aprilie 1931) o excursie de plăcere prin Ardeal:

BUCUREŞTI-SINAIA-BRAŞOV-SIBIU-CLUJ-ORADEA-ARAD-TIMIŞOARA-REŞIŢA-BAILE-HERCULANE-ORŞOVA-ADAKALEH-BUCUREŞTI

Participanţii acestei excursiuni, vor avea ocazia de a cunoaşte cele mai principale oraşe ale Ardealului, unde vor fi vizitate: muzeele, monumentele istorice, bisericile, industriile, edificiile publice, universităţile etc. Se va asista şi la diverse spectacole. Această excursie se efectuiază cu un tren special, care rămâne la dispoziţia participanţilor pe tot timpul voiajului. Excursioniştii vor fi conduşi de un serviciu special al societăţii „Hamburg-America Linie S. A. R."

Preţul acestei excursiuni este de LEI 6.500 — de persoană în care sunt cuprinse următoarele: Trenul cl. II (compartimente mici) pe tot timpul voiajului, întreţinerea completă, hotel, automobile conform programului etc.

Informaţiuni şi prospecte la ziarele „Adevărul" şi „Dimineaţa" şi la „Hamburg-America Linie S. A. R.", Calea Victoriei 84.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 354

— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Punto"

(inedită)

Negru:

Ré4, Da3, Tf5, Cé2 şi g6, Né3, Pa5, b4, c4, é6 şi é7 (11)

Alb:

Ra6, Dc5, Té1, Cc7 şi h3, Nd4 şi h7, Pc2, é5, g2 şi g4 (11).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 355

— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Făt-frumos"

(inedită)

Negru:

Rd4, Dd6, Nc6 şi f8, Pb5, é6 şi f5 (7).

Alb:

Rh1, Dg2, Tc8 şi é3, Cd5 şi g3, Nb8 şi é2, Pb4 (9)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 158

Jucată în match la Semmering (lângă Viena) în ziua de 26 Ianuarie 1931.

Alb: Dr. S. Tartakover — **Negru: Sultan Khan**

Apărarea Caro-Kann.

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. f2—f3, é7—é6 !; 4. Nc1—é3, Cg8—f6; 5. Nf1—d3, c6—c5; 6. c2—c3 ?, c5×d4; 7. c3×d4, d5×é4; 8. f3×é4, Cf6×é4; 9. Cg1—f3, Nf8—b4 +; 10. Cb1—d2, Cé4×d2; 11, Cf3×d2. Nb4×d2+; 12. Dd1×d2, Cb8—c6; 13. 0—0, 0—0; rău ar fi fost C×d4, căci ar fi urmat Df2! 14. Tf1—f3, f7—f5; 15. Nd3—c4, Nc8—d7; la f4 ar fi urmat Taf1, g5; g3 cu avantaj pentru alb. 16. Ta1—f1, Cc6—a5; 17. Nc4—é2, Ta8—c8; 18. d4—d5, Ca5—c4 !; 19. Né2×c4, Tc8×c4.; 20. b2—b3, Tc4—g4 !; 21. Tf1—d1, é6—é5; 22. Né3×a7, Tf8—f6; 23. Tf3—g3, f5—f4; 24. Tg3×g4, Nd7×g4, 25. Td1—é1 !, b7—b6; 26. Té1×é5 !, Dd8—d7; h2—h3 ? o greşeală care

Situaţia partidei după a 27-a mutare a albului

Negru: Sultan Khan.

Alb Dr. Tartakover.

duce imediat la pierdere. 27......, Ng4×h3; 28. g2×h3, Dd7×h3 ! La Tg6+, ar fi urmat: Rh2, Tg3; Th5 şi negru rămâne în dezavantaj. 29. Dd2—g2, Tf6—g6; 30. Dg2×g6. la Tg5 ar fi urmat Dé3 +; Rf1, f3 şi alb pierde cel puţin un turn. Ceeace urmează este o uşoară chestie de technică, 30....., h7×g6; 31. Na7×b6, Dh3—g3 +; 32. Rg1—f1, Dg3—c3; 33. Té5—é2, Dc3—d3; 34. Rf1—f2, Dd3×d5; 35. b3—b4. g6—g5; 36. a2—a4, g5—g4; 37. a4—a5, g4—g3 +; 38. Rf2—é1, f4—f3; 39. Té2—d2, Dd5—é4 +; 40. Ré1—f1, Dé4—b1 + şi alb e mat în mutarea următoare.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi: LECTURA No. 316

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

THOMAS HARDY

JOC PRIMEJDIOS

Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Curiozităţi

Ungurii caută comori în Dunăre

După înfrângerea suferită la Mohacs în anul 1526, Ungurii au încărcat pe mai multe corăbii bijuterii şi lucruri de preţ, pornindu-le spre Pressburg. Atacate în drum de duşmani, vasele au fost însă scufundate în apropiere de Gran. Collegium Hungaricum din Roma ar dori acum să ridice de pe fundul Dunării această preţioasă încărcătură, care după documente ar avea o valoare — istorică şi materială — incalculabilă; un consorţiu financiar străin oferă mijloacele necesare. Ungurii susţin că după tratatele de pace, comoara le aparţine numai lor. Dacă combinaţia cu financiarii străini reuşeşte, lucrările vor începe chiar dela primăvară.

Recunoştinţă... conjugală

Intr'un oraş din sudul Franţei, teatrul mergând foarte prost, fu silit să-şi închidă porţile şi să concedieze tot personalul. Deodată primi însă dela un englez bogat o subvenţie de 400.000 de franci cu condiţia să dea la reprezentaţia de redeschidere „Dama cu Camelii". Inainte de spectacol, apăru la rampă directorul arătând publicului că odată cu banii, primise dela trimiţător o scrisoare, în care-i spunea că cu 20 de ani în urmă trecând din întâmplare prin acel oraş şi asistând la reprezentaţia „Damei cu camelii", se amorezase de protagonistă şi deşi venit pentru o zi, rămăsese două săptămâni şi apoi plecase însurat. După o căsnicie fericită de 20 de ani auzind de falimentul teatrului, englezul trimetea banii salvatori, pentru ca locul celei mai frumoase amintiri din viaţa lui să nu fie sortit pieirii.

Moravuri indiene

Acum câtva timp am arătat că dansatoarea indiană Sowkabai Rajpurkar a intentat proces fostului Maharadjah din Indore, cerând o sumă echivalentă cu vreo zece milioane de lei, ca despăgubire pentru cei 10 ani cât a stat închisă într'un fort pentrucă nu primise anumite propuneri ale Maharadjahului. Judecata i-a respins plângerea sub cuvânt că pe vremea aceia Maharadjahul era prinţ domnitor şi deci nu putea fi chemat în faţa Justiţiei. Poporul, care aflase despre închiderea dansatoarei, era foarte întărjit, dar nu putea face nimic. Abia un al doilea scandal, provocat de Maharadjah prin răpirea dansatoarei Muntaz Begum şi împuşcarea unui bărbat ce locuia cu dânsa luă proporţii atât de mari, încât principele trebui să renunţe la tron. In anul 1928 el se căsători cu o Americană cu care trăeşte acum la Paris.

Descoperirea unui oraş biblic

Săpăturile expediţiei organizate de Field-Museum din Oxford au descoperit în apropierea vechiului Babilon un oraş străvechi, ce pare a fi fost distrus de inundaţii în timpurile biblice. Săpăturile au dat la iveală ruinele palatului regilor persani, construit cu vre-o 350 de ani a. Chr. Sub palat, au fost descoperite ruinele unor temple mult mai vechi.

In locul unde se găsea odinioară oraşul Ur al Chaldeilor, s'au descoperit două morminte uriaşe de regi, din nefericire goale, jefuite după toate probabilităţile de Elamiţi pe la anul 2170 a. Chr. In schimb, în alt templu, descoperit tot acolo, s'a găsit o statuie foarte ciudată a zeiţei Pa-Sang, protectoarea drumeţilor prin pustiu.

Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 44 pagini. —— Preţul 10 lei.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ
Anul XXIII. No. 1

CU URMATORUL SUMAR:

Demostene Botez .... *Călătorii (Marsilia).*
Paul Zarifopol ..... *Ruine literare.*
Zoe Verbiceanu ..... *Casa cu minuni.*
George Lesnea ..... *Privelişte (Versuri).*
Dragoş Protopopescu .. *Cîţiva oameni, papagalul şi încă un om*
Al. O. Teodoreanu ... *Consemnul.*
Nicolae Tolu ...... *Istorie şi artă.*
Lord Melchett ..... *Cronica engleză (Situaţia economică a Imperiului Britanic).*
Al. A. Philippide .... *Cronica literară (Tudor Arghezi).*
M. Sevastos .... *Cronica teatrală.*
P. Nicanor & Co. .... *Miscellanea (D. N. Iorga martir. — «Stil nervos» şi «Condeiu viofu»).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREŢUL 40 LEI

Bine ras bine dispus
DIAMOND
DE VÂNZARE PRETUTINDENI
REPR. GENL. A. SCHOR S.A. BUCUREŞTI STR. TUDOR VLADIMIRESCU 26.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Cărți și Reviste

C. MANOLACHE: Iconița Zorinei
Edit. „Adevărul"

Domnul C. Manolache a dat publicității o poveste foarte frumos scrisă și admirabil ilustrată.

„Iconița Zorinei" îmbogățește literatura copiilor cu o prețioasă contribuție.

O poveste duioasă își deapănă domol și armonios firul în câteva zeci de pagini, luminând gândul copilului și îndemnându-l spre bine și frumos.

Cartea e scrisă într'o formă extrem de atrăgătoare, pe înțelesul celor mici și e tipărită în condițiuni tehnice foarte îngrijite în editura „Adevĕrul". — *h.*

VIAȚA ROMINEASCĂ
Anul XXIII, No. 1

In articolul „Ruine literare", d. Paul Zarifopol arată cât e de falsă admirația necondiționată față de unele opere de artă. Cu exemple luate din scrierile lui Pierre Loti și ale lui Maupassant, scriitori care și-au avut gloria acum patru decenii, d-sa ajunge la concluzia că „eterna tinerețĕ" a operelor magistrale este „un moft retoric, profund inutil acelor opere ca și publicului". Orice observator care se controlează sincer, va spune că operele „întregi" — cum zice ortodoxia clasică — se numără pe degete. Insă mulțimea consumatorilor de artă menține imposibil regimul panegiricului și al defăimării absolute. „Afară de fapte deplin fericite ale unor supraoameni, — susține d. Zarifopol, — orice creație se înfățișează impresiei naive, din capul locului, în chip de ruină prodigioasă și, cu timpul, dărâmarea înaintează. Orice ruină e melancolică, dar nu stă în puterea nimănui a suprima melancolia; și melancolia ruinelor care umplu cadrul tradițiilor de artă, nu-i din cele mai otrăvitoare, nici din cele mai sterpe".

„Priveliște" — poezia d-lui George Lesnea — e un excelent pastel marin, distingându-se printr'o plasticitate luminoasă și caldă:

...Roiesc pescărușii și val după val,
Tulind-o din mare, se culcă pe mal;
Iar stropii s'aruncă în pulberi ușoare,
Spre bărcile 'ntoarse cu fundul la soare
Și-otgoanele strânse grămadă pe furci,
Să mângâie somnul hamalilor turci.

Plină de umor e schița d-lui Al. O. Teodoreanu „Consemnul", a cărei acțiune e împrumutată din mediul militar al Curților marțiale. Eroul ei e domnul colonel Buhușcă Zaharia. „Cu domnul colonel Buhușcă nu se glumește. In cei zece ani cât a servit în justiția militară și-a câștigat o binemeritată reputație de judecător integru și neîntrecut conducător de desbateri. E drept că în timpul războiului, din modestie desigur, a pierdut un rar prilej de a se ilustra în carieră. Dar dacă, în urma acestei regretabile abțineri, țara numără un erou mai puțin, ea a câștigat în schimb un jurisconsult în plus:

— Mă rog, ia spune dumneata, acolo la aviație, n'ai regulă, n'ai program, vii fiecare de capul tău, sbori așa când îți place și pe urmă pleci?"

„Cronica literară" a d-lui Al. A. Philippide e consacrată ultimului volum al d-lui Tudor Arghezi, „Poarta Neagră:

„O invincibilă și veche obișnuință ne face să considerăm în scriitorul Tudor Arghezi mai întâi pe poetul Arghezi, autorul „Cuvintelor potrivite", și abia după aceia pe prozatorul și polemistul Arghezi. Opera în proză a d-lui Arghezi poate fi mai vastă, mai cuprinzătoare, mai accesibilă și mai populară. Poezia d-sale ne este mai dragă. Credem că personalitatea puternică a d-lui Arghezi s'a realizat în poezie mai complect, mai adânc și mai durabil decât s'a realizat în proză. Proza d-sale este originală, expresivă, — inimitabilă. Poezia d-sale este unică. Dela Eminescu încoace, literatura noastră n'a cunoscut, în versuri, creație mai puternică. In poezie, d. Arghezi și-a pus mai ales sufletul, — în proză, în primul rând, virtuozitatea".

„Miscellanea" aduce câteva articole de polemică pline de vioiciune și de sarcasm.

Recenziile, în număr foarte mare, se ocupă de cărțile care au apărut în ultima vreme și au avut un succes deosebit. D-na Izabela Sadoveanu face o amănunțită dare de seamă a romanului „Baltagul" de d. Mihail Sadoveanu și a volumului de „proză umoristică și pesimistă" pe care d. G. Topîrceanu l-a publicat sub titlul „Scrisori fără adresă". Tot d-sa consacră câteva pagini de critică volumului „Intr'un colț de raiu" al d-lui I. I. Mironescu și poeziilor lui O. Carp din cartea „Rândunel".

„Revista Revistelor" extrage ceeace e mai de seamă în revistele dela noi și din străinătate, constituind o oglindă exactă a mișcării sociale, filozofice, literare și artistice de pretutindeni.

Fișe bibliografice în librărie

E multă vreme de când editorii au înțeles că librarii nu pot citi toate cărțile pe care sunt însărcinați să le vândă. Dar, pentru reclamă și chiar pentru vânzare e preferabil ca vânzătorul să-și cunoască marfa. De aceia editorii publică în diferite foi mai mult sau mai puțin obscure rezumatul ultimelor lor volume. Mai toate casele mari de editură din Franța au câte un buletin bibliografic cu amănunte privitoare la conținutul volumelor.

Librarul Grasset, unul din cei mai dibaci editori francezi, a găsit ceva și mai bun: în acelaș timp cu volumele destinate vânzării, librarii primesc și o fișă unde se notează pe scurt caracteristica volumului și publicul căruia i se adresează. In felul acesta, librarii se transformă în critici literari. Fără să mai amintim că fișele acestea, bine clasate, pot servi și celor care se ocupă de istoria literară.

Premiul Europei Noi

Premiul Europei Noi a fost decernat lui Salvador de Madariaga, profesor de literatură spaniolă la Exeter College din Oxford, pentru cartea sa *Englezi, francezi și spanioli*. Salvador de Madariaga, care și-a făcut studiile la Madrid și la Paris s'a născut în 1886. Prima lui carte de critică literară — în englezește — *Shelley și Calderon*, a apărut în 1920. Cărțile pe care le-a publicat în englezește, le-a tradus el însuși în spaniolește. In franțuzește a publicat *Quatre Espagnole à Oxford*.

Dragostea lui Diderot

Emile Henriot într'un articol publicat în „Candide" din 12 Februarie 1931 ne vorbește de una din operele postume ale lui Diderot. E vorba de volumul său intitulat „Scrisori către Sofia Vollant".

Opera aceasta nu era cunoscută decât din publicații fragmentare. Prima ediție a Scrisorilor către Sofia Vollant, apărută în 1830, a fost întocmită după niște copii rusești incomplecte și deci fără nici o valoare literară.

Datorită d-lui André Babelon, care a descoperit originalele și care le-a publicat în condiții excelente, s'au putut forma trei volume mari. Lucrarea n'a rămas din nenorocire întreagă.

După o numerotare dată scrisorilor de însuși Diderot s'ar părea că numărul acestora se ridică la 553; nu s'au găsit însă decât 187. Opera, așa cum a rămas, este suficientă ca prin ea să putem cunoaște și aprecia pe adevăratul Diderot, căci scrisorile acestea constitue adevărate memorii.

Când Diderot a făcut cunoștința d-rei Vollant în 1756, nici unul nici celalt nu mai erau în prima tinerețĕ, căci amândoi trecuseră de 40 ani.

Inceputul dragostei lor nu ne este cunoscut, căci primele scrisori lipsesc. Este posibil că ele să fi fost distruse de Sofia alarmată de tonul înflăcărat al lui Diderot.

Sofia nu era frumoasă; purta ochelari și avea un defect supărător la sân. Nimic însă n'a împiedecat pe Diderot s'o iubească nespus de mult. Și aceasta o făcea cu toată conștiința și inteligența, căci numai simțurile nu ar fi putut rezista unei dragoste de 30 ani așa cum a fost a lor.

De altfel Diderot și Sofia trăiau aproape șase luni pe an, departe unul de celălalt, timp în care poetul scria zilnic scrisori lungi celei absente.

Scrisorile destăinuiau Sofiei toată viața lui, tot ce face, ce citește, ce vede zilnic, însfârșit tot ce putea trece prin capul său excepțional.

„Scriindu-ți — spune el într'una din scrisori — am impresia că sunt lângă tine, cu un braț sprijinit pe spătarul fotoliului tău și că-ți vorbesc".

Citind scrisorile acestea, suntem fericiți — astăzi după un secol și jumătate — de a regăsi în ele pe Diderot, așa cum a fost el, cu toată verva excentricitățile, puterea lui de a imagina, de a se entuziasma.

Curierul literar

In rusește au apărut două volume noui despre războiu. Primul e scris de un specialist, cunoscut scriitor militar, generalul E. A. Vertinski care a comandat două regimente pe timpul războiului. Amintirile lui se disting prin caracterul lor militar și de specialitate și conțin o critică acerbă a conducerii războiului din partea cartierului general rus. Volumul poartă titlul de *„Din războiul mondial"* (Iz mirovoi voinăi).

Al doilea volum este lucrarea unui scriitor tânăr, Arkadi Bauman. In cartea sa *„Ceiace nu trebue să uităm"* (To, o cem zabăd nelzea) autorul ne descrie viața lui pe front, în lagărul de prizonieri și evadarea lui.

Se simte încă stângăcia debutantului în literatură, raționamentele lui puteau să lipsească cu totul, totuși multe scene sunt bine redate, iar discuțiile dintre soldați sunt fără îndoială partea cea mai interesantă a cărții.

* * *

In franțuzește au apărut două lucrări mari care se referă la țara noastră:

Georges Retoura — *„Les Assises de Roumanie"*, și Paul Henry — *„Les Eglises de la Moldavie du Nord"*.

* * *

Cunoscutul scriitor englez H. G. Wells va publica în curând o carte nouă despre *„Știința Vieții"*. Această lucrare, scrisă în colaborare cu fiul său și cu biologul D. Huxley, se ocupă de probleme biologice și ereditare, naștere și moarte și procesul sau mecanismul gândirii.

„Die Blutmischung als Grundgesetz des Lebens" de Brunold Springer. Autorul ne dă în lucrarea sa o colecție enormă de dovezi că întreaga civilizație a omenirii se bazează aproape exclusiv pe procesul amestecului de sânge al diferitelor rase. Istoria civilizației este identică cu istoria încrucișării raselor.

Toți creatorii de valori culturale, toți acei care s'au distins prin operele lor sunt, după dovezile aduse de Brunold Springer, metiși. In susținerea afirmației sale, autorul citează un număr imens de personalități marcante din istoria tuturor popoarelor și din toate epocile.

Importanta lucrare biologică a lui Springer se transformă, din cauza materialului imens pe care-l aduce, întru susținerea tezei sale, într'o istorie veritabilă a încrucișării dintre diferite rase și popoare. Volumul este o enciclopedie a oamenilor de geniu care nu sunt *pur sang*.

* * *

Celebrul critic englez Lytton Strachey, autorul câtorva biografii excelente, pregătește o monografie despre istoricii englezi.

* * *

„Mathilde, ein Leben um Heinrich Heine" de Walther Victor.

Dragostea nețărmurită pe care Heine a nutrit-o față de *Mathilde* până în pragul morții lui, după o căsnicie de mai bine de 21 ani, l'a impresionat atât de adânc pe Walther Victor, încât a hotărât să culeagă toate datele privitoare la această femeie și să complecteze literatura relativă la marele poet german cu o biografie a parizienceі pe care Heine a botezat-o cu numele de Mathilde. Numele ei adevărat e Crescentia Eugenie Mirat. In loc de versuri, Heine i-a dedicat toată dragostea și toată viața lui. Mathilde nu știa limba germană și chiar dacă ar fi știut-o n'ar fi înțeles versurile soțului ei genial. Autorul ne dă o descriere impresionantă a acestei figuri interesante.

* * *

„Istoria Bizanțului" de profesorul rus A. A. Vasiliev a fost tradusă în limba franceză și va apare în curând într'o editură din Paris. Această lucrare importantă a apărut anul trecut într'o traducere englezească.

* * *

„Mémoires d'un terroriste" de Boris Savinkov. Se cunoaște tragicul sfârșit al lui Boris Savinkov. Ademenirea lui de către agenții G. P. U-ului, ca să se întoarcă în Rusia, arestarea, procesul răsunător și apoi sinuciderea lui în închisoarea din Moscova, sunt încă în amintirea tuturor. Boris Savinkov a fost un scriitor de mare talent și un luptător revoluționar de o îndrăzneală extraordinară. Memoriile lui aruncă o lumină vie asupra unei vieți aventuroase și foarte puțin obicinuite.

A apărut în
„Biblioteca Dimineața"
No. 133
Intermezzo românesc
(Cartea amintirii)
de HUGO MARTI. Traducere de LUCIAN BLAGA
PREȚUL 8 LEI

COZONACI FRUMOȘI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Poezie „Veche"

O CARP (Dr. G. PROCA): RÂNDUNEL
(Povestiri, imagini, impresii)
Edit. „Cartea Românească"

Citii cu mirare titlul unui foileton: „Un poet vechiu". Credeam că e vorba cel puțin de Dosofteiu Mitropolitul. Și mi s'a părut bizar că „poetul vechiu" era O. Carp.

Ce însemnează un poet vechiu dară? Ar putea însemna un poet care a fost câștigat stărilor de fapt, variațiilor ideilor și senzibilității epocii în care a trăit. In senzul acesta da, O. Carp poate fi privit ca un poet al vremilor sale, căci sufletul i-a vibrat la orice adiere ca un instrument delicat și a răspuns la o gamă întinsă a glasului epocii lui, nu numai prin sunete fundamentale, ci și printr'o bogată rezonanță de armonie.

Iar dacă poezia lui nu a ajuns la o formă definitivă și s'a tradus prin frânturi de melodii, este că și sufletul timpului lui nu s'a realizat definitiv, ci numai frânt și fără încheere.

Ne poartă-aceeași punte prin ceața depe larg,
Nu ne vedem noi singuri, nici pânze, nici catarg,
Dar vasu 'naintează, pe nesimțite dus
De valuri care-aleargă spre noaptea din apus.

Plutim așa'n tăcere, de cine știe când
Și valuri după valuri văd vasul lunecând,
Ca umbra unui nour, — trist vas rătăcitor
In care anii tineri se ofilesc și mor.

De stânci poți să te sfarămi, sau în nisip să zaci!
Corabie lipsită de brațe și cârmaci!
Noi știm doar să ne plângem de soartă și de vânt;
Avem destule lacrimi, dar brațe nu mai sânt.

Nu mai e totuși pesimismul poeților eminesciani, este un început de reacțiune și o credință clară în binefacerea luptei:

Plutim așa'n tăcere, dar într'o clipă iată,
Suflarea vijeliei pe marea înfuriată,
Și trăsnete și muget și clocot de furtună...
Un strigăt din tot vasul ca dintr'un piept răsună.

. . . .

Cu bine înainte la noi izbânde navă
De-acum nici gânduri negre, nici inimă bolnavă.

Grupul adunat în jurul lui O. Carp, în mica odăiță din strada Scaune, în care locuiau G. Proca și cu sora sa Ileana Proca, căreia-i ziceam cu emfază: „Casa Poporului", și prin care au trecut oamenii cei mai aleși a două generațiuni, era o tinerime generoasă deopotrivă împinsă prin firea și simpatiile sale spre socialism, care mulțumea ideile sale umanitare, cași spre naționalism care răspundea patriotismului său, găsind în teoria evoluționismului, cași în marxism satisfacerea cerințelor de scientism ale epocei și năzuința spre o estetică nouă.

Dar dacă mulți și-au pregătit în această „Casă a Poporului" compromisuri pentru viitorul lor, O. Carp a făcut numai legătura între aceste porniri diverse și orientări variate, rămânând mereu nesatisfăcut în fața tuturor atitudinilor pe care le-a simpatizat.

Știința pe care a iubit-o și a servit-o o viață întreagă, nu i-a dat dogmatismul consolator și entuziasmul pe care l-au căpătat alții. Dimpotrivă l-a făcut să simtă și mai dureros misterul nepătruns al întunecatei Maïa. Credințele care l-au ademenit rând pe rând au fost numai îndemnuri care l-au atras mai sus și mai sus făgăduindu-i o lumină pe care niciodată nu au putut să i-o dea:

De ce mă urc, de ce viața îmi pare clipă de nimic
Ce amăgește omenirea, cu care trudnic mă ridic.

Și totuși melancolia lui nu este pesimism. Ea vine mai de departe și nu numai din cugetarea omului de știință, ci și din conștiința delicată a unui suflet ce poartă din naștere ,ca o rană nevindecabilă, adânca simțire a mizeriei eterne a omului. O. Carp trăește problemele universului nu numai cu mintea, ci și cu inima. El le gândește prin imagini concrete, adică prin felul propriu de a se realiza al poeziei. Iar inima crește în simțiminte vagi, ce fierb și se revarsă în rugă șoptită, în îngânare de vorbe ca în rugăciune și în invocații magice.

Nu stă să creadă gândul ca'n alte vremi și-acum
Și nu mai zice: Doamne, Tu ești, Te-am cunoscut
Tu mie mângâere și ajutor și scut...

Sfâșierea între nevoia de a crede și puterea negațiunii este neogoiată în sufletul poetului și viersul său răsună veșnic de tânguirea acestei frământări nepotolite:

Dar deasupra veseliei și-a vibrărilor ce sună
Gândul se înalță'n slavă cu'ntristarea dimpreună
Și-de-acolo văd departe, cum plutește în tăcere
Un pământ ce nu cunoaște decât moarte ori durere
(In noaptea Invierii)

Dar partea originală a cântării sale este „duioșia" cu care simțimântul eternei suferințe îl face să ia contact cu viața și simpatia în care se găsește cu ea, în totalitatea, în întregul ei, dar mai ales în durerile ei.

„Rândunel", „Trandafirii", sunt simboluri ale suferinței universale; de aci răsunetul lor în senzibilitatea noastră. Dar mai ales acele suave, simple și muzicale poeme „Ofelia", „Desdemona", „Intr'un codru de cărbune" care sunt glasul însuși al durerii. Din ele se ghicește noblețe, puritatea unor suflete încărcate de pasiune, de prea plinul vieții și care răbdătoare se supun soartei a cărei mână nevăzută le duce la dramă și la moarte, exalând suferințe ca eola gemătul sfârșit al coardelor prin care trece vântul. Chiar iubirea lui de natură are alt accent, poartă altă înfățișare decât a generației de mai înainte. Ea nu are nimic din retorismul și fastul unui Delavrancea sau Vlahuță, nu e idilică precum e la Eminescu.

In sufletul lui hrănit cu idei și abstracțiuni s'a păstrat seva pământului. Natura lui e fără podoabe și fără înflorituri, e natura în poezia ei proprie.

Viziunea lui atât de modernă și de nouă în unele privinți se reîntoarce spre viața rustică și spre tradiția populară. Uitând calitatea lui de om cultivat, el intră în comuniune cu primitivitatea omului dela țară, de pildă în acel „într'amurg", în care răsună „frunză verde de stejar", acea „doină veche" cântată cu glas rar:

Glasul tău. Vântul suflă străbătând aceleași căi
Iar în drum se pierd în noapte două umbre de flăcăi.

Trebue să ne coborâm până în vremea lui Mihail Sadoveanu, pentru ca să mai avem senzația de suflet țărănesc, prins în natură, nu stilizat de inteligența orășănească.

Poezia „La țară" este însă de azi, nu de eri, prin vigoarea versului sobru, precis și greu prin coprins:

Așa ți-e scris: alăturea cu boii,
Să fii supus durerii și nevoii,
Și când în jurul tău se schimbă toate
Tu să rămâi acelaș, strănepoate.

Nu s'a găsit nici până la el, și nici dela el încoace, poet care să redea în câteva versuri de o simplitate și o muzicalitate neînchipuită, nepreciziunea complicată și simțământul unic și pătrunzător al cântecului Doinei. Toți o știm, și până într'atât ne-a intrat în suflet, încât mulți și-au însușit-o, pastișând-o și desfigurând-o.

Ea rămâne ca un mărgăritor în care s'a înfipt o muzică și o literatură populară de veacuri, după cum în boaba de mărgăritar s'a înscris viața și ființa eternei mări.

Și fiindcă vorbim de mare, cunoaștem oare multe versuri în care poezia mării să fie cântată cu o artă și frumusețĕ mai reală decât acea din versurile lui O. Carp? Ce muzicalitate și ce colorit în versurile:

Zori de ziuă-s peste mare
Ce lumină, ce 'ntristare!

. . . .

Printre valuri călătoare
Legănat plutește o barcă...
Cine-o mână'n depărtare
Printre valuri călătoare?

Cine sufletu-și încarcă
Și cu dor și cu'ntristare,
Depărtându-se pe mare
Printre valuri călătoare.

Iar în strofele următoare ce dinamism, ce putere de a reda viața din prezent proectată dincolo și dincoace de clipa imediată, răsfrântă în adâncimea sufletului și în infinitul universului:

Din val în val tresaltă marea
Răsuflă parcă liniștit
Și numai valuri vii se mișcă
Din miază noapte'n răsărit.

Dar apele-i scânteetoare
Și'ntind pustiul lor de veci,
Călătorindu-se tăcute
Și pentru tine atât de reci,

Incât în inimă-ți tresare
Neliniștitul dor de trai
Dintr'o ruină de iluzii
Pe care totuși le păstrai...

Și numai valuri vii se mișcă
Din miază noapte 'n răsărit
Și-or să rămâe vii și-atuncea
Când tu de mult vei fi murit.

Poezia lui O. Carp e poezie arhaică, adică autentică. Se vorbește de poeți vechi, ca de haine demodate și ridicole, iar de poeți noi ca de o modă perversă și excentrică. Dar oare nu se poate să admiri și să înțelegi pe Heine și pe Lenau, cu aceiași putere de înțelegere și de caldă simpatie ca pe Rilke? Trebuie oare neapărat dacă te-ai pătruns de arta înaltă a lui Valéry să pui la haine vechi pe Verlaine sau pe Mallarmé? Poetul adevărat, vechiu sau nou, este expresiunea acelui eu archaic și mitic pe care l-au creat miile, multele mii de ani de dinaintea civilizației.

Accentul acelei vieți primitive și ancestrale pătrunde până în sufletul nostru și găsește ecou dacă este autentic, oricare ar fi clipa în care și-a găsit expresiunea și oricare ar fi forma în care s'a îmbrăcat. Veche sau nouă poezia autentică este nemuritoare. Aceasta n'o împedică să fie diversă, căci aceasta e semnul vieții și garanția veșniciei sale.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Un nou proces

In ultimul număr al „Gândirii" d. Nichifor Crainic îşi permite să facă unele apropieri între întreprinderea d-sale lucrativă şi între o veche şi onorabilă revistă, scoasă la început prin efortul unui grup de prieteni dezinteresaţi, iar astăzi — prin spiritul de jertfă al urmaşilor acestora.

Totodată d. Nichifor Crainic ne anunţă că d-sa ne-a mai dat odată în judecată pentru noile noastre articole. Este o eroare juridică, — fiindcă... deşi-s alte articole... e vorba tot de banii aceia...

In loc de Cronică Teatrală

S'a reprezentat deunăzi la Teatrul Naţional „Vlad Ţepeş" — piesă în care d. Ludovic Dauş a pus toate cruzimile de pe lume: schingiuirea personagiilor pe scenă şi între culise, înţeparea lor după uşa din fund şi îngroparea de vii a unei actriţe şi a doi actori, în acelaşi mormânt cu un decedat de-abinelea. Iar drept culme a bestialităţii, autorul a prăjit vre-o câteva duzini de calici într'un fel de uriaşă colivie cu gratii de fier. La sfârşitul piesei, d. Dauş recheamă pe acest tip criminal să ne îndrepte moravurile!?... Autorul n'a fost cel puţin original. O ligă politică a avut aceiaşi idee — dar cu anticipaţie...

După această piesă, în care sânt expuse — una după alta — câteva scene de bestialitate, — d. Al. Kiriţescu, în „Florentina", dă un şir de banale scene de mahala, de vulgare scandaluri şi de stupide reconcilieri. Un fel de fotografii a unor întâmplări pline de turpitudine — dar prin care nu trece nici un sens deosebit. La pogorîrea cortinei ne întrebăm: — Ei şi?

Punerea unui aparat de înregistrări fonografice într'un bordel sau într'o speluncă de apaşi este o operă de artă?

Dar vinovaţi în această chestie, nu-s d-nii Ludovic Dauş şi Al. Kiriţescu, — ci comitetul de lectură al Teatrului Naţional care a admis astfel de piese.

Ne uitam pe scenă şi 'n sală — atâta lume deranjată degeaba ... atâta cheltuială. Ba şi Majestatea Sa Regele a fost poftit la reprezentaţia „Florentinei". Ne crăpa obrazul de ruşine. Cum vor mai cuteza oficialităţile teatrale să-i ceară atenţie pentru literatura originală românească?

Figuri politice

Dl. A. Dragoş a scos o mapă cu o serie de figuri politice. Sânt capete caricaturizate, în culori.

Acest om de talent şi de spirit, — caricaturistul ziarelor „Adevĕrul" şi „Dimineaţa", precum şi al altor publicaţii, — s'a molipsit parcă de modestia gazetarilor, care fac celebritatea bărbaţilor politici şi a literaţilor, dar care au jenă să pomenească de lucrările lor — prezentându-le în limita îndatoririlor profesionale fără ostentaţie şi fără poza de rigoare.

D. Dragoş nu face expoziţii şi nu scoate volume. Nici mutra lui — fotografică, desenată sau caricaturală — n'am prea văzut-o. Apare pretutindeni numai vioaia-i persoană fizică, cu figura veşnic dispusă la zâmbet: parcă în formularea unei „vorbiri" spirituale.

Acest caricaturist de mare şi original talent, care a fixat aproape toate figurile vieţii noastre politice — în fel-de-fel de atitudini şi stări de sentiment — a ştiut să le prindă linia caracteristică a feţei şi a sufletului totodată.

In lupta gazetarilor şi a partidelor contra unui regim, d. Dragoş a adus o valoroasă contribuţie — întru nimic mai prejos. Dimpotrivă: satira acestui dinamic, animator şi veritabil om de luptă, a mers de multe ori mai departe decât verbala armă polemică.

Iar în timpul când cenzura suprima articolele, desenele d-lui Dragoş rămâneau singurul protest contra regimului.

Trecem în revistă figurile politice din eleganta mapă pe care o avem în faţă.

Pe chipul fiecăruia descoperim sufletul din adâncime. Uitaţi-vă de pildă în ochii de sticlă ai d-lui Oct. Goga...

De-acum înainte, când ne vom gândi la oamenii noştri politici, le vom vedea figurile *adevărate* surprinse de d. Dragoş — nu măştile aranjate pentru circumstanţă. — *M. Sevastos.*

Colette la Ateneu

Duminică după-amiază, la Ateneu, în faţa Reginei Maria şi a unui public de intelectuali şi scriitori, Colette a vorbit timp de o oră. La începutul causeriei sale Colette afirmă că România şi Românii sunt slab cunoscuţi de Francezi şi că ea mai ales nu ştie nimic despre noi şi ţara noastră. Această necunoaştere a făcut-o oare pe Colette să presupună că la rându-ne ignorăm ceiace a scris? Nu cred că acesta e motivul pentru care causeria sa a fost o spicuire, mai ales, din scrierile sale, *L'envers du music-hall, La maison de Claudine* sunt evocate fragmentar în tonalitatea duioasă a suvenirurilor dragi. Colette a şi spus că va desfăşura o serie de *amintiri,* dar nu va face *mărturisiri.* Şi totuşi această scriitoare, plină de savoare şi de sinceritate, autoarea *Vagabondei* a mărturisit, — ca pretutindeni în opera sa, — legăturile sale adânci şi persistente cu viaţa simplă şi sănătoasă dela ţară, ritmată pe motivul lent şi naiv al melopeelor rustice (a şi cântat d-na Colette, a îngânat melodia: „Les deux petits boeufs"), — apoi a mărturisit simpatia sa pentru lumea ingenuă şi fără pic de răutate a *music-hall*-urilor pariziene, a mărturisit înfrăţirea sa cu sufletul nobil şi tandru al fiinţelor negrăitoare: animale, pasări, insecte.

Trebuia să ne aşteptăm ca ea să le repete, fiindcă Colette, — care e o poetă lirică mai ales, — s'a zugrăvit pe ea în ce a scris, şi tot pe ea s'a mărturisit în ce a vorbit. Noutatea causeriei dela Ateneu a constat în prezenţa Colettei, în mişcarea şi gestul ei, în vocea melodioasă şi voalată care se cobora în tainele trecutului evocat. D-na Colette a ocolit tema pe care spune că o cunoaşte mai bine, acea „formă a durerii" — iubirea. Ştim şi înfăţişarea iubirii Colettei din opera ei, dar autoarea făgădueşte, într'o eventuală nouă conferinţă la Bucureşti, — să ţie o disertaţie „castă" despre iubire. Ar fi desigur interesant pentru noi; dar, tot aşa de sigur, ar fi obositor şi fastidios pentru autoare. Am văzut pe Colette după conferinţă, la Athénée Palace. Cât părea de obosită! şi nu de oboseala unei prelungite causerie, ci de nefirescul situaţiei unui poet, smuls vremelnic şi inoportun, — pentru îndestularea curiozităţii publice, — din atmosfera intimă şi prielnică a vieţii şi a visului stimulator creaţiei. O simţeam pe Colette aspirând cu ardoare la întoarcerea în căminul plin de fiinţe familiare, unde aşa de firesc s'ar înfiripa noua şi savuroasa operă poetică însoţită în toarcerea ei, de voluptuosul tors al felinelor domestice, însufleţită de urmărirea sinceră a ochilor unui câne iubit şi prieten. Să nu stinghenim viaţa şi sufletul misterios, naiv, elementar al poeţilor, care nu pot culege impresii adânci din fugare conferinţe.

Noi nu le oferim nimic, în modul acesta, ca aliment sufletesc şi nici nu culegem de la ei, — cerându-le silit, — mai mult decât ne dau ei în opera lor firesc zămislită. Ne oferim doar spectacolul grotesc şi pervers al acelui albatros din poezia lui Beaudelaire care, smuls din unda liberă şi vastă a zenitului, se împleticeşte în mers pe glia noastră greoaie.

...„Ses ailes de géant l'empêchent de marcher".

Radio la Berlin

Staţia de radio-emisiune din Berlin, înfiinţată în anul 1923, funcţiona până acum îngrămădită în câteva odăiţe minuscule din etajul al 3-lea al unei case particulare din centrul Berlinului. Emisiunile se făceau dintr'o cameră de 12 metri pătraţi. In cursul anilor, inventarul acestei staţiuni crescând enorm, s'a construit acum un palat pe o suprafaţă de 7600 metri pătraţi, cu cinci etaje şi un volum total de 140.000 de metri cubi. Sala de emisiune are 800 de metri pătraţi, servind în acelaş timp ca sală de spectacol; emisiunile se fac deci în faţa unui numeros auditoriu. S'a obţinut o acustică desăvârşită, făcându-se din marmoră şi celodex pereţi mobili, care se pot aşeza după necesităţile fiecărui gen de emisiune. Construcţia a costat 5 milioane de mărci, adică 200 de milioane de lei.

Incrucişarea raselor şi oamenii celebri

Se cunoaşte teoria, după care încrucişarea raselor dă naştere la talente. Teoria este foarte controversată, căci în realitate nu există rase stabile, pure, toate fiind în continuă prefacere. Fapt este însă că numeroşi oameni de geniu din toate domeniile artei şi ştiinţei au avut părinţi de rase diferite. Bunica lui Alexandru Dumas era negresă (din Haiti); străbunicul lui Puşkin a fost şi el negru, slujitor al ţarului Petru cel Mare. Bunicul lui Edison se trăgea din neamul Aztecilor. Poetul englez Robert Browning era de origine creolă. Mama celor doi poeţi germani, Heinrich şi Thomas Mann, este şi ea creolă. Foarte puternică este în această ordine de idei influenţa sângelui francez asupra Germanilor. Chamisso, La Fontaine, Dubois-Raymond sunt urmaşii unor imigranţi hughenoţi. Humboldt, Helmholtz, Lortzing şi Langbehn au avut mamă franceză. Luther era de origină slavă, ca şi Nietzsche. Asemănarea acestuia din urmă cu mareşalul polonez Pilsudski este cu adevărat frapantă. Mama lui Schiller era şi ea de origină slavă, ceeace explică asemănarea dintre Schiller şi Chopin.

In vinele poeţilor germani Frank Wedekind şi Hugo v. Hoffmannsthal curge sânge semit. Mama lui Montaigne era şi ea evreică. Poetul italian Ugo Foscolo este de origine greacă, ca şi scriitoarea Matilda Serrao. Pirandello este fiul unui Grec şi al unei Siciliene. Fostul ministru de externe Sonnio are sânge englez şi semit. Tatăl lui Venizelos este cretan, iar mamă-sa e din Asia-Mică. Kemal Paşa nu e Turc decât după tată. Johann Strauss, regele vasului, are sânge spaniol. Contele pacifist Coudenhove-Calergi este un foarte interesant amestec de rase; are sânge flamand, grecesc şi japonez. Scriitorii cei mai mari ai Angliei, Oscar Wilde, Bernard Shaw şi John Galsworthy sunt pe jumătate irlandezi şi pe jumătate englezi.

Lista acestora ar putea fi încă mult timp continuată.

Numărul 13

Pe lângă superstiţia numărului 13, unii oameni se tem de ziua de Vineri ca de o zi cu ghinion. Multe evenimente istorice par a îndreptăţi aceste credinţe. Henric al IV-lea şi Carnot s'au născut în 13 ale lunii. Sfârşitul lumii s'a proorocit aproape de fiecare dată pentru o zi de 13. Gabriel d'Annunzio are o groază nebună de numărul 13. Urcându-se la 13 Decembrie 1907, într'o Vineri în birja cu no. 13, a avut de plătit la sfârşitul cursei 13 lire. Ajuns acasă, d'Annunzio a găsit în cutia de scrisori 13 scrisori, iar seara se aflau la masa lui 13 persoane; după masă, s'a dus să asiste la reprezentarea nouei sale piese, „La Nave" dar intrând în lojă, s'a lovit atât de rău cu capul de perete încât era să-şi piardă ochiul; Annunzio a murmurat atunci: „Era fatal să se întâmple aşa".

Aceiaşi groază de numărul 13 o avea Richard Wagner; numele şi pronumele său au împreună 13 litere. Wagner s'a născut în anul 1813 şi a murit la 13 Februarie.

Fiind adunaţi la o masă comună la Café Anglais, Déroulède, Mounet-Sully, Henner, Sully Purdhomme şi alţii, şi constatându-se că erau numai 13 comeseni, Déroulède invită imediat la masă pe unul dintre birjarii ce aşteptau afară; acesta, emoţionat de atâta onoare, vărsă în supă un şiroi de lacrimi fierbinţi.

Sunt însă şi oameni care cred că numărul 13 le aduce noroc. Printre aceştia a fost Papa Leon al XIII-lea.

La New-York există clubul celor 13, unde se fac farse mai mult sau mai puţin reuşite. Se dau banchete şi la fiecare masă iau loc câte 13 oaspeţi; pe mese ard câte 13 lumânări în cranii reunite în candelabru.

Este fiecare ca Americanii să venereze numărul 13; America a fost descoperită într'o zi de 13, primul stindard american avea 13 dungi şi 13 stele. Deviza americană „E pluribus unum" numără 13 litere. Vulturul din pajura americană ţine într'o ghiară o ramură de măslin cu 13 frunze, iar în cealaltă un mănunchiu de 13 fulgere. Fiecare aripă are câte 13 pene.

Ruşii latinizează alfabetul chinez

In Institutul oriental de pe lângă Academia de ştiinţe din Petrograd au început lucrările pentru introducerea alfabetului latin în scrisul chinez.

La ultima şedinţă a Academiei, academicianul Alexeev, care conduce aceste lucrări, a citit un raport despre rezultatele obţinute până în prezent. Această latinizare urmăreşte, fireşte, scopuri politice.

Scrierea hieroglifică — a spus profesorul Alexeiev — este o piedică pentru massele mari ale poporului chinez de a intra în sfera civilizaţiei şi culturii moderne. Invăţătura scrierii hieroglifice este o problemă foarte grea, de aceia rămâne rezervată numai claselor privilegiate. Actualii conducători ai Chinei se opun introducerii scrisului şi cetitului în popor şi rezolvarea acestei probleme este imposibilă sub regimul politic actual. Iată de ce eruditii sovietici s'au apucat de această lucrare.

La Institutul Oriental a fost înfiinţată o comisiune specială, în frunte cu prof. Alexeev care este unul din cei mai buni cunoscători, din Europa, ai limbii chineze.

Un monument al lui Heinrich Heine

S'au împlinit 75 de ani dela moartea lui Heinrich Heine. Cu acest prilej comitetul pentru ridicarea unui monument genialului poet german, în oraşul său natal Duesseldorf, anunţă că a strâns suma de 33.000 de mărci din ofrande mici sosite din toate părţile lumii.

Comitetul a instituit un concurs la care vor putea participa nu numai sculptorii din Duesseldorf.

Monumentul va fi aşezat în curtea de onoare a muzeelor unde a avut loc ultima expoziţie internaţională.

Expediţia norvegiană la Polul Sud

Cunoscutul explorator polar Rueser Larsen a telegrafiat guvernului norvegian că aeroplanele expediţiei au descoperit un teritoriu nou în regiunea Polului Sud. Pilotul a aruncat din avion steagul norvegian precum şi un document prin care acest domeniu este declarat ca proprietate norvegiană. Teritoriul a fost botezat, cu aprobarea regelui, cu numele princesei Ragnhild. — *D.*

Fericirea conjugală în procente

Din America vine ştirea unei foarte interesante experienţe, făcute de savanţii eugenişti pentru stabilirea cerinţelor reciproce ale sexelor. Din chestionarele foarte amănunţite complectate de mii de femei şi de bărbaţi reese că Americanii şi Americancele nu prea pun preţ pe înfăţişarea fizică, deşi adoraţia lor pentru stelele de cinema ia uneori forme şi proporţii uimitoare. Din sintetizarea răspunsurilor rees următoarele date, în ce priveşte însuşirile visate de Americani:

Femeia să fie:		Bărbatul să fie:	
Sănătoasă	25%	Sănătos	20%
Frumoasă	16 „	Norocos în afaceri	15 „
Norocoasă	14 „	Bun familist	13 „
Bine îmbrăcată	12 „	Sârguitor	13 „
Să aibă sentimentul de familie	11 „	Energic	13 „
Să-şi iubească căminul	10 „	Atent	10 „
Să fie conciliantă	9 „	Vesel	8 „
Caracter, energie	5 „	Bine îmbrăcat	8 „

A murit apostolul tunelului sub Canalul Mânecii

In noaptea de 24 Ianuarie a murit subit la Londra Sir William Bull, al cărui ideal a fost toată viaţa construirea unui tunel sub canalul Mânecii, pe unde să se poată călători cu trenul între Anglia şi Franţa. El închiria săli imense şi ţinea discursuri înflăcărate în favoarea ideii lui ; publica şi articole în toate ziarele şi revistele engleze, arătând că în situaţia de azi, înfăptuirea acestui ideal ar trebui să fie prima preocupare a Angliei şi Franţei. In noaptea morţii se găsea într'unul din cele mai selecte cluburi ale Londrei; ridicându-se să mulţumească unui membru, care-i urase să ajungă ziua fericită a realizării visului său, puse deodată mâna la inimă şi căzu mort. Rămâne de văzut dacă comitetul, format de dânsul pentru construirea tunelului, se va dizolva acum sau nu .

Muzică

Agenţia „Impresa" anunţă pentru Vineri 6 Mart unicul concert *Ninon Vallin* în sala Ateneului.

Biletele la *Ipcar.*

Mărunte

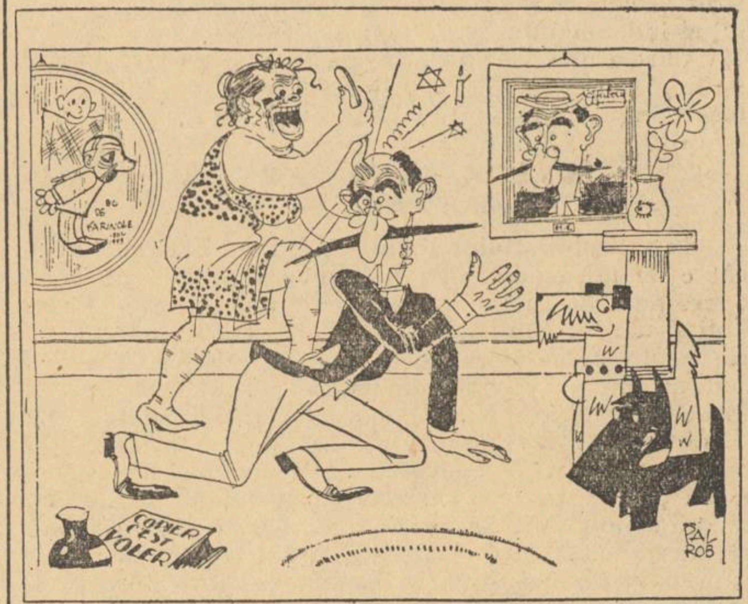
— D. Lorian Şaraga va întreprinde prin ţară un turneu cu şarja umoristică „Sărăcie cu lustru".

Din biblioteca dvs. să nu lipsească MAGAZINUL

No. 1, 2 şi 3, volume a 120 pagini, pe hârtie cromo, cu minunate clişee fotografice în 5 culori.

Exemplarul 40 lei

Cînii moderni

Ric. — Păcat că nu-i şi „o societate pentru protecţia omului"....

Imprudenţă

Stăpânul. — Marie, am uitat 1000 de franci în smoking. I-ai găsit?

— Nu. Doamna v'a strâns hainele.

— Şi unde-i ea?

— A plecat repede în oraş după cumpărături.

Un colţ din infern

Instalaţie modernă.

Citiţi azi **Realitatea No. 214**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

TIP. „ADEVERUL" S. A.. STR. CONST. MILLE (SABINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II-a. - No 531

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
4 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 15 Martie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

TABLETE*)

Mirela Vasile Pop

Avem părerea de rău să vă aducem la cunoştinţă că Vasile Pop, pentru care am vorbit de două ori, a murit, silindu-ne să vă aducem aminte pentru a doua şi ultima oară de el... Vasile Pop a şi fost coborât în pământ şi poate că întâiaş dată, în timpul duratei lui zbuciumate, soarele i-a surâs ieri: în momentul înmormântării... Intr'o lună de zile, viaţa i-a pecetluit şi ochii şi i-a sigilat şi trupul, grăbită şi expeditivă. Scriitorul lasă doi copii.

Puţină biografie exemplificatoare în faţa ţărânii scriitorului poate că nu e de prisos. Privită pe de-asupra ochelarilor ridicaţi din ziar, viaţa lui a fost, într'un fel, interesantă. Şcoala lui Vasile Pop nu este universitatea, ci atelierul. Ca să adopte pana, Vasile Pop a trebuit să dea drumul din mână unui ciocan. Inainte de-a fi constructor de hârtie, el a fost fierar şi lăcătuş, utilizând materia primă a potcovarului. Poate că a făcut rău să se declaseze, abandonându-şi meseria şi făcându-şi o profesiune din meşteşugul scrisului. Scrisul poate să meargă mai satisfăcător paralel cu o muncă manuală, decât cu transformarea lui însuş în industrie.

Şi meşteşugul literar are, ca mai toate meseriile, pe lângă o parte aşazisă, artistică, şi partea lui de aplicaţie profesională. Ştiinţa dreptului devine profesională în magistratură şi advocatură şi fiziologia are aplicaţia ei în medicină: nu am putea preciza dacă în aceste două cazuri, mistica ştiinţei se ridică sau se pogoară, devenind utilitară. In mistica literară suntem mai documentaţi: profesionalizarea, industrializarea cuvântului scris, a ideilor sau a ideilor aproximative, scrise; comercializarea lor, se petrec în viaţa presei şi în producţia forţată a librăriei. Ziaristica şi munca editorială fac apel la aceleaşi puteri intelectuale, care comandă opera artistică, însă le bagatelizează; după cum şi florile şi guliile sunt udate cu apă din aceeaş fântână. Grădinarul oboseşte şi izvorul dă de fund.

Dacă Vasile Pop ar fi rămas manual, meseria lui, care era cârmuită de alte facultăţi decât cele trebuincioase concepţiei literare, s'ar fi armonizat cu ele, pentru, relativ, cel mai bun randament artistic. Nimic nu ştirbeşte mai mult spontaneitatea virginală a creaţiei artistice, ca o muncă profesională tot intelectuală şi nimic nu înfrăgezeşte şi nu menţine mai precis echilibrul dintre materialitate şi spirit la intelectuali ca o muncă manuală: o profesiune manuală alternată cu o preocupare intelectuală. In pictură, arhitectură şi sculptură despărecherea se face dela sine.

A trebuit să intervie tiparul democratic şi maladia tipografică, neîncetat mai întinsă, pentruca să fim siliţi să suportăm şi să fabricăm o literatură destinată nu potolirii neastâmpărului de a ghici şi visa, ci negoţului de cărţi... Dintr'această pricină, dacă, într'un fel, toată lumea scrie relativ corect, într'alt fel calitatea şi valoarea interioară, sufletul ascuns în literă şi text, au diminuat. Pe vremea când povestirea rămânea în manuscris, povestirea era mai bună; în orice caz, originală.

Credem că n'am făcut nicio digresiune prea specială şi că ne găsim în subiect dacă vom adăoga că în ce priveşte munca profesională a scriitorilor în România, ea se găseşte, faţă de Statul cultural, şi pe viitor exclusiv cultural, cu totul desorganizată. Cazul lui Vasile Pop se repetă în materie profesională cu toţi confraţii, care având o meserie conexă cu scrisul sau lipsindu-le orice altă aptitudine decât scrisul, bun sau mai puţin bun — e indiferent — la toate gradele ei, facultatea de a scri, poate fi utilizată — nu fac decât să scrie, împletind obligaţiile celulei flămânde cu datoria celulei gânditoare. In special după război, multă lume s'a aşteptat la o iniţiativă, care va înhăma toate temperamentele, obligatoriu, la plugurile noi ale Statului. Cel puţin, munca parţială, de gazetărie şi de librărie, săvârşită zece ani fără ţel colectiv, să fi putut să fie derivată în folosul unui program executabil în folosul obştesc. Cititorul român are nevoie de câteva mii de cărţi, tratate şi manuale utile desvoltării lui sociale şi intelectuale. Dacă Ministerul Artelor, creeat imediat după război şi aproape numai pentru teatru şi culisă, ar fi fost o mare redacţie, populată cu scriitori, din călimările cărora ar fi ieşit în fiece lună câteva cărţi, traduse sau scrise direct, în colaborare cu cărturarii specializaţi, bibliografia românească ar fi azi mult mai folositor bogată şi scriitorii s'ar fi găsit satisfăcuţi în serviciul patriei, utilizaţi ca scriitori şi nu ca dactilografi sau contabili...

Dar e vorba de Vasile Pop. El a învăţat singur limbile engleză, franceză şi germană şi cunoştea şi limba ungară, din ucenicie; avea prin urmare un aparat de lucru complect, care nu i-a folosit la nimic, propriu zis. Romanele populare, foarte numeroase, pe care le-a scris, au fost mai citite decât cărţile tuturor literaţilor români laolaltă. Vasile Pop a fost un autor de dinainte de război, când erau şi alţi editori decât azi. Editorul lui Vasile Pop şi al scriitorilor din epocă, a făcut, cu drepturile lui de analfabet, avere mare, în vreme ce autorii lui citiţi n'aveau cu ce cumpăra lapte pentru copii. Un editor avea dreptul de abjecţiune să cumpere manuscrisul unui volum cu 50 de lei, ca proprietate a lui definitivă, şi scriitorul se lăsa despuiat pentrucă trebuia să plătească spălătoreasa sau chiria.

Disciplinat într'o organizaţie de Stat, care nu există încă, Vasile Pop nu ar fi putut muri atât de nenorocit. De mizeria lui şi mai ales de odioasa destrămare sufletească în care căzuse, nu sunt vinovaţi camarazii, care toţi l-au ajutat din sărăcia lor, dar toată lumea intelectuală e vinovată, infectată de morbul politic, indiferentă la orice nu este parvenitism.

Vasile Pop nu a fost singurul ins, nefolosit pentru o treabă chibzuită, şi înlăturat din atenţia oamenilor cu o răspundere în viaţa şi în tristeţea noastră. Pretutindeni se găsesc în ceasul acesta merite reale, personalităţi exprimate, capacităţi întregi, — fructe coapte ieşite din poporul nostru — care sfioase de politică sau dispreţuind reţetele de ascensiune, nu pot ajuta la buna orânduire a neamului lor câtuş de puţin, izolate în pustietatea socială. Ici un profesor sau un magistrat, dincolo un ofiţer, un medic, sau un preot, un advocat, un negustor, un plugar, unii prin simplă însuşire, alţii adăogând adeseori însuşirilor o cultură însemnată şi chiar talente reale — inteligenţa românească nu mai are nevoie să fie demonstrată — formează poate numai rezerva de noroc şi dreptate pentru ceasul către care se deplasează minutarul ţării.

Vasile Pop a lăsat un băiat de vre-o 17 ani şi o fetiţă, cu mama ei. Băiatul este probabil că până la sfârşitul lunii va fi plasat într'o slujbă începătoare pentru ca, agonisindu-şi viaţa, să-şi poată face studiile, paralel cu obligaţiile lui de ucenic administrativ.

Fetiţa lui Vasile Pop are 7 ani şi tatăl ei i-a dat numele provansal, afecţionat în special de poetul Mistral, Mirela. Ea e născută dintr'o a doua căsătorie a scriitorului şi va trebui să-şi facă educaţia lângă mama ei, văduvă foarte săracă. Subscrierea publică a dat pân'acum numai 100.000 de lei, ceva mai puţin decât această sumă. Dacă a murit părintele, nu trebuie uitată copila! Cu ceeace se va mai da peste ceeace s'a dat, comitetul de iniţiativă, prezidat de d. Octavian Goga, şi-a pus de gând să-i facă fetiţei o zestre... Dacă d. primar Dobrescu ne aude astăseară sau dacă ne ascultă cineva din familia d-sale, ca să-i relateze, îi facem aci, în numele, credem, al tuturor camarazilor, rugăciunea să dăruiască văduvei şi copilei lui Vasile Pop una din cele 50 de case ieftine, construite la Ghencea de către Primărie — şi nimeni nu se va opune — este sigur — în consiliul comunal acestui dar, uşor amortisabil pentru Municipiu. Şi dacă stradela din micul cartier construit, pe care se va găsi casa dăruită, va purta şi numele lui Vasile Pop, Municipiul, dăruind căsuţa nu va face decât să aducă un omagiu postum, sforţărilor culturale ale scriitorului. Iar copila scriitorului va creşte subt puterea sentimentului educativ al generozităţii şi datoriei.

T. ARGHEZI

*) Dintr'o cronică la microfon.

Viitorului Biograf

Fragment

Prietene cu ochelari, obscur
Profesor de liceu provinicial,
O, Biograful meu oficial
Cu ochi miopi, cu glas pedant şi dur.

Iţi cer ertare dacă vre-un program,
Te va sili să le vorbeşti de mine
Elevilor, să spui anume cine
Am fost, ce-am scris şi ce volume am.

Ca să nu 'ngropi figura ta cu palii
Obraji trudiţi în vechi antologii
In care mai nimic nu vei găsi,
Iţi dau acuma câteva detalii.

Să procedăm, prietene, deci practic
Şi 'ntâi să-ţi spun că-am fost un om banal.
(Eu vreau să fiu descris în mod real
Şi nu solemnizat în chip didactic)

Un om banal, prietene, un om
Din cei ce râd... vorbesc şi... chiar mănâncă;
Am fost pământ şi nici decum o stâncă
Un schit mărunt şi nici decum un dom.

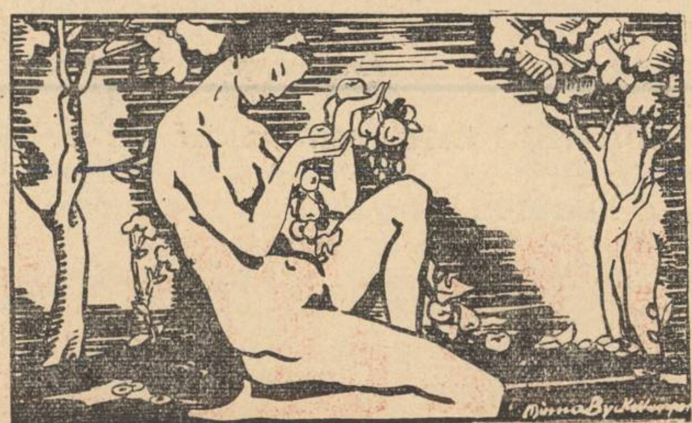
Un schit mărunt în care 'ncap cu greu
Doi credincioşi în zi de sărbătoare.
Un schit mărunt, prietene, în care
Incape foarte bine Dumnezeu.

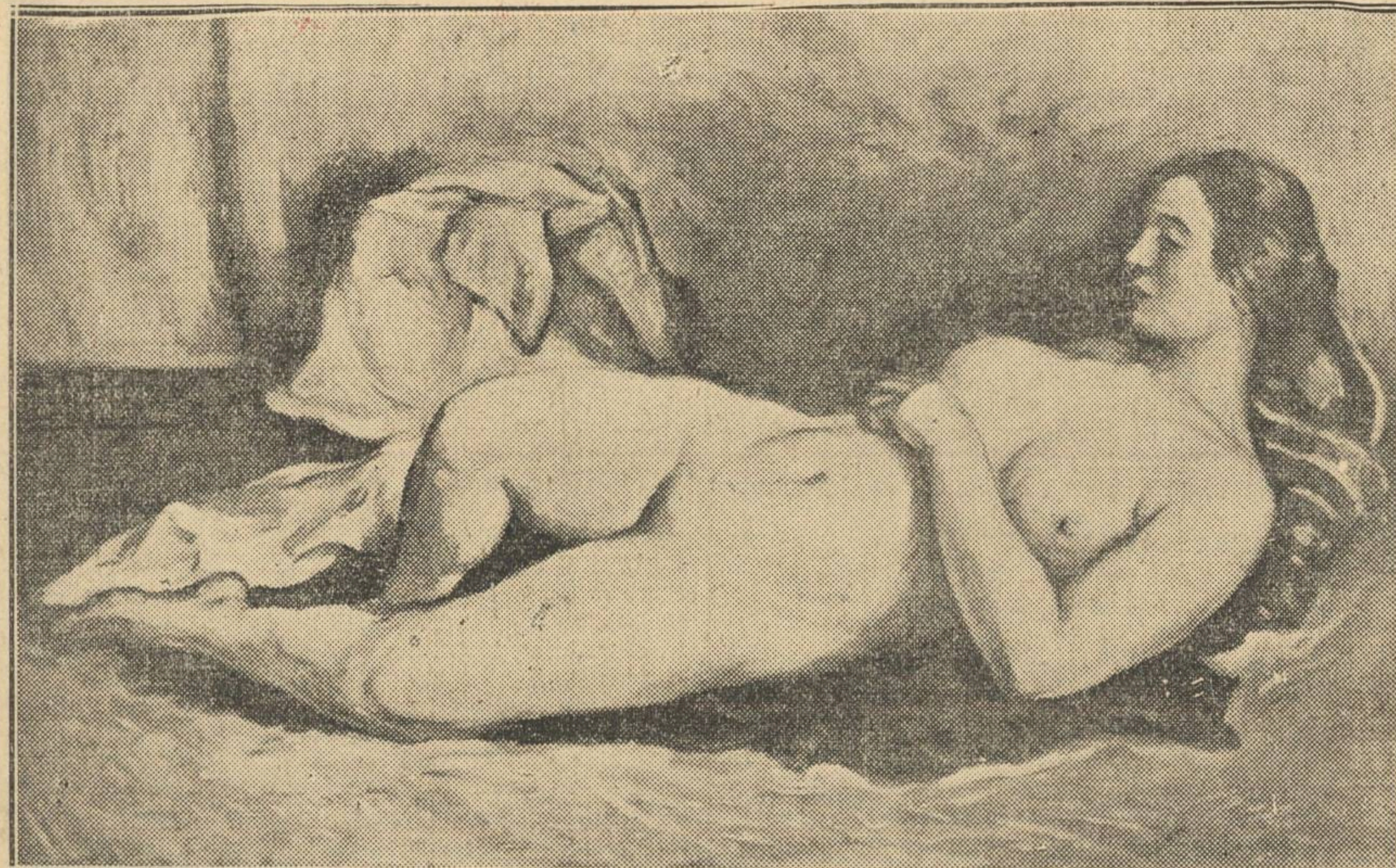
Contemporan dacă-ai fi fost cu mine
N'ai fi citit — sunt sigur — nici-o stanţă
M'ai fi ţinut — cum ţineţi la distanţă
Pe-un tată de elev, când e oricine.

Căci pedagogic n'are importanţă
O operă ce vieţueşte-atunci:
N'ar mai supune pe elevi la munci,
Şi tinerii ar fi de-o cutezanţă...

Or, pentru şcoală chestiunea grea
Şi în acelaş timp şi cea mai fină,
E — nu-i aşa? — e cea de disciplină, —
Dacă-ar lipsi... o!.... ce s'ar face ea!...

TUDOR MAINESCU

Adam Bălţatu — Nud

Foto-Cineà

de DEMOSTENE BOTEZ

In Bucovina, clăile de snopi se aşează cochet, ca un coc de fată mare. — Au graţie, şi ceva mirat.

* * *

Pădurile acopăr dealurile împrejur cu un sumbru viril de păr bogat. Civilizaţia nu a chelit pământul ca pe-un craniu de om de ştiinţă.

* * *

Tot câmpul e un parc, şiruri de copaci merg rătăciţi o vreme şi apoi se opresc brusc. (Sânt numai indicaţiuni de figuri geometrice, neisprăvite).

* * *

Casele curate în lemn şi şindrilă sînt stupi sistematici. Soarele aduce spre amurg mierea, direct dela Dumnezeu.

* * *

Dinspre Apus, Carpaţii din ceată ameninţă ca nişte nouri care nu se mai ridică.

* * *

Săcara e înaltă şi subţire ca un schelet de Ibis egiptean, cu ciocul petrificat şi obosit.

* * *

Aerul de streinătate începe din gara Cernăuţi. Febra voiajului nu se simte în trenul care merge ci în gările care stau.

Pentru călător opririle trenului sânt totdeauna şi oricum, prea lungi. Pulsul capătă un ritm sincronic cu al trenului şi, pentru câteva minute, rămâne singur.

* * *

Gările sânt grădina publică a călătorilor, — fără muzică militară.

* * *

După graniţă nu mai înţeleg oamenii. Ar putea să moară în ochii mei fără să ştiu ce spun.

E foarte greu, e imposibil să desparţi între ele cuvintele dintr'o conversaţie într'o limbă vorbită pe care n-o cunoşti. Sunetele apar, cum sânt în realitate, disociate; — simple articulaţiuni, cu nuanţe şi variaţii de ton.

* * *

Un cârd de vaci, pe-o pajişte verde, pasc la fel ca la noi, la fel ca pretutindeni. Există o internaţională bovină. Gesturile lor nealterate de nimic convenţional sânt la fel pretutindeni.

* * *

La o margine de sat, doi copii, au ridicat ostentativ cămăşuţele şi arată trenului două popouri goale şi roze. Gestul este artistic fiindcă are ceva inutil.

Dacă ar fi fost la noi m'aş fi simţit umilit şi mi-aş fi ocărât naţiunea către vecinul din tren. Copiii însă... dezolare, sânt polonezi.

Mica Antantă stă pe baze solide.

* * *

Colomeia. Oamenii intră în vagon, mă întreabă probabil de locuri. Nu înţeleg nimic. Am aerul caraghios şi idiot. Dac'aş fi Domnul Iorga aş vorbi cu ei poloneşte.

Facem gesturi şi ne pricepem admirabil.

Nu 'nţeleg de ce s'a mai inventat cuvântul. Putea să se facă artă şi cu gesturi. Şi s'ar fi putut spune orice.

* * *

Soarele apune ca la noi, ca pretutindeni printre panoplii de nouri. Vecinul a cerut probabil voe să fumeze era cu tabachera în mână. Până ce ne-am înţeles a rămas în gură numai cu cartonul lung, afumat.

* * *

La o barieră, opriţi din drumul spre sat, un flăcău şi o fată, îmbrăcaţi în costume naţionale, se sărută. Asta se vede la fel în Paris.

* * *

Se citesc ziare poloneze, din Colomeia.

Trebue să fie ştiri locale: o crimă, o sinucidere, un accident, despre care n'am să ştiu niciodată nimic.

Lumea e făcută din orizonturi mici, unul lângă altul.

Nu-i numai o aparenţă că cerul atinge împrejur, pământul.

Acest orizont mic îl strămutăm deplasându-l, cu noi, peste tot.

Nici ei nu ştiu tragica sinucidere a unei eleve din Iaşi, căzută la Bacalaureat, despre care se vorbeşte în „Lumea"! Revanşă meschină.

Popuşoii verzi îşi dau peste cap pletele late, spicele de grâu cugetă neclintit în seară.

Aspecte timpurii de toamnă au căzut pe lan.

* * *

Polonezul de alături a rămas pe gânduri, şi priveşte absent, pe geam, câmpul care fuge. E nemişcat. Simt în el gândul care lucrează singur, independent şi continu, ca un ceasornic de buzunar. E un gând care-i numai al lui, care trăeşte şi se desvoltă fără voe, montat cine ştie de ce vechi resurse sufleteşti.

Gândul omului tăcut şi nemişcat e impresionant.

Stanislau: O gară imensă afumată. Nu ştiu de ce era necesar ca deasupra un înger de metal să sune într'o trâmbiţă.

La un geam, un bucătar în bonetă albă arată singura uniformă universală.

Un copil cu o tablă atârnată de gât, dinainte, ca o etajeră, se joacă enumerând ascuţit vocale la şir, care nu au pentru mine nici un sens.

Un biciclist înconjoară oraşul pe lângă zăplazuri negre de fabrici.

Coşuri înalte de uzine ridică minareturi roşii deasupra caselor; clopotniţi ciudate de biserici pentru o religie care nu are secte.

Fumul din ele trage lent spre miazăzi: semn că jertfa nu este primită de zei.

* * *

Noaptea împresoară câmpiile din toate părţile. Toate încep să aibă un contur mai sintetic de umbră.

A dispărut o realitate colorată, înlocuită de umbre. Copaci izolaţi se profilează pe zare ca fantome negre.

La ora acesta, în oameni, gândul se simte mai viu, ca o pasere ciudată care s'ar trezi şi-ar începe să trăiască, să se joace şi să cânte numai prin întunerec.

Gândirea omului e o pasere de noapte — ziua e obosită de lumină şi variaţie.

* * *

In sate, casele şi-au tras acoperişurile peste ferestrele mici, şi dorm.

* * *

Prin ape, cerul oglindit trece dincolo de pământ şi se vede cerut celuilalt emisfer.

Numai apele stau noaptea treze şi se uită la cer.

* * *

Departe, subt cer, apare o constelaţie stridentă şi aranjată în ghirlănzi.

Lumini vii sclipesc ca într'o semnalizare de aştri: *Lemberg.*

Trenul sare scuturat peste-o plasă de şine care se bifurcă la infinit. Pe luciul lor luminele sclipesc de parcă razele ar fi de oţel.

Trenul încetinează prins în mreaja dură până subt cupola de sticlă: hangar şi laborator de-asupra.

Trenurile se odihnesc ca nişte monştri.

Oamenii urcă şi scoboară din ele, ca muştele dintr'un cadavru de crocodil mort şi carbonizat.

La un geam de wagons-lits o femee elegantă stă ca 'n vitrină cu reflexe stridente de electricitate şi luciu de lemn mahon.

Fiecare tren are ora lui de plecare însemnată cu minuntare imobile pe-un cadran fictiv de tablă.

Trenurile au viaţa regulată de funcţionari sau de lucrători. Au şi chipul afumat şi dur al lucrătorilor.

Prin tunelurile de faianţă şi 'n sălile mari de aşteptare ca nişte hale, e o mişcare strânsă şi mută.

(Continuare în pag. II-a)

Parcă-ar fi o revoluție în oraș, și toată lumea se refugiază.

Când umblă noaptea, oamenii au înfățișarea serioasă și fatală; au totdeauna ceva din hotărârea somnambulilor: sânt purtați de destin ca acele mașini fără șofeur conduse numai cu un curent electric, sau cu raze.

Hala de sticlă cu lumini se golește treptat. Trenurile pornesc în noapte cu ochi roși, de îndată ce li se dă drumul din rețeaua de fier.

Pe peroanele goale rămân doi polonezi să măture și să dea afară tot întunerecul.

* * *

In tren somnul e o boală, e boala somnului. Sângele, creerul, totul se coagulează. Circulația în noi devine greoae ca un glod. Capul e o greutate de cântar. Cade pe o pernă tare de tren, pe o cercevea de fereastră, sau în aer și în jos ca la spânzurați.

Curând compartimentul deține patru morți în diverse poziții.

Respirația devine totul. E singura funcțiune care suplinește pe toate celelalte. Și e o operație dificilă atunci când merge pe compt propriu, prin somn.

Aerul e tras ca de-un piston defect. ...Sau cei patru morți au intrat în descompunere....

Noaptea oferă la geam ca 'ntr'o vitrină plăci dreptunghiulare de marmoră neagră, de noapte condensată.

Și trenul merge singur, fără noi, și nimeni altul decât mecanicul nu mai știe că trenul merge. Totul se prăbușește în întunerec ca într'o prăpastie fără fund, cu zgomot de ferărie grea, și... nu se mai aude nimic.

Lampa din plafon se uită la cei ce dorm, somnoroasă.

Trebue să fie trei noaptea.

DEMOSTENE BOTEZ

Intemeetorul bohemei

„Nimeni n'a venit să mă vadă. Sunt în cea mai mare încurcătură, n'am nici tutun, nici chibrituri. Fă o colectă pentru tutun și trimite-mi 75 de bani ca să-mi plătesc datoriile dela jocul de cărți".

Când Henri Murger a trimis într'ascuns aceste rânduri din spitalul în care zăcea, avea 26 de ani. Viața lui până aci fusese plină de evenimente. Tatăl lui, un portar, un „concierge", pare să fi fost un părinte sever și un și mai sever critic literar. „Cu talentul tău literar m'ași face mai curând băiat de prăvălie" — spunea el fiului său de 16 ani, dându-l pe ușă afară. Și băiatul se ducea drept la cartierul general al „Băutorilor", alcătuit din 13 membri ai „Ordinului Mizeriei", la hotel Merciol.

Extrema dreaptă a Franței, reacționarii, au început să lupte împotriva lui Murger, a lui Baudelaire și a bohemei din clipa în care părea că și acești frați nemâncați, — atâta vreme cât nu zăceau în spitale — încep să se bucure de oarecare succes și fericire. Când frații Goncourt au trecut pe Murger în 1857 cu invidie în caetele lor, scriitorul avea un nume literar prețuit, primea 500 de franci pentru un roman și era chiar redactor la un ziar care se numea „Castor". Ziarul era proprietatea pălărierilor din Paris. I-au trebuit douăzeci de ani ca să ajungă la ziarul „Naiadu", organul băeșilor din Paris, unde era plătit cu 2 centime linia, iar la „Castor" cu 75 de fr. pe lună. Frații Goncourt notează: „Cum de-a ajuns cerșetorul ăsta atât de departe? Curată răzvrătire, adevărată biruință a socialismului literar". (Insemnare din 30 Mai 1856). Dar spaima lor era fără pricină serioasă. Să fi așteptat numai patru ani. Periculosul concurent dispare cu desăvârșire. Aproape toate personagiile care i-au umplut viața și pe care le-a descris în „Vie de la bohême", i-au luat-o înainte. Numai *Musette*, pe adevăratul nume Marie-Christine Roux, care mai bine de douăzeci de ani l-a înșelat cu numeroși bărbați (fără număr și fără nume) i-a supraviețuit cu doi ani. Cu priceperea ei și-a strâns o avere de peste 50.000 de franci în aur așa că de mult nu mai ținea de bohemă, căreia de altfel și Murger i-a zis adio în 1858, când a devenit membru al legiunii de onoare.

Din cele 4 Mimi care duc în operele lui Murger viață boemă, întâia se numea Marie Fontblanc, născută Dorval. Idila a început pe când Murger avea 19 ani și d. Fontblanc era șeful bandei numite „79 de hoți" și care a trebuit s'o șteargă la Londra. Dar a fost în curând cedat autorităților franceze. Doamna a fost și ea arestată sub bănuială de complicitate. Fontblanc a fost osândit la 12 ani muncă silnică, iar Maria achitată. Murger și Maria, după eliberarea ei, s'au mai întâlnit de două ori. Dar au încercat zadarnic să mai dea viață marei lor iubiri de altă dată. Maria s'a consolat cu toți ceilalți bărbați ai bohemei.

Mimi II, o fetiță tuberculoasă, a luat locul Mariei. Tot ea e vinovată de o cumplită boală de care a suferit Murger. A murit nu mult după aceia, de ftizie, într'un spital.

Mimi III se numea Juliette și a murit tot de plămâni.

Mimi IV se numea doamna Anais Latrasse. Era de mult cocotă când a „cucerit-o" Murger. Citim într'o scrisoare de dragoste a lui Murger către doamna Latrasse: „Iubită scumpă, te aștept — cumpără-mi 1) câteva coale de hârtie 2) două sau trei bucăți de brânză albă 3) ziarul „Figaro". Așa scria Murger în anul gloriei lui celei mai mari, când era membru al legiunii de onoare și invidiat de mai toți literații vremii lui.

La 18 Ianuar 1861 Frații Goncourt scriau între altele în „ziarul" lor: „Murger e pe moarte. Sfârșitul lui e o pedeapsă dumnezeească pentru bohemă și pentru acest fel de viață rătăcitoare care e împotriva higienei corporale și e cauza morții lui la 42 de ani". Murger a murit zece zile după necrologul fraților Goncourt. Moartea lui nu mai avea de-aface cu bohema, care se destrămase de mult. Numai unul i-a supraviețuit șase ani. Era un gigant, singurul care a creat cu genialitate. Se numea Charles Baudelaire. Nimeni nu i-a priceput destinul și măreția. Chiar la hotel Merciol, în atelierele cele mai zgomotoase ale pictorilor și la Musette și Mimi, el era marele singuratec. — *W.*

A APARUT
Veac Tânăr
POEZII DE
GEORGE LESNEA
Prețul Lei 60

Iacob Böhme

Umilul cismar din Görlitz Iacob Böhme (1575-1624) se adeverește din ce în ce mai mult ca una din cele mai mari autorități ale spiritualității europene. Un om ale cărui cuvinte au aripi, care au darul acesta incomparabil de a transmite experiența trăită, de a comunica încrederea în realitatea, în autenticitatea acestei experiențe. Nu se simte numai o individualitate care vorbește de viața lui sufletească, ci un organ, o parte a spiritului.

Cele despre care vorbește erau așa de reale, așa de puțin intelectuale pentru el, încât întrebuințarea terminologiei filozofice abstracte, i se părea nesuficientă. E semnificativă tendința acestui om profund spiritualizat de a pildui cu exemple, cu asemănări concrete. Cred că *acesta* este semnul unei experiențe sufletești evoluată, care înșeală cel mai puțin.

Fiind copil se afla pe vârful unui munte. I se păru deodată că stânca roșie pe care ședea se deschide, lăsând să se vadă în adâncul ei un vas cu aur. Il cuprinse spaima și se îndepărtă fără să atingă comoara. Ceva mai târziu era ucenic la un cismar. Intr'o zi un om străin intră în prăvălie cerând o pereche de ghete. In lipsa maistrului nu putea vinde. Străinul se depărtă, dar se opri chemând pe copil la sine: „Iacob, ești mic, dar mai târziu o să fii cu totul alt om și toată lumea se va uita cu mirare la tine". Apoi omul dispăru.

Oamenii de biserică i-au făcut viața foarte grea. El care citea numai cuvintele de foc trăitor a sufletului său iluminat era persecutat, torturat de aceia care nu cunoșteau decât litera, dogma uscată.

Iacob Böhme găsește că există o singură mare enigmă în Univers: sufletește se găsea în plină armonie divină, dar oriunde privea, vedea numai nearmonie. Lumina și înțelepciunea sunt prin esență umane, dar răul îi stăpânește viața întreagă. Natura e condusă de legi auguste; totuși lupta elementelor între ele e sălbatecă. Cum trebue explicată Nearmonia în Armonie? Iată ce-l tortura pe Iacob Böhme. Ii trebuia un sistem al lumii care să lămurească această formidabilă neînțelegere.

Explicația lui e următoarea: Răul trebue explicat prin Bine, Nearmonia prin Armonie. Reducând chestiunea la datele ei esențiale găsim dualitatea Rău și Bine, atât în natură cât și în om. Dincolo însă de Rău și Bine, spune Böhme, este o temelie comună. Aceleași legi conduc și pe unul și pe altul. Insă aceste legi sunt prin natura lor profundă, bune. Răul nu apare deci decât printr'o interpretare greșită, prin neconformarea fenomenului cu elementul creator, fie în Natură, fie în Om, căci Böhme vede aceiași esență atât în unul cât și celălalt. Discernământul originei Răului valorează pentru ambele fenomene.

Insă cum se poate, se va obiecta, ca din aceiași origină să se nască și Binele și Răul? Iată cum: Spiritul primordial, Spiritul creator nu trăește în sine și pentru sine. El se manifestă. După cum omul are mai multe organe, tot așa Dumnezeu e o pluralitate în fenomen. Și după cum mâna omului nu se poate îndrepta contra lui însuși fără să-și facă rău, tot așa activitatea antinaturală a individului produce rău, nearmonie, fără ca să se înțeleagă deloc prin aceasta că Dumnezeu însuși e nearmonie și stridentă. Astfel omul ca fenomen are teribilă putere de răsvrătire în contra Totului. Mai mult, are libera alegere. Este spre veșnica laudă a Bisericii catolice că a susținut cu tărie, în contra predestinării protestante, liberul arbitru, puterea de a alege la un moment dat, deplin conștient, deplin lucid, între Rău și Bine, păstrând întreaga responsabilitate a drumului pe care l-a luat. Lumina prin umbră, domnia prin discordanță iată marea, *singura* învățătură pe care trebue s'o distingem în natură. Oricare alta duce la demonizare.

Cu toate că Dumnezeu e totul, Lumea nu poate fi înțeleasă numai prin el: trebue văzut și fenomenul de orce natură ar fi. Binele are ascuns Răul în sine, fiecare ființă e un *Contrarium*, și în dezvoltarea ei un element va prevala. Răul și binele sunt în natură, produse deci de esența primordială, însă răul nu se confundă cu această esență: „Lumea exterioară nu este Dumnezeu, nu va fi chemată niciodată Dumnezeu ci numai o creație prin care se manifestă Dumnezeu. Când se spune: Dumnezeu e totul, Dumnezeu e cerul și pământul și lumea exterioară, e adevărat, căci dela el și din el vine totul. *Insă ce să fac cu vorbele acestea, care nu sunt o religie*". Frază admirabilă! care condamnă definitiv naturismul și religiile derivate din el, ca protestantismul. Religia nu e o acceptare egală a oricărei manifestări, sub pretextul originei divine; este un simț intim și profund al calității, al esențialului, ajutat de criteriul legii morale.

Iacob Böhme își edifică sistemul său plecând dela o astfel de intuiție. După el, lumea se manifestă în șapte substanțe:

Spiritul primordial e înghețat, mort, fără mișcare. Böhme îl simbolizează cu sarea. Acest neant devine însă mișcare și se transformă în mercur. Prin lupta dintre pace și mișcare, viață și moarte, se naște o a treia esență a naturii, sulful. Acesta e luptă, prin firea lui. Viața se manifestă ca antagonism prin el. Și atunci apar succesiv Focul, și Apa, care este în aparență fără mișcare, ca și prima ipostază, sarea. In aparență numai, căci ascunde în ea, nu neantul, moartea, ci Focul, Fulgerul. Pe treapta șasea, spiritul primordial se manifestă prin organele gândirii. Este puterea de a percepe toate ipostazele anterioare. Este mai ales puterea de a le interpreta simbolic printr'o intuiție specială, care dovedește în acelaș timp și identitatea de substanță a gândirii cu celelalte manifestări. A șaptea esență este Spiritul (Ințelepciunea), mișcându-se în el singur trăind numai prin dânsul și pentru dânsul. Este unic și multiplu, contrarii și ipostază. Devine iarăși primordial: „Sfântul Duh conduce în strălucirea esenței în care stă Dumnezeu ca manifestare".

Iată concepția despre lume a lui Iacob Böhme. A exprimat-o cu mijloacele timpului său, cu ajutorul științei de pe atunci, rămasă medievală aproape în întregime, și al Bibliei.

Să nu confundăm mijloacele de expresie cu intuiția lui; să nu condamnăm una prin celelalte. Ar fi neloial, ar fi mai ales puțin inteligent. Căci esențialul în Iacob Böhme este intuiția lui, care astăzi încă se dovedește atât de profundă, atât de adevărată. Ar fi să ne lipsim de unul din izvoarele cele mai generoase de lumină, de viață, lăsându-ne opriți de scrupule de formă. In epoca noastră secătuită de elan vital, ar fi un păcat în contra Spiritului. Privită cu ochi lucizi, în concepția despre univers a lui Iacob Böhme nu se vede crearea lumii în 7 zile și lupta Ingerilor cu Dracii, ci înfiriparea universului ca fenomen cosmic. Această precizare e valabilă mai ales pentru cine nu vrea să depășească limita, așa zisă științifică a chestiunii. Pentru cine a început să priceapă spiritul, să-i trăiască realitatea profundă, nesecatele-i posibilități de viață în toate gamele și nuanțele ei, priceperea e secundară. Experiența mistică nu se comunică prin raționament, ci printr'o osmoză, printr'o infiltrare, o umplere cu totul analoagă cu acea a vaselor comunicante. De aceia pentru acești noui cavaleri ai Sfântului Graal, inițiatul J. Böhme este o veșnic tânără posibilitate de reîmpropătare.

VASILE LOVINESCU

A la manière de T. Arghezi

BLESTEM

...Iar tu stârpitură cu mintea obtuză
Ce-ai vrut să mă furi să mă lași fără muză,
Puterile-ascunse în sprijin le chem
Să fac din tine precum te blestem:
Rărunchii să-ți ardă de-o sete profundă
Și-oricât ai bea mai greu s'te pătrundă
Să ai o credință de sticlă că ești
Și fără de voe de-orice s'te ferești...
Și arbori și case, palate
Să-ți pară în ochiu-ți că sunt răsturnate
Și totul și toate să-ți pară pe dos,
Că oamenii umblă cu capul în jos
Cu toții se strâmbă, scot limba la tine...
Iar cel ce se duce să-ți pară că vine...
Să ai panarițiu la fiece deget
Și dinții s'te doară fără de preget...
Mereu să dorești să nu știi ce-ai vra
Și tot ce-i mânca să-ți pară alva...
S'te gâdile'n nas să nu poți strănuta
Să ceri cuiva una și alta să-ți dea
O frică grozavă să-ți macine'n oase
Iar fetele hâde să-ți pară frumoase
Să uiți cum te cheamă
Și cine tu ești,
Să nu știi nici strada ce-o locuești...

Iubitaa să-ți aibe cocoașă
Drept studii să fie cu diplomă, moașă.
Știrbă să fie, să fie sașie,
Gușă să aibă și'n plus țăcălie...
Oricând ai vrea ca ea s'te sărute
S'o gâdile'n nas pe loc să strănute...
Așa o făptură dragă să-ți fie
Ba încă s'te roadă și-o grea gelozie
Blestemul acesta te-aruncă 'n țărână,
Te tae, cum plugul tae pe-o râmă...

RADU COMȘA

Reportaje fotografice în culori
Curiozități și nuvele extraordinare
Și un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 44 pagini. — Prețul 10 lei.

Problemele morale în politică

Societățile umane, în alcătuirea lor, sunt fenomene naturale și nu le putem construi după concepții de o etică superioară. Sunt în ele destule paradoxe și anomalii. Fără a spune ca un personaj dintr'una din povestirile lui Voltaire „că sunt lucruri foarte bune și în abuzuri", așa încât ele pot să apară de multe ori, la o examinare rapidă, îndreptățite și motivate — bunătățile abuzurilor sunt incontestabile pentru cei ce le folosesc — e neîndoios, că problema socială și politică nu se rezumă într'una morală dar că problema morală rezultă, din nevoia de a acomoda și adapta idealul nostru, posibilităților economice și sociale ale vremei actuale. Idealul de acum nu poate fi prea înalt. Transcendența în împrejurările economice actuale, așa de adverse, speculațiile pentru concepții de viață superioară nu găsesc un imbold în viața lăuntrică a indivizilor care se frământă în atâtea nevoi. **Inter arma silent musae,** spunea poetul latin, între arme muzele amuțesc și războiul nu se dă numai cu dușmanul din afară dar și cu cel dinăuntru, când acesta îmbracă forma hâdă a lipsurilor și a mizeriei. Ca să poată rezista și ca să lupte cu succes contra împrejurărilor protivnice, oamenii trebue înainte de toate să aibă păstrată sănătatea fizică, de pe urma căreia, ar rezulta un echilibru moral suficient, ca să suporte neajunsurile pe care le aduce o situație economică atât de grea. Criza economică e acum la paroxism. Buimăcite, societățile omenești se simt alunecând către dezastre. Societățile ca și indivizii își au boalele lor. In boale, crizele pot fi salvatoare dar pot să și ucidă. Doctorii corpului social ca să intervină cu o terapeutică eficace trebue să cunoască cauzele boalelor care se ivesc în el și când n'au știut să le prevină, să le dea, după ce le-au cumpănit și chibzuit bine, leacuri adecvate circumstanțelor care le-au produs. Fără să se încumeteze să fie numai decât terapeuți sociali — li s'ar putea contesta competența pe această temă — medicii ar putea aduce contribuții utile și în această privință pe temeiul cunoașterei trupului și sufletului omenesc, care îi face să reflecteze și asupra condițiilor mediului social, determinante în formarea indivizilor ca factori sociali. Ei ar putea concura cu succes — când criteriile asupra lor ar fi drepte și obiective — pe unii cel puțin din conducătorii improvizați pe cari mulțimile și-i dau și a căror pregătire e cu totul neîndestulătoare pentru rolul pe care și-l asumă.

In politica viitorului, medicii sfătuitori de igienă și păzitori de sănătate vor avea un rol destul de mare. Când omenirea va fi mai conștientă de realele sale interese în loc de a se agita frenetic și dezordonat, va căuta să-și echilibreze activitatea în mod armonios. In acest scop, va recurge și la medici, care vor interveni nu numai pentru cazuri de boale ale indivizilor dar și pentru rele și neajunsuri colective. S'ar putea face anticipări asupra politicei de mâine și medicii să fie chemați chiar de pe acum la un rol mai de seamă în gospodăria publică. Alcătuirea unor grupări pentru apărarea sănătății publice, așa cum există în Franța sub denumirea de partid social al sănătății publice, pentru înființarea cărora și la noi am pledat în ziare și reviste — Adevărul, România medicală — ar putea fi foarte utilă ca să se sistematizeze acțiunea medicilor în chestiunile sanitare socotite în cadrul împrejurărilor economice și sociale de azi. Organizarea acestor grupări — îmi propun să reviu asupra modalității cum se va ajunge să fie realizate — ar putea să determine un curent de opinie publică în favoarea măsurilor de igienă publică și de medicină socială, cărora până acum conducătorii le dau așa de puțină atenție.

DR. S. IRIMESCU

ANECDOTE

Profesorul: — Cum se face că pe tine te chiamă Popescu, iar pe mamă-ta Ionescu?

Eleva: (După o clipă de gândire) — Păi, să vedeți, domnule, mama s'a căsătorit a doua oară, dar eu nu.

* * *

— Ce amintire aveți în medalionul dela gât?

— O buclă din părul bărbatului meu.

— Dar bine, soțul dvs. n'a murit încă!

— Nu, dar... a chelit complect.

* * *

— Domnule doctor, puteți veni cu automobilul dvs. până la Cernica? Și cât trebue să plătesc?

— Sigur, imediat. Vă costă 500 de lei.

— Foarte bine, vă arăt eu drumul. Cu taxiul mă costă o mie.

* * *

Tatăl, chemat la telefon de un creditor foarte insistent, îl întreabă enervat dacă a auzit vreodată despre... Cambronne, apoi îi trântește telefonul în nas. Băețașul (în vârstă de vre-o zece ani) îl întreabă atunci: „Tată, ce se spunea creditorilor înainte de înfrângerea lui Napoleon?"

* * *

Autorul: (radios că i se publică un roman în foileton) — Domnule redactor, ați primit scrisori din public despre romanul meu?

— Una singură; un domn cu acelaș nume ne roagă să arătăm că nu are nimic comun cu dumneata.

* * *

— Mamă, de ce plouă?

— Ca să rodească pământul, să crească mere, pere și fragi.

— Da?... atunci de ce plouă și pe trotuar?

* * *

— Ai mâncat o găină întreagă și te mai plângi că n'ai poftă de mâncare?

— Ba nu, domnule doctor, n'aveam nici înainte poftă.

* * *

— Nu pot dormi; nu-mi puteți da vre-un praf?

— De dormit, sau de insecte?

* * *

— Cum, ai telefonat c'aduci un rănit și acuma vii cu trei?

— Da, pe ceilalți i-am călcat eu cu mașina, pe drum.

* * *

— M'ai salvat dela înec. Ți-aș da bucuros 500 de lei, dar n'am la mine decât o hârtie de 1000.

— Nu-i nimic, mai sari o dată în apă.

* * *

Mama: — Copil rău crescut ce ești. Am să te trimet la culcare fără mâncare.

Copilul: — Bine, dar cum rămâne cu doctoria, pe care trebue s'o iau „după masă"?

* * *

— Bine, îți dau de mâncare, dar îmi lucrezi în schimb ceva?

— Coniță, v'am spus că's flămând, nu *disperat*.

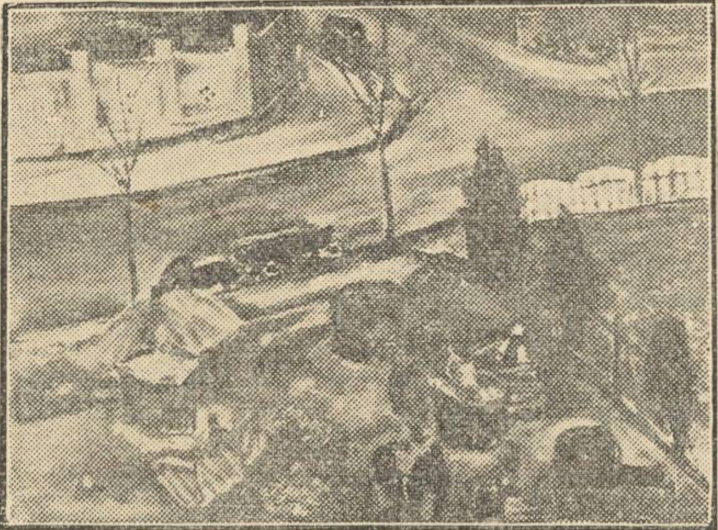
PLASTICA

Pictorul *Adam Bălțatu,* care nu păstrează un contact prea strâns cu cercetătorii artei sale, a deschis — după o lungă absență—o expoziție de uleiuri și aquarele în sala Mozart.

Pe domnul Bălțatu l-am urmărit totdeauna cu interes deosebit. N'am găsit la d-sa numai o vagă aplicațiune de meseriaș îndrăgostit de natură și de paletă, ci o sensibilitate artistică minunat disciplinată, pusă în slujba unui talent bogat și convingător.

Dintre colegii d-sale tineri, domnul Bălțatu s'a desprins în primul rând prin atitudine, în al doilea rând prin conținutul operei.

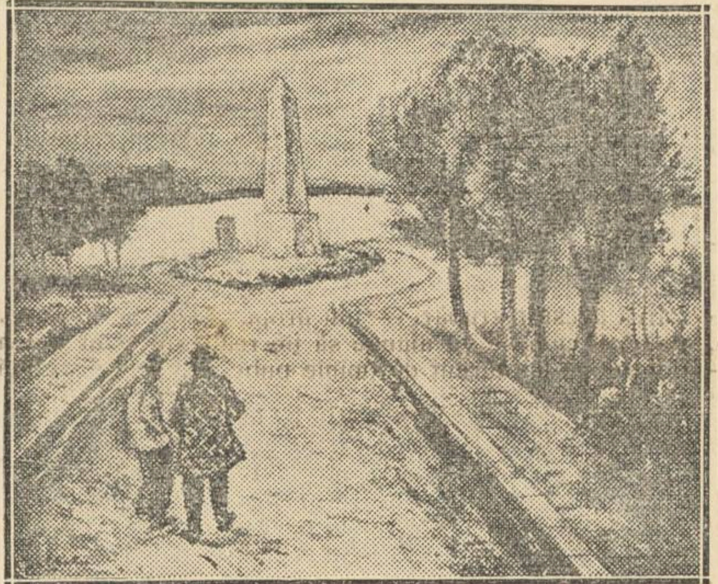
In tumultul modernist al plasticei nouă, atitudinea expresivă a acestui artist a rămas statornic temperată.

Margareta Sterian — **Asfalt**

In pictura domnului Bălțatu forma nu e inutil turmentată, linia își păstrează ritmul normal, iar culoarea nu caută înrudiri forțate cu tapetul strident.

Vizionar al priveliștilor romantice, cu ceruri sumbre, cu pomi năpădiți și ei de tristeța înconjurului, cu orizonturi nedefinite, pictorul Adam Bălțatu izbutește să pună prospețime, mlădiere și picturalitate caldă în lucrările sale, definind în fiecare pânză un conținut sufletesc concret.

Adam Bălțatu — **Peisaj**

Pictura aceasta, străină de poză și de abstracțiunile pe care adesea nici cei care le construesc nu le pot simți și înțelege, vestește evoluția cuminte și prețioasă a unui artist cu excepționale însușiri.

Tot la Mozart expune și pictorul *Maximilian,* — tablouri banale, executate într'o cromatică fără calități.

Banalitatea și mediocritatea s'au concentrat însă în subsolul Ateneului Român.

T. Soroceanu — **Mânușile albe**

Expune *„Cercul Artistic"*, o asociație de artiști care nu mai are nimic din prestigiul începutului — când un Theodor Aman sau un Nicolae Grigorescu dădeau sens grupării și impuneau o firească selecționare a membrilor.

Astăzi, „Cercul Artistic" a strâns aproape tot ce s'a fixat în linia medie a realizărilor plastice.

In afară de lucrările făgăduitoare ale câtorva tineri, și de cele două panouri cu desene ale pictorului *Emil V. Damian* (un artist de real talent, mort acum câțiva ani), nimic din ce se expune nu solicită o atențiune deosebită.

O grupare mai omogenă, — Grupul nostru, — care se orientează cu vigoare tinerească și cu îndrăzneală către expresia plastică vie și actuală, expune în sala „Ileana" a Cărții Românești.

Lucrări de conștiinciozitate obișnuită aduc domnii *C. Barasky, Const. Constantinescu* și doamnele *Cassilda Miracovici* și *Florica Vasilescu.*

Domnul *Dan Băjenaru* e un talent făgăduitor. Pictura d-sale anunță, în acorduri timide, realizări merituoase.

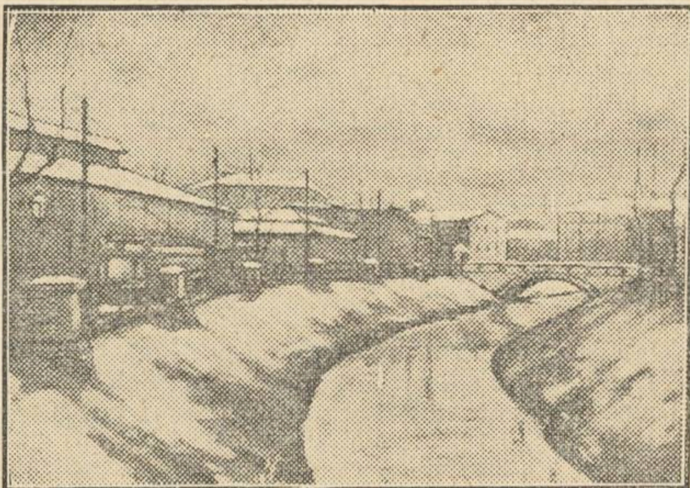
Pe domnul *Ștefan Constantinescu* îl găsim într'o revelatoare ascensiune tehnică. D-sa a înțeles că pentru pictor culoarea e știință, nu hazard și nici produsul școalei.

Fiecare ton, fiecare valoare, fiecare suprapunere sau alăturare de nuanțe trebue trăită puternic lăuntric, pentruca să poată cuprinde viața.

Domnul Ștefan Contantinescu se îndreaptă astăzi spre preocupările artistice de înaltă concepție care au frământat în ultimii ani pe marele meșter al cromaticei Francisc Șirato.

Preocupată intens și rodnic de problemele delicate ale culorii e și doamna *Margareta Sterian.* „Rurala" d-sale e un admirabil exemplu de izbândă a cromaticei rafinate.

Sculptorul *Mac Constantinescu* e același virtuos al liniei și în desenele sale ingenios stilizate, și în modelările sugestive pe care le expune.

G. Nichita — **Cheiul spre hale**

Nu ni se par cu orice preț artistice și demne de expus vignetele domnului *A. Demian,* pe care ne-am obișnuit să-l cunoaștem mai interiorizat și cu mai multă fantezie.

Neschimbat față de ultima d-sale manifestare publică e pictorul *Ionescu-Sin.*

Domnul *G. Nichita* — în plin progres. „Cheiul spre hale" e o lucrare de maturitate.

Incătușat într'o obsesiune tehnică istovitoare, pictorul de necontestat talent *Al. Phoebus* își întârzie în chip nefiresc înaintarea. Deformările pe care le practică nu pot defini un stil.

C. Constantinescu — **Natură moartă**

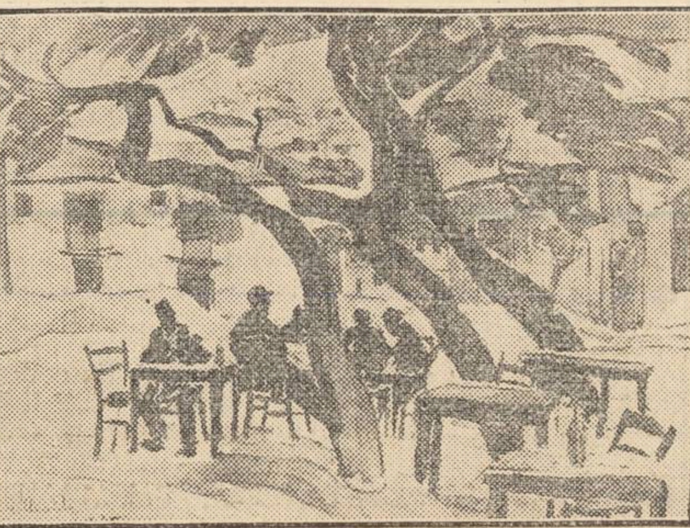
Portrete executate într'o factură cam aspră, dar nu de-o severitate calculată, expune domnul *T. Soroceanu.* Pasta d-sale e cadențată armonios în împerecherile spontane ale tonurilor.

Domnul Soroceanu accentuează și cu prilejul acesta aceleași prețioase resurse pe care i le-am recunoscut și în expozițiile colective oficiale.

La „Hasefer" expune aquarele — doamna *Ana Acontz.* Genul acesta atât de ingrat, compromis de ușurința diletanților, oferă foarte puține satisfacții.

Nu e de mirare că nici doamna Acontz nu reușește deplin în această tehnică. D-sa dovedește însă însușiri de stil și resurse de expresivitate care s'ar valorifica mult mai temeinic în ulei.

H. BLAZIAN

A. Acontz — **Aquarelă**

Arta de a trăi

Nu omul care posedă bogățiile acestei vieți este și cel mai fericit, ci acel care știe să-și creeze bucurii din puțin. Acel care adunând mici evenimente izbutește să dea o culoare delicată cenușiului uniform al zilelor, acel care se oprește fermecat de corola unei flori, de gingășia unei ramuri într'un apus de soare, care se minunează de picăturile de rouă pe pânza de păianjen și a cărui ureche mângâiată de o frântură de melodie aduce în sufletu-i profunde rezonanțe. Zglobiul râs de copil, un gest prietenos, ochi care surâd salutând, — atâtea lucruri mici care îți încălzesc inima și-ți luminează sufletul.

Arta de a trăi cuprinde bucuria muncii, nevoia de a-ți împlini zilele, plăcerea reușitei și dorința de a o împărtăși aproapelui.

Aud un nemulțumit murmurând: „E lesne să vorbești așa, când viața ți-a dăruit totul". Aceasta însă nu este drept; am văzut oameni săraci surâzând mereu și alții bogați în palate care nu sunt niciodată mulțumiți. Dar bietului meu nemulțumit nu-i place acest răspuns." Ce fac eu cu arta ta de a trăi dacă sunt bolnav?" E drept, în acest caz bagheta magică a sfaturilor mele cam cedează. Realitatea este totuși cu mine. Cunosc atâția indolenți, fiinte care se bucură de toate darurile vieții, inventă boli închipuite cu care sâcâe pe cei din jurul lor, pe când alții grav atinși și fără leac sufăr în tăcere și, ca să ne ascundă calvarul lor, își dau tot interesul să participe la bucuriile și necazurile noastre, dându-ne fericirea unui dulce surâs.

Dacă negre aripi te-ar învălui și ți-ar întuneca lumina — și de aceasta nimeni nu-i cruțat — aruncă-ți ochii în juru-ți: vei întâlni totdeauna o deznădejde mai dureroasă, o mizerie mai grea decât a ta; aceasta nu-i o consolare, dar comparând — vei deveni mai umil, mai răbdător.

Nu te necăji pentru orice, este un sfat minunat. Dar când bucătăresei nu-i reușește tocmai felul principal de mâncare în ziua când ai musafiri aleși; când viteza dezacordantă a unui automobil îți stropește cu noroiu mantoul nou-nouț *gris perle,* sau când servitoarea îți sparge a douăsprezecea ceașcă de ceai dintr'un serviciu de Saxa autentic — ar trebui să fii lipsit de nervi ca să nu te înfurii. Dar necazul evaporat, fă-ți un pic de filosofie. După două sau cel mult trei spătămâni de te-ai gândi la aceste neplăceri — ai ridica umerii nedumerită, întrebându-te cum ai putut lua în tragic asemenea lucruri? Pentrucă de atunci s'au ivit atâtea întâmplări care le-au întunecat pe celelalte. Să fim deasemenea filozofi în fața întâmplării, pe care o credem protivnică pentrucă ne răstoarnă proectele. Ne bucurasem atât de o frumoasă călătorie pe care în ultimul moment suntem împiedicați s'o facem din cauza unei gripe, așteptam cu nerăbdare prieteni care în cele din urmă anunță că nu mai pot veni și atâtea alte neplăceri care exasperează. Ca să te consolezi, spune-ți totdeauna: „La ce bun, Dumnezeu știe dece". Dar suntem strașnic de miopi și nu vedem mai departe decât lungul nasului. De multe ori deabia târziu recunoaștem mâna binevoitoare a soartei.

Toate acestea nu sunt decât necazuri trecătoare care nu cântăresc în viața unui om. Singurul ireparabil este despărțireaa de veci de fiintele ce ne sunt mai dragi. Atunci durerea îți înclină fruntea adânc, atât de adânc, — crezi că niciodată n'ai s'o mai poți ridica spre lumină. Suferința covârșește inima, te face să deznădăjduiești că un surâs ți-ar mai putea înflori pe buze: Dar Cel de Sus în nemărginita lui bunătate nu ne lasă să ne pierdem în tristeță. Viața vibrantă, impetuoasă, te cuprinde, te înlănțuește, te silește să-ți ștergi lacrimile ca s'o urmezi. Fiinte, muncă, obligații ne așteaptă și în vârtejul existenții trepidante biata inimă zdrobită se vindecă fără să vrea.

Apleci fruntea să reții
Imagini dispărute 'n veci,
Priviri ce-au fost odată vii
Se întunecă încet și-s reci.

Albastre flori ale-amintirii,
Ființe dragi ce am iubit, —
Aș vrea să vă păstrez privirii...
Dar vremea trece: v'a răpit.

Nu poți uita, dar timpul șterge,
Alină-a inimii durere;
Și suferința 'ncet se trece
Lăsând în suflet mângâere.

Aș vrea să intercalez o mică poveste pentruca să descrețesc frunțile întristate de cugetarea melancolică de mai sus.

A fost odată un tânăr ipohondru, pe care nimic, dar absolut nimic nu-l mulțumea; tot timpul se văita, ironiza și ridiculiza totul.

Bine înțeles camarazii se depărtau de acest specimen neplăcut și aceasta îl înfuria și mai mult. Norocul lui era un singur prieten pe atât de vesel pe cât era el de mohorît. Acesta venind într'o Duminică dimineața să-l ia la o excursiune, soarta hotărî tocmai în acel moment o vijelie: o trombă de apă, amestecată cu zăpadă bufni în geamuri. Tânărul ipohondru văzu în aceasta o ofensă personală și izbucni: „Ce-ți spuneam eu? toate sunt contra mea, chiar și natura. Odată când îndrăznesc să mă bucur de ceva, — această vreme stupidă îmi strică totul." Prietenul său începu să râdă: „Uite-te în jurul tău, la odaia confortabilă, mai ales în asemenea vremuri. Tu ești omul cel mai puțin recunoscător din lume. Mai întâi ai o sobă pe care poți să ți-o încălzești la discreție. Ești în măsură să-ți oferi două prânzuri copioase pe zi. In sfârșit ai o slujbă de care te plângi, dar care în aceste vremuri de șomaj și de reducere, este un noroc neînchipuit. Văicărelile tale m'au plictisit. Asta-i ceva bolnăvicios. Vreau să te vindec. Dar trebue să-mi făgăduești a-mi urma întocmai prescripțiile. Prietenul dojenit astfel se resemnă cu un surâs amar.

„Și acum ascultă-mă: Imediat după sculare du-te la oglindă și spune-i râzând din toată inima un amabil „bună dimineața". Văzând figura ta radioasă, ai să te simți bine dispus. Servitoarea îți aduce cafeaua. Nu te gândi la substanțele ce conține, primește femeia surâzând, cu o vorbă bună. Incântată, ea îți va răspunde la fel; și asta are să-ți facă poftă de mâncare. Salută amabil pe șeful tău detestat. El are să-ți răspundă cu o privire binevoitoare, care are să te măgulească fără să vrei. Venit în mijlocul colegilor tăi, povestește-le o anecdotă: îți pun la dispoziție câte vrei. Salva de bucurie cu care te vor primi, te va dispune și vei râde însuți. Continuă astfel toată ziua, surâde chelnerului la restaurant, taxatorului în autobuz, întregii lumi. Fiecare surâs aduce dobânzi prețioase. In sfârșit seara te vei culca fericit cu un surâs mulțumit pe buze". Am auzit că această cură a fost miraculoasă și galbenul ipohondru a devenit un filozof rubicond.

Sunt oameni care se nasc cu înțelepciunea de a trăi și aceștia sunt de invidiat. Ei vor ști totdeauna să aleagă partea cea mai bună a lucrurilor, să-și aranjeze viața cât mai plăcut, să înlăture din drumul lor inevitabilele întunecimi — ca să nu privească decât lumina. La bătrânețe se vor încălzi la flacăra fericirii lor trecute și vor păstra astfel totdeauna o inimă tânără.

Am convingerea că și copiii trebue inițiați în această mare înțelepciune, destinată să le îndulcească puțin asprimile vieții. Invățați deci pe copii să admire o floare, un fluture, o plantă delicată. Arătați-le frumusețea unui peisaj, razele soarelui străbătând printre ramuri, un răsărit de lună, — astfel ca toate aceste minuni să nu le pară obișnuite, ci ochii lor să se deschidă cu o încântată mirare în fața perfecțiunii operei lui Dumnezeu.

Explicați-le taina surprizei, presărați tânăra lor viață cu mii de bucurii. Câteva castane aduse din oraș în fundul buzunarului, calde încă și coapte... niște mere ascunse în firida sobei, care se desfac moi și minunat parfumate...

Faceți copilul să simtă gingășia camerei familiale. Invățați-l să asculte cântecul focului ce deschide drum visurilor, să vadă plăcuta lumină a lămpii prietenoase ce resfrânge raze palide pe toate obiectele. Treziți-i privirile pentru contemplare. Pe urmă adunați copiii în jurul vostru și din amintirile tinereții voastre, culegeți pentru ei cele mai fragede flori, ca să le desfășurați în fața ochilor lor atenți și încântați. Aceste ceasuri divine se furișează în fundul sufletului copiilor și cresc mari împreună cu ei. Copiii vă vor binecuvânta mai târziu pentru acest buchet rămas vecinic proaspăt printre atâtea amintiri ofilite.

Am scris aceasta pentru acei care — în loc să surâdă înaintea iluziilor mele — vor fi atenți. Vor găsi în ele un sprijin și-și vor da osteneala să scoată învățături din modestele mele sfaturi. Ce trebue pentru aceasta? O conștiință curată, dragoste de aproapele, bunăvoință, puțină încredere și arta de a trăi vă va auri „Ziua de astăzi" ,dându-vă așteptarea bucuroasă pentru „Mâne".

Lumini și umbre se duc și vin
Pe-a vieții noastre cale
O salcie tristă s'apleacă lin,
Surâde lunca în vale.

Când soarele strălucе și umbra e gonită,
Sufletul tresaltă în dulce reverie,
Imprăștiind în juru-ți în pulbere-aurită
Sclipiri de diamante, lumini de feerie.

Păstrează în suflet la restriște
Al soarelui vestmânt —
Ca să 'ncălzești în clipe triste
Curajul tinereții, sfânt.

NADEJA ȘTIRBEY

CUGETĂRI

despre Natură, Societate și oameni în deobște

Adevărul nu ne face atâta bine, cât rău ne fac aparențele lui.

Dece să ne supărăm că alții ne ascund adevărul, când noi înșine ni-l ascundem?

Marea istețime constă în a ști să-ți ascunzi istețimea.

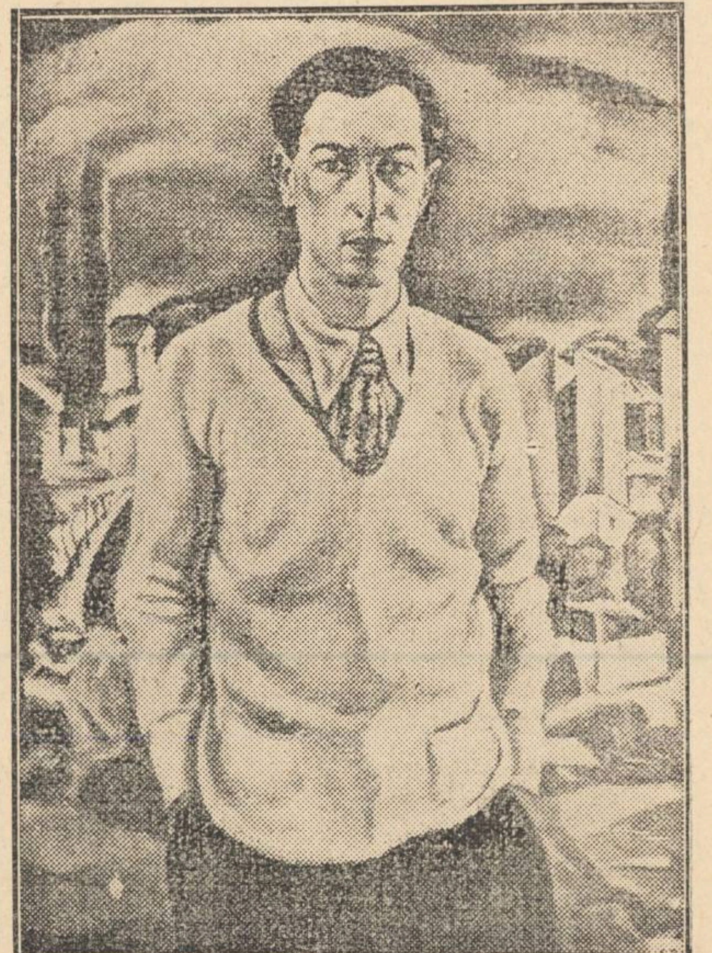
Sunt falsități care reprezintă atât de bine adevărul, că ar însemna să fii rău judecător dacă nu te-ai lăsa înșelat.

Oamenii n'ar putea trăi laolaltă, dacă nu s'ar înșela unii pe alții.

Nu cunoști pe om dacă nu-l cunoști bine; dar prea puțini oameni merită să fie cunoscuți.

Calomnia e mai rea decât viespea; viespea cel puțin crapă după ce și-a vărsat veninul.

Lumea răsplătește mai adesea aparențele meritului decât însuși meritul.

T. Papatriandafil — **Autoportret**

Concursul „Adeverului Literar"

Goaga

— Note din Internat —

S'a înserat. „Externele" grăbite îşi iau servietele deja pregătite, le trântesc neglijent sub braţ şi se grămădesc pe sală la paltoane.

— Iar gălăgie? Sigur, se putea, clasa şaptea!

E glasul pedagogei care încearcă să facă linişte; dar fetele grăbite îi fac cu „tifla" pe la spate şi îngână: „Oh! de-ar da Dumnezeu să n'o visăm la noapte!"

Ele se duc! Se duc „externele" cu paşi grăbiţi, cu fluturări de vorbe:

— Marioaro, mâne nu viu la şcoală. Ii spui tu dirigintei că sînt bolnavă.

— Ţico, te rog să-mi faci rezumatul pentru mâne la franceză... Tu tot rămâi aci. Eu, desearā mă duc la cinema. Ştii, e un film aşa de frumos, cu Chaney! Pa, drăguţo, şi mâne ţi-aduc bomboane...

... Afară fulgueşte liniştit. Din când în când un val de frig, purtat pe aripi de vânt, inundă sala Internatului. (Oh! Sala aceasta cu sobele stricate şi cu portrete de sfinţi, de voevozi şi de călugăriţe prinse strâmb pe pereţii nevopsiţi! Cu portrete pe care servitoarea le şterge de praf cu mătura!)

„Internele" — cursul superior — stau de vorbă în hall: — Viorico, mâne nu vine baba (baba e profesoara de Germană), aşa că Wallenstein n'are să mai facă pe viteazul şi mâne!

— Coca, pe mine iar m'a pedepsit Goaga. M'a pus să scriu de două sute de ori: „Internele sînt nişte animale care nu ascultă decât de bâtă". (Aici toate fetele exclamă: „Vai, dragă, ce insultă!")

Auzi, d'aia sînt eu într'a şaptea, să scriu pedepse?

— Goaga, Goaga! ţipă una şi toate dispar ca la apariţia lui Yooghi.

Prin uşile întredeschise, capete curioase se'ntreabă din ochi: „Unde-o fi? Unde s'a dus?"

Goaga e spaima şcoalei; e pedagoga dela clasa şaptea. Bătrână, mică, chealā — Doamne urîtă-i — cu ochelarii îndesaţi pe nas, toată ziua pândeşte. Face inspecţii inopinate în pupitre, răsfoeşte cărţile, caetele şi, dacă găseşte „Note pe marginea cărţilor", îţi strigă ca eşită din minţi: „Ce-i asta? Literatură? Să scrii de două sute de ori: „în şcoală nu se face şi nici nu se scrie literatură".

E rea cu toată şcoala, în special cu clasa VII.

(Se zice că a avut odată, sunt mulţi ani de-atunci, un conflict cu o elevă din ultimul an. Şi de atunci elevele din ultimul an sunt slăbiciunea ei).

E rea, ursuză, pentrucă n'a avut un pic de bucurie toată viaţa; aşa gândim noi.

Ea, în 25 de ani de când e pedagogă, n'a eşit odată în oraş. Duminica şi numai Duminica, pe ploae, când e vânt sau e soare, se plimbă prin aleele singuratice ale parcului şcoalei. Elevele povestesc că atunci e foarte gânditoare; una din ele spune că a şi plâns: —

— Zău, am văzut-o eu dela geam, şi-a şters ochii cu batista.

— Poate ochelarii, replică o răutăcioasă.

*

In clasă s'au aprins luminile. Prin geamuri trec umbre grăbite; din când în când, zărim un cap... cu pălărie. Tresărim speriate şi speranţe nelămurite se strecoară în sufletele noastre pure. Pe sală a apărut Goaga... "Auzi cum sună cheile! Cheile pe care le poartă la brâu — ca d. Viot din „Petit Chose"—cheile dela cancelaria şi sertarele profesoarelor. Oh! Acolo sînt tezele noastre... Şi din zumzetul lor enervant şi ameninţător... şiraguri de vorbe se desprind:... „Nota trei... nota trei"...

In sala de meditaţie nimeni nu şopteşte, nimeni nu învaţă.. Nu şopteşte nimeni de frica Goagăi, care iar o să ne ia masa de seară. Nu învaţă nimeni pentrucă...

S'a deschis uşa şi ochelarii Goagăi par sfredele, iar mânile par bice. Se 'ndreaptă spre-o elevă:

— D-ta de ce nu 'nveţi?

— Invăţ, Domnişoară, vă rog!

— Nu se învaţă cu ochii în tavan. Să scrii de două sute de ori: „In meditaţie cine stă cu ochii în tavan nu ia masa de seară".

— D-ta?... Deschide pupitrul!

Şi Goaga caută febril scrisori, ilustrate, fotografii. Razele becurilor şi-au făcut cuib la ea în cap!

— Ce e aceasta?

— O fotografie! bâlbâe fata cu ochii plini de lacrimi.

— Bine... sigur că e fotografie. Cine e aici?

— Fratele meu!

— Da? Sigur, toate aveţi fraţi. Şi ce meserie are fratele d-tale?

— E student!

— Da? Sigur... şi toţi fraţii Domniilor Voastre sînt studenţi! Nu seamănă! Să scrii de două sute de ori: „în pupitru nu se ţin decât cărţi de şcoală"...

Goaga are atâta ură pe fetele care au fraţi; mai ales pe acelea ai căror fraţi sînt studenţi sau elevi la şcoala militară.

... S'a liniştit. Acum s'a aşezat la catedră. A deschis un ziar. (Ştim noi: acelaşi ziar, găurit la mijloc, să ne spioneze!)

Din fund, o privesc, o contemplu şi o ... descriu!

Goaga...

— D-ta ce faci acolo?

? ! . . .

De frică am leşinat.

Când m'am trezit Goaga şedea la capul patului în dormitor şi plângea. O priveam cu groază şi uimire...

— Ei! Ţi-a trecut? Şi cu lacrimi în ochi mi-a spus, şoptit: „Te pedepsesc să scrii numai odată: „Goaga n'are să mai pedepsească".

Adouazi Goaga plecase. Unde s'a dus, nici azi nu ştiu.

Fetele spun că, după ce am leşinat, Goaga m'a dus la dormitor şi a cetit un caet pe care-l lăsasem pe pupitru...

Şi 'n ziua în care Goaga a plecat, clasa VII a făcut gălăgie şi la masă şi în meditaţie şi la dormitor.

Eu, în ziua 'n care Goaga a plecat, am plâns!

MARIA PATRICHI

A apărut în Edit. „CUGETAREA" romanul

CASA CU FETE

de C. ARDELEANU

E o lucrare puternică, plină de realism, şi care constitue un mare progres faţă de celelalte romane ale autorului

CAROL CAPEK

Cazul Selvin

Vreau să vă vorbesc despre succesul meu cel mai mare. N'a fost nici una din dramele şi nici una din cărţile mele, nici chiar aceia pentru care am luat premiul Nobel. Succesul meu cel mai mare a fost cazul Selvin. Ce, nu ştiţi cine a fost? Nu vă aduceţi aminte? Apoi, sunt vreo douăzeci şi şase, ba chiar douăzeci şi nouă de ani de când numele lui putea fi cetit în toate ziarele. Şi eu ceteam pe atunci ziarele, dar cazul Selvin îmi trecuse neobservat, până într'o zi...

Da, într'o bună zi, o femeie cu părul alb, mică şi slabă intră la mine. Inainte de a mă fi putut informa, cu amabilitatea mea cunoscută de pe atunci, asupra dorinţelor ei, îngenunchiă în faţa mea plângând cu amar, Nu pot vedea plângând absolut nici o femeie. „Domnule, — începu bătrâna, după ce se linişti puţin, — sunteţi un poet mare. Vă conjur pe dragostea ce-o purtaţi omenirii, salvaţi-mi copilul".

După cât am putut înţelege printre suspinele ei, era vorba de unicul ei fiu, Frank Selvin, un băiat în vârtă de 22 ani. Fusese condamnat la recluziune pe viaţă fiindcă omorîse pe mătuşa sa Sofia, cu intenţia de a o jefui. „Nu-i vinovat, — se tânguia femeia, — ştiu sigur că-i nevinovat".

Pe scurt, i-am făgăduit să fac tot ce-mi va sta în putere. Am asigurat-o pe biata femeie că şi eu cred în nevinovăţia feciorului ei. Voia să-mi sărute mâinile. Când să mă blagoslovească, îmi venea să îngenunchiez eu în faţa ei. Cazul Selvin deveni ocupaţia mea de toate zilele. Mai întâiu, fireşte, am studiat dosarul procesului. In viaţa mea n'am văzut un proces condus cu atâta neglijenţă. Un adevărat scandal judiciar. De fapt cazul era foarte simplu. Intr'o noapte, îngrijitoarea mătuşei Sofia, o oarecare Ana Solar, o femeie de 50 de ani, degenerată, auzi paşi în odaia stăpână-sii. Se duse într'acolo să vadă ce-i, zări fereastra deschisă şi silueta unui bărbat gata să sară în grădină. Incepu să strige cu putere, toţi vecinii alergară într'acolo şi găsiră pe domnişoara Sofia zăcând pe podea.

Dulapul de rufe era deschis, o parte din rufe erau împrăştiate pe jos, banii neatinşi în ascunzătoarea lor. Desigur, criminalul fusese surprins de femeie în timpul acţiunii. Acestea erau *materia facti*. A doua zi fu arestat Frank Selvin. Femeia pretindea că recunoaşte în omul care a sărit pe fereastră pe tânărul din faţa ei. Intr'adevăr, Frank Selvin, în răstimpul comiterii crimei nu fusese acasă. Pretextând o durere de cap, plecase şi, întorcându-se după o jumătate de oră s'a vârît de-a dreptul în pat. S'a dovedit apoi că făcuse datorii. O mahalagioaică, vrând să-şi dea importanţă, se prezintă şi declară că, în ziua morţii, mătuşa Sofia i-ar fi destăinuit că nepotul ei Frank i-a cerut bani. Când l-a refuzat, — era grozav de sgârcită, — Frank i-ar fi spus: „Bagă de seamă, are să se întâmple o nenorocire".

Procesul a durat o jumătate de zi. Frank Selvin a susţinut cu tărie că e nevinovat. Nici un martor nu fusese ascultat sub prestare de jurământ. Avocatul lui Frank, — se înţelege, un apărător din oficiu, căci bătrâna Selvin nu avea bani să angajeze un avocat mai bun, — se mulţumi să scoată în evidenţă tinereţea clientului său şi să implore, cu ochii plini de lacrimi, indulgenţa juraţilor. Procurorul aminti juraţilor cu o voce ameninţătoare că, înaintea procesului Selvin, mai fuseseră pronunţate două achitări nedrepte şi întrebă unde va ajunge în definitiv societatea, dacă fiecare criminal se va folosi de îngăduinţa prea largă a judecătorului? Juraţii, înfricoşaţi, condamnară pe Selvin cu unsprezece voturi.

După ce am studiat amănunţit faptele, simţii că totul se revoltă în mine contra sentinţei, cu toate că nu eram jurist, sau poate tocmai de aceia. Inchipuiţi-vă: martora principală, imbecilă. Silueta dela fereastră o văzuse noaptea, o noapte extrem de întunecoasă. Nici măcar cu o oarecare aproximaţie nu putea fi recunoscut criminalul. In întuneric nu poate fi apreciată, nici mărimea unui om; asta am experimentat-o eu însumi. Pe lângă asta, femeia îl ura pe tânărul Frank Selvin într'un mod anormal, fiindcă şi-ar fi bătând joc de ea. Ii zicea „cobiliţă cu braţe albe", ceiace pentru Anna Solar era o ofensă gravă.

Mai departe: mătuşa Sofia îşi ura sora, pe mama lui Frank. Nu se duceau una la alta. Dacă mătuşa Sofia pretindea că a ameninţat-o, apoi se putea foarte bine ca aceasta să nu fi fost decât o răutate de fată bătrână, născocită anume spre a-şi necăji sora. In ceiace-l priveşte pe Frank, el era un tânăr mediocru, funcţionar într'un birou, avea o logodnică pe care o întreţinea cu scrisori sentimentale şi versuri proaste, şi fără să fie vinovat, a dat năpasta peste el.

Mama lui era o femeie curajoasă, demnă de compătimit, roasă de cancer şi de mizerie.

Incepui atunci să public în ziare o serie de articole sub titlul „Cazul Frank Selvin". Punct cu punct, am stabilit lipsa de seriozitate a depoziţiilor martorilor, în special a martorei principale. Am demonstrat încapacitatea absolută a preşedintelui şi demagogia grosolană a pledoariei avocatului. Şi nu era deajuns. Am mers mai departe. Am atacat întreaga justiţie, codul penal, instituţia juraţilor, această combinaţie egoistă şi insuficientă a societăţii. De pe atunci aveam un nume cunoscut; tinerimea era de partea mea. Intr'o seară a avut loc chiar o demonstraţie la palatul de justiţie. A doua zi, veni avocatul tânărului Selvin la mine.. Se plânse de toată acţiunea mea. Inaintase cerere de recurs. Desigur că pedeapsa s'ar fi redus la câtiva ani de închisoare. Acum însă, instanţele superioare nu vor putea ceda teroarei stradei şi de aceia vor respinge recursul. I-am răspuns onorabilului jurist că nu mă interesează cazul Selvin în particular, ci lupt pentru adevăr, pentru dreptate.

Avocatul avusese dreptate. Recursul a fost respins, dar preşedintele a fost scos la pensie. Aceasta m'a îndârjit. De altfel şi azi susţin că a fost o luptă sfântă pentru dreptate. Şapte ani am susţinut această luptă. Şi tocmai această luptă m'a consacrat. Nu operelor mele, ci acestui „caz Selvin" îi datorez numele meu.

După şeapte ani muri martora Anna Solar. In ajunul morţii s'a spovedit preotului, că atunci la proces a făcut declaraţie falsă; la drept vorbind, n'ar fi putut susţine că recunoaşte în criminalul dela fereastră pe Frank Selvin.

Incepusem să pricep mai bine mersul treburilor. N'am dat publicităţii noutatea, ci m'am adresat justiţiei. Până într'o săptămână procesul lui Frank Selvin fu revizuit. Până într'o lună Frank Selvin se afla din nou în faţa justiţiei. Cel mai bun avocat i-a susţinut cauza; a cerut juraţilor un verdict negativ, iar juraţii au hotărît cu douăsprezece voturi că Frank Selvin e nevinovat.

Acesta a fost cel mai mare triumf al vieţii mele. Nici un succes nu mi-a adus atâta satisfacţie... Indată după aceia m'a prins un fel de sentiment de gol. Ca să fiu drept — începeam să tânjesc după cazul Selvin. Imi isprăvisem rostul vieţii.

Intr'o zi, stăteam la masa mea de lucru şi nu făceam nimic, când se anunţă un om care vrea să-mi vorbească.

— Eu sunt Frank Selvin, — spuse omul şi rămase în picioare lângă uşă.

M'a cuprins deodată o senzaţie curioasă. Am simţit un fel de dezamăgire că Selvin al meu semăna mai mult cu un agent de loterie: gras, palid, cu un început de chelie, puţin înăduşit şi nesfârşit de comun. Pe lângă toate, mai mirosea a bere.

— Onorate maestre, ... (mă numea „maestru", îmi venea să-i reped un picior în spate) vin să-mi exprim mulţumirile mele. Vreau să mulţumesc celui mai mare binefăcător al meu.

Părea că a învăţat pe de rost aceste fraze.

— Vă mulţumesc pentru toată viaţa, toate cuvintele de mulţumire sunt prea slabe...

— Lasă, — l-am întrerupt eu, — nu mi-am făcut decât datoria, căci eram convins că se condamnase un nevinovat.

Frank Selvin clătină din cap.

— Maestre, — spuse apoi cu o voce tristă, pe care el desigur o considera foarte impresionantă, — maestre, nu vreau să înşel pe marele meu binefăcător... eu am gâtuit-o pe bătrâna....

Recunosc, m'am simţit strivit.

— Vreau să vă mulţumesc pentru nobleţa ce aţi avut, — îi şuerā vocea. V'aţi ocupat şi de mama mea, Dumnezeu s'o ierte...

— Afară!, — strigai, când mi-am revenit puţin în fire.

* * *

După trei săptămâni m'a oprit în stradă. Era puţin ameţit de băutură. Multă vreme n'am priceput ce vrea dela mine. Apoi m'a lămurit. Dacă nu m'aş fi amestecat în procesul lui, desigur că i s'ar fi admis recursul şi n'ar fi fost nevoit, el, domnul Selvin, să stea şapte ani la închisoare fără vină. Ar trebui să ţin seamă de starea lui precară, de care sunt şi eu vinovat, şi să-l ajut cu ceva.

N'am putut scăpa de el până ce nu i-am pus în palmă câteva sute.

Data următoare deveni mai pretenţios. M'am ridicat pe urma procesului lui, am devenit celebru prin el. Cum să plece cu mâna goală? Nu l-am putut deloc convinge că nu-i datorez nimic.

Apoi venea la răstimpuri şi mai scurte. Se aşeza pe canapea şi se plângea oftând că-l apasă conştiinţa.

— Trebue să mă predau justiţiei, maestre, — spunea întunecat, — trebuie să-mi recunosc omorul. Până atunci nu am linişte... Dar ce vei deveni dumneata? Toată lumea te va blama, va fi un scandal mondial. Dar cum pot eu să-mi liniştesc altfel conştiinţa?

Da, mustrările de conştiinţă trebue să fie ceva îngrozitor, dacă le apreciez după ceiace am plătit ticălosului ca să le poată suporta. La urmă i-am cumpărat un bilet pentru America. Dacă şi-o fi găsit liniştea, nu ştiu.

Trad. PAUL B. MARIAN

FRUMUSEŢE ŞI GEOGRAFIE

Impresiile lui Paul Morand din călătoria lui în România sunt, fără nici-o indoială, cele mai frumoase şi mai graţioase pagini care s'au scris vreodată asupra acestei ţări. De altfel era fatal un asemenea rezultat. Tot ce încape pe mâna acestui profesor de călătorie iese înfrumuseţat. Este aproape o deformare profesională.

Memorialiştii de călătorii pierd privilegiul de a vedea urâtul. Intr'o privinţă temperamentul artist este asemănător cu o infirmitate. Transformă în frumos tot ce e grotesc, plicticos, desgustător, greţos, respingător, caraghios, josnic, mediocru, etc., etc... Toate aceste rarii categorii de „urât" nu le mai pot percepe direct şi „în sine". Jumătate — ce zic? mai mult de trei sferturi — din realitate este trucată.

Dar acest trucaj nu e ireal. Frumosul există. E „natural" ca orice alt lucru. A privi lucrurile subt aspectul strâmt al frumuseţii înseamnă a le îngusta, nu însă şi a le falsifica. Iată de ce — revenind la România noastră — apucăturile de estetism pe care le ia peisajul românesc de îndată ce încape pe mâna lui Paul Morand nu-s o invenţie a acestui scriitor. Pământul nostru şi priveliştile dintr'însul pot realmente să fie *şi frumoase* (ca de altfel orice lucru din univers). E deajuns să găsească omul care să le ştie privi astfel.

Şi sunt puţini asemenea oameni — trebue să o recunoaştem. Dealtminteri să se observe un lucru foarte curios. Intr'o privinţă străinul handicapează pe indigen; par'că accentele de admiraţie sau de ironie din descrierile lui de voiaj au o prospeţime care lipseşte din cele ale băştinaşului.

In fond e destul de natural. A infrumuseţa însamnă a iubi prealabil. Dar nu a iubi oricum, ci în modul foarte special, de pildă în felul în care cineva se găseşte „subt papucul" amorului pentru o femee recent cunoscută. Un amor care n'are nimic conjugal, amical sau familial. Un amor bazat pe ameţeala caracteristică pe care o provoacă misterul şi semi-ignoranţa. A „nu şti ce să crezi" despre o femee este cel mai bun piment pentru dragoste. Bine-inţeles, această necunoştinţă specială trebue să fie doar o jumătate de necunoştinţă; trebue lăsat loc pentru supoziţii, ipoteze şi bănueli, care tocmai pentru că nu se verifică întreţin atmosfera de nelinişte şi mister. Cea mai plată şi vidă dintre toante, dacă la întrebările noastre ştie a răspunde „nu ştiu" — poate fi sigură că va fi iubită.

A infrumuseţa presupune a iubi, şi a iubi înseamnă a ignora, căci amor înseamnă mai presus de toate mister.

Adevăratul îndrăgostit nu e legat de femeea iubită prin acele lanţuri indisolubile pe care le aduce prietenia sau rudenia. Sentimentul lui e enorm, trecător şi acut. Se atârnă de iubită aşa cum călătorul se găseşte momentan fermecat de ultimul pământ pe care îl vizitează. Amorezatul are mentalitate de călător, după cum călătorul are mentalitate de amant. Cade îndrăgostit de prima ţară găsită aşa cum Casanova cădea în faţa primei femei venite, şi nu vedea nici că-i chioară nici că-i şchioapă. Dealtfel, la urma urmelor, nici nu era. De vreme ce acel care o iubea — singurul autorizat a se pronunţa în această chestiune — nu vedea...

Este un loc unde Paul Morand spune: „nu vreau să dau aicea sfaturi. Dar trebue să vă semnalez, în treacăt, că o singură şosea bună, mergând din Ungaria spre Polonia şi trecând prin Bucureşti, ar da un avânt nepreţuit turismului în aceste regiuni. In fiecare an, americanii cari vizitează Europa înaintează înspre orient. A fost întâi Parisul, apoi Berlinul, apoi Innsbruck; de doi ani, Ungaria este la modă la New-York, precum şi coasta dalmată. N'ar fi poate inutil pentru dv. să atrageţi acum pe străini spre România veche şi nouă".

E foarte curios. Paul Morand are cu certitudine dreptate. Aduce chiar argumente pozitive. Şi totuş, ce spune el ne dă o insurmontabilă impresie de utopie. Sunt încredinţat că dacă s'ar face şoseaua aceea s'ar întâmpla exact ce prevede Morand. Şi totuşi propunerea lui păstrează ceva net utopic. De ce?

Trebue să fii Român şi să fi suferit mult în şi de această ţară ca să poţi răspunde la întrebare.

E destul de greu de exprimat. Românii de după războiu au străbătut, în doisprezece ani, două perioade. Una de megalomanie veselă alta de megalomanie tristă. In prima fază, orice ameliorare încercai să propui, primeai dela opinia unanimă a guvernanţilor, cam următorul răspuns: „România e ţara cea mai bogată din lume; n'are nevoie de ameliorări". Şi orice plan de construcţiune era — lucru paradoxal — privit în acelaş timp ca o utopie naivă şi ca o şmecherie a lacomilor străini...

Faza a doua este aceea a grandomaniei pesimiste. La orice propunere se răspunde: „în împrejurările vitrege prin care trece această ţară nu-i momentul să ne gândim la asemenea lucruri" (ca de pildă şosele, sau biblioteci, sau alte fleacuri). Suntem şi acum bogaţi. Dar împrejurările „vitrege" ne silesc să trăim exact ca şi când am fi foarte săraci. Şi din cauza acestei sărăcii trebue să renunţăm deocamdată la luxuri ca şosele, funcţionari cinstiţi sau libertăţi constituţionale. Să ne mărginim la lucrurile cu adevărat constructive, la obiectele strict indispensabile, adică (nu sunt multe): tunuri, puşti şi mitraliere.

Şosele? Sună aşa de straniu acest cuvânt. Trebue să vie cineva cu candoarea locuitorului unei ţări cu mii de kilometri de şosea asfaltată ca să se gândească a ne sfătui să construim şosele în aceste timpuri „vitrege", când ţara abia are cu ce cumpăra obuze.

Şi totuşi, fac plăcere cuvintele lui Morand. Ele-s ca un opiu care ne ajută un moment să uităm de cumplita noastră sărăcie şi să ne credem, o clipă, transportaţi într'una din acele ţări unde belşugul e aşa de mare încât oamenii îşi pierd vremea asfaltând comunele rurale sau svârlind în cine ştie ce alte chipuri banii pe fereastră.

D. I. SUCHIANU

„ALB şi NEGRU"

Introducere în ştiinţa politicei practice

de PETRE I. GHIAŢA

116 pagini. Lei 40

CUPRINDE: Politica—Arta politică—Despre partide—Oamenii politici—Adversarii—Ideologie—Ideologie şi moravuri—Despre presă—Metodologie — Revoluţii Despre monarhii.

Suflet de tătarcă

XXII

11 Iunie.

E 'n zorii zilei. Furtuna sufletului s'a mai potolit. Incepe să s'aştearnă linişte.

Pe la miezul nopţii a venit Cairié la mine. Era agitată şi palidă.

M'a învinovăţit în tot felul. Mi-a spus că se sinucide, ca să nu-mi mai fie o piedică. I-am explicat amănunţit din ce cauză plec. M'a rugat s'o iau cu mine, oriunde ar fi. I-am spus că nu se poate acum; dar i-am făgăduit că voiu veni în curând înapoi şi atunci...

N'a stat mult la mine. Oarecum împăcată, s'a dus acasă...

XXIII

15 Iulie.

Sunt în munţi. In nemărginire...

Cu cât cauţi mai mult fericirea, cu atât eşti mai nefericit. Vrem mereu s'o prindem fericirea şi mereu ne amăgim pe noi înşine. O căutăm pe câmpii, pe dealuri, pe munţi şi pe oceane şi niciodată nu putem bănui că, uneori, ea sălăşlueşte chiar în sufletul nostru. O fericire închipuită de o clipă poţi s'o găseşti; dar, dacă umbli pe căi drepte, trebue să ai prea mult noroc ca să reuşeşti, iar dacă umbli pe căi strâmbe, numai dacă eşti lipsit de noroc nu-ţi poţi găsi închipuita fericire de o clipă.

Imi sboară gândul departe, spre Cairié. Sunt la sute de kilometri de ea.

Inima îmi spune că trebue s'o iau pe Cairié, dar raţiunea nu mă lasă. Raţiunea? Dar această raţiune nu este a mea, ci este sclava împrejurărilor şi mediului.

Numai întâmplarea a făcut ca eu să fiu produsul altei stări sociale, născută din evoluţia altor ginţi. Poate că origina noastră pleacă din obârşia aceleiaşi ginte a unui strămoş comun şi numai evoluţia socială, în decursul veacurilor, a trecut omenirea prin cele trei faze: sălbăticia, barbaria şi civilizaţia. Eu sunt la răsăritul civilizaţiei, Cairié la apusul barbariei. Ce-ar fi dacă s'ar uni răsăritul cu apusul, călcând întreaga evoluţie?

Dacă ar fi o încălcare generală a evoluţiei trecute, omenirea ar face o adevărată revoluţie: prin căsătorii neprecupeţite în felul heterismului, ar dispărea graniţa dintre ginţi, triburi, state şi stări sociale, făcând-se o înfrăţire generală.

Hereditatea şi atavismul? Da, acestea două au făcut ca eu să fiu un ins deosebit de Cairié. Unind toate moştenirile mele cu toate caracterele hereditare şi atavice pe care le are Cairié, poate că toate aceste moşteniri s'ar complecta unele pe altele, dând un produs nou, mai bun.

Legături familiale? Dar pe cine mai am eu? Să fac legături familiale, convenţionale şi pline de interes practic, — obicinuit societăţii noastre, — printr'o căsătorie ce-mi va aduce o zestre bună şi o soţie rea? Căsătoria aceasta va avea drept temelie banii, nu iubirea. Va fi un edificiu ruinat şi se va clătina. Să iau pe Ana? Dar constat că înspre ea m'a împins numai sentimentul egoist al interesului material şi pe ea la fel. Această căsătorie ne-ar aduce nenorocire în locul dragostei, credinţei şi stimei reciproce.

Legile sociale? Au fost făcute pentru conducerea marilor masse, nu pentru individ, luat singur, ca unitate specifică. Legea naturală a mea, a „eului" meu poate că există nescrisă, şi mă îndreaptă uneori pe căile ei fatale, contrarii legilor sociale. Ştiu că, nesocotind legile societăţii, eşti considerat în afară de ele; eu prefer să rămân un nesocotit împăcat cu mine însumi.

Religia?

Există un singur Dumnezeu, care a dat diferite legi credincioşilor săi.

In cazul acesta, cu ce-i vinovată Cairié? In întâmplarea unei clipe, o pornire oarbă a hotărît ca ea să se nască în mahometanismul pe care l-a primit fără să ştie, fără să judece, fără să cunoască alt adevăr al existenţei divinităţii. Acelaş stigmat al întâmplării îl poartă toţi muritorii.

Raţiunea umblă orbeşte printr'un labirint de pretinse premise şi deducţii, dar iubirea scânteiază în lumina sufletului.

Decât o viaţă monotonă, mai bine iubire, sgomot, viaţă, pasiune şi furtună. O vreau pe Cairié.

Voiu merge iarăş în satul tătăresc, voiu vorbi cu Cairié, îi voiu spune să meargă cu mine, va pleca de lângă ai săi, ne vom retrage împreună, vom avea o căsuţă liniştită şi o viaţă îngrădită între noi, fără amestecul lumii şi al convenţiunilor sociale.

Vom începe o viaţă nouă.

XXIV

22 Iulie.

M'am reîntors în satul tătăresc. Am venit pentru câteva zile. N'am de gând să mai stau.

Am tras la Şefchet, care altădată era nedespărţit de mine, şi la nunta căruia, împreună cu prietenul Radu Stroe, văzusem pe Cairié dansând.

Şefchet m'a primit cu toată bucuria ospeţiei lui orientale. Am stat cu el de vorbă până aproape de seară. La început, întâmplător, întrebând de unii şi de alţii de prin sat, am întrebat şi de Cairié.

Şefchet îmi povesti sfârşitul Tătarcei Cairié, aşa cum îl arăt şi eu.

Intr'un sat vecin, trăeşte un Tătar înstărit, numit Velulah Oteghin. Acesta are un fecior, Mârzaiu. Intr'una din zile, Oteghin a trimis doi „şaid" (martori, peţitori,) la Mosin Arslan, să-i ceară pe Cairié pentru Mârzaiu. Velulah Oteghin era hoge, foarte bine văzut, şi cuvântul lui atârna greu în adunările tătăreşti; iar în caz de căsătorii, părinţii caută foarte mult la spiţa neamului, la moralitatea părinţilor, căci, — zic ei, — „cum a fost tatăl, aşa va fi şi fiul".

Din aceste cauze, chiar dela început, Mosin Arslan s'a prins bucuros să-l primească pe Mârzaiu de ginere; dar Cairié nu voia deloc. In cele din urmă, sub ameninţările tatălui şi negăsind nici un motiv să se opună, Cairié a primit,... poate cu nădejdea 'n suflet că voiu veni eu şi... o voiu răpi.

In căsătoriile tătăreşti, nu se prea caută ca fata să aibă avere, ba chiar tânărul trebue să plătească părinţilor ei dările „mehr- akî" şi „sint-akî", — plata laptelui supt.

A venit Mârzaiu, a plătit aceste dări, aducând şi alte daruri bogate părinţilor şi ziua nunţii s'a hotărît.

Au început pregătirile; dar în tot acest timp, — spunea Şefchet, — Cairié se schimbase, era palidă, slăbise şi par'că se pregătea de moarte, nu de nuntă.

E obiceiul la Tătari, ca atunci când fata şi tânărul nu sunt din acelaş sat, fata să fie aşezată într'o căruţă complect acoperită, iar caii să fie mânaţi de cea mai apropiată rudă a fetei, frate sau văr. Aproape de cellalt sat, la hotarul ţarinei, rudele şi prietenii mirelui, — călări sau în căruţe, — aşteaptă să vină mireasa şi, atunci când soseşte, se aşează de-a dreapta şi de-a stânga căruţei în care se află mireasa, pornesc în fugă şi o conduc la casa mirelui.

In dimineaţa zilei de nuntă, la casa miresei se făceau pregătirile de plecare, iar la casa mirelui, pregătirile de primire.

Mosin Arslan începuse să facă acoperişul căruţei pentru mireasă. Ceilalţi alergau prin casă, pregătind şi aşezând cele trebuincioase.

Intre timp, fără să se bage de seamă, Cairié se făcuse nevăzută.

După câtva timp, s'a observat lipsa ei. Au început s'o caute, s'o strige, dar în zadar. Umblau toţi în toate părţile. Căutau pe la vecini. Nimic. Câţiva inşi, călări, au pornit în goană nebună pe cărările şi drumurile ce pornesc din sat, crezând că a fost furată de alt flăcău. Iarăşi nimic.

In cele din urmă, un Tătar vine în fugă, spunând că la fântâna de alături a găsit nişte „tabaldrâci" — papuci de lemn. — Erau tocmai cei pe care-i purta Cairié. Au pornit toţi într'acolo: bătrânii oftând, femeile ţipând, iar bărbaţii târînd funii şi lanţuri.

In satul acesta — aşezat pe o culme ridicată — fântânile au vreo şaizeci de metri adâncime, iar apa se scoate cu burduful, funia fiind trasă de un cal.

Un Tătar, aşezându-se cu picioarele în burduf şi ţinându-se cu putere de funie, s'a coborît în fântână. In fund, Tătarul scormoni, găsi pe Cairié, o apucă, o legă cu funia, şi, smucind, anunţă pe cei de afară că trebue să tragă. Funia, trasă cu caii, încet-încet, se ridică la suprafaţă.

Cairié era moartă...

Plângeau toţi.

In satul cellalt, la hotarul ţarinei, rudele şi prietenii mirelui, îmbrăcaţi frumos şi împodobiţi, călări pe cai sau în căruţe, aşteptau pe Cairié, s'o ducă la Mârzaiu; dar Cairié nu mai venea.

A venit doar un singur călăreţ în goana nebună a calului şi le-a spus,.... le-a spus să nu mai aştepte...

Toţi călăreţii satului vecin, împreună cu Velulah Oteghin şi Mârzaiu, au venit să vadă mireasa moartă. Era zădarnic totul.

Odată cu sosirea autorizaţiei, au înmormântat-o.

Mormântul ei se află la marginea satului, în cimitirul tătăresc, lângă drum. E comun, ca toate mormintele tătăreşti, cu un morman de piatră deasupra.

Fetele din sat i-au făcut şi un cântec, pe care-l cântă mereu.

Acestea mi le-a spus Şefchet.

Ce mai căutam eu aici?

Stăteam pe gânduri. Amândoi fumam ţigări peste ţigări, sorbind din cafea.

Şefchet s'a dus. Am rămas singur. Nu puteam adormi. Mă gândeam. La ce mă gândeam?

Tătarii, mai ales flăcăii şi fetele, sunt foarte dibaci în scornirea cântecelor populare. De multe ori, ei compun aceste cântece spontan şi cu o variaţiune nesfârşită.

Seara par'c'ar fi fost vrăjită: răcoare şi lumină de lună, cu fire de argint ţesute prin aer.

Nici-o adiere de vânt nu se simţea şi căsuţele pipernicite par'că erau nişte bătrâni posomorîţi şi întristaţi de viaţă. Luminiţele din geamuri scânteiau ca nişte licurici. Linişte peste tot.

Ca într'un vis, fără de voe, am scos din buzunarul hainei o tabachere de argint şi o batistă tătărească. Priveam în tăcere aceste lucruri simple, care-mi aduceau aminte de Cairié.

Deodată se auzi un cântec monoton şi trist. Ascultam. Melodia orientală suia, cobora, ţinea pe aceiaş notă lungă, suia şi cobora iarăşi, în sunete dulci. Erau mai multe glasuri de fete, care, în grup, cântau, pentru Cairié, acel cântec despre care îmi vorbise Şefchet:

„...O vin, Cairie, mândră floare gingaşă..."

I. DUMITRESCU-FRASIN

SFARŞIT

Theocrit

„O pajişte înverzită şi întinsă, prin mijlocul căreia curge un râu cu apă limpede şi rece. In depărtare se estompează linia cea albastră a mării, iar pe marginea râului, la umbra unui copac stufos, stau doi păstori şi vorbesc în şoaptă. Din când în când, ei îşi îndreaptă ochii spre turma de capre care paşte liniştită prin iarba cea grasă. Unul din ei se întrerupe din şoptire şi scoate de sub haină-i un fluer. Câteva modulaţii armonioase răsună, pe urmă ia fluerul dela gură şi cântă cu voce tare un cântec de laudă zeilor câmpeneşti. El proslăveşte bunătatea şi dărnicia lor, cântă frumuseţea turmelor şi închee cu laude la adresa iubitei. Drăguţa mea Lycoris e gingaşe şi mlădioasă ca floarea hyacintului, ea are ochii mari şi pe umerii-i albi cade un păr galben ca spicul de grâu copt. Celălalt păstor scoate la rându-i un naiu şi cântă frumuseţea holdelor bogate şi viaţa cea liniştită de stână. E plin de bucurie că iezuţii fătaţi acum o lună s'au întărit şi umblă sprinteni pe lângă mamele lor. Stăpânul l'a lăudat şi i-a dat ca dar vestminte noi şi un toiag cu frumoase incrustaţii de fildeş".

— Ce zici de acest mic tablou de viaţă câmpenească? Aşa-i că e gingaş şi bun de pus în versuri? L'am notat în fugă astăvară când mă plimbam prin împrejurimile Siracuzei.

Cel care descrie acest peisaj e un tânăr cu faţa arsă de soare şi cu părul neîngrijit.

— Ai dreptate, Theocrit, îi răspunde prietenul. Numai Sicilia noastră are astfel de tablouri de viaţă păstorească. E păcat că nimeni nu s'a gândit să cânte în versuri frumuseţea lor şi te felicit că tu ai avut cel dintâi această idee! Dea zeii ca să ţi-o realizezi cât de curând.

Tânărul îl priveşte cu mulţumire.

— Eşti sigur, Charicles, că astfel de versuri vor avea succes?

— Sunt absolut sigur, mai ales că ne cânţi ceva cu totul nou şi-ţi pui în ele, după cum văd, tot talentul său descriptiv.

— Mă bucur foarte mult, Charicles, de cele ce-mi spui. De mult mă gândisem să scriu o colecţie de astfel de idile. Vezi tu, deşi sunt un rafinat al oraşelor, dar m'au încântat întotdeauna şesurile cele frumoase ale Siciliei şi păstorii cei veseli şi plini de un avânt poetic mai puternic decât al poeţilor noştri culţi.

— Ai dreptate, Theocrit, încearcă acest gen nou şi vei isbuti. Chiamă-ţi muzele în ajutor şi apucă-te de scris!

II.

La şcoala lui Philetas din insula Cos, s'au adunat o mulţime de tineri poeţi care stau într'o strânsă prietenie cu maestrul. Elegiile de dragoste ale acestuia îi atrăseseră admiraţia întregii lumi greceşti. Ptolomeu, Philadelful, măreţul rege al Egiptului îl chemase la el şi Philetas petrecuse mulţi ani la curtea rafinată a acestui rege care încuraja şi proteja atât de mult artele. Mai târziu poetul se retrăsese din Alexandria în patria sa. Aci, într'un cerc de prieteni aleşi se citeau şi se publicau versuri inspirate de el. Toţi îl respectau şi n'ar fi îndrăznit să spună un cuvânt de critică atunci când maestrul îşi citea poeziile. Un singur tânăr părea că face oarecum excepţie în ceata aceasta de admiratori unanimi. Odată chiar, deşi îl proslăvise pe Philetas într'una din poezii, numindu-l maestrul său, avusese îndrăzneala să-l critice pe urmă faţă de câţiva prieteni.

— E drept, spunea el, că Philetas compune frumoase elegii. Prea sunt însă cizelate, prea au multă mitologie şi dragostea din ele e prea rafinată.

— Dar tu cum ai vrea să compue, Theocrit? îl întrebase unul.

— Eu le-aş compune mai naturale, cu epitete simple, zicând lucrurilor pe nume. Toate ale naturii trebue să le redăm aşa cum sunt.

— Tu vrei să inaugurezi un gen nou, şopti altul cu ironie.

— Nu te-ai înşelat şi vei vedea cum vă voi citi chiar în faţa lui Philetas versuri de-o inspiraţie cu totul originală ale cărei efecte sunt curios să le văd. Vreau să ştiu dacă vor plăcea sau nu lui Philetas.

— Cutează, Theocrit, cutează şi-ţi vom admira poate mai mult curajul decât versurile.

Theocrit nu s'a descurajat şi a îndrăznit. Profitând de o zi când tot cercul de poeţi din jurul lui Philetas era adunat în casa maestrului, Theocrit s'a rugat să-i fie îngăduit a citi un fragment din aşa zisele sale „Thalysii".

La început toţi s'au uitat nedumeriţi unul la altul. Philetas a avut un zâmbet de dispreţ, dar pe urmă toţi, unul câte unul, şi începând chiar cu maestrul au fost captivaţi de frumuseţea naturală. Era în ele o descriere simplă, dar gingaşe şi plină de viaţă. Auditorul a fost cucerit şi cel dintâi Philetas a felicitat pe autor şi l'a îndemnat să scrie mai departe în acest gen nou care avea să uimească toată lumea helenică.

— Ar fi bine, a adăugat maestrul, ca tu, Theocrit, să te stabileşti la curtea unui potentat cu vază, care te-ar ajuta să-ţi publici mai repede versurile. Unde ai vrea să te duci?

Theocrit dete din cap cu melancolie.

—Voiam să mă duc la curtea lui Hieron din Syracuza. Ii şi făcusem o scrisoare în versuri cu laude mari, dar n'a folosit la nimic. Ce mult mi-ar fi plăcut Syracuza cu împrejurimile ei!... Sicilia mi-a inspirat toate idilele mele şi acolo aş vrea să stau mereu.

— Rău îmi pare, Theocrit! Hieron e un mic tiran care bănue pe toată lumea şi vede chiar în poeţii cei mai delicaţi conspiratori şi ucigaşi. Du-te mai bine la Alexandria. Ptolomeu va fi încântat să aibă la curtea sa un talent, care croeşte noi drumuri în poezie.

III.

Theocrit a ascultat şi a fost primit foarte bine la Alexandria. Ptolomeu l'a copleşit cu toate onorurile şi asista oridecâteori poetul citea vreuna din idilele sale. Acestea au plăcut mult rafinaţilor Alexandrini, mai ales prin noutatea genului. Era, în adevăr, o mare îndrăzneală ca să citeşti în faţa acestor rafinaţi, versuri care cântau simpli păstori îmbrăcaţi în piei prost tăbăcite şi cu moravuri aspre de ciclopi. Instruiţii gramatici şi filologi dela curtea regelui cam strâmbau din nas când auzeau pe Poliphem cântând astfel pe iubita-i Galatea:

Bălae Galatee, dece-mi respingi iubirea?
La chip tu eşti mai albă ca închegatul lapte,
Mai gingaşe ca mielul eşti tu şi mai vioaie
Ca iunca, dar mai acră eşti chiar ca agurida.

E drept că poetul avea şi epitete mai alese, însă tot naturale şi simple:

Bombyca mea gingaşe, îţi zic toţi Syriana
Cea slabă şi cu chipul de soare ars: eu singur
Iţi spun că eşti mai blondă ca mierea cea de fagur!

Descrierile în schimb căpătau la Theocrit nuanţe nemaipomenite până acum. Frumoasele peisagii ale Siciliei cu natura lor surâzătoare şi veselă încântau întotdeauna pe auditori şi chiar simplitatea personagiilor plăcea de cele mai multe ori prin farmecul noutăţii. Păstorii lui Theocrit erau adevăraţi păstori aspri şi vulgari, dar plini de viaţă. Darurile ce-şi dedeau erau comune, dar erau adevărate daruri oferite din inimă. Un trandafir, un măr, o şuviţă de păr probabil că provocau zâmbetele de ironie ale Alexandrinilor, obişnuiţi să facă cu totul altfel de cadouri iubitelor sau prietenilor. Multe din idilele lui Theocrit erau de fapt adevărate scene luate din viaţa reală. Aşa vedem pe poet părăsind uneori pajiştile verzi şi ciobanii îndrăgostiţi spre a ne descrie oraşul cu sgomotul şi cu distracţiile lui.

Când a citit „Syracuzanele", a plăcut şi mai mult. Mai ales Ptolomeu a rămas foarte încântat auzind ce impresie de uimire făcea fastuoasa şi bogata lui capitală străinilor. Cele două cumetre syracuzane care vin la Alexandria şi văd serbările grandioase ce se dau în cinstea lui Adonis, nu ştiu cum să-şi povestească mai bine uimirea şi încântarea lor. E drept că admiraţia şi-o exprimă în termeni vulgari şi uneori chiar triviali, dar ei sunt sinceri şi tocmai sinceritatea aceasta impresionează.

La Alexandria, Theocrit îşi făcuse o mulţime de prieteni. Pe mulţi îi cunoscuse în insula Cos, la şcoala lui Philetas. Ca şi păstorii lui, poetul îi iubea sincer şi le făcea adesea daruri. Amintirea zilelor ce petrecuse la Milet în familia medicului Nicias îi rămânea mereu vie. Pe Thenzenis, drăgălaşa soţie a amfitrionului său, o cântase în versuri alese. Când s'a întors la Alexandria, i-a trimis ca dar o furcă de fildeş, simbol al hărniciei pe care o preţuise atât de mult la ea. Pe poetul Asclepiade din Samos îl încărca de daruri şi-l vizita des. Epigramele amoroase ale acestuia îl încântau mult prin simplitatea epitetelor lor. Theocrit îl punea des să recite.

— Vezi tu, spunea Theocrit adesea lui Asclepiade, toate la noi în Sicilia sunt la fel cu firea înconjurătoare. Când vrei să lauzi frumuseţea unei fete îi spui că e frumoasă ca o floare, când o iubeşti, te bolnăveşti de doru-i, arzi şi te usuci întocmai ca iarba pârlită de prea multă arşiţă, când eşti gelos te mânii şi urli ca marea ce se isbeşte furioasă de stânci.

La Alexandria, unde era foarte bine văzut, Theocrit se simţea mulţumit, totuş dorul Siciliei şi mai ales al Syracuzei, oraşul lui favorit îl chinuia uneori în mijlocul celor mai vesele clipe. Intr'o bună zi, fără să-şi înştiinţeze prietenii şi fără să-şi mai ia ziua bună şi să-i mulţumească lui Ptolomeu, a părăsit Alexandria şi s'a întors în patria-i iubită.

Când a văzut zidurile cele albe ale Syracuzei a îngenunchiat şi a sărutat cu pietate pământul. S'a stabilit din nou în oraşul în care se găsea aşa de bine şi viaţa i s'a scurs veselă şi liniştită ca un peisaj din idilele sale. Prietenii şi admiratorii veneau din ce în ce mai numeroşi ca să-l vadă. Toţi îl proslăveau ca pe creatorul unui gen nou şi toţi îi aduceau pe întrecute prinosul lor de admiraţie.

In cele din urmă s'au hotărât să-l sărbătorească într'un cadru asemănător poeziilor sale. Lângă Syracuza era un han rustic cu bolte de viţă depe care atârnau strugurii aurii şi dela umbra cărora se puteau privi şesurile presărate cu iarbă tomnatecă şi colinele depe care coborau veseli culegătorii de vii. In apropiere păşteau turmele sglobii şi păstorii se întreceau parcă anume în cântece frumoase. Theocrit, deşi bătrân, se simţea sănătos şi plin de voe bună. Cu ce bucurie s'a aşezat în mijlocul prietenilor la masa întinsă pe brazde verzi şi împodobită cu flori sălbatice care răspândeau o aromă tare. Intinerit de voioşia ce domnea în juru-i, a declamat prietenilor fragmente din idilele sale.

— Dragii mei, le-a grăit la urmă, să preţuiţi şi să iubiţi totdeauna frumoasa noastră Sicilie. In nicio altă parte nu-i viaţa aşa de frumoasă şi veselă şi nicăeri buna noastră zeiţă Demeter nu a fost aşa de darnică în darurile ei.

— Ai dreptate, Theocrit! Dar nicăeri iarăş ea n'a avut un inspirat mai bun ca tine în a-i cânta aceste daruri.

Şi unul din prieteni, poet şi el, oferi maestrului un fluer de argint şi-l încunună cu o coroană de spice aurite.

Theocrit emoţionat şi drept mulţumire le improviză atunci aceste versuri:

Dac'ar veni iar vremea cea de poeţi cântată,
Când zeii cu plăcere îşi părăseau Olympul
Şi se 'ndurau să vie şi pe pământ adesea
Atunci, fără 'ndoială, că şi zeiţa noastră
De roade dătătoare s'ar coborî 'n Sicilia.
Şi dintre prieteni, oare, pe cine-ar vrea să vadă
Intâi buna Demeter? Ea negreşit pe tine
O, Theocrit, veni-va cu drag să te alinte.
— Tu, cântăreţ măestru al darurilor mele,
Care-mi cântaşi cu farmec atâtea binefaceri,
Să-mi spui cum răsplăti-voi a ta cântare sfântă?
— O dulcea mea zeiţă, nu-ţi cer nimic, căci cântu-mi
Tot tu l'ai pus pe buze-mi, dar de voeşti şi mie
Să-mi dai un dar, zeiţă, atâta doar te 'ndură
Şi dă-mi: o moarte lină şi fără de durere,
In mijlocul naturii de tine 'mpodobită.
Atâta-ţi cer zeiţă şi'n veci fii lăudată!

Când Theocrit isprăvi aceste versuri, soarele asfinţise de tot. O ultimă rază străbătu printre frunzele de viţă şi veni să-i sărute în ochi o lacrimă sfioasă, care strălucea ca picătura de rouă pe o petală albastră de cicoare.

I. M. MARINESCU

Variaţiuni pe o temă de primăvară

Am simţit în topirea omătului de estimp, agonia melancoliei mele, începută toamna şi prelungită leneş până după Făurar. Imi închipui — între zidurile cetăţii, care mă 'mprejmuesc — drumul şerpuitor al omătului topit pe culmi de munte şi coborîtor în văi, printre păduri de fag. Ascult cu suflet mistic, descompunerea tristeţelor sufletului meu, în ecoul vuind al iernei care pleacă şi 'n zvonurile cu arome ale primăverii reînviate.

Mă întorc cu vremea înapoi, ca amintirea să-mi renască în minte câteva ceasuri neuitate, de-un exterior banal, dar pline de-o irezistibilă duioşie interioară, ceasuri petrecute cândva, odată, subt alt petec de cer, dar subt acelaş soare...

Aprilie, darnic, îşi risipia frăgezimea. Amurgul, însângerat ca arenele lui Ibánez, presăra o pulbere roşie pe şuviţa pădurilor de mesteacăni, ce înnoptau cu umbra lor muchiile dealurilor transilvănene. Un vânt uşor cobora cald din munţii Făgăraşului, zăriţi de departe într'o brumă albăstrue, şi se lăsa alene, aici, în valea Vadului să răscolească şi să învioreze valea. Pe drum întâlniai atunci bivolii cei negri şi grăsuni, mugind prelung şi bălăbănind tălăngi, aşa cum stă scris în atâtea file de poveste românească.

Suiam încetinel călare o muchie primejdioasă de deal ne'nduplecat. O tăiasem prin Ohaba şi ţinta mea era să ajung dincolo de Bucium, la poalele munţilor depărtaţi, pe care inima mea îi simţia aproape.

De cal, îmi făcusem rostul ştrengăreşte. Iacovul Linţii, un piciu murdar şi prost, îl trăgea de căpăstru la râu.

— Mă, Iacove, dă-mi-l mie până'n sară. Ai un bacşiş bun.

— Dă, domnişorule, dacă-l duc la scaldă!

— Bine. Mi l-ăi da după aia.

— Nu, că-i ostenit.

Se lăsa cam anevoie. Era aşa de prost, că nu-l putea ispiti nici banul. Şi apoi ştia el ce ştia.

Devenisem nerăbdător. Ii smuncesc căpăstrul din mână, îi dau un pumn în piept, îmi înfig pe grabă piciorul stâng în scara de sfoară, pe cel drept îl zvârl deodată peste spinarea calului şi dau pinteni.

Iacovul Linţii plângea în urmă cu sughiţuri, lingându-şi de pe buze lacrimile şi mucii. Până în sară, n'avea el să-şi vadă calul.

Am pornit-o în goană. Am pornit-o peste arături, peste apa seacă a unui râu, bătută ritmic de copitele năzdrăvanului meu, până dădui piept cu zalele verzi ale dealurilor. Aici, o încetinii.

Şi astfel, cu sara la spate şi amurgul în faţă, cu fruntea muiată în văzduhul acelui început de primăvară, suiam un deal încetinel călare.

Nu mai ştiu astăzi dacă am şoptit atunci — cu şoaptele depărtate şi desmierdătoare ale lecturilor recente — acel vers dantesc potrivit împrejurării: *cavalcando l'altr'ier per un cammino* sau dacă am visat măcar să întâlnesc *in meço de la via* pe Amor „în straiu uşor de peregrin". Aveam însă certitudinea că, privit de departe, conturul umbrei mele pe înălţimea colnicelor, avea să amintească silueta lungă şi uscăţivă a cavalerului dela Mancha, fiindcă atitudinea mea şi sufletul meu erau donquijoteşti.

Către ce isprăvi eram chemat? Ce fapte strălucite în conştiinţa lumii aveam să săvârşesc? — Incontestabil, niciuna! Dar inima mea era plină de primăvară şi coşul pieptului plin de aerul sării care cobora. Simţiam în braţe puteri nevisate pentru mine, când vântul sării îmi înfiora spinarea. In mintea mea, nu eram numai o umbră proectată uriaş pe ecranul cerului din faţă. Ci mă confundam cu uriaşa lui întindere, împrumutându-i toată frăgezimea şi întreg infinitul.

Desigur, dacă mi-ar fi ieşit în cale Cavalerul Oglinzilor, l-aş fi făcut să se întoarcă din drum, ruşinos învins de braţul meu taumaturg. Din fericire pentru el, Craiul Oglinzilor nu m'a întâmpinat şi puterile mele s'au resemnat să lupte cumplit cu ele însile, în creerul fantaziei mele. Şi fiindcă atitudinea mea nu era numai de războinic — sau era poate de războinic pornit în bătălii pentru cine ştie ce dreptate supremă — eu aveam sentimente de înfrăţire cu toată lumea.

Simţiam atunci, cum simt în primăvara asta, că iluzia desmierdătoare sau viforoasă îmi e stăpână şi soră, cum este tuturora. Iar această descoperire, cu proporţii de extraordinar în acea clipă, despre care însă am aflat mai târziu că e banală, mă făcea mieluşel al lui Dumnezeu şi frate al omului.

De ce în acel amurg, călare pe un biet căluţ care nu era nici măcar năpăstuita Rocinante, eu mă simţiam obligat să mă cred un Don Quijote miniatural, dar în carne şi oase? E cu neputinţă, când te stăpâneşte patima cărţilor de aur, să nu porţi în suflet vestigiile împărtăşirii din viaţa şi realitatea lor. Şi e desigur o necesitate bizară şi invincibilă să furi croiala sublimităţilor eterne ca s'o ajustezi pe trupul tău prizărit şi păgânesc! Dar de ce totuşi, în deşertăciunea şi micimea gesturilor mele, nu era îngăduită credinţa în sublimitatea şi plinătatea lor? De ce, când credinţa asta nu-i pecetluită de efigia respingătoare a maimuţărelii, ci dimpotrivă, poartă semnul suprem al unei clipe de profundă sinceritate?

Ah, a fost aşa ca în această a mea călătorie de *caballero andante* prin meleagurile Transilvaniei, să nu-mi pese de ce este şi ce nu-i îngăduit, şi să cred, cu credinţa temeinică pe care ţi-o toarnă în inimă iluzia, că lumea e făcută pentru mine, pentru năstruşniciile imaginaţiei mele şi că destinul meu e altceva decât destinul celorlalţi!

In vârtejul sentimentelor lăuntrice, se zbătea dorul uriaş de confundare cu viaţa şi poate mai mult: dorul de stăpânire a vieţii. Mă ardea pe dinlăuntru setea de infinit şi beţia unui elan neînfrânat.

Şi iată, în filigrana acestor fioruri nouă, s'a strecurat cu gând s'o stăpânească, un fir de amintire, ţesând pe nesimţite şi treptat, dejur împrejurul meu, o imagine dulce şi dragă, ce trebuia fatal să mă urmărească atunci. Cu farmece şi graţii — poate uitate, poate înadins nerechemate niciodată, de teama că vor isca dureri fără putinţă de alinare — a răsărit din pământ, inevitabil, acea Aldonza Lorenza a tuturor cavalerilor adevăraţi, arşi de setea faimei şi a nemuririi. Mi-am spus că bătăliile mele cu dealurile din preajmă, nu puteau să fie întreprinse decât de dragul unor ochi de Dulcinee. Şi ca în toate clipele noastre frumoase, mi-am amintit că trebue să-mi aduc aminte de anumiţi ochi cu infinituri specifice, în care mi se pare că am privit cândva şi am descoperit o lume ireală, a razelor, a florilor, a atâtor lucruri mici şi ademenitoare. Mi-a apărut în minte, nu iubita care-ţi dărue ochii cu pleoapele închise — aceste perne moi şi odihnitoare, — să-i săruţi apăsat; ci Dulcinea, adevărata Dulcinee pe care n'am văzut-o în doisprezece ani decât de patru ori şi după care inima mea tânjeşte etern.

Şi apele amintirii unor întâmplări neprecis întâmplate, dând năvală în vâltoarea senzaţiilor din acea clipă, au încercat să-mi crească tumultul interior. Tumultul a crescut şi a înnălţat ecouri în lumea nevăzută de dincolo de munţi. Deşi duhul meu de cavaler vibra în mine de zarva amintirilor depărtate, l-am simţit deodată cum se desprinde uşurel de mine şi se'mprăştie în larg ca să se amestece cu apele cerului. O durere vagă şi chinuitoare deveni într'atât stăpâna mea, încât toate durerile lumii, mi se părea mie, încetară. Moara vremii, dedesubtul pământului, îmi măcina trecutul — neînsemnatul meu trecut — pe care-l pierdeam în urmă, liber şi şters.

Era ceasul — a cărui amintire te chinuie mai târziu — când aerul primăvăratec ştie să comunice în inimi, o naivitate caldă şi vie, topind asprimile conştiinţei de tine însuţi. Când te împrăştii în lucruri şi te multiplici în forme. Când simţi fiorul şi vibrarea existenţei fiecărui lucru, fiindcă ajungi să te contopeşti în fiecare. Şi această naivitate ce pluteşte cu aripi de înger în văzduh, ca în nu ştiu ce basm, nu ştiu ce personagiu, te face să crezi în ele şi în puterea lor, chiar când lucrurile sunt creaţia fantaziei tale. Căci nu te mai poţi opri insistent şi migălos să judeci şi să cumpăneşti. Sângele îţi clocoteşte şi te birue. E o năvală şi o răscoleală interioară de neînvins...

Cu suflet de cavaler medieval, am simţit toate aceste în bătaia vântului de primăvară ce-mi umplea nările cu mireasma pădurilor înflorite şi-mi umezia ochii, atunci când coboram, la întoarcere, spre Vad.

Şi când, la întoarcere, coboram dealurile către Vad, luna se ridica pe cerul sării, risipind cu dărnicie arginţi lucitori pe huma răscolită a arăturilor.

Năzdrăvanul meu, cuminte şi ostenit, îşi întinse botul aburit şi moale spre pământ şi-şi încovoaie spinarea. Stăpânul lui efemer şi-a plecat şi el fruntea, coplesit de peisagiu şi de amintiri, dar păstrându-şi prestanţa de cavaler „cu suliţa la oblânc şi pavăza la coapsă". Liliacul melancoliei îşi întindea aripile negre asupra negrului nopţii. Şi omul şi calul erau ameţiţi de foşnetul acestor aripi. M'am întrebat atunci, cum s'a întrebat Hugo odinioară:

Où mènes-tu si tard ton cheval resigné?

Răspunsul venia dinapoia mea, de departe, pe litiera amurgului de primăvară, trăit sublim şi plin, mi se părea de mult, şi trecut de-acum în amintiri. Ce spunea acel răspuns, nu-mi mai aduc aminte. Dar astăzi, ştiu că-mi mânam Pegasul resemnat, în acel ceas târziu, pe un drum de sat cu întortochieri ciudate şi belşug de praf, spre marea noapte a iluziilor.

Trezind aceste amintiri, simt cum ziua asta de eroică primăvară care m'a întors cu vremea înapoi, e febrilă şi vibrantă ca o pagină din *Imitatio Christi* şi ca însăşi amintirea neuitatului amurg. Ea îmi aduce pe fâşii de cer albastru, poema învierii iluziilor mele. Şi mă face să recunosc, odată cu Amiel, că incredulitatea — hrisovul de căpătâiu din iarna trecută — e nefericirea şi păcatul meu. Incredulitatea pe care mi-a împlântat-o în suflet, singurătatea şi melancolia iernii de estimp, petrecută burghez între patru păreţi. Atunci când ceasurile sunt destinate dureroasei voluptăţi de-a zgândări, odată cu jarul din vatră, cenuşa din suflet. Atunci când inteligenţa îţi adulmecă slăbiciunile şi le descoperă inelegant şi umilitor.

Dar în recunoaşterea nefericirii şi păcatului, pricinuite de încredulitatea mea, subt cerul primăvăratec greu de arome, am simţit pieirea încredulităţii.

L. SEBASTIAN

1927

„Aş vrea să ştiu"

IONEL BISERICANI - Neamţ.

Ce se înţelege prin „zero absolut"?

Prin zero absolut se înţelege temperatura de —273 de grade Celsius. La această temperatură, după o teorie clasică în fizică, gazele îşi pierd masa şi presiunea lor.

Concepţia acestui punct critic — zero absolut — a fost sugerată de legile fizice (Boyle-Mariotte-Gay-Lussac) care indicau relaţia între volumul, presiunea şi temperatura gazelor. Incercările experimentale ale fizicianilor moderni au reuşit să realizeze temperaturi destul de apropiate de zero absolut, fără a putea atinge însă acest punct critic.

SANDU HILLMEN - IAŞI.

De unde vine cuvântul „Satan"?

Satan, termenul pe care Biblia şi tradiţiile ebraice ca şi cele creştine îl întrebuinţează, pentru a desemna pe căpetenia demonilor, derivă dela cuvântul ebraic **„haschatan"**, care însemnează vrăjmaş.

DR. IONEL - PANCIU.

Care este cea mai bună carte pentru teoria şi tălmăcirea visurilor, în limba română, franceză şi germană?

Vă recomandăm lucrarea compatriotului nostru N. Vaschde: **„Le Sommeil et les rêves"** (edit. Flammarion), un studiu foarte interesant psycho-fiziologic asupra broblemei visurilor şi **„Traumdeutung"** de Dr. Sigmund Freud, care conţine teoria psichanalitică a visurilor. De altfel, această operă a lui Freud este tradusă şi în limba franceză sub titlul **„Le rêve et son interpretation"** (edit. „Les cahiers verts").

In limba română a apărut în biblioteca de popularizare „Lumen" (astăzi epuizată), un rezumat al lucrărei lui Vaschide, cu titlul **„Ce sunt visurile".**

T. M. B.-LOCO.

Ce lexicon sau dicţionar român-român îmi recomandaţi?

Vă recomandăm dicţionarul universal al limbei române de Lazăr Şăineanu.

Cronica cinematografică

„Femeia îndărătnică" şi ingratitudinea spectatorului

Din când în când, câte un film bun. Aproximativ odată pe lună. In tot restul timpului, trebue să răbdăm. Cel puţin dacă am avea şi două-trei filme cu adevărat proaste. Dar nu. Nu-s nici măcar atât. Nu merită nici chiar osteneala de a fi menţionate.

Spuneam că totuş nu trebue să fim descurajaţi. Cam la o lună odată apare câte o bucată realmente artistică. Astfel e acum filmul „Der Andere" („Procurorul Hallers"), şi astfel a fost, înaintea lui: „Femeea îndărătnică" a lui Douglas Fairbanks şi Mary Pickford.

Cu acest prilej am avut amărăciunea să constat cât de idiot ştie uneori să fie marele public. „Femeea îndărătnică", acest mic giuvaer, n'a plăcut, şi a căzut. De ce? Am încercat să trag cu urechea prin sală. Felurite cusururi binevoiau spectatorii să găsească. „Mă aşteptam — spunea unul — dela Douglas la mai multe sărituri, acrobaţii, scamatorii, etc., etc. De ce? Douglas nu a făcut niciodată lucruri gen Tom Mix sau Harry Peel. La el toate mişcările, cele mai simple şi curente, sunt egal de graţioase şi nostime, iar acrobaţiile lui au toate o socoteală artistică, un sens raportat la desfăşurarea filmului. Sunt ca un fel de leit-motiv care revine şi creiază atmosferă; n'au valoare în ele-însile. De altfel multe dintr'însele sunt extrem de uşoare. Le poate face oricine, şi un copil de 10 ani. Dar nu dificultatea gimnastică este aci importantă, ci *stilul* cu care operaţia este realizată. Fairbanks are o eleganţă motrice personală şi inimitabilă, care în „Femeea îndărătnică" se regăseşte în forma ei cea mai bună.

„Nu-mi place să văd pe Shakespeare la cinema" — spunea un alt domn din stal.

De ce? Shakespeare este un subiect ca oricare altul. Artei îi e indiferent subiectul, totul stă în materialele întrebuinţate pentru a-l exprima şi sugera; de ordinea şi progresia în care simbolurile ne sunt reprezentate. Dubla conştiinţă a procurorului Hallers, sau căsătoria între doi nebuni, sau amorul unui profesor de gimnaziu pentru o femee de şantan, sau luna, sau soarele, sau orişice, absolut orişice e bun ca subiect. Totul e să fie realizat artisticeşte.

„Ş'apoi — adaogă un altul — nu-mi place să mi se mutileze clasicii. N'ai văzut ce se face la urmă? Ni se schimbă desnodământul. Autorii filmului au aerul să ne spună că în fond tot femeea comandă până la sfârşit".

Şi, mă rog, de ce nu? Nu ştiu găsi cuvinte destule pentru a-mi arăta entuziasmul pentru finalul acestui film. Este ceva de o delicateţe, de o graţie, de o ingeniozitate încântătoare. Cine a văzut bucata — îşi aduce aminte cum se întoarce Douglas din expediţia lui conjugal-pedagogică cu o rană la cap şi o eşarpă care îi acoperă complect un ochiu (aşa dar şi bătut, şi redus la a vedea realitatea numai cu jumătate din cei doi ochi) — dar încântat, şi ascultând triumfător declaraţiile nevestii-si care face teoria ascultării datorate soţului. E aşa de mult farmec şi nostimadă în această scenă, în care regăsim pe vechiul nostru prieten, neschimbat, cu trupul şi surâsul de adolescent, în ciuda celor ai săi 54 de ani.

„Putea în tot cazul să aleagă o altă femee pentru asta. Mejera nu-i o fetiţă de pension cum arată Mary Pickford".

Aşa spunea un alt spectator. Şi cât de tare se înşela! Femeile cele mai afurisite sunt tocmai din acele pe care nu dai doi bani pe din afară. De obiceiu cele mai formidabile energii conjugale se ascund într'o făptură pipernicită pe care ai zice că şi vântul o suflă. Credeţi dv. că de geaba a ales Douglas pe soţia lui legitimă, cu care până acum (şi sunt însuraţi de mai multe decenii) nu a jucat niciodată în acelaş film?

In două cuvinte: filmul acesta a fost fermecător, graţios, plin de găsiri ingenioase şi spirituale; şi publicul, care a avut ingratitudinea să nu-i placă, merită — dacă se poate spune — să fie linşat...

D. I. S.

Insemnări ştiinţifice

CANALELE LUI MARTE ŞI VIAŢA PE ACEASTĂ PLANETĂ

După unele observaţii se pare că Marte ar avea nişte adevărate **canale.** In adevăr **Schiaparelli** şi succesorii săi au observat la suprafaţa lui Marte o reţea de dungi negre, în general drepte, care converg către nişte pete întuncate numite lacuri. Cele mai strâmte au mai mult de 20 km. lăţime. In anumite puncte unele din aceste canale se dedublează în două linii paralele şi vecine, formând ceeace se chiamă **geminaţia** canalelor. Astronomul american Lowell a observat aproape 400 de canale. Ele sunt aşa de drepte, încât nu le putem considera ca linii naturale, ci creiate în mod artificial de cineva. Şi aceasta implică existenţa vieţii pe planetă şi chiar un înalt grad de civilizaţie, care ar face printr'un asemenea sistem de irigaţie să se producă şi o vegetaţie bogată. Primăvara pele verzui observate prin lunetă, ar fi mărturia acestui fapt. Regiunile din afara canalurilor ar fi pustii din cauza secetei şi atunci locuitorii ar întrebuinţa canalurile pentru a aduce apa, provenită din topirea gheţurilor polare, în regiunile secetoase. Lowell s'a făcut apostolul acestei teorii şi a venit în Franţa să povestească cum din capătul lunetei sale a asistat la inaugurarea unui canal cu stăvilare pe Marte. In timpul din urmă această problemă a intrat în făgaşul unor cercetări mai serioase şi concluzia este că nu există în realitate canale pe Marte. Dungile drepte ce se observă s'ar datora numai defectuozităţii mijloacelor noastre de observaţie care defectuozităţi sunt mai mari în lunetele mici.

In adevăr cu luneta observatorului Lick din California de 91 cm. astronomul Barnard n'a văzut canale. Iar cea mai puternică lunetă din lume, aceea a observatorului Yerkes de 105 cm l-a făcut pe astronomul **Frost** să telegrafieze unuia, care l-a întrebat despre canale: „Telescopul Yerkes, prea puternic pentru canale!" Astronomul român Antoniade dela observatorul Meudon în Franţa, aduce aceiaşi constatare, după ce mai înainte prin lunete mai mici observase canale.

Aceasta dovedeşte că ceeace se observase mai înainte prin instrumente mici, nu erau dungi reale, ci erau provenite din puterea separatorie mică a lunetelor sau neputinţa de a distinge detaliile. Deci până în prezent nu putem afirma că există canale pe Marte şi în consecinţă nu suntem îndreptăţiţi să afirmăm că cunoaştem semne de viaţă pe această planetă. Aceasta nu înseamnă că am făcut dovada inexistenţii vieţii în altă parte decât pe pământ, ci numai că mijloacele noastre de investigaţie sunt prea rudimentare pentru a o descoperi. Cu toate aceste cercetări o doamnă a lăsat un legat Academiei franceze de ştiinţe, pentru acela care va comunica cel dintâi cu o planetă; alta decât Marte... Cu Marte i se părea că nu mai e mult până ce vom convorbi, de aceea interesul rămâne la celelalte planete...

Iată de ce e bine ca toată lumea să fie ţinută la curent cu ultimul cuvânt al ştiinţei. Altfel vom asista încă multă vreme la iniţiative tot aşa de comice ca şi a Doamnei cu premiul pentru cea dintâiu convorbire interplanetară în afară de Marte. Credinţa în pluritatea lumilor locuite, cu toată desminţirea ce ne-a adus-o povestea canalelor lui Marte trebueşte propovăduită, pentrucă este un puternic argument contra antropocentrismului. Aşa credeau cei vechi, că totul este făcut pentru om, centrul universului şi raţiunea lui de a fi şi această iluzie este aşa de puternică şi astăzi că trebue să o combatem neîncetat. Iar în ceeace priveşte ultimul cuvânt al ştiinţei relativ la starea planetei ar trebui să reţinem ceeace ne spune astronomul Th. Moreaux: „Climatul martian, dată fiind raritatea atmosferei este un climat pustiu şi polar, unde un animal de o condiţie ceva mai ridicată nu ar putea să trăiască. Presiunea atmosferică este insuficientă pentru a conserva apa în stare lichidă. Vegetalele chiar n'ar putea să existe decât în stare rudimentară". Pare deci că Marte ne-ar prezinta o stare intermediară între pământ şi lună şi fenomenele la care asistăm de departe nu sunt decât ultimele manifestaţii ale unei vieţi, care se stinge. Incetul cu încetul timpul îşi face opera sa. Anestezia prin frig este aceea care adoarme lumile şi le duce încetul cu încetul către moarte.

PUTEREA LUNETELOR ŞI EXPLORAREA CERULUI

Progresul cel mai important, în cercetările astronomice a fost realizat prin întrebuinţarea lunetelor. Limita preciziei observaţiilor a trecut dincolo de ceeace spera omul vreodată. S'a ajuns până la sutimea de secundă. Ne dăm seamă, de ce înseamnă această precizie, când ne gândim că un arc de o zecime de secundă măsurat la suprafaţa pământului este aproape trei metri. S'au realizat mai întâi progrese în construcţia instrumentelor de astronomie, prin desvoltarea industriei sticlăriei şi ştiinţei optice. Se pot căpăta sticle pentru obiective perfect omogene şi cu mari calităţi de duritate, refringenţă şi dispersiune. Lunetele şi telescoapele astronomice sunt cele mai perfecte instrumente de precizie. Progresul artelor mecanice ca topirea sticlei, lustruirea ei, turnarea metalelor, fabricarea maşinilor de divizat, ceasornicăria au atras după sine progresul observaţiilor, de care depinde, în cea mai mare parte progresul astronomiei. Dacă trecem dincolo de limitele sistemului nostru solar, vom constata că mijloacele moderne de observaţie, lunetele enorme şi în special invenţia fraţilor Henry de la Paris, de a aplica fotografia la studiul cerului, ne-au dat aşa cunoştinţe despre univers, încât în concepţiile contemporane s'a produs o revoluţie la fel cu aceea, pe care a produs-o Copernic cu sistemul heliocentric.

Pe când cei vechi n'au putut să studieze decât cel mult stelele, ce le-au văzut cu ochii liberi, vre-o 6000, noi astăzi cu o lunetă de 16 cm. putem observa 7.000.000 stele, între care cele mai mici sunt de mărimea XI. Cu un aparat, care ar înregistra 400.000.000 stele am ajunge până la mărimea XIV. Telescopul dela muntele Wilson, al cărui obiectiv are o deschidere de 2.54 m., ne dă putinţa să distingem şi stele de mărimea XVIII, în total aproape un miliard de stele. Cu placa fotografică se înregistrează şi stele de mărimea XXI, care s'ar ridica la numărul de două miliarde. Cu ajutorul fotografiei nu numai am mărit puterea de pătrundere în adâncimile spaţiului, dar ne-am uşurat şi munca mai multor ani de observaţie, căci un singur clişeu, ce se obţine într'o jumătate de oră, fixează poziţiile relative a peste două mii de stele.

OCTAV HALUNGA

Cereţi la toate librăriile

POVESTIRI pentru COPII

de genialul povestitor şi moralist

LEON TOLSTOI

Traduse de A. TOMA

CARTE DE CHIPURI ŞI POVESTIRI

Cu un lux unic de ilustraţiuni şi tablouri în culori

Răspândită în limba originală în 3.000.000 volume

Preţul Lei 100. — Editura „Adeverul"

A apărut

„FIGURI POLITICE"

de A. DRAGOŞ

12 caricaturi în culori. De vânzare la principalele librării din ţară.

Cărţi şi Reviste

POEZIILE OTILIEI CAZIMIR

Autoarea schiţelor şi nuvelelor, atât de profund omeneşti, în dramatismul lor zguduitor, dar sobru are darul de a scrie versuri într'un ritm pizzicato, care adeseori au puterea de a-ţi sfâşia sufletul sub aparenţa lor de joc nebunatec. Otilia Cazimir este o zînă. Ea are darul descântecului şi ştie să scoată dintr'o „tainiţă boltită":

Aur vechiu, aur sfânt,
Aur înverzit de vreme,

Otilia Cazimir

din groapa de comoară zăvorită cu blesteme. Copilăria este raiul pierdut spre care se 'ndreaptă mereu sufletul Otiliei Cazimir, pentru că e epoca în care zînele, farmecele şi descântecele şi chiar numai câteva şoapte ne 'nţelese pot creia viziunea proaspătă a lumii, jocul nebunatec al chipurilor şi imaginilor, visul absurd, plin de adâncuri şi subt înţelesuri, care e visul copilului şi al poetului.

Sufletul ei devine micuţ şi copilăros pentru a spune lucruri adânci şi a deghiza simţiri aprinse, dureri tragice şi deznădejdi fără sfârşit. E o înclinare de a lua totul sub formă de joc spre a nu se lua ast-fel prea în serios pe sine şi a-şi putea pune viaţa ei spirituală în planul adevărat.

Vrăjitoare, vrăjitoare
Nu 'ntreba de unde vin,
Cine sunt şi ce mă doare:
Am venit peste dumbravă,
Am în inimă venin
Şi 'n priviri otravă.

Confidenţa nu e directă, destăinuirea a venit aşa la întâmplare şi nu sub formă de tânguire lirică, ci sub forma bruscă şi fără îngâimare cu care trebuie să te destăinuieşti dacă vrai să-ţi găsească leacul vrăjitoarea.

Humorul din aceste minunate poezii e partea glumeaţă a unei emotivităţi iuţi şi aprinse, care caută să se descarce în invenţii copilăreşti şi fantastice, pentru că aceasta e singura formă în care se poate vorbi de sine. Nu-i îngăduie mintea lucidă să ia harpa ca poetul romantic şi să vorbească brutal şi vulgar de vulpea care o ţine în sîn şi care-i roade măruntaele ca tânărului spartan de odinioară. Nici mandolina, nici orchestra mare, ci numai jocul, humorul, tonul copilăros şi uşor luător în râs, în care focul interior se irizează în mii de imagini fantastice, printre care pot izbucni limbile de foc ale vâlvătaei. Aceasta e un incident de care cântăreţul nu e vinovat. A izbucnit printre versuri, a iluminat o clipă cu lumina sângeroasă a incendiului îngrozitor, scena cu păpuşi, cu jucărele, cu peisagii comico-fantastice cu care poetul îşi aranjase „guignolul".

Spiritul şi poezia se amestecă într'un joc fermecător, în care adeseori râsul şi plânsul sunt atât de amestecate încât nu ştii dacă lacrima furişată în colţul pleoapei este râsul ce încă nu a trecut sau plânsul ce abia mijeşte. Humorul este creuzetul în care se descompune adâncul sufletesc, cea mai fină analiză a complexului ce se urcă din adâncuri, cel mai sigur mijloc de a se feri de artificial, de falşul lirism şi de emfaza sublimului care nu are decât un pas până în prăpastia ridicolului. Dar ce măestrie se cere pentru a juca acest mare joc, atât de simplu şi de pueril în aparenţă. Un asemenea gen nu suportă mediocritatea. Otilia Cazimir are preciziunea de execuţie de care e condiţionat succesul desăvârşit, căci dacă n'ar fi această desăvârşire poezia nu ar exista. Citiţi numai „Somn" şi „Moment muzical". Dar câte nu sunt de spus despre peisagiul Otiliei Cazimir „Căpiţele", „Decembrie" şi mai ales acele poeme, cântece de leagăn şi toate cântecele pentru Lizuca, pentru care însă ne trebuie un foileton anume.

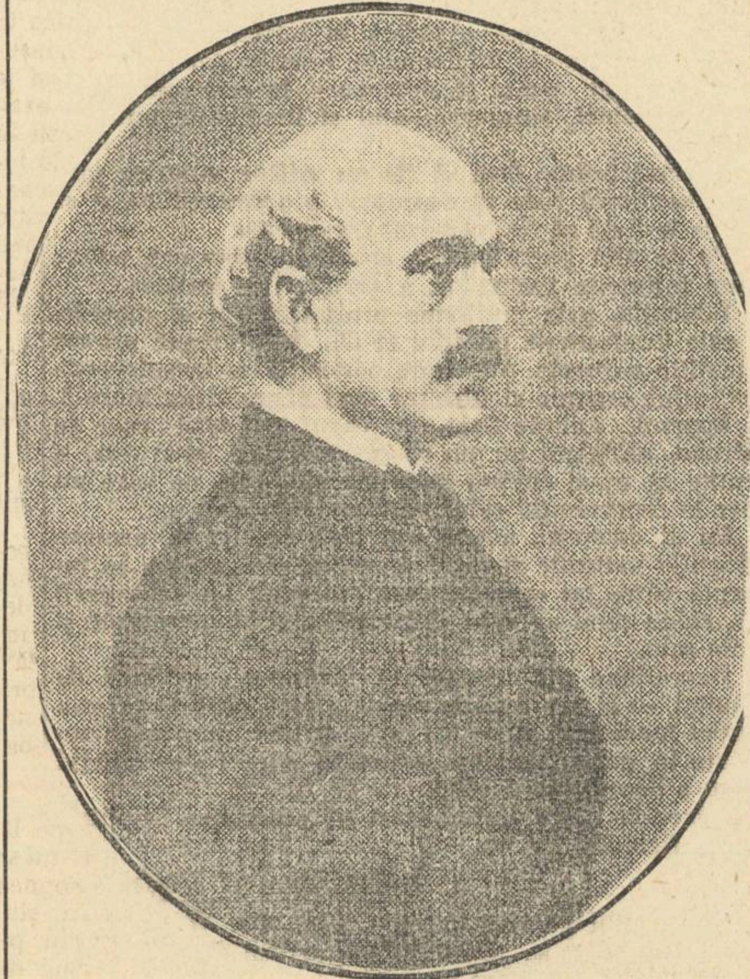
I. S.

ALEXANDRU MARCU: V. Alecsandri — Călătorii şi misiuni diplomatice
(Colecţia „Clasicii români comentaţi". Edit. Scrisul Românesc, 1931)

D. Alexandru Marcu publică în ediţia „Clasicilor comentaţi" jurnalele de călătorie ale lui V. Alecsandri şi însemnările privitoare la misiunile lui în străinătate. D. Marcu este un specialist în Alecsandri. Acum un an a publicat, în aceiaş colecţie a „Clasicilor comentaţi", bucăţi alese din proza lui Alecsandri. D-sa cunoaşte, de asemeni, foarte bine epoca din preajma anului 1848 şi relaţiile noastre de pe atunci cu Italia şi cu Napoleon al III-lea.

In introducerea foarte amănunţită pe care d. Marcu o pune în fruntea volumului de faţă, d-sa se ocupă de „V. Alecsandri călător" şi de „V. Alecsandri diplomat". D-sa pune în evidenţă influenţa romantismului şi a exotismului literar dela mijlocul veacului trecut asupra sensibilităţii lui Alecsandri. Pasiunea pentru exotic şi pentru ţări îndepărtate a îndemnat pe toţi romanticii să facă lungi călătorii. Alecsandri a fost din acest punct de vedere „fidel discipol al marilor săi înaintaşi apuseni". Alecsandri a ascultat nu numai de „un îndemn al vremii dar şi de propriile-i înclinări sufleteşti". „Pentru a ne explica — spune d. Marcu — entuziasmul cu care a îndrăgit Alecsandri ţările mai sus amintite (Orientul, Spania, Coasta de Azur, Italia, valea Rinului, etc. N. R.) nu trebue să pierdem din vedere propriu-i temperament. Spirit dornic de elan; suflet cald, dar neînstare de frământări şi adâncire; avid de un trai îndestulat şi lipsit de preocupări — ca mai toţi „boierii" noştri de pe vremea acea —; „trăind în palatul Regelui său sau în palatul propriei lui regalităţi; foarte contemporan şi perfect localizat în clasa lui socială" (N. Iorga), Alecsandri a căutat totdeauna, în desele-i călătorii, satisfacerea acestor înclinări sufleteşti". Este un portret moral al lui Alecsandri, o definiţie a lui şi o caracterizare, la care nimeni n'ar mai avea de adăugat nimic.

In partea a doua a introducerii d. Alexandru Marcu se ocupă de Alecsandri ca diplomat, ca „ambasador al cauzei româneşti în Apus". In 1859, imediat după proclamarea lui Cuza ca domnitor în Moldova şi Muntenia, Alecsandri primeşte dela el însărcinarea de a determina guvernele din Apus să recunoască această îndoită alegere, care nu prea era de acord cu hotărârile Congresului dela Paris din 1856. Felul cum se achită de această grea şi delicată misiune este relatat de Alecsandri în amintirile lui întitulate „Extract din istoria misiilor mele politice". Aceste amintiri au fost publicate în „Convorbiri literare", între anii 1877—1879. Până acum n'au fost niciodată editate în întregime. D. Marcu publică acum pentru prima oară textul lor integral. Ele formează împreună cu două descrieri de călătorii, „O călătorie în Africa" şi „Borsec", cuprinsul volumului de faţă. Aceste amintiri sunt foarte interesante. Alecsandri povesteşte întâlnirile lui cu Napoleon al III-lea, cu Lord Malmesbury, ministru de externe al Angliei pe vremea aceea, şi cu Contele Cavour. Pe lângă valoarea lor documentară paginile acestea au şi o valoare literară, revelând în Alecsandri calităţi de prozator, mai mult decât onorabile.

V. Alecsandri

D. Alexandru Marcu a pus în evidenţă, cu abilitate şi simţ critic, aspectul acesta de memorialist al lui Alecsandri, destul de puţin cunoscut până acum.

AL. A. PHILIPPIDE

LEON DONICI: Floare Amară.
(Colecţia „Ileana")

Nuvelele lui Leon Donici seamănă a fi nişte parodii involuntare ale literaturii ruse. Profesorul de teologie Nichita Terpsihorov e ca o caricatură a lui Carenin, Ceremuhin întors de pe front şi care caută *Adevărul* pare ieşit jumătate din Dostoievsky, jumătate din Gorchi, descrierile de războí descind din Tolstoi, şi aşa mai departe. Ar fi poate interesant să studiezi genealogia tuturor personagiilor şi nuvelelor din cartea lui Donici; dar cititorul de bună calitate o va putea face singur, şi apoi e ceva *mai* interesant în această carte: traducerea.

Intr'adevăr, limba traducătorului „Floarei Amare" e extraordinar de originală; ea sună astfel, spre pildă: „...dar o sărută fără *uscăciune* şi răutate..." (pag. 16) „... capul îi *trăsnea* de durere..." (pag. 78), „...mişcându-şi obrajii *atârnaţi* şi bărbia *creţoasă*..." (p. 104), „...să ştie cât mă *sfărâm* şi mă *prăbuşesc* după el...". Dar logica traducătorului nu e nici ea comună: astfel el ne vorbeşte de „fleacuri mici" (p. 12), de „gravitatea forţei sale" (p. 37), de un ziar care miroase „a *vopsea* proaspătă de tipografie" (p. 202).

La pagina 66 ni se afirmă că un domn Garusevici a intrat cu pas *veşted*. Nu suntem noi de vină dacă traducătorul nu are stil pretenţios, „modernist"; atunci expresia de mai sus ar fi fost „une trouvaille", aşa nu e decât o greşeală de limbă.

Găsim şi greşeli interesante prin faptul că se întâlnesc şi la alţi traducători din ruseşte: „...văd pe scenă un oarecare ofiţer...", „...o voce oarecare îi şoptea că nu trebue să întrebe". Intrebuinţarea aceasta intempestivă şi insistentă a lui „Oarecare" corespunde fără îndoială vreunei construcţii specifice ruseşti. Tot aşa cu întrebuinţarea cuvântului „familie" în sensul de „nume de familie", („în ziare, alături de familia lui era adăogat cuvântul „cunoscut" şi alte exemple).

Precum textul lui Donici seamănă adesea cu o parodie a literaturii ruse, aşa traducerea pare uneori o imitaţie a lui Caragiale: „...ca de pildă evenimentul când a primit steaua lui Stanislav..." (p. 22), sau: „...încât cuvintele mele de îndreptare... şi de incontestabile argumente puternice nu mai au nici o influenţă" (p. 42).

Vedeţi dar câtă artă literară poate oglindi — în felul ei — o carte de 217 pagini. — G.

Varia

„La vie pathétique de Dostoiewski" de André Levinson. Cunoscutul critic francez, care e de origină rusească, ne prezintă o lucrare serioasă despre viaţa marelui scriitor rus. Volumul lui Levinson este interesant pentrucă redă toate cercetările recente şi toate datele şi documentele inedite care au fost adunate în ultimii ani cu privire la biografia lui Dostoievski.

* * *

Cunoscuta poetă italiană Ada Negri a publicat un nou volum de versuri, care poartă titlul semnificativ de **„Vespertino"**. Combativitatea şi ideile refractare de altă dată au dispărut cu totul; în aceste versuri nouă se oglindeşte amurgul unui suflet obosit. Ada Negri vrea să se împace cu viaţa, cu soarta, cu fatalitatea.

Volumul a fost bine primit de presa italiană; criticii o compară cu Leopardi.

* * *

S'a împlinit un secol dela apariţia romanului lui Victor Hugo **„Notre-Dame de Paris"**. Cu acest prilej a fost publicată o scrisoare a lui Balzac, cu data de 18 Martie 1831. Balzac scrie: „Am citit **„Notre Dame de Paris"**. Două scene minunate şi trei observaţii spirituale... In întregime, romanul e neverosimil, fără viaţă, lipsit de gust, plicticos, pustiu şi pretenţios".

* * *

„Două drumuri" (Dva puti) de M. V. Vişneak.

Volumul e consacrat istoriei revoluţiei ruseşti. Cele două drumuri sunt revoluţia dela Februarie şi cea din Octombrie. Vişneak analizează diferitele etape istorice dela prăbuşirea regimului ţarist şi rolul pe cari l'au jucat oamenii politici în desfăşurarea evenimentelor.

* * *

Agenţia literară Heath et Cie din Londra a înfiinţat un premiu literar internaţional în valoare de 200 de lire sterline.

Acest premiu va fi acordat pentru un roman care se ocupă cu **problema tineretului de după războí** sau, în genere, cu evoluţia europeană după încheerea păcii. — D.

RECENZII

I. BOTEZ: Aspecte din civilizaţia engleză *(Ed. „Naţionala" S. Ciornei)*

„Maestatea poporului englez apare proeminent pe fondul întregii vieţi morale a omenirii, prin fapte care marchează înălţimi de năzuinţi şi aspiraţii pentru toate timpurile şi toate popoarele", zice autorul în postscriptul ediţiunii care apare în 27 Dec. 1915.

Aceste fapte proeminente sunt prezintate în diferitele aspecte ale civilizaţiei engleze în cartea d-lui I. Botez cu multă fineţă şi pătrundere într'o subtilă analiză a problemelor şi un puternic relief al caracterului şi fizionomiei civilizaţiei acestui popor, care, ar fi dorit autorul să fie şi „o lumină conducătoare pentru civilizaţia noastră începătoare".

Aceste „fapte" sunt în primul rând „iubirea de libertate şi de independenţă faţă de comunitate". De aci o serie de consecinţe dintre cele mai caracteristice şi mai de valoare pentru civilizaţia engleză. Şi d-l I. Botez citează printre consecinţele imediate starea de veşnică tensiune între guvern-stat, care vrea să-şi afirme puterea faţă de orice cetăţean sau orice interes local care provoacă opunerea din partea fiecărui cetăţean şi a fiecărui interes local, ajungându-se mereu numai la puncte de echilibru nestabil. Starea aceasta de luptă dezvoltă necontenit în poporul englez puterea de-a se conduce singur (self-direction). Intr'un asemenea popor legile nu pleacă numai din nevoile sale ci şi din voinţa lui directă. Parlamentul nu face legile, ci numai le înregistrează, căci ele sunt întâi dezbătute în masele cetăţenilor, fac curent în opinia publică şi apoi sunt aduse în parlament.

Din această iubire a libertăţii individuale rezultă şi lipsa de sistematizare centralizată a statului, care cu formele ei rigide ar stânjeni orice manifestare a individualităţii.

Şi această lipsă de sistematizare se observă mai ales în şcoli: şcoli de acelaş grad cu programe şi orarii deosebite, cu număr de clase neegale. Aceasta pentru că şcolile Angliei nu sunt ale statului ci ale cetăţenilor, iar şcoala e pentru elev nu elevul pentru şcoală. Şcoalele publice nu înseamnă numai decât şcoala statului, înseamnează numai că şcoala nu funcţionează pentru interesul unei persoane private, ci pe socoteala averii sale proprii şi a taxelor copiilor. Statul intervine numai cu subvenţiile (grants) şi cu sfaturile sale asupra technicei şcolare. Dacă o şcoală publică nu vrea să recunoască programa statului, ea poate pierde subvenţia, dar statul nu o poate închide. Ea are dreptul de a se organiza şi de a funcţiona cum vor cetăţenii din localitate.

Intr'o asemenea şcoală şi cu o asemenea mentalitate, educaţia trebue să primeze asupra instrucţiunii şi aceasta se vede chiar în denumirea ministerului şcoalelor, care e minister al educaţiei şi nu al instrucţiei, ca în alte ţări. In adevăr ceiace urmăreşte şcoala engleză este **„întărirea caracterului şi desvoltarea integrală a individualităţii"**.

D-l I. Botez citează părerea unui pedagog polonez care zice: „Noi când vrem să facem copiii noştri specialişti, savanţi, îi trimitem în Germania, iar când vrem să-i facem **oameni** îi trimitem în Anglia". Educaţia zic Englezii este tot ceia ce rămâne după ce tot ce a fost învăţat în şcoală se uită. De aceia tânărul englez când iese din şcoală ştie mai puţin decât germanul sau francezul, dar are mai multă capacitate de a-şi continua singur instrucţia. Apoi are şi interes şi putere căci nu a fost stors şi strivit în şcoală după sistemul continental. Sistemul englez de educaţie preconizează „o singură şcoală pentru toţi". Aceasta însă nu înseamnă „o uniformitate pe baza unei mijlocii", ci înseamnă „oportunitate egală pentru toţi de a se cultiva". Sistemul lor şcolar în schimb urmăreşte un ideal în conformitate cu individualismul englez: „o sinteză de tipuri de şcoli diferite, ajungând, prin libertatea de dezvoltare, la idealurile lor caracteristice de perfecţionare". Este şcoala care se potriveşte scopului urmărit, care este a da cetăţeni independenţi ai lumii, iar nu a fabrica cetăţeni, industrie de stat monopol. Sistemul de educaţie continental fiind mai mult alcătuit pentru a forma **biurocraţi**, zice Demolins, e mai cu seamă rău întocmit pentru a forma **omul**.

Englezul îşi tratează copiii ca pe nişte copii, e adevărat, dar caută să-i întărească trupeşte şi sufleteşte tratându-i cu seriozitate, încă din sânul familiei (în nursery), făcându-i să presimtă seriozitatea vieţii. Cele patru puncte cardinale ale educaţiei engleze sunt urmărite în familie ca şi în şcoală: self-activity, activitatea proprie, self-help, ajutorul prin sine însuşi, self-reliance, încredere în sine, self-control, stăpânire de sine. Iar şcoala elementară este o comunitate (house system) în care grupe de 30—40 de copii alcătuesc o familie, sub conducerea şi îngrijirea unui profesor (house-master), locuind într'o casă cu tot confortul necesar unei familii numeroase. Eton de pildă are 1000 de copii, care locuesc câte zece, în case deosebite, despărţite între ele prin parcuri, grădini şi câmpuri de joc. **Sistemul acesta de altfel a fost adoptat şi de** şcolile noi din Germania. Atmosfera familială, sportul, jocul şi religia sunt factorii principali ai acestei educaţii. Importanţa educativă a sportului şi jocului asupra întăririi caracterului şi a formării spiritului de grup, a formării cetăţeanului în copil prin jocul de echipă, şcoala engleză le-a scos în evidenţă.

Religia ca mijloc educativ este iarăşi un aspect al educaţiei engleze greu de înţeles la noi. Puterea ei educativă stă în însuşi temperamentul poporului englez, din fire religios. D-l I. Botez caracterizează foarte just firea religioasă a englezului şi prin aceasta rolul şi influenţa religiei în educaţia şi în civilizaţia sa „Englezul **simte** că nu poate nega existenţa Marelui Necunoscut şi că nu poate pătrunde în misterele lui, şi simte tragicul acestei situaţii. Acest sentiment, urmează autorul, este moştenit sub formă de instinct primitiv dela Anglo Saxonul păgân. De aceia fiind vorba de temperament şi nu de logică, în religie ca şi în toate manifestările morale şi sociale, temperamentul acela „dârz şi tenace" îl duce la forma de credinţă care i se potriveşte: nu contemplaţie şi sensualism, ci stăpânire de sine, altruism şi renunţare personală până la puritanism. Deci spiritul religiei în Anglia e expresia aceloraşi însuşiri pe care le găsim în toate formele şi aspectele civilizaţiei sale şi de aci vine puterea sa educativă. Din toate aspectele evocate de d-l I. Botez ne apare civilizaţia Angliei în continuitate de adaptare la condiţiile vieţii. Aceasta în genere sub formă de „sistem fără sistemă", în care forţele nenumărate şi diverse ale individului şi ale grupurilor, formate în mod firesc, se adaptează spontan la necesităţile vieţii. Aceasta e forma democratică-conservatoare, puterea de tradiţii, compromisul infailibil în căutarea unui echilibru particular, provizoriu, aproximativ. Dar la această adaptare, în care conştiinţa abia ia parte iar raţiunea nu colaborează direct, se adaugă adaptarea intelectuală a poporului englez. Această dublă adaptare în echilibrul acela sigur, infailibil face valoarea poporului englez şi a democraţiei sale. Iar în împletirea încurcată şi complicată a supravieţuirilor arhaice cu măsurile de ordine şi organizare cerute de nevoile guvernării şi a conducerii, Englezul a izbutit să-şi salveze independenţa şi libertatea personală, făcând, din aărarea şi garantarea acestora, raţiunea însăşi a existenţei statului.

Cu acelaş discernământ, cu aceiaşi pătrundere esenţială şi claritate în expunere face d-l I. Botez analiza limbei şi a literaturii engleze. După metoda însăşi a poporului de care se ocupă selecţionează faptele, preferând ca şi Englezii viaţa în locul ştiinţei în orientările sale. Fără a face însă din această preferinţă un sistem la rândul său. In opera d-lui I. Botez aceste două forme de adaptare la viaţă sunt mai mult două atitudini care nu se exclud, două tendinţe care alternează. In înţelegerea acestui popor de către cel ce scrie despre el ca şi în adaptarea, în comportarea acestui popor, ori de câte ori faptele o cer empirismul se topeşte în raţionalism şi vice versa.

Foarte interesante şi amănunţit documentate sunt consideraţiile asupra limbii în legătură cu psichologia şi istoria poporului englez. Consideraţiile asupra literaturii engleze în legătură cu literatura continentală sunt pagini de o putere de concepţie, o bogăţie de idei şi sugestii, de o putere de sinteză şi o ascuţime de analiză, care fac din ele un izvor de reflecţii, o vioaie şi scânteetoare deschidere de perspective, provocând un interes şi o aţâţare a dorinţii de a cunoaşte şi afla de aceiaş natură cu acea pe care o dă contactul direct al inteligenţii cu operele de care vorbeşte.

Studiul asupra lui Shakespeare, graţie înţelegerii sufletului şi caracterului poporului englez, este, după atâtea analize asupra acestei gigantice figuri, plin de observaţii originale şi fină înţelegere a nuanţelor pe care ori cât ar fi fost de comentat şi studiat Shakespeare, cel ce l'a citit şi l'a meditat cu sufletul impregnat de atmosfera istoriei şi a vieţii unui popor ca cel englez, d-l I. Botez a ştiut să le descopere. De pildă, ca să nu citez de cât ceva în spaţiul restrâns al acestui articol, analiza lui King Lear, din care se degajează atât de limpede marea semnificaţie a întregei opere a lui Shakespeare, acele înţelesuri mari care pătrund întreaga atmosferă, infiltrându-se în toate acţiunile omeneşti, învăluind şi contopind totul într'o unitate mistică. Sau admirabilele pagini asupra humorului tragic al lui Shakespeare, şi humorul satiric al lui Bernard Shaw, în care sunt atâtea nuanţe, atâtea perspective neaşteptate asupra caracterului şi sufletului poporului englez, atâtea caracteristici ale dublei sale adaptări la viaţă, în jocul continuu dintre empirism şi raţionalism, sub aspectele lui cele mai originale şi mai interesante.

Cartea aceasta gândită cu virilitate, expusă cu claritate şi căldură sub tratarea ei strânsă şi concisă, este una din cele mai bine venite în clipa de faţă. Ea aduce o gândire sigură şi orientări precise, într'o formă foarte plăcută şi aceasta într'o epocă în care totul e haos şi confuziune în gândirea şi literatura noastră.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Vasile Pop

S'a stins, la spitalul Colțea, după o viață grea și fără noroc scriitorul Vasile Pop.

Cine nu cunoaște decât operele din ultima perioadă a activității sale, acele romane de foileton cu titluri senzaționale, făcute pentru reclamă, nu cunoaște pe adevăratul scriitor ce a fost acest om nenorocit.

Primele sale încercări în care fantazia se amesteca cu burlescul, publicate în *„Lumea nouă literară și artistică"*, au făcut pe Caragiale să creadă că literatura noastră va avea în Vasile Pop un fel de Mark Twain.

Dar și viața și literatura i-au impus sforțări, nemăsurate cu puterile lui. Fantazia și comicul ce făceau valoarea primelor sale încercări au fost violent lovite. Autorul cu mărginitul său dar epic a fost silit să scrie acea literatură, care pentru a da ceva cere puteri și daruri excepționale. Și astfel Vasile Pop a fost perdut pentru literatura noastră.

Copilul necăjit ce a fost scriitorul a pus în sufletul omului matur o sfiiciune, o neîncredere în el, o susceptibilitate exagerată. Aceasta l-a făcut să fie slab înnarmat în lupta pentru existență și să-și ascundă sufletul sub masca unui humor adesea burlesc în relațiile lui cu oamenii și ar fi dat poate caracterul literaturii lui dacă i-ar fi fost îngăduit să se realizeze după firea lui.

Au rămas totuși câteva lucruri bune care adunate într'un volum i-ar îngădui să-și asigure un loc printre scriitorii adevărați. — *I.*

Remarque revizuește textul „Intoarcerii de pe front"

Tirajul romanului lui Remarque **„Nimic nou pe frontul de Vest"** a ajuns la patru milioane și jumătate de exemplare, răspândite în toate colțurile lumii. Această cifră a bătut toate recordurile de editură.

Acum așteaptă 21 de editori ca Remarque să revizuiască textul romanului **„Intoarcerea de pe front"**. Câțiva editori au insistat ca autorul să schimbe sfârșitul romanului.

Directorul marei edituri americane „Little, Brown et comp.", d. Herbert Jankins, care se află în momentul de față la Londra, a făcut următoarele declarații în această privință:

— Așteptăm cu răbdare, deși conform contractului cartea trebuia să apară în Februarie. Publicarea romanului „Intoarcerea de pe front" în ziare l'a convins pe Remarque să revizuiască câteva capitole, în deosebi sfârșitul. Noi editorii dorim ca sfârșitul să fie mai „optimist"... Dar nu știm, deocamdată, cum va proceda autorul.

Programul Academiei de arte din Prusia

Heinrich Mann, care a fost ales de curând președinte al secțiunei literare a Academiei de Arte din Prusia, a făcut în „Vossische Zeitung" o expunere a programului de activitate a secțiunii.

„Vom apăra libertatea de gândire, — scrie romancierul german, — fiindcă acest lucru a devenit și devine din ce în ce mai necesar. Dorim, deasemenea, să influențăm asupra formării intelectuale a generațiilor nouă, colaborând la compunerea manualelor școlare. Cerem să fim ascultați în toate chestiunile juridice privitoare la literatură și teatru și să fim considerați ca experți oficiali în toate procesele în care se desbat chestiuni de resortul nostru.

Acesta-i deocamdată programul nostru. — **D.**

Revue Internationale du Travail

Numărul de pe Februarie al revistei Biuroului International al Muncii are două contribuții deosebite: una relativă la pensiile de bătrânețe în Statele-Unite; a doua relativă la săptămâna de lucru neîntrerupt în Rusia Sovietică.

In ce privește asigurarea pentru bătrânețe, Statele-Unite ale Americei marchează preferința pentru individualism și neintervenționismul statului, precum și opoziția față de asigurarea obligatorie.

Cu mult mai interesantă este chestiunea săptămânii de lucru neîntrerupt. Ea a fost ridicată de Larin, un autor comunist cu predilecție pentru planuri originale. In Iunie 1929 el a reușit să-și facă un partizan entuziast din Stalin la „marea idee socialistă" a săptămânii de lucru neîntrerupt.

Incă din 1927 guvernul sovietic a anunțat introducerea zilei de lucru de șapte ore în industrie, și Grinko, în al său plan cincinal, susține că inovația a reușit într'un mare număr de întreprinderi industriale, evident etatizate.

Săptămâna de lucru neîntrerupt intră în preocupările constante ale Sovieticilor de a intensifica producția. Și, negreșit, intensificarea se poate face prin excluderea celei de a șaptea zi din săptămână, admisă ca zi de repaus în toată lumea. Introducerea săptămânii, zisă neîntreruptă, are de obiect tocmai suprimarea zilelor de repaus general, astfel ca să permită lucrul în toate zilele săptămânii și, consecința, să mărească randamentul producției.

Inovația aceasta se integrează planului sovietic de a face să funcționeze întreprinderile până la limita maximă de care se poate dispune.

Din combinarea acestor două reforme: ziua de lucru de șapte ore (cu schimb de trei echipe) și săptămâna de lucru neîntrerupt se va evita întreruperea lucrului nu numai Duminica, dar și în cursul fiecărei nopți.

Sistemul acestei combinații este încă în discuție și până acum e în tatonările primelor realizări. Fapt este că introducerea săptămânii de lucru neîntrerupt, prin funcționarea și efectele ei, contribue la scopul urmărit de sovietici, anume accelerarea industrializării, în special industria grea, cum și atingerea producției maxime a tuturor acestor întreprinderi.

Note asupra sportului

Epoca modernă își are stabilite de acum înainte temele sale de viață totală. Acestea au fost date de sport așa cum se face el astăzi.

Sportul e capabil să dea omului echilibru fizic care va fi punctul de plecare al unui echilibru intelectual și spiritual în cercetările sale de organizare. Orice animal devine conștient de rasa și scopul vieții sale prin joc; se deșteaptă prin el însuși.

Sportul desinteresat este jocul indispensabil al umanității noui, care tinde să se cunoască cât mai repede spre a se realiza.

Sportul trebue privit nu numai ca un instrument de cultură fizică destinat să formeze tipuri diferite de atleți, ci ca o disciplină sigură prin care omul își stabilește un echilibru modern și pe bazele căruia își va orienta viața sa spirituală.

Personalitatea se exprimă în întregime în toate manifestările fie ele intelectuale, morale sau fizice. Un ochiu exercitat poate să descopere, în cele mai neînsemnate gesturi, temperamentul și tendințele unui individ.

Sportul trebue deci să fie un mijloc superior prin care educatorul fizic să descopere o personalitate și să facă pe individ să fie conștient de aceasta.

Pe de altă parte emoția sportivă gravează adânc în noi influența gesturilor, a realizărilor noastre.

Educația, prin mulțimea prejudecăților și metodelor sale intelectuale pe care le dă, denaturează adesea indicațiile naturale. Minciuna educației se împotrivește adevărului organic și turbură deci desvoltarea morală.

Sportul, adevăr fizic ale cărui legi sunt ușor de controlat, obligând pe om să se vadă așa cum este, îi permite să nu-și cultive în zadar calitățile pe care nu le are în detrimentul celor pe care le posedă.

Ca și doctorul, educatorul fizic trebue să urmeze indicațiile naturale și să le respecte, căci natura se îndreaptă către un scop pe care omul nu l-a descoperit încă, chiar când ar vrea să-l explice prin speranțele și grijile sale.

Desvoltând o personalitate, făcând-o conștientă de ea însăși, — el are datoria nu de a crea un tip uniform de atlet mediocru, ci de a găsi — pentru fiecare personalitate în parte, — tema educației care i s'ar potrivi pentru o desvoltare deplină.

Educația fizică trebue deci să procedeze printr'o metodă fizic-fiziologică.

Idealism și Realism

Cunoscutul pacifist german, prof. Fr. W. Foerster publică în revista sa *„Die Zeit"* un articol despre *„Idealism și Realism"* în care spune:

„Așa numitul idealism, adică năzuința de a porni dela idei în felul nostru de a gândi și activa, în loc de a ne conduce de necesități și interese, continuă să ocupe la noi, un loc de onoare. Aceasta orientare numai după idei, deși indică oareșicare spiritualitate, conține nu mai puține primejdii pentru cugetarea și activarea justă decât influența lumii mediocre.

* * *

Cele mai mari vărsări de sânge în istoria omenirii au fost organizate de idealiști abstracți și fanatici. In cele mai multe cazuri, idealismul este înșelare de sine, inconștientă minciună și dezertare dela realitate. Idealistul este adesea un escroc spiritual al cărui părinte este un escroc de bursă și ai cărui fii se vor ocupa cu escrocherii de mariaj.

Există și șarlatani pacifiști care își croiesc realitatea după ideile lor, care nu se luptă cu plăcerea înrădăcinată a oamenilor în fața oricărei hărțueli, nici măcar cu neliniștea proprie ascunsă în tainițele sufletului lor, și care încep să creadă în existența reală a lupilor numai după ce treizeci de lupi au atacat sania în care se găsesc și le sfâșie copilul chiar în ochii lor.

Toți conducătorii mari și adevărați ai omenirii au fost în primul rând realiști, pătrunzători profunzi ai realității". — *D.*

Curierul Literar

„La cité heureuse" de Franc-Nohain. După ce acest autor a încercat să ne învețe, individual, cum trebue să trăim (*„L'art de vivre"* — volum care a avut succes), întreprinde acum un lucru și mai dificil: să ne arate cum trebue să fie societatea pentru a fi fericită. Inzestrat cu o doză bună de ironie și scepticism, autorul ne recomandă, în concluzie, să fim cuminți și resemnați.

* * *

„Emil Zola raconté par sa fille" de M-me Denise Le Blond-Zola.

Cetim în *„L'Oeuvre"*:

„Biografia pe care d-na Denise Le Blond-Zola, fiica marelui romancier, va publica-o sub acest titlu, va fi evenimentul literar al sesonului care se deschide.

Nu există, după cât știm noi, nimic analog asupra nici unui scriitor.

Nu e vorba numai de lucrarea unui autor preocupat de exactitate; această lucrare este înainte de toate mărturia unui spirit atent, preocupat de-a învia imaginea unei ființe scumpe și de-a arăta cum toate amintirile ei de copilărie sunt stăpânite de această imagină.

De fapt, o biografie care are farmecul memoriilor intime redactate cu mult tact".

* * *

„La Patrie humaine" de Victor Margueritte. Acest autor nu este la prima lui carte de adevăr și curaj. Adversarii nu l-au menajat. Dimpotrivă. Nici un scriitor modern din Franța n'a fost atât de hulit și încolțit. Soarta lui Margueritte amintește întru câtva pe aceia a lui Zola pe timpul „afacerii". Margueritte e un refractar care nu poate fi potolit. In noua sa lucrare, autorul, — după expresia fericită a unui critic francez, — ne apucă de gât pentru a ne arăta primejdiile unui nou războiu care ne amenință, dacă nu ne hotărâm să privim adevărul în față. Adevărul e imperioasa necesitate a unei înțelegeri între oameni, fiindcă „patria umană" stă deasupra patriei naționale. De acest adevăr nu putem scăpa.

Curățenia în decursul timpului

Trăim în epoca curățeniei. In adevăr astăzi cel mai modest apartament își are instalația de bae și totuși ne gândim adesea dacă suntem cu adevărat mai curați decât predecesorii noștri. Noi ne spălăm mult, e drept; dar dacă ne gândim la praful străzilor, al teatrelor, cinematografelor, — ne dăm seama că baia de seară și de dimineață nu e decât o necesitate. Iată dar că deși corpul nostru e curat și protejat de o lingerie des schimbată, n'am reușit să realizăm o curățenie deplină, căci hainele noastre continuă să fie murdare.

Imbrăcămintea epocei noastre n'ar rezista unei sterilizări prea amănunțite.

In antichitate tunicile erau des spălate, iar istoria ne arată chiar pe fiice de Faraon făcând adese ori această operație.

Perșii și Egiptenii aveau instalații luxoase de băi. De altfel ne este cunoscut amănuntul că necioplitul Omar a încălzit timp de trei luni baia lui Alexandru cu manuscrisele bibliotecii Ptolomeilor.

Hipocrat socotea baia ca necesară sănătății.

Creștinismul n'a interzis curățenia. Mai toate mănăstirile aveau o sală de bae, iar papa Adrian I recomandă clerului său de a face bae în fiecare Joi.

Cruciații reîntorși din Orient instalară băi în castelele lor și orice drumeț întârziat era bine primit și reconfortat cu o bae caldă.

Ludovic al 19-lea cel Sfânt dădu o circulară prin care recomanda băeșilor să nu permită băile comune. Observația a fost respectată până prin sec. 14 pentruca apoi să devină aceste băi comune mijlocul de întâlnire cel mai apreciat.

Gustul pentru bae s'a păstrat și s'a rafinat. Doamnele sec. 18-lea primeau vizitele în timpul băii, cu capul sprijinit de o pernă mică și învelite până sub bărbie de o învelitoare acoperită de dantelă. Este de altfel cunoscut obiceiul d-nei Tallien, care în timpul verii făcea băi în suc de fragi și de căpșuni.

Secolul 19 a avut deasemenea o originală celebră. Hortense Schneider, „marea ducesă" făcea bae în șampanie. Interesant e faptul că fiind o fire econoamă, după bae, dădea ordin să se reumple sticlele pentru a întrebuința aceiași șampanie la baia de seară. Un contemporan al Hortensei povestea cu mult spirit că, după bae, adeseori se reumplea o sticlă în plus.

Femeia de azi

Jurnalul „Akcham" (Seara) face o anchetă asupra căsătoriei în lumea intelectuală turcă. Reproduce câteva declarații ale d-nei Safié Husseyn Hanoum, consilieră municipală, înaltă demnitară a „Cornului roșu".

Ne surprinde faptul că femeia turcă liberată consideră grijile menajului ca o servitudine intolerabilă. De ce oare numărul căsătoriilor este în descreștere?

Clasa mijlocie simte mai cu seamă această micșorare a numărului căsătoriilor. Din acest punct de vedere se poate face o împărțire a familiilor de clasă mijlocie. De o parte sunt femeile cu oarecare cultură, care se tem de căsătorie prin faptul că un soț din categoria lor socială, le-ar cere să se ocupe de aproape de grijile mici ale menajului, să-și crească copiii. Asta ar constitui o servitute puțin conformă cu cultura lor. Instalațiile moderne de care se bucură astăzi America și Europa n'au pătruns aici, așa că menajul în familia turcă e încă de temut.

O altă categorie e aceia a fetelor din clasa mijlocie, care nu și-au putut asimila îndeajuns cultura.

Ele cred că viața se reduce la dans, cinematograf și alte genuri de distracție ușoară. Acestea consideră cu indiferență și dispreț căsătoria. Bărbații le evită. Frivolitatea lor îi înspăimântă. Bărbatul nu vede în aceste fete decât pe femeia care le va desechilibra budgetul și'n mare parte au dreptate.

O adevărată plagă socială simțită mai ales în mijlocul clasei de jos, o formează mariajul liber. Consecințele acestui obicei sunt de cele mai multe ori dezastruoase.

D-na Safié admite cadourile schimbate de logodnici, condamnă însă cu îndârjire obiceiul de a te împrumuta pentru a face un dar logodnicei tale.

Mărunte

— Romanul d-lui Sergiu Dan, *„Dragoste și moarte în provincie"* va apărea la 22 Martie în editura „Cugetarea".

— Agenția „Impresa" anunță pentru Miercuri 25 Martie, concertul noului pianist și compozitor rus *Prokofieff*.

Biletele la Ipcar.

— A apărut în editura „Cultura Românească" volumul „Ahileion-Nudist-Palace" de d. D. V. Barnoschi. — Prețul 80 lei.

*

Ultima carte a lui Georges d'Anquetil, *l'Homme et la marionette*, are forma unui evantai și e destinată să fie un bibelou de budoar, ceea ce ar ajunge ca să deștepte curiozitatea cititorului. Dar editorul a găsit altceva, cel puțin tot atât de original: în cuprinsul cărții, se deschide un concurs între toți cititorii, dotat cu premii în valoare de cincizeci de mii de franci. Iată ce li se cere concurenților: să găsească cel mai potrivit adjectiv pentru calificarea cărții, să ghicească numărul exemplarelor vândute în primele treizeci de zile de la publicare și să sugereze cel mai original mijloc de publicitate pentru lansarea ei. Vom rezuma pentru cititorii noștri răspunsurile cele mai reușite.

Din biblioteca dvs.
să nu lipsească
MAGAZINUL
No. 1, 2, 3 și 4, volume a 120 pagini, pe hârtie cromo, cu minunate clișee fotografice în 5 culori.
Exemplarul 40 lei

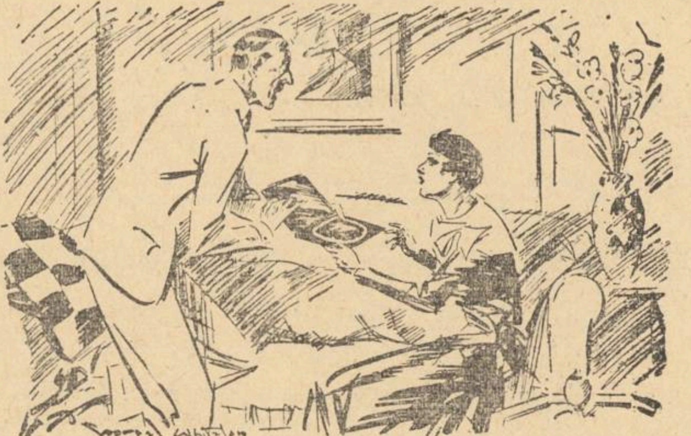
In vilegiatură

Orășanca. — Știi ce s'a întâmplat aseară? Când m'am dus să mă culc, trei purcei au eșit de subt pat și au rupt-o la fugă.

Țăranca. — Nu-i nimic. Sunt cam sperioși, dar au să se deprindă repede cu dumneata.

Cadoul

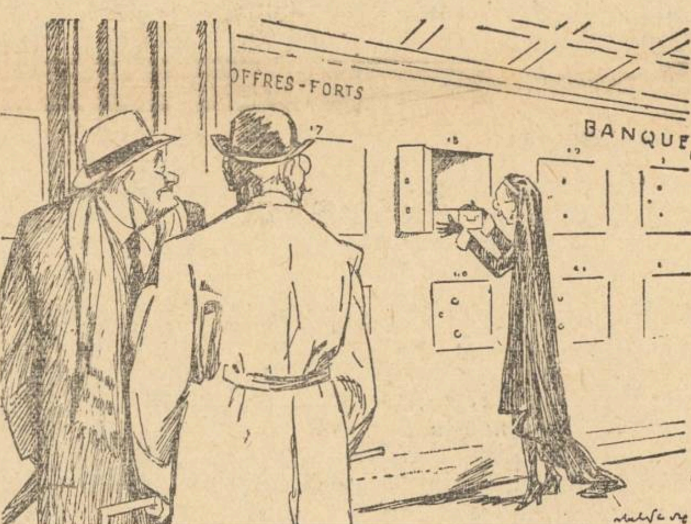

— Ți-am adus de patronul tău un colier de perle.

— Dar îți cerusem un auto.

— Exact. Insă nicăeri nu se fabrică imitații de automobile.

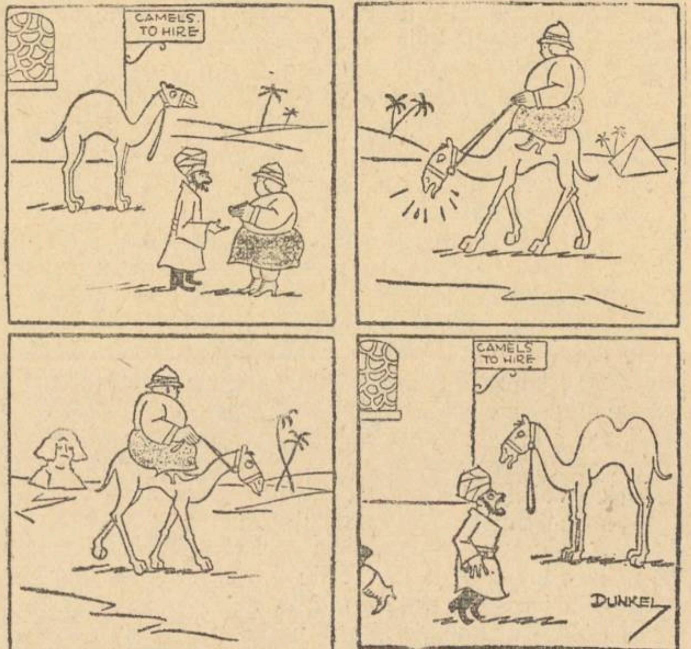
Pietate

— Ai spune că-i o văduvă care depune în columbarium cenușa soțului.

— Da' de unde? Ar fi avut atunci gestul ei atâta pietate?

Se închiriază cămile

...Sau cum se transformă cămila în dromader.

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREȚUL LEI 70

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II-a. - No 537

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 22 Martie 1931

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897; CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

„ASOCIAȚIU... SIBIU

Măria-Sa Puiul Pădurii [1)]

Era o floare de întuneric,
Un glas din alte lumi, din alte vremuri.
A vorbit: nimeni nu-l înțelege;
A lăsat semn, nimeni nu-l vede.

Dupa mai multe zile de căutări, Doamna Genoveva găsi însfârșit, într'un fund de vâlcea, izvorașul de slatină de care avea nevoie, și astfel putu să se folosească de alte daruri ale pădurii. Pânișoarele, râșcovii și hribii apărură pe vetriță în jurul focului și în șiraguri lungi la soare pentru proviziile de iarnă. Comoara aceasta sporea mai ales în jir și alune. Asistată de câne și de copil, Doamna aduna grămezi mari în marginile poienilor și le căra încet și cu grijă în peșteră. Când se întâmpla să aibă Gelo noroc mai mult la vânat, afuma o parte din carne ș'o punea la bătaia luminii, lângă hribi. Astfel îi poruncea Dumnezeu, prin înțelepciunea pe care o pusese în ființa ei. Intre armele cu care se pregătea să primească iarna, număra și blănițele: le potrivea cu grijă și le încheia cu șușăniți de pielcică. La același soare care-i cocea proviziile, înșira bucăți mari de saltele de mușchiu, pe care le desprindea din umbrișuri, de pe spinările stâncilor. Desimea aceia de verdeață măruntă, cu măiestrie înflorită și țesută, primi căldură în lungul zilelor de August. Doamna Genoveva așeză această zestre nouă a singurătății în cotlonul cel mai uscat din peșteră, cugetând că poate tot așa au făcut și cei dintâi oameni săraci, și astfel au început a învăța dela lucruri și dela nevoie meșteșugurile folositoare. Mai ales femeile, stând în brațe cu pruncii la gura peșterilor, cum sta ea, au deprins asta; iar bărbații s'au îndeletnicit cu războiul împotriva sălbătăciunilor, având tovarăși cânii. Tot astfel și acest prunc va crește și va învăța războiul vieții, dacă astfel va binevoi Cel ce ocârmuește totul.

In ceasurile de odihnă, Doamna Genoveva nu se putea împotrivi gândurilor care o duceau îndărăt și înainte, legănând-o ca pe valuri. Mai ales gândurile de viitor o purtau într'o mare neguroasă. Hotărîrea ei era tare și credința de asemenea. Viitorul sta subt ocrotirea cea bună. Cu toate acestea îl sonda cu neliniștea ei de mamă. Iși agonisea în jur tot ce trebuie vieții. Avea apă și foc, odihnă și hrană. Era ferită de boală? Nu pentru ea se întreba, ci pentru prunc. Fără îndoială, că va fi ferită, tot prin aceiași putere care o călăuzea. Nu cerea nevoia vieții ei aceasta, ci nevoia acelei flori de viață pe care o ținea pe genunchi și care trebuia să se deschidă în fața lui Dumnezeu.

Cugetul i se purta în depărtări și în întunericuri și isprăvea prin a se întoarce ca o pasere obosită, așezându-se pe fruntea lucie a copilului, între ochii albaștri. Acei ochi începeau s'o înțeleagă, căci începeau să-i zâmbească.

Intr'o după amiază stând astfel, auzi o chemare răsunătoare sus, pe deasupra vârfurilor de brad. Când ridică ochii, văzu doi corbi care se alungau cu repezi bătăi de aripi și lunecări line pe-o coastă. Unul chema și striga: cellalt fugea și cotea ferit. Cufundându-se deodată spre peșteră, acesta din urmă dădu cu ochii de femeie și de câne, care-l priveau de jos. Era un corb bătrân, cunoscând foarte bine și de mult locurile. Aici, la peștera aceasta, stăpâneau din vechi zile pustia și singurătatea. Trăiau într'un timp, în adăpostul ei, niște pribegi bărboși, vânători și ucigători de oameni; pe urmă pieriseră într'o râpă la marginea codrului, hăituiți și bătuți cu sulițele de alți oameni veniți din cetate asupra lor; de-atunci era mult, și aici nu se mai arătase nimeni. Cine sunt aceste ființe nouă care-l privesc, și ce caută în împărăția corbilor?

Cugetând astfel, corbul cel bătrân se simți ajuns din urmă de cel tânăr. Se răsuci din sbor și se înălță. In nedumerirea lui, dând glas, scăpă din clonț un măr roșu pe care-l aducea dela castel și pentru care îl urmărea corbul celălalt. Se repezi să-l prindă și-l izbi de sus în jos cu pliscu-i negru; dar nu-l putu apuca. Sucindu-se iarăși pe-o coastă, săgetă spre potrivnic. Ne mai având nimic a apăra, acum putea dovedi celuilalt că clonțul și ghiarele vechi au o putere mai mare și sunt rânduite să bată pe cele mai nouă. Lovi pe tânăr, care se duse țipând de spaimă și mirare. Revenind în cerc lin deasupra poenii, corbul bătrân își sticli ochii asupra oaspeților străini și-i întrebă: hra! hra! — ce caută acolo.

Femeia îl privi o clipă, dar nu-i răspunse. Punându-și deoparte copilul, se sculă din locul ei și căută fructul străpuns de plisc. Era un merișor de coloarea sângelui și Doamna Genoveva înțelese că trebuie să fie din pomul de lângă terasa ei. Il privi cu ochii aburiți de lacrimi și se așeză iar la pământ, gânditoare.

Corbul ocoli din nou poiana, întrebându-se iar. In aceiași după-amiază, când și-a dat drumul din înălțime ca să fure acel rod prețios și ciudat dintr'un pom necunoscut în codrii lui, a văzut stând subt fructele sângerate o femeie tânără și un bătrân, care sfătuiau în șoaptă, privind furișat în jurul lor. Primiseră de undeva vreo veste? Căci mai ales când primesc vești, oamenii se întristează. Femeia cea tânără plângea și-și abătea într'una lacrimile, cu degetele, spre tâmple.

— Hra! hra! dă-mi dreptul meu! strigă iar corbul, revenind.

Atunci se sculă de lângă foc cânele cel mare cu ragilă la gât și, dând glas și el de două ori, îi porunci să se ducă.

Doamna Genoveva începu a râde de această sfadă. Dar corbul înțelese și se duse. Era bătrân și cuminte. Era și viclean și-și propunea să vie să-și caute odorul, când peștera va rămâne iar pustie. Până ce ajunse la cuiburi, în satul familiei lui, întâmplarea se amestecă în capul lui bătrân cu niște ospățuri mari, pe câmpuri de luptă, în vremea unui împărat vechiu. Oamenii îngenunchiau subt sabia lui și-i ziceau Carol. Și-l saluta și corbul din înălțime, mulțămindu-i: Caar! caar!

Doamna Genoveva privi iar mărul și-și aduse aminte de toate suferințile. Apoi se liniști și-l mâncă pe gânduri, alegând sâmburii și aruncându-i. Trezindu-se din gânduri, căută mărul și nu-l mai găsi.

— Dacă ți-ar plăcea fructele, așí fi crezut că l-ai mâncat tu, zise ea lui Gelo, zâmbind.

— Nu-mi prea plac, răspunse cânele, mai mult pentru sine. Ia! tresări el, mârâind scurt.

— Ce este? șopti stăpâna. Stai liniștit, Gelo. Vină lângă mine.

Cânele se întinse ca un șarpe și se târî pe pântece, punându-și fruntea sub palma Doamnei Genoveva. Era tulburat; tremura pe el blana și-i vibra carnea subt piele. Dar sta supus. Se deprinsese să înțeleagă și s'asculte poruncile stăpânei.

In lumina de aur a asfințitului, Genoveva își săltase ușor capul și privea una din minunile pe care le mai observase și altădată în poiana ei. Gelo n'avea nevoie să privească. Lui îi venea înțelegerea prin nări din adierea împrejmuitoare; din amestecul de miros de pământ, mirezme calde de flori și răcoare a apei, el putea deosebi curat emanația unor animale care se opriseră de cealaltă parte, la malul pârăului. Erau trei: un căprior și două căprioare. Bărbatul sta cu cornițele înălțate și cu botișorul negru în vânt, iar scațele se adăpau. O clipă, tustrele animalele își plecară capetele și le ridicară, lăsând să le curgă scântei de aur de pe boturi, în soarele pieziș. Stătură un timp ascultând iar, cu ochii plini de sfială înlăcrămată. Băură iar aur din pârău. După aceia, lin și grațios, săriră dincoace. Apucară iute un smoc de iarbă; se opriră lângă un molid bătrân, presate de o nevoie firească și lăsând la rădăcina copacului amintiri trecătoare; apoi se lăsară la vale, săltându-și dosurile pătate cu alb.

Cânele răsuflă prelung. Dihăniile acelea asupra cărora el avea drept de prigonire, erau ocrotite de stăpână, și el se supunea, nu însă fără suferință.

Năcazul încă nu i se isprăvise. Dar dădu semn mârâind și Doamna Genoveva îl potoli iar. Venea în fiecare amurg și o cerboaică singură, de pe plaiu, și se adăpa mai jos de dùruitoare. Era mai puțin fricoasă decât căprioarele. In câteva rânduri încercase chiar să vie la peșteră, dar simțise îndată că au sosit acolo oaspeți străini și se suise pripit în sihla ei.

Se adăpă și ea în pârău, privi poiana, o amirosi lungind gâtul și mugi încet. Sări cu grijă de pe piatră pe piatră. Genoveva o observă iar. Era greoaie și plină. Voi să treacă spre peșteră și se opri.

— Vrea să-și facă aici, la noi, puiul și nu poate... șopti cânelui Doamna.

Gelo mârâi. Cerboaica se întoarse prin locul pe unde trecuse și se mistui în desime.

Se făcu iar pace; dar la pârău se apropiau la ceasul acela și alte animale pe care Doamna Genoveva nu le vedea. Le bănuia după atitudinea cânelui. In răstimpul acela al slăbirii luminii, pârăul părea că tace și se mișca împrejurimea de un freamăt nesimțit și misterios.

Zăvodul se supunea și înțelegea din toate că amurgul aducea un ceas de armistițiu pentru toate vietățile pădurii. Pe lângă jivinele care trecuseră, se duceau la apă bursucii, veverițele și jderii. Aveau și iepurii un vad al lor. In alte părți, la tăuri joase, mistreții se îndemnau să strice limpezimea apei, grohăind, covițând și bătându-se cu sfârlele și colții. Lupii și vulpile nu țineau desigur pactul și puteau să-l calce când voiau; dar, la ceasul acela, abia își părăseau vizuinile și uitau războiul, privind cu ochi mari cum se cufundă la asfințit Dumnezeul luminii. Gelo mai pricepea că locul lui de vânătoare trebuie să fie cât mai depărtat — ca să nu-și pustiască împrejmuirea și s'o aibă populată la vremuri grele. Toate aceste raționamente le avea prezente și definitive dintr'odată, în ființa lui.

Când putu înălța fruntea spre cerul încă fulgerat de lumini, văzu și pe stăpâna sa privind în sus. Treceau prin văzduh, pe deasupra poienii, șiraguri după șiraguri de dumbrăvenci, cu fâlfâiri scurte, scânteindu-și în raze penele de azur ale aripilor. Se duceau în aceiași direcție, stoluri după stoluri. După ce trecură dumbrăvencile, cerul se umbri în coloarea violetelor și apărură hulubii sălbatici, răpeziți în sbor aprig, vâjâind pe deasupra brădetului.

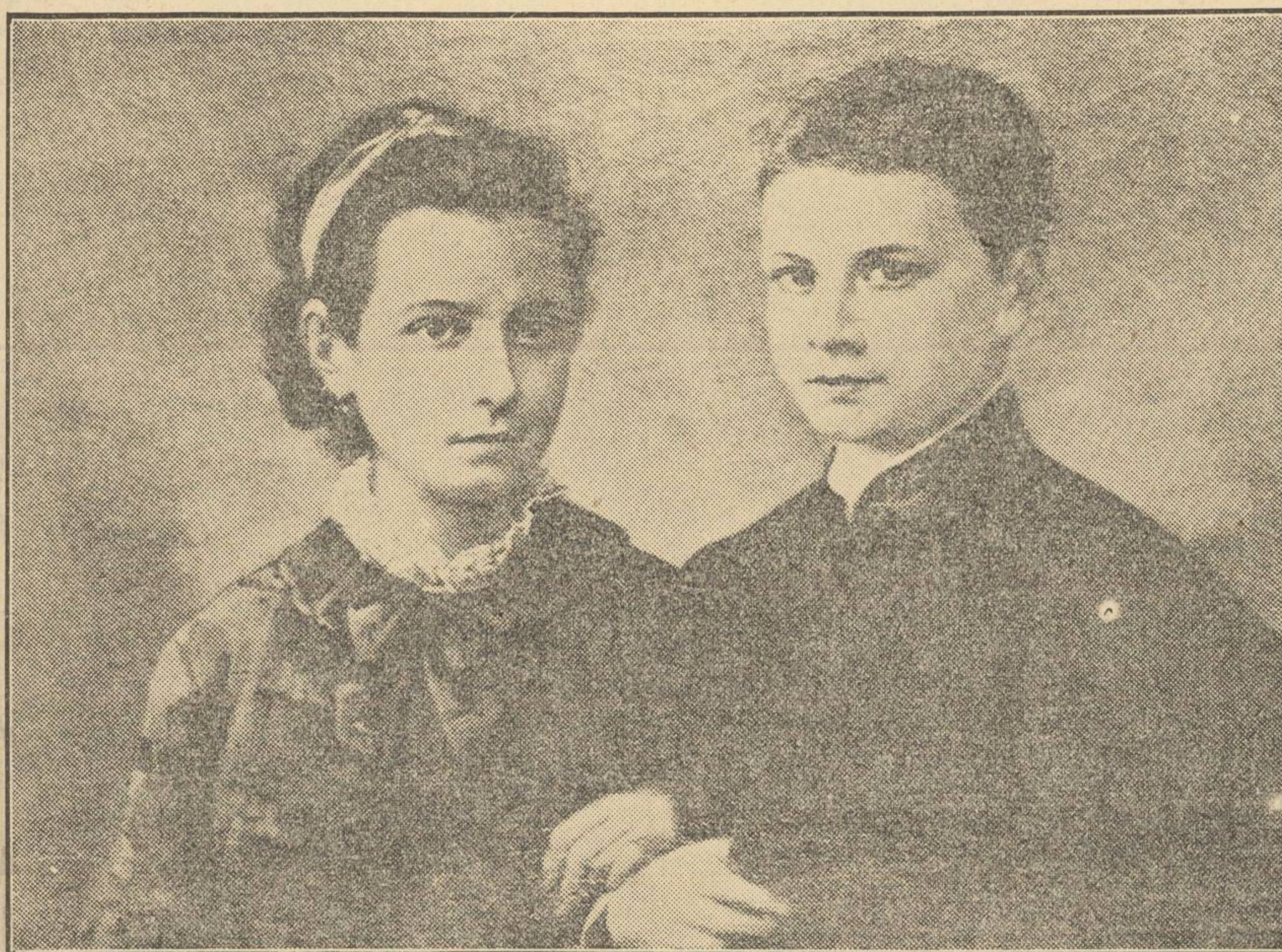
Atunci Doamna Genoveva avu fără voie o înfiorare și simți, ca toate vietățile locului aceluia, că se apropie marile schimbări ale anotimpului.

Ațâță și spori iar focul cu găteje din vraful cel mare dela intrarea peșterii, și se așeză în genunchi, cu fruntea plecată spre Benoni, la rugăciunea de sară.

MIHAIL SADOVEANU

1) Fragment din romanul „Măria Sa Puiul Pădurii", ca. va apărea la sfârșitul lunii în editura Ciornei.

G. Tătărescu — *Copiii pictorului*

Tablete

Mărțișorul

In călindarul darurilor anuale, mărțișorul nu seamănă cu nimic altceva și el nu trebuie să lipsească, toată luna începutului de primăvară, de la niciun grumaz de fetiță, de domnișoară, de femeie, de cucoană. E adevărat că acest bob rotund, care joacă în scoica decoltajului, stă frumos pe locul lui, ca o pată neagră pe botul unei pisici bălțate. Mărțișoarele vin cam după ghiocei și dacă n'ar fi prezintate pe bețele lungi (ale gureșilor vânzători, de pe trotoarele Lipscanilor) pe care firele mărțișoarelor sunt încolăcite, ca niște șerpi pestriți, în miniatură chineză, s'ar putea crede că boabele lui au fost culese peste noapte, ca niște melci închiși, din iarba de subt zăpadă, de la Băneasa.

Intr'o Duminică, de la logodnici, de la soți, de la părinți, toată partea femeiască a primit cel puțin la încheietura mânei ciucurele scămos al unui mărțișor. Gravi, posaci sau veseli, bărbații au alergat o săptămână întreagă după neînsemnatul amănunt și, lăsându-și treburile baltă, au căutat în vitrine, prin sertare și pe bețele țiganilor, bucățile de metal originale. Obligația ca, atunci când faci un dar să dovedești și gust, primează câteva zile toate problemele politice, economice, financiare, internaționale și când băiatului sau moșului i-a furat inima o fată, suprema datorie devine bijuteria: un inel, o brățară, doi cercei, spânzurați de un fir de mătase, merită un serios devotament.

Giuvaergiii, neguțători de lacrimi în aur și de inimi cu mărgăritare, ca și poeții, fauri numai de cuvinte, trec prin cea mai tristă criză literară, când nestimatele lor nu se mai caută ca anțărț. Zintîiul de Martie a fost bine venit și probabil că bijutierii și-au schimbat prețurile cum și-au schimbat și barzii hermetici școala literară, ca să găsească amatori mai ieftini și mai mulți. Indrăgostiții săraci nu s'au lăsat bătuți de concurenții lor cu dare de mână, și vânzând, care un pardesiu, care un dicționar, le-au transformat într'unul din acele brelocuri, strămutate prin mii de tertipuri și de munci variate, din minele de diamant, până dinaintea luminii ochilor unei fete cu scârlionțul pe sprinceană... Căci omul e totdeauna întreg și solidar cu sineș: în timpurile și de mizerie și de sânge, tragedia în care joacă nu-l poate face să uite sărutarea... Și, la urma urmelor, omul e viteaz și înțelept și nu se poate lăsa biruit până în suflet și până în măduvă.

Soarele a participat, cum îi stă bine, cu darurile lui de mâzgă de aur la sărbătoarea mărțișorului. Amestecat de aproape cu mișcarea Capitalei, el a făcut să scânteieze în toate genele, albastre, negre, cafenii și verzi mărțișorul, și a pus, pe tot ce deobicei nu strălucește, scântei de galantar și beteală. Cu vopseaua lui miraculoasă, el a spoit casele de sus până jos și drumul, pietrele și asfaltul, pentru ca toată lumea să calce pe ștofa lui scumpă, de catifea și borangic. Mâhniții cetățeni ai Bucureștilor au pus în ziua ceea, drept pălării, aureole...

Bucuria și optimismul se iscă în oameni ca la flori; posomorîți când zeul se ascunde și lipsește; și zburdalnici, vioi și... fericiți când zeul iese din cerurile neguroase, pe drumul văzduhului albastru. Dela sorcovă până la mărțișor, ziua a crescut cu două ore și a intrat în lume soarele de primăvară...

Mărțișor este și numele aducătorului de mărțișoare și fără nicio îndoială el e nepotul lui Moș Crăciun, care ține să nu-și uite copiii nici atunci când călindarul se îmblânzește. După câte ne-au spus ai noștri, el s'ar înfățișa ca un băiat de vre-o 12 ani, nărăvit la obicinuința persoanelor, care ne vizitează, din cer și din basme, aproape în pielea goală și purtând numai atâta ștofă pe ele, de câtă e nevoie ca să nu le fie rușine. Cu o piele de capră aruncată pe un umăr, dedesubtul unui arc, de care purta prin Alpii lacurilor Tell uriașul, și fătul lui din timbrele poștale verzi ale Elveției, fotografiat în creștetul frunții cu un măr crețesc, Mărțișor își face loc pe bulevard, pe dinaintea cinematografelor electrice, încărcat cu daruri de sticlă. In inima transparentă a gătelei își desface foile albe o floare de mușețel cu cocarda portocalie, stă un elefant, se scarpină un pui de porc, purtător de cel mai mare noroc, s'a lipit un fluture sau își numără despicăturile trifoiul...

Zorit și el, ca și bunicul lui din Decembrie, Mărțișor se scapă de firele lui de mătase la ușă. Toate mărțișoarele noastre noi le-am găsit spânzurate de clanța de afară și cu toate că l-am pândit câteva ceasuri, ca să-l prindem și să-l băgăm în casă, să se joace cu copiii, al Naibii și-a făcut pasul moale, ca de furnică, amorțind și sunetul mărțișoarelor ciocnite, și ne-a scăpat. La anul, punem negreșit mâna pe el, și dacă nu la anul, altădată, odată și odată, cine știe când, atunci când fetiței îi va lega cu mânile lui la gât Mărțișor, un mărțișor...

Din 12 mărțișoare care au trebuit împărțite, toată lumea s'a ferit de harapul cu limba roșie scoasă. Noi am crezut că el a fost adus ca pedeapsă, pentru vreunul din copii, care nu fusese cuminte de tot, dar fiecare din ei s'a lepădat de harap, dovedindu-se cu probe netăgăduite că niciunul nu făcuse nimic deosebit de grav, ca să merite ofensa de a purta la gât un negru cârn cu limba afară. Și a fost silit să și-l atribuie cel mai urît dintre noi și l-a luat domnul Tătuțu...

O legendă orală a mărțișoarelor:

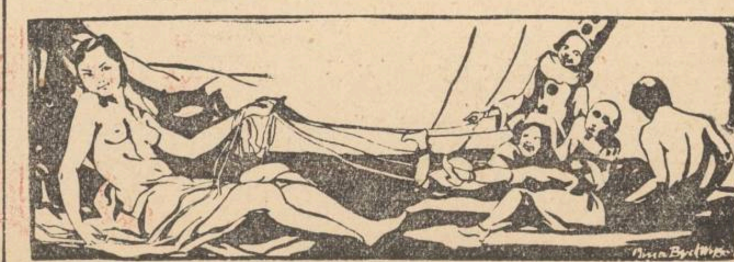
La început — toate lucrurile au început (când o fi fost acel început) — mărțișorul nu era... mărțișor. Este sigur însă că pe vremea acestui început nu erau nici pudre nici cosmeticuri: abia de-ar fi fost, poate, oarecare imperfect suliman. Fetele și femeile cochete, care au fost întotdeauna cochete, și la început și mai înainte de început și după aceea, au băgat de seamă că vântul de primăvară le scoate pete în obraji... Poate că era altceva: ele credeau că vântul e de vină. Au întrebat vrăjitoarele, fermecătoarele, care știu tot. Ele au recomandat femeilor să alunge vântul, înconjurându-și gâtul cu un fir de mătase, care fiind și roșu, le-a venit și bine și le-a ferit și de deochi. Când venea vântul, nu se știa cu exactitate; el se ridica însă totdeauna în luna lui Martie și pentru că vântul n'avea zi fixă, purtătoarele care se fereau de influența lui, prevăzătoare, își instalau firul de mătase pe satinul cald al grumazului din prima zi a lunii...

Dar mărțișorul complect, firul de mătase și bijuteria lui, s'ar datori, unui bătrân giuvaergiu dibaci care ținea prăvălie de bijuterii în București, acum o sută de ani. Ca să-și vândă ciucurii de mătase mai repede și mai mult, el avu ideea să atârne de firul împletit o firimitură de podoabă și cumpărătoarele au dat fuga la el...

Dacă nu-i adevărată, legenda, trebuie să fim, noi vinovați de minciună; însă minciuna ne aparține numai 5 la sută. Restul de 95 la sută cade în sarcina bunicii, care s'a jurat că e adevărat. Ea și-a purtat mărțișorul acum 85 de ani...

T. ARGHEZI

Duminică 8 Martie 1931.

Credinţa în suflet

— Ce s'a crezut şi ce se crede —

Părerile anticilor

Elenul vedea sufletul în forma unui abur sau fum, care se despărţea de trup în timpul somnului sau îndată după moarte, când pluteşte într'o conştiinţă de sine crepusculară, fără dorinţi, ciripeşte subţire şi plângător asemenea pasărilor sau liliacului. Şi atunci, ca să trăiască, *sufletul trebue să bea sânge.*

Grecii au ridicat cu luare aminte omoplaţii lui Pelops, căci ei credeau că acela care ţine în mână oasele unui mort, ţine şi sufletul. Deci sufletul ar fi în oase. După moartea lui Tezeu, scheletul a fost adus la Atena, ca atenienii să se bucure şi de-aci înainte de isprăvile lui.

Dar materialiştii greci afirmau: „Sufletul e o substanţă alcătuită din atomii cei mai uşori, atomii focului, care se află risipiţi în tot trupul".

„Sufletul e pricipiul mişcării", zice *Thales* primul filosof naturalist care a trăit pe la 600 înainte de Crist. „Sufletul e văzduh", zice *Anaximenes,* filosoful grec depe la 550 înainte de Crist, şi care conducea şcoala din Milet. „Sufletul e armonia trupului", învaţă *Protagoras* care a crezut în metempsihoză, în vagabondajul sufletelor (582—493 înainte de Cr.) „Ca sunetul coardelor într'o vioară, tot astfel sufletul stă închis în trupul omului. Nu e tot una cu trupul, dar fără trup sufletul nu poate fi închipuit". Contemporanul lui, *Heraclit,* credea dimpotrivă că sufletul e o parte din focul originar. „Sufletul e alcătuit din atomi", zicea *Democrit* (460—371 a. C.), întemeetorul filozofiei atomilor. El vede sufletul în formă de mici atomi rotunzi şi mişcători, circulând printre atomii corpului, adunându-se într'o circomferinţă mai mare şi părăsind trupul la moartea omului.

Platon (384-322 a. C.) e primul care vesteşte — înaintea creştinismului — în „dialoguri", nemurirea sufletului. Nu credea însă într'un singur suflet ci *în trei* — unul ordinar în stomac, altul mai gingaş în piept şi unul raţional în cap. Femeile însă au, după el, numai două suflete, lipsindu-le cu desăvârşire sufletul raţional.

Aristotel, elevul lui Platon, a combătut nemurirea sufletului. „In ce mă priveşte, zicea el, recunosc cinci suflete, la om ca şi la vită. Intâiul, sufletul alimentării, al doilea, al simţirii, al treilea al mişcării, al patrulea al dăinuirii, al cincilea al cunoaşterii. Sufletul piere odată cu trupul".

Plinius, autorul sarcastic care a pierit odată cu oraşul Pompei (79 d. C.) şi a lăsat o Istorie Naturală în 37 tomuri, spune: „Când o femee e în durerile facerii, aruncă o săgeată de-asupra casei, ca să alungi duhul rău care e *sufletul unui mort.* El vine şi fuge prin acoperiş". Deci: sufletul e un demon.

Egiptenii denumesc sufletul *Ka,* care supravieţueşte trupului şi se poate încorpora într'un crocodil, şarpe, floare de lotus sau pasăre. Deci: sufletul e o plantă sau un animal.

Părerile Asiei

După propria-i învăţătură Buddha credea că a trecut prin 500 de forme înainte de a fi devenit Buddha. A fost rege, sclav, maimuţă, corb, broască, platan, etc.

Brahmanii credeau că Atman, sufletul universal, forţa iniţială a lumii, se află în mic înlăuntrul omului.

Anumite triburi ale Indiei cred că faci o crimă atunci când schimbi cu vopseli mutra omului adormit sau îl turburi din somn, căci sufletul lui nu-şi mai recunoaşte lăcaşul, nu-l mai regăseşte şi omul moare.

Părerile Africei

Sufletul strămoşilor dă putere. In Africa de Sud, căpeteniile Negrilor Bacongo, înainte de a-şi lua slujba în primire se retrag câteva săptămâni în odaia cu moaştele strămoşilor, spre a dobândi putere. Mamele ai căror copii au murit poartă cu ele mici statuete de lemn, care servesc drept adăpost sufletului copiilor lor.

Părerile Oceaniei

Sufletul poate fi suflat pe nas. Polinezienii în pericol de moarte îşi strâng nasul cu putere, ca să menţie cu forţa sufletul în trup.

La Melanezieni, mortul mai trăeşte în trupul lui. Rudele îi aduc de mâncare şi băutură. Şi cum „mortul viu" se întoarce uneori la ai lui şi le face rău, e obiceiul ca morţii să fie bine legaţi înainte de înmormântare, iar după aceia mormântul să fie bine acoperit cu pietroaie grele.

Sufletul merge la preumblare... Tribul Kubi din Malaezia crede că sufletul e o fiinţă mică, „Halus", care trăeşte în trupul omului. Când omul visează, înseamnă că „Halus" a plecat să se preumble. După moartea omului „Halus" pribegeşte la apusul soarelui şi trebue să treacă un pod. Dacă e încărcat cu păcate, cade într'o căldare cu apă clocotită, unde după şapte ani şi şapte zile piere. Dacă nu, ajunge într'o grădină a fericirii.

Părerile Bisericii

Conciliul bisericesc de la Macon a pus capăt în anul 585 unei lungi dispute teoretice dacă femeia are suflet. Cu majoritate de voturi s'a hotărît: Da, femeile au şi ele suflet. Argumentul hotărîtor a fost adus de un teolog care a dovedit că şi fecioara Maria avea suflet — şi deci trebue să aibă şi toate celelalte femei.

După concepţia creştină sufletul e logodnica lui Crist (ca în cântarea regelui Solomon) dornic după el într'o căsătorie mistică. Duhul sfânt, sufletul suprem, apare sub formă de porumbiel sau de oiţă albă.

Şi însfârşit ce cred savanţii?...

Scolasticii evului mediu împărţeau sufletul în trei: nevoi, simţire, pricepere, justificând teoria în chip inextricabil.

Albertus Magnus, doctorul universal al veacului al 13-lea spune: „Există treizeci de dovezi *împotriva* nemuririi sufletului, şi treizeci şi şase *pentru;* deci o majoritate de şase, *pentru".*

Descartes (1596-1650) spune: „Sufletul e o substanţă nematerială, fără elasticitate, incasabilă şi simplă".

Leibniz: „Sufletul e oglinda lumii".

Materialiştii definesc sufletul ca un fenomen al creerului, ale cărui funcţii încetează cu moartea. Büchner şi Haeckel dovedesc natura electrică a funcţiilor nervoase.

Kant: „*Sufletul* e o substanţă cugetătoare şi principiul vieţii în materie".

Wilhelm Wundt, marele filosof şi psiholog care a murit la 88 de ani, în 1920, spune: „Sufletul nostru nu e altceva decât suma evenimentelor noastre lăuntrice, concepţiei, simţirii şi voinţei care ajung la conştiinţă în formă unitară şi ajung, prin desvoltare, la cugetare conştientă şi voinţă liberă." — *W.*

Caleidoscop intelectual

Maria Eugenia delle Grazie

De curând a încetat din viaţă cunoscuta poetă şi scriitoare vieneză Maria Eugenia delle Grazie, în vârstă de 67 de ani. Este interesant de notat că poeta s'a născut în *Banat,* unde şi-a petrecut copilăria şi tinereţea. La vârsta de 18 ani, a făcut cunoştinţă cu filosoful şi teologul Laurenz Mueller, una din cele mai interesante personalităţi ale lumii savante vieneze dela sfârşitul secolului al 20-lea. Protejată şi călăuzită de acest filosof, tânăra şi talentata scriitoare a repurtat dela începutul carierei succese frumoase, publicând apoi în cursul anilor o nesfârşită serie de nuvele, romane, etc., precum şi mai multe drame, care au fost jucate pe primele scene ale Austriei. Ultimul roman, intitulat „Dumnezeu", precum şi drama „Pragul vieţii", apărute în 1926, dovedesc că la 60 de ani autoarea se bucura încă de toată vigoarea geniului ei creator. Cu Maria delle Grazie literatura austriacă pierde una din cele mai interesante personalităţi feminine.

Viitorul femeii

Femeia de care se vorbeşte mai mult astăzi, atât în cercul literaţilor cât şi'n toate cercurile, este desigur d-na Asquith, văduva celebrului om de stat englez.

Articolul său asupra Americei pe care l-a dat ziarului „Daily Mail" în timpul călătoriei peste ocean, o arată plină de energie înflăcărată, de-o sinceritate care i-a făcut atâţia duşmani, şi cu spiritul combativ simţit atât de des în „Memoriile" sale.

D-na Asquith povesteşte cum şi-a petrecut timpul în America. Dela 6 dimineaţa era asaltată de reporteri, bărbaţi şi femei, care-i cereau fie un interview, fie chiar numai o fotografie cu autograf.

D-na Asquith menţionează loialitatea reporterilor americani, care ştiu să păstreze pentru ei ceiace li se spune în afară de interview-ul oficial.

Intrebările care i se puneau în genere, variau puţin. Erau cam aceleaşi: Cum priviţi America şi pe Americani? Care e părerea Englejilor în privinţa relaţiilor viitoare dintre cele două ţări? Ce părere aveţi asupra legii prohibiţiei, etc.

Pe buzele tuturora însă apărea în sfârşit cuvântul „flappers", odată cu dorinţa de-a cunoaşte părerea d-nei Asquith despre ele şi relativ la viitorul lor.

„Flappers" e numele care se dă tinerelor fete emancipate. Cuvântul acesta înseamnă „cocoş sălbatec" şi e interesantă apropierea ce se face între el şi o fată, fie chiar emancipată.

D-na Asquith încearcă să satisfacă cererea celor care veneau s'o vadă, exprimându-şi opiniile:

N'am înţeles niciodată de ce această curiozitate. Fetele au fost în toate timpurile aproape aceleaşi, şi nici odată nu se vor schimba radical. E drept, modele pot varia temporar; dar în fond femeia rămâne aceiaşi. După războiu şi'n timpul acestuia, femeia a avut ocazia să se jertfească fiziceşte cu desăvârşită nobleţă.

Dar din punct de vedere religios, intelectual şi politic, nu constat mare schimbare. Sunt tot atâtea divorţuri ca mai înainte, iar mama îşi creşte copiii tot caşi bunicele noastre.

Totdeauna femeia a avut pasiunea scrisului, însă în afară de Virginia Woolf, nu văd nici o contemporană care să scrie o proză atât de perfectă ca Jane Austen, nici o romancieră care să fie la înălţimea lui George Eliot.

Care din poetele actuale ar putea să fie comparate cu Christina Rossetti sau cu d-na Barrett Browning?

Se poate prezice totuşi că filozofia nu va fi niciodată un subiect capabil să captiveze spiritul unei „flapper", fie chiar dintre cele mai bine dotate, — căci dacă femeile posedă adesea un instinct sigur şi un spirit de observaţie ascuţit, reflexia profundă este o caracteristică destul de rară la ele.

In ceiace priveşte politica sunt astăzi foarte multe femei membre în Parlament, dar în afară de nora mea Violet Bonham-Carter, — n'am auzit nici un discurs rostit de o femeie cu talent oratoric excepţional.

Se poate spune că această lipsă se datoreşte faptului că femeia e de curând admisă în viaţa politică. Nu e adevărat, majoritatea femeilor celebre vorbeau bine; şi e inutil dreptul de vot, pentru ca să te ocupi de politică. Foarte mulţi bărbaţi se desinteresează complect de politică şi printre cei ce-s nevoiţi s'o facă — sunt încă foarte mulţi care vorbesc prost.

Totuşi eu cred că toată practica lumii nu va putea da femeii talent oratoric.

Poate să mă înşel, spune d-na Asquith; dar eu cred că viitorul femeii este în domeniul fizic mai curând decât în cel intelectual, pentrucă femeile sunt mai rezistente decât bărbaţii, mai puţin sensibile, mai perseverente şi dotate cu un curaj nesfârşit. — *Z. N.*

Nudism

D. Bontemps în cartea întitulată „Nudism, pentru ce? cum?" îşi pune o sumă de chestiuni asupra cărora s'ar putea discuta. Deoarece nudismul progresează astfel, e naturală curiozitatea de a şti: de ce?

Se zice că nudismul ameliorează sănătatea fizică, sănătatea morală şi, ceva mai mult chiar, sănătatea internaţională!

In adevăr se pare că nudismul e strâns legat de pacifism. Dacă s'ar putea realiza pacea desbrăcând cu forţa chiar pe Stalin, Hitler şi Mussolini, ce repede s'ar face asta! Să nu mai ai războiul, şi încă aşa de uşor, ar fi prea frumos!

Dar în definitiv nu sunt numai politiciani bătrâni. Aşa fiind, de ce nu s'ar adăuga la argumentul higienic şi un argument de ordin estetic?

Corpurile tinere şi bine armonizate ar fi capabile să stârnească adevărate emoţii artistice.

O altă chestiune se ridică, — şi anume chestiunea pudoarei. Dar virtutea e aşa de mobilă! Astăzi pe plajă corpurile n'au păstrat decât un tricou de dimensiuni mici pe care uşor ţi-l poţi imagina redus la minimum.

Primul pas e deci făcut; greutatea esenţială e deci înlăturată.

Dacă astăzi nuditatea e încă ofensătoare, asta-i numai din cauză că omul e obişnuit s'o vadă în locuri cu un renume compromis. Indată ce cadrul va fi schimbat dela sine, se va modifica şi această concepţie veche.

De altfel senzaţia dată de frumuseţă nu este contrară religiei. In religiile vechi, preocuparea mergea până la exces. Timpurile moderne în loc s'o armonizeze, s'o spiritualizeze, au suprimat-o pur şi simplu cu brutalitate. Admiraţia noastră pentru frumos ar putea fi considerată ca un omagiu delicat adus creatorului glorificat în frumuseţa fizică a creaturilor sale, caşi în curăţenia virtuţilor lor. Adevărul şi Inocenţa sunt reprezentate fără vestminte; din contra — Falşitatea şi Ipocrizia sunt învelite.

Dar nudiştii de azi nu merg aşa de departe; se mulţumesc cu argumentele lor d ehigienă. — *Z. N.*

Căsătoria castă

Enciclicul *Casti Connubii* este un document, pe care un cronicar de moravuri nu va putea să-l ocolească. In adevăr prin cuvintele de „căsătorie castă" se înţelege atât de mult!

Pentru ce oare Sf. Părinte s'a simţit dator să reamintească întregii creştinătăţi principiile învăţăturii Bisericii în această materie? Desigur că s'a observat o slăbire a acestor principii şi un început de părăsire a lor. Conferinţa anglicană, ţinută la Londra în 9 August 1930, a adoptat cu majoritate de voturi o nouă rezoluţie, prin care se dădea curs liber practicilor anticoncepţionale.

Biserica romană din contra rămâne neînduplecată; nu admite sub nici un cuvânt nici una din practicele anticoncepţionale.

In adevăr, Biserica romană are dreptate, căci Maltus însuşi nu mergea aşa de departe ca conferinţa dela Lambeth, deoarece el prescria celor ce nu vroiau copii, abstinenţa.

In plus Biserica catolică nu interzice avortul, atunci când e vorba de o operaţie chirurgicală destinată să salveze viaţa mamei şi nu interzice în numele lui „castum connubium" anumite practici conjugale mai îndrăzneţe.

Chestiunea e însă destul de subtilă. Deodată, s'ar părea că între doctrinele celor două biserici nu e diferenţă prea mare. In cazul când venirea pe lume a copilului periclitează viaţa mamei, fiecare la rândul său nu se va sfii s'o sfătuiască să-l evite.

Pozitivismul, deşi ateu, constitue şi el o biserică. E tot atât de riguros ca şi Biserica romană, care opreşte divorţul, permis de celelalte biserici creştine. Problema e din cele mai delicate.

Desigur idealul ar fi căsătoria indisolubilă; dar realitatea e de multe ori foarte departe de ideal şi sunt cazuri când divorţul e primit cu resemnare.

Ceiace face ca Biserica romană să fie adversară convinsă a divorţului, este faptul că s'a găsit un text în evanghelie care-l condamnă: Textul spune: „Omul să nu despartă, ceiace Dumnezeu a unit".

Interpretarea textului dată de Biserica Romană nu pare să fie cea adevărată. Isus a spus cuvintele acestea în timpul unei convorbiri pe care o avea cu Fariseii. Când aceştia l-au întrebat dacă omul poate să-şi gonească soţia oricare ar fi motivul, Isus a răspuns: „Nu". Mai departe el zice: „Ei nu sunt doi, ci o singură fiinţă".

„Deci omul să nu despartă, ceiace Dumnezeu a unit". Aceasta se raportă în adevăr la alungarea soţiei, nu la divorţ. Prin „omul" din text, trebue să înţelegem bărbatul în genere. Ceva mai mult, în divorţul legal nu omul e acela care desparte, ci societatea.

In convorbirea dintre Farisei şi Isus, aceştia-l întreabă: „Dece Moise a permis de a da un act de despărţire şi de a-ţi goni soţia?" La acestea Isus a răspuns: „Din cauza sufletelor voastre rele v'a permis Moise de a vă goni soţiile... Dar să ştiţi, acela care-şi goneşte femeia fără un motiv de curăţire sufletească, şi se căsătoreşte cu alta, comite un adulter".

E clar. Sub legea lui Moise te puteai despărţi de soţia ta aproape fără motiv. Sub legea creştină, mult mai superioară, nu se va putea face aceasta decât sub un motiv serios. Prin aceasta s'a înbunătăţit mult soarta femeii, fără să se ajungă la o desfiinţare complectă a divorţului.

Păcat că enciclicul *Casti connubii* a speculat acest text. Cum ţinea cu orice preţ să proclame căsătoria de nedesfăcut, ea a preferat să citeze pe Sf. Luca, care suprimă cuvintele: „dacă motivul nu e curăţirea sufletească". Era mai drept să recunoască şi existenţa altui text, care nu suprima nimic, şi care deci nu făcea decât să complecteze textul întrebuinţat de Biserica romană.

In fond Biserica are dreptate să menţie această intransigenţă sublimă, proclamând căsătoria indisolubilă.

Dar în viaţa oamenilor sunt adeseori cazuri când nici divorţul nu mai poate fi anatemizat şi atunci facultatea pur omenească de a interpreta orice principiu, fie el sacru, poate împăca Biserica cu muritorii. piu, fie el sacru, poate împăca Biserica cu muritorii. — *Z. N.*

A apărut

„FIGURI POLITICE"

de A. DRAGOŞ

12 caricaturi în culori. De vânzare la principalele librării din ţară.

G. Tătărescu — Sofia Kretzulescu-Iacovenco

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTA LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

Anul XXIII. No. 1

CU URMATORUL SUMAR:

Demostene Botez . . . . *Călătorii (Marsilia).*
Paul Zarifopol . . . . . *Ruine literare.*
Zoe Verbiceanu . . . . . *Casa cu minuni.*
George Lesnea . . . . . *Privelişte (Versuri).*
Dragoş Protopopescu . . *Câţiva oameni, papagalul şi încă un om*
Al. O. Teodoreanu . . . *Consemnul.*
Nicolae Tolu . . . . . . *Istorie şi artă.*
Lord Melchett . . . . . *Cronica engleză (Situaţia economică a Imperiului Britanic).*
Al. A. Philippide . . . *Cronica literară (Tudor Arghezi).*
M. Sevastos . . . . *Cronica teatrală.*
P. Nicanor & Co. . . . . *Miscellanea (D. N. Iorga martir. — «Stil nervos» şi «Condeiu vioiu»).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie

PREŢUL 40 LEI

Cărţi şi reviste

A apărut a doua ediţie din lucrarea: „CE TREBUE SĂ ŞTIE ORICE OFIŢER DIN TACTICA GENERALĂ", de Colonel TEODORESCU PAUL, Comand. Reg. de Gardă „Mihai-Viteazul".

Preţul 200 lei exemplarul.

Cererile se pot adresa în Str. Ştirbei Vodă No. 87 bis. sau la Reg. de Gardă „Mihai-Viteazul" (Calea 13 Septembrie).

VIAŢA LUI M. EMINESCU

de G. GALACTION

a apărut în excelenta Biblioteca Dimineaţa

No. 12 — Preţul 8 Lei

Pentru d-vs.
A APARUT

MAGAZINUL

No. 4

un volum de 116 pagini cu o planşe în 3 culori şi cu un sumar variat şi interesant.

Coperta înfăţişează *„Inceputul Primăverii"* simbolizat printr'un copil cu o ramură de cireş înflorită în mână.

Magazinul cuprinde apoi *un portret al Regelui Carol al II-lea,* executat în condiţiuni impecabile de „Foto-Angelo". E cea mai bună fotografie a suveranului.

O atracţie deosebită o formează concursul magazinului: „PE CARE IL ALEGEŢI?" O tânără fată are cinci pretendenţi la mâna ei. E vorba ca cititorii să aleagă pe cel mai potrivit dintre ei, cunoscând caracterul atât al fetei, cât şi al celor cinci candidaţi.

Din articolele interesante ale „Magazinului" vom menţiona: *Copii:* de Ion Pas, Un studiu asupra traiului micilor necăjiţi, al copiilor născuţi în mizerie şi cari consideră ca o fericire adăpostirea lor prin căminuri şi institute de binefacere.

„DRAGOSTE": Articol ilustrat, care analizează pasiunea sub diferitele ei aspecte.

„JOC": un sonet de George Silviu, pe cât de suav pe atât de profund.

Muzica şi cuvintele Tangoului *„Când aud vocea ta" din filmul* „Cenuşăreasa Parisului".

„Să ne căsătorim sub apă" este o bucată comică care se referă la o modă originală ,americană bine înţeles.

„Statuia Afroditei" şi *„Nicoletta Vrăjitoarea"* două nuvele fantastice şi sguduitoare.

Apoi vom mai menţiona din bogatul cuprins: *Femei fără oase; Lucruri neobicinuite; Revoluţia cărţilor de joc; Nudurile lui Tonitza; Sănătate şi frumuseţe de Docent Dr. Aurel Voina; Scrisori dela femei; Un reportaj asupra „Ce se poate vinde", Film şi cinema; Humor; pagina de şah; Jocurile Magazinului,* etc., etc.

Pe lângă câteva sute de fotografii artistic executate.

Preţul acestui volum atât de interesant e de 40 lei.

De vânzare pretutindeni.

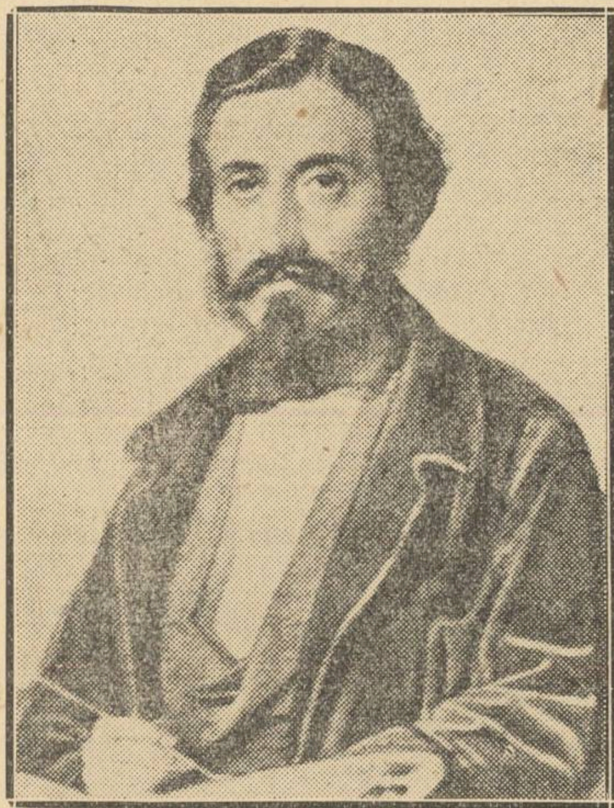
COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

PLASTICA

— Tătărescu —

Al doilea volum de artă românească modernă apărut în „Colecţia Apollo" de sub conducerea domnului Alexandru Busuioceanu, e consacrat pictorului Gheorghe Tătărescu.

Domnul Alexandru Marcu, care cercetează viaţa şi opera acestui artist cu pasiunea şi priceperea unui estetician încercat, ne înfăţişează în acelaş timp un cuprinzător şi sugestiv tablou al acelei epoci romantice, corespunzătoare începuturilor vieţii noastre artistice şi literare moderne.

G. Tătărescu **Autoportret**

In epoca aceasta — din care domnul Marcu a desprins adevărata personalitate a lui Vasile Alecsandri şi acele interesante figuri de *Conspiratori din vremea renaşterii politice a României* — literatura şi politica noastră se înfiripau sub directa influenţă a curentelor literare şi ideologice din Franţa, — pe când arhitectura şi pictura se desvoltau în mare măsură sub influenţa meşterilor italieni.

Incă de prin secolul al XVIII-lea, Domnitorii chemau arhitecţi şi decoratori italieni ca să le clădească şi să le împodobească cu zugrăveli de artă palatele şi lăcaşurile sfinte. Şi tot cam în aceiaşi vreme Domnii încep să trimită în Italia pe tinerii cu îndemânare şi dragoste de meşteşug, pentruca să deprindă acolo arta zugrăvitului bisericesc.

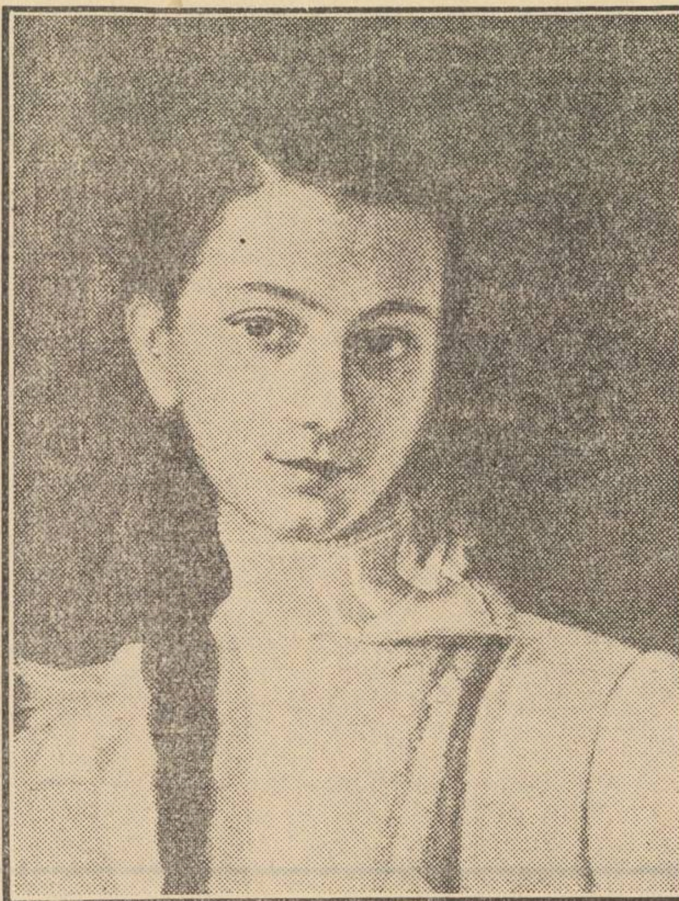
Gheorghe Asachi, înapoiat în ţară după câţiva ani petrecuţi la Roma (1808-1812), se interesează deopotrivă de literatură, de pictură şi de arhitectură, („dovedindu-se — cum spune d-nul Marcu — un sârguincios discipol al lui Canova şi-un entuziast admirator al marilor meşteri din Renaştere") şi înfiinţează la Iaşi întâia şcoală românească de pictură.

Artiştii continuă însă să fie trimişi la specializare în Italia, şi astfel aproape toţi pictorii români ai veacului trecut, până la Grigorescu, îşi desăvârşesc studiile în academiile artistice italiene.

Ascultând de îndemnul vremii, „Episcopul Chesarie al Buzăului hotărî să-l trimită la Roma pe tânărul zugrav de biserici Tătărescu, a cărui destoinicie avusese prilej s'o preţuiască în icoanele ce încondeiase sub priveghera unchiului său pitarul Nicolae Teodorescu" — prin 1833, când n'avea decât cincisprezece ani.

Dela 1844 până la 1851, pictorul Tătărescu stă la Roma sub puternica înrâurire a artei Renaşterii italiene, şi mai ales sub influenţa unor meşteri ca: Agricola, Chierci, Capalti şi Giovanni Silvagni.

La întoarcerea în ţară, lucrările artistului nostru sunt complect desprinse de tradiţia bizantină, mai ales în ce priveşte tipicul decorativ; el posedă acum sigure mijloace portretistice şi e destul de bine orientat asupra activităţii viitoare.

G. Tătărescu **Fiica pictorului**

Maniera academică şi retorismul ce a deprins dela ultimul dintre pictorii italieni citaţi mai sus, îl urmăresc însă şi după vizitarea Parisului şi-a altor centre artistice.

Dela data înapoierii lui definitive din străinătate (1852) Tătărescu îşi consacră academismul prin activitatea sa profesorală: la şcoala militară, la liceele Sf. Sava şi Matei Basarab (1859), iar mai târziu la şcoala de Belle-Arte (1864), pe care o conduce, ca urmaş al lui Theodor Aman, până la moarte (24 Octombrie 1894).

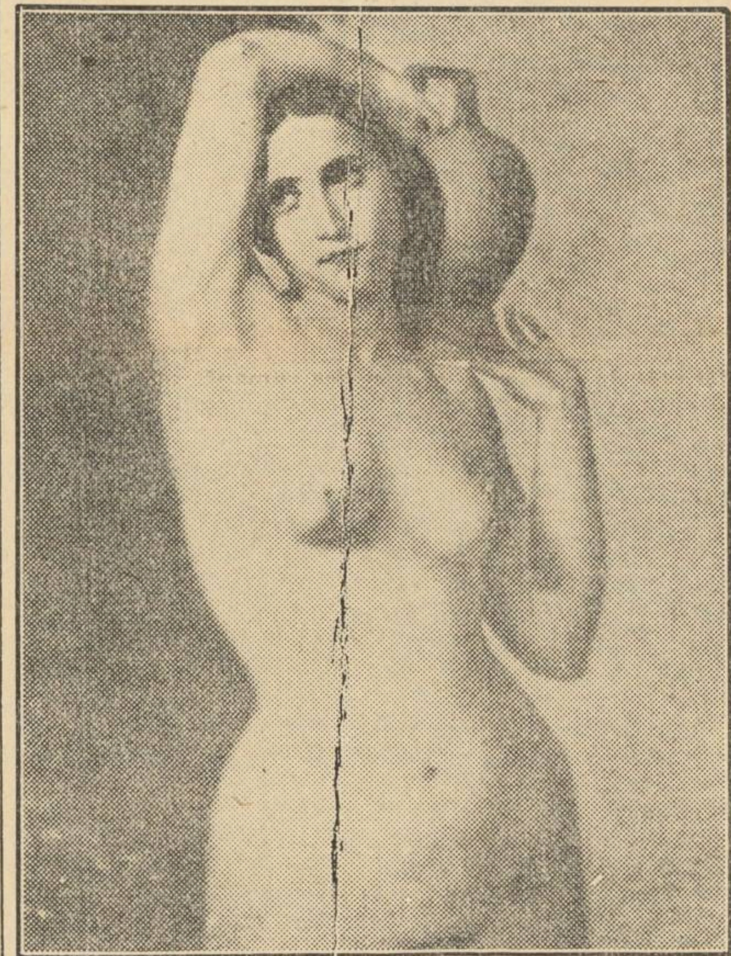
In felul acesta — spune domnul Alexandru Marcu — nu i-a fost greu să-şi asigure reputaţia de pictor al oficialităţii din a doua jumătate a veacului trecut, pe care a reprezentat-o cu netăgăduită întâietate în ce priveşte pictura bisericească.

Tătărescu a avut o activitate artistică prodigioasă, izbutind să picteze, în patruzeci de ani de carieră, cincizeci şi două de biserici, „dintre care unele de proporţiile Mitropoliei din Iaşi, ori ale Madonei Dudu din Craiova, operele sale de căpetenie în această direcţie.

...In pitoreştile-i case din strada Belvedere se păstrează până astăzi urmele atelierului în care — iarna — pregătea singur cartoanele pe care — de cum dădea în primăvară — le tipărea în culori pe ziduri, tâmple, cupole, ajutat de un singur ucenic. Hărnicia aceasta de şablon a însemnat pentru pictura noastră bisericească o desfiinţare a tradiţiei locale; căci Tătărescu a introdus în locul ei, cu necruţătoare temeritate, maniera academismului occidental italian, deprins în tovărăşia maeştrilor Carta şi Silvagni dela S. Luca: o manieră corectă în liniile sumare, destul de rece când nu este retorică, complăcându-se în măestria statutară a draperiilor pompoase, luminată de suavitatea raffaellescă a figurilor de îngeri şi madone, viguroasă în patriarhalele înfăţişări de apostoli şi profeţi. naturalistă în prezentările de ctitori.

...Preocupat toată viaţa de această pictură bisericească, Tătărescu a călătorit în Rusia, spre a-şi autohtoniza stilul. Dar încercarea a dat greş, deoarece influenţa italiană era prea tenace, iar maeştrii renaşterii îi ofereau prea generos toate elementele compoziţionale de care avea nevoe creionarea lui adesea pripită.

...In felul acesta, lui Tătărescu i-a rămas prea puţin timp spre a cultiva însuşirile-i de portretist; iar fantezia îi era prea mult pusă la încercare, ca să poată relua cu succes încercările de tinereţă în direcţia compoziţiei. Drept este că întâmplător şi mai mult cu titlu de veleitate, s'a dedat până târziu unor astfel de încercări, aducătoare aminte de anii romanticei sale ucenicii.

G. Tătărescu **Nud**

...Zugrăvitul bisericilor abia i-a lăsat răgaz să execute o serie de portrete — cele mai multe comandate de protipendada bucureşteană a timpului, — pe care le socotim drept mărturia cea mai de preţ a trecerii sale prin istoria artei româneşti".

Personalitatea artistică a lui Gheorghe Tătărescu se desprinde din această judicioasă cercetare ca un portret viguros conturat pe o planşă luminoasă.

Domnul Alexandru Marcu nu s'a mulţumit să înşire date, titluri şi elogii care nu spun nimic, ci a străbătut viaţa şi opera artistului cu un remarcabil discernământ analitic, fixând — oridecâteori era necesar — concluzii sintetice, menite să încadreze în chip cât mai desăvârşit figura şi ansamblul preocupărilor artistului.

Investigaţiile domnului Marcu s'au întins deopotrivă asupra activităţii din Italia ca şi asupra celei din ţară a lui Tătărescu. Studiul d-sale e astfel prima contribuţie amplă şi documentată pentru cunoaşterea acestui artist atât de neegal, care a fost totuşi cel mai de seamă pictor de biserici şi unul din cei mai buni portretişti pe care i-a avut pictura românească de acum şase decenii.

Opera lui Tătărescu, — spune cu drept cuvânt d-l Marcu în încheere — reprezintă una din cele mai onorabile străduinţi înfăptuite de plastica românească în veacul emancipării şi al celor dintâi victorii.

„Instructivă pentru istoricul influenţelor apusene asupra Romantismului nostru plastic, denotând o inegalitate inerentă şi timpului şi râvnei cu care pictorul s'a dedat aproape excluziv picturii bisericeşti, înfăţişând unele discrepanţe datorite momentului de tranziţie dela Romantism spre Naturalism — pe care Tătărescu l-a trăit în anii definitivei formaţiuni artistice — pictura sa, cea bună, se distinge printr'o sigură mânuire şi punere în valoare a mijloacelor tehnice, printr'o neîntrecută precizie a desenului, prin sobrietatea accesoriilor decorative, prin preocuparea de a sugera caracterul specific fiecărui personaj portretizat, — chiar dacă fantezia şi originalitatea paletei sale nu s'au dovedit decât rareori la înălţimea acestor însuşiri de maestru al academismului şi de uitat înaintaş al picturii moderne româneşti".

H. BLAZIAN

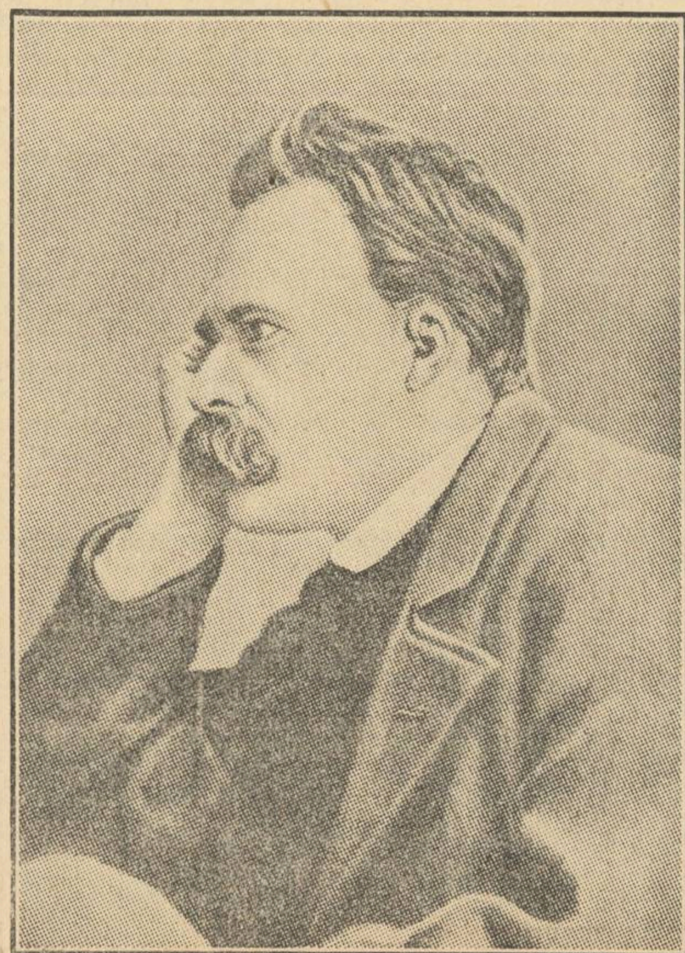
Psychoza lui Nietzsche

— A suferit sau nu Nietzsche de paralizie generală? —

„Nietzsche était un détraqué mordu jusqu' à la moelle par la folie des grandeurs".
Treitschke

Cercetările lombroziene au avut meritul să stabilească într'o măsură oarecare raporturile existente între geniu şi demenţă. Cu date ştiinţifice rezultate din numeroase observaţiuni, s'a putut arăta că nu există o limită netă de demarcaţiune între domeniul geniului şi acela al nebuniei. Numeroase personalităţi cari au ilustrat generaţiuni şi epoci au alunecat de timpuriu şi în modul cel mai groaznic în spre prăpastia alienaţiunii mintale. Creierul, organ cu funcţiuni multiple şi esenţiale, desfăşoară o activitate care ne orientează dând directive şi punând în valoare fiecăruia individualitatea.

E firesc că la intelectuali, supra-funcţionarea mintală să determine oboseală şi uzură mai timpurie, din cauza unei exagerate activităţi cerebrale. Toate acestea atrag în cele din urmă consecinţe de ordin neuropatic şi e natural ca la genii să se observe nu rare ori tendinţe spre un desechilibru neuro-cerebral. Dar, această constatare, evident, nu poate fi ridicată la valoarea unei axiome.

Nietzsche

Intr'un studiu recent, *René Mainot* arată confuziunea ce adesea se face între „supra-normali" şi „supra-anormali". „Nu trebue să confundăm, „supra-normalii" aşa de bine studiaţi de Alfred Binet în cartea sa „La Fatigue intellectuelle" — indivizi care deşi au o activitate cerebrală misterioasă, rămân logici — cu „supra-anormalii", printre care Nietzsche, trebue să fie prenumărat cel d'întâi.

In ultima sa lucrare, Cabanès declară că este absurd să spunem că tot ceeace e strălucit pe acest pământ, e rezultatul degenerării vesanice".

Anumiţi psychiatri au întreprins, de la un timp încoace, o serie de studii de clinică aplicată şi bazaţi pe documentaţiuni minuţioase au conchis că Isus era un psychopat, că Nero suferea de epilepsie, că Napoleon avea crize comiţiale şi în cazul nostru, că Nietzsche a murit nebun.

Cu date precise, *d-rul Peyroux* din Elbeuf, se străduieşte să stabilească cum că Nietzsche — acel temperament extraordinar, care a ilustrat o epocă importantă a filosofiei — a suferit de paralizie generală şi că a alunecat spre demenţă ca mai toate geniile noastre. Mersul progresiv al infecţiunii eredo-sifilitice îl oferă, în afară de informaţiile ce le avem asupra vieţei sale şi citirea operelor lui Nietzsche începând cu: „Deasupra puterilor omeneşti" şi terminând cu „Genealogia Moralei". Interpretul boalei lui Nietzsche, reliefează în expunerea sa câteva din principalele simptome manifestate; — ele se reduc pentru început la o triadă care numără: o stare de nelinişte continuă, o stare de insomnie şi o stare de nestatornicie a caracterului său. Pe acest triped fundamental s'au mai adăugat şi alte simptome importante, după cum vom vedea, mai departe, în expunerea noastră critică. Se spune că, mai târziu, acest gânditor a acuzat un intens delir de grandoare şi că această stare a dominat cea mai mare parte a vieţii sale. Cu o imaginaţie fastuoasă, cu o profunzime a gândirii care atinge paradoxul, şi cu viziuni deconcertante, Nietzsche ajunge să facă din: „Aşa a grăit Zarathustra", adevărata evanghelie a forţei. Dar pentru a vedea dacă e sau nu adevărat că Nietzsche a suferit de paralizie generală, ar fi interesant să parcurgem an cu an viaţa sa şi să studiem manifestările care pun în lumină personalitatea bolnavă în principalele etape ale vieţii sale.

Inceputul existenţei sale este trist şi cu decepţii — părintele său Karl Ludwig Nietzsche, moare în 1848, patru ani după naşterea fiului, iar după alţi doi ani, fratele său Iosef. Ambii au suferit de aceiaşi boală. O predispoziţiune familială luminează de la început slaba constituţiune nervoasă. Aceste încercări dureroase au impresionat mult pe marele cugetător: „Familia noastră — spunea dânsul — a pierdut pe şeful ei;—toată bucuria sufletului meu e distrusă şi de acum încolo sunt stăpânit numai de durere şi tristeţe".

Copilăria lui Nietzsche a fost remarcabilă şi a atras atenţiunea profesorilor săi. La vârsta de 13 ani el considera pe Dumnezeu, „ca incarnaţiunea răului şi arăta semne evidente de supra-activitate cerebrală anormală".

La 14 ani el declară: „când eşti stăpân pe tine, eşti stăpânul lumii întregi". La vârsta de 18 ani, în anul 1862, se înscrie la Universitatea din Bonn şi apoi la aceia din Lipsca şi pe măsura timpului încrederea în sine şi în puterea sa creiatorie şi de muncă, creşte necontenit; — acest sentiment de mândrie şi de încredere într'un viitor bogat, l-a manifestat tot timpul vieţei sale. Dar megalomania sa nu era nejustificată, căci în 1868, în etate numai de 24 ani, Nietzsche e numit profesor la Universitatea din Basel. De la această dată activitatea sa e uriaşă şi minunează pe toţi ce-l înconjoară; — toţi prietenii şi profesorii îi atrag atenţiunea să evite surmenajul intelectual.

Se impută lui Nietzsche că ar fi avut un caracter bizar, nestatornic şi aceste afirmaţiuni sunt concluziuni deduse din informaţiunile ce le posedăm relativ la relaţiunile sale amicale. In societatea şi prietenia lui Gersdorff, Deussen, Erwin Rohde şi mai târziu a lui Wagner, care aveau faţă de dânsul o consideraţiune deosebită, îşi petrecea Nietzsche o parte din timpul său liber; — amiciţia deşi intimă cu Wagner, a fost ruptă precipitat, pentru a nu mai fi reluată niciodată; — aceiaşi soartă a avut şi prietenia sa de mai târziu faţă de Owenbeck şi Burckhardt. Până în anul 1870 — anul războiului franco-german — nu înregistrăm nimic important, căci Nietzsche îşi întrerupe activitatea sa pentru a relua-o în 1871 la Basel: — de acum încolo manifestările nervoase apar mai evidente şi mai intense: nevralgii repetate, insomnie continuă, stare de nelinişte şi turburări de vedere. Această nelinişte îl determină pe Nietzsche să plece la Lugano. Or, aceste semne aparţinând neurasteniei şi care poate să caracterizeze una din formele de debut ale paraliziei generale, au determinat pe autorul care a studiat cliniceşte evoluţia suferinţelor lui Nietzsche, să afirme că marele filozof a suferit de această boală. Dar, ceiace e mai interesant de reţinut e că concomitent cu aceste manifestări patologice, Nietzsche începe să dea la lumină genialele sale lucrări; — rând pe rând, apar: „Origina tragediei", — „Mai presus de puterile omeneşti" — „Aurora", „Astfel a vorbit Zarathustra" — „Dincolo de bine şi de rău" — „Genealogia moralei", etc., etc. — Despărţirea de Wagner — cel mai intim prieten al său — îl azvârlă într'o stare de decepţiune şi în acest răstimp boala se agravează. Cu toate acestea Nietzsche lucrează mereu deşi insomniile nu-l părăsesc. In anul 1879 e nevoit să demisioneze din Universitate pentru a se odihni. După puţin timp, el cade într'o nouă fază de suferinţe, decepţiunea e înlocuită printr'o fază de excitaţiune pronunţată şi astfel trece printr'o stare maniacală. Din nou, o perioadă de linişte la Veneţia iar de la anii 1884 până la 1887 la Nisa şi Engadin.

In viaţa sa sexuală, Nietzsche a manifestat importante tulburări în sfera genitală; — a avut totdeauna aversiune şi repulsiune faţă de cele mai intime cunoştinţe feminine, ceiace se observă foarte adesea la heredo-sifilitici.

Autorul care a studiat apariţiunea şi mersul acestor manifestări patologice, destăinueşte că acuza şi turburări grafologice şi turburări în inteligenţă. Ultimii ani ai vieţei sale i-a petrecut la Weimar şi în cele din urmă a sfârşit în marasm. In total boala lui Nietzsche a evoluat în decurs de 11 ani. Mai toţi comentatorii lui Nietzsche, conchid că întreaga sa operă de la prima până la cea din urmă lucrare a fost alcătuită sub influenţa indelebilă a treponemei.

* * *

A suferit sau nu Nietzsche de paralizie generală? La această chestiune, mărturisim că nu am putea răspunde cu uşurinţă afirmativ, căci ne lipsesc o serie importantă de simptome, care ar trebui să complecteze pe cele enunţate mai sus pentru a confirma sau nu acest diagnostic. Din studiul clinic de mai sus în afară de antecedentele — şi ele neprecise — şi de delirul de grandoare, nu ştim dacă Nietzsche a mai prezentat şi alte manifestări, cari ne-ar da dreptul să punem această etichetă morbidă suferinţelor sale. In ce priveşte tulburările de inteligenţă şi de caligrafie, ele nu pot fi obiectiv apreciate, dacă avem în vedere că au apărut în spre declinul vieţei, iar mutabilitatea caracterului şi a personalităţii sale, nu a fost pe deplin observată. De asemenea, nu se vorbeşte nimic despre celelalte mari tulburări psychice obicinuite în paralizia generală. Astfel nu ştim dacă funcţiunile sale intelectuale erau sau nu tulburate, dacă Nietzsche a păstrat auto-critica şi dacă a ajuns sau nu la acel grad de disociaţiune intrapsychică, care precede de obiceiu demenţa paralitică. Dar, nici delirul său de grandoare nu e cu deamănuntul descris pentru a constata dacă întruneşte caracterul aceluia din paralizia generală. Nietzsche lucrează şi desfăşoară o activitate uriaşă tocmai în perioada când paralizia generală, de care se spune că ar fi suferit, evolua progresiv. Să fie oare aci limpezit conflictul dintre geniu şi nebunie, despre care am amintit la începutul studiului nostru sau poate că aceste simptome nu evidenţiau altceva decât o stare pronunţată de neurastenie netratată, care a degenerat apoi într'o psychoză cu totul alta, decât aceia a demenţei paralitice?

Nietzsche a murit alienat, e un fapt care nu poate fi negat, dar aceasta nu ne îndreptăţeşte să afirmăm cu uşurinţă, în lipsa unei documentaţiuni ştiinţifice precise, că a suferit de paralizie generală.

Ezităm cu atât mai mult să ne pronunţăm asupra afecţiunii lui Nietzsche, în lipsa semnelor somatice, cari lipsesc în studiile şi observaţiunile acelora ce au studiat suferinţele marelui filozof.

Graba cu care se judecă şi se apreciază cliniceşte, pe baza documentaţiunilor rămase post-mortem, evoluţiunea unei boli, dă loc adesea la interpretări şi comentarii cu totul denaturate, care pot pune într'o lumină nejustificată o viaţă atât de interesantă ca aceia pe care a trăit-o Nietzsche.

DR. IOSIF WESTFRIED

ANECDOTE

Băiatul: Tată, o cunoşteai de mult pe mama când te-ai căsătorit cu ea?

Tata: Nu, dragă, am cunoscut-o abia după nuntă.

* * *

— Ai făcut ceva alişveriş în ultimul voiaj?

— Da, la Galaţi am vândut de 100.000 de lei, la Iaşi de 60.000 şi la Cernăuţi de 80.000.

— Extraordinar! Şi mie ce comision îmi dai?

— ???

— Sigur! Dacă nu te întrebam eu, nici pomeneală de atâta vânzare!

Concursul „Adevărului literar"

Flașnetarul

Stau culcat pe iarba verde la umbra nucului bătrân din curtea școalei și recitesc o lecție, preparându-mă pentru ora de franceză.

Cascade de sunete bizare, eșite parcă dintr'un instrument hodorogit — înfiripând o melodie veche populară, — îmi lovesc auzul și mă fac să ridic capul.

Surpriză! E Franț cu flașneta lui. E bâlciul anual și el își plimbă iarăși pe străzi, zdrențele ce atârnă pe el. Merge pășind rar și anevoie de parcă i-ar fi picioarele de plumb și tot învârtește manivela.

La răstimpuri se oprește ca să-și potrivească mai comod povara și iarăși o ia razna pe strada pustie. E așa de resemnat în atitudinea lui, încât face impresia uitării de sine și că pe lumea asta nu mai trăește pentru dânsul.

Copiii mai mari și mai mici de prin împrejurimi, l'au și auzit și ca la un consemn, o sbughesc din curți, ca unul, deslănțuind o clamoare infernală. Toți dau buzna pe Franț, cunoscut și lor din anii precedenți. Mă ridic într'un cot și privesc.

Franț nu mai cântă și observ neliniștea ce se așterne pe fața lui. Stă, frânt de mijloc, turtit de greul aparatului și privește în juru-i, speriat. Copiii îl necăjesc. E distracția lor, fiindcă e șchiop, vede numai pe un ochi și barbișonul lui cu vârf îi complectează o figură hazlie.

Işi dă osteneala, să înainteze prin gloata de minusculi asediatori, dar fără efect. Copiii au zărit în buzunarul drept, o bucată de pâine. O scot afară și o flutură în aer ca pe un trofeu, făcând o gălăgie asurzitoare. Franț, desnădăjduit, se agită. Papagalul a înțeles parcă, durerea stăpânului său, căci țipă și el, tot învârtindu-se pe suport și sburlindu-și creasta.

Franț se silește să-și ascundă enervarea și se adresează cu multă condescendență, belicoșilor:

— Vreți să vă cânt?

— Da, da, cântă! poruncesc ei.

— Dați-mi pâinea, atunci...

Copiii îi dau pâinea ca o jucărie ce o schimbă cu alta. Și această altă jucărie, e cântecul promis. Franț o ia și pe buzele sale uscate și arse se desemnează un zâmbet de mulțumire. De astă dată ascunde bucata de *aluat* negru într'un buzunar mai întreg.

...Şi începe să cânte...

O melodie duioasă se desprinde din amalganul de tonuri false și are darul să înduplece pe micii năvălitori să aibă spontan aceiaș compasiune ce o am și eu pentru acest cântăreț al nefericirii sale.

Mai sgâesc ochii câtva timp și apoi, unul câte unul, se retrag părându-li-se deacum prea banal cântecul ce se tot succeda în aceiași melodie.

Franț e liber...

Satisfăcut, pornește înainte, învârtind de zor manivela.

E în dreptul meu.

— Franț, Franț, vino 'ncoace!...

Se întoarnă spre mine, depune aparatul pe trotuar, într'un zângănit metalic și schițează un salut oarecum grav.

Colegele mele de clasă au năvălit spre gard și fac mare haz de apariția lui Franț.

— Poftiți un bilet, *domnișoara?* — mă întreabă el și cu gestul, specific profesionistului, întinde cutia cu planete „Lorei" și culeg din ciocul ei o fițuică. Fetele toate mă împresoară și râd de naivitatea mea.

Imi smulg fițuica din mână și în hohote de râs, aleargă prin curte s'o citească. Pe mine, prea puțin mă interesează cuprinsul ei.

— Ține, Franț — îi zic și îi dau o monedă de douăzeci lei.

Impărțitorul de zodii scoate dintr'un buzunar al hainei un mizerabil portofoliu și vrea să-mi dea restul.

— Nu, nu, Franț, oprește-ți tot!

Bătrânul rămâne cu portofoliul deschis și mă fixează cu o căutătură tristă. Bănuește imediat cu ce gând i-am dat moneta și îmi răspunde cu un glas plângător:

— Vreau să-mi câștig cinstit o bucată de pâine. Gratis nu primesc, *domnișora!*

O lacrimă tremură între pleoapele roșii. Apoi ca o adăugare finală!

— Un bilet costă doi lei...

Primesc restul, ca să repar ofensa adusă.

...Și pe când fetele râzând vesele, îmi povestesc năzbâtiile scrise în biletul de papagal, eu urmăresc cu privirea pe Franț, ce se tot îndepărtează cântând.

Melodia se resfrânge tristă în sufletul meu și viziunea expresiei de durere de pe fața flașnetarului mă impresionează atât de adânc, încât privirile îmi joacă într'un haos de ceață. Lacrimi mi le-au întunecat.

FRIDA HELLER

cl. a VII-a liceul „Elena Doamna"

Huși

GOETHE

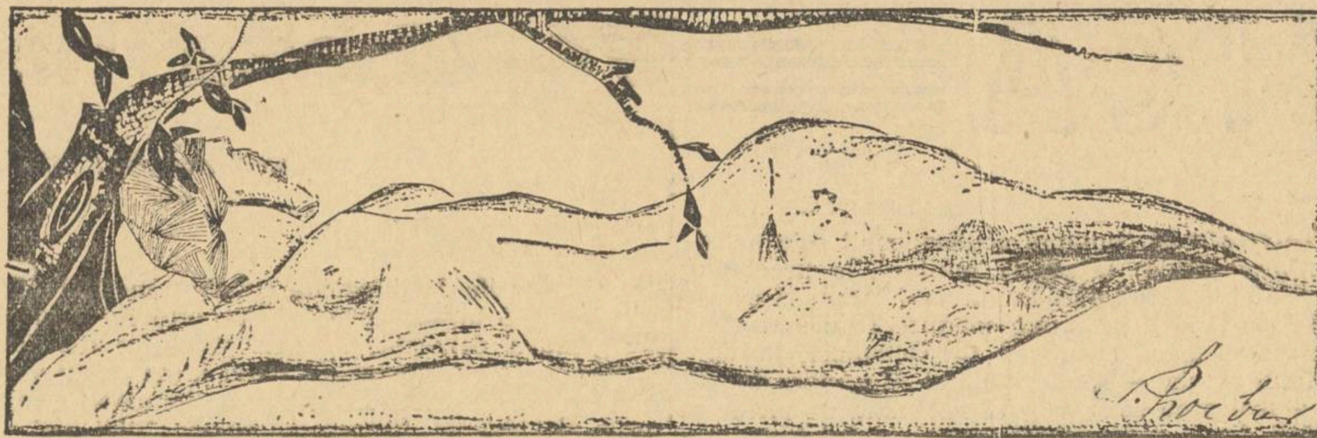
Pe lac

Și hrană nouă, sânge proaspăt
Sorb eu din larga viață:
Cât e de darnică natura
Când mă cuprinde 'n brață!
Pe valuri saltă barca noastră
In sunet de lopeți
Și ne 'ntâlnesc în cale munți
Cu frunțile 'n nămeți.

Ochiule, de ce te-apleci?
Vis de aur iarăși treci?
Du-te vis! De aur fii;
Dragoste e și aci.

Printre valuri sclipesc
Stelele mii, mișcătoare,
Ceața învăluie lin
Turnuri de munte în zare.
Vântul cutremură 'n zori
Țărmul cu apa umbrită
Și s'oglindește în lac
Roada abia pârguită.

ION SAN-GIORGIU

Opera socială umanitară a Selmei Lagerlöf

Viața nu e suportabilă decât dacă o privești printr'un văl de poezie; avânturile nu sunt durabile decât dacă le dai ținta unui ideal.

Selma Lagerlöf a intuit această condiție superioară și necesară a sufletului omenesc și, în opera ei, deși pleacă mai totdeauna de la fapte reale, n'a desfășurat pretutindeni în scrierile sale decât: poezia și numai poezia vieții.

Din acordul miraculos care se revarsă din opera ei și încântă pe toți cititorii săi credincioși, se desprind mai cu deosebire trei note pline de o caldă vibrațiune; pe trei clape fundamentale apasă ea mai de preferință și sunt: *familia, țara și umanitatea.*

S'ar părea de mirare cum această femeie care n'a întemeiat un cămin, — împiedicată de nevoi și de cerințe, — a știut, — mai frumos și mai neîntrecut, — să redea poezia intimă și caldă a căminului. Fie că înfățișează o gospodărie umilă, de fermier sărac, de muncitor trudit sau de meșteșugar mărunt, — fie că desfășoară priveliștea vastelor palate și conace cu hambare pline, cuptoare mari de pâine, uscătorii de fân, fumătorii de șunci, beciuri imense, grajduri pline de cai și nesfârșite staule de vite, — din toate se revarsă bucuria unei înjghebări gospodărești, fericirea duioasă de a munci printre ai tăi, pentru cei scumpi din familia ta, pentru cei care vor continua, cu spor, sforțarea ta frumoasă de mai bine.

In nuvela „Pufușor" Selma Lagerlöf redă cu artă măiastră atmosfera unei gospodării clădite pe temelia unor suflete ce s'au înțeles și au împrăștiat căldura în jurul lor; acolo, se poate urmări fericita construire a unui astfel de cămin, din care se împrăștie o atmosferă aromitoare ce se prelungește și atunci când blânda lui stăpână a murit.

Și mai mult, — ca să lumineze mai puternic viziunea mângâietoare a unui cămin încălzit de muncă, orânduială, dragoste și armonie, — Selma Lagerlöf întoarce tabloul chietudinii familiare pe partea adversă, — neagră, și pustie, — a căminului răvășit de tragedii și patimi.

Fața acestui tablou e sfâșietoare. Citiți nuvela „Proscrișii" ca să simțiți contrastul, ca să priviți ambele tablouri deodată: de o parte viața unui țăran chiabur, voinic și falnic, tronând în casa bogată, între soție și copii frumoși, la masa plină de oaspeți în straie de sărbătoare, cu mâncări servite în vase de argint masiv, strălucitor.

Un adevărat tablou flamand, copios și intim, — de Rubens sau de Van der Meer.

Priviți apoi tabloul vieții aceluiași țăran, proscris după făptuirea crimei din îndemnul unei femei perfide; e un tabolu dantesc, zugrăvit violent ca de mâna unui Delacroix; e viața de groază prin hățișul pădurilor, în cavernele munților, unde proscrisul se ascunde cu spaima urmăririi țăranilor înarmați; e o viață de fiară înfricoșată și sălbatecă pe care o curmă sângeros secura neiertătoare a justiției umane.

Și cine știe câte inimi violente de țărani din țara Selmei Lagerlöf nu se vor fi sfiit și îngrozit de instinctele lor ucigătoare, la citirea acestei povestiri.

Citiți „Balonul" povestea unor copii rămași,—printr'o absurditate a legii, — în seama tatălui dezordonat, despărțit din ambiții deșarte de mama cumpătată. Veți vedea cum căminul, — despicat sufletește, — se nărue încet încet, cum tatăl dezechilibrat, — desprins de lângă forța care-l susținea, — se scoboară în negura smintită a beției, iar copiii, după ce au luptat zadarnic să-l scoată la lumina vie și curată a muncii, cad și ei în desnădejde și pieire, osteniți de o sforțare care întrecea puterea lor plăpândă. In această nuvelă, sunt pagini de un realism care te urmărește.

Și prin aceiași artă insinuantă, prin acelaș șir de povestiri fermecătoare, prin scrieri pentru copii și pentru oameni mari, infiltrează pe nesimțite și adânc în materia umană cea mai primitoare și mai miraculoasă, — în suflet, — dragostea pentru tărâmul scump al țării.

In toată opera sa, în numeroase povestiri și legende, răsărite din umbra visătoare a pădurilor scandinave, figuri eroice strălucitoare alături de eroisme tăcute și tot așa de mari, leagă sufletul suedez de trecutul țării sale și îl înfrățește cu viitoarele nevoi ale unui pământ păstrat cu atâtea saccrificii.

Nimic mai minunat și mai plin de vraje pentru conștiința tinerimii decât cartea pe care a scris'o Selma Lagerlöf pentru copii. E intitulată: „Minunată călătorie a lui Nils Holgerson dealungul Suediei". O geografie și o istorie încântătoare, croite din descrieri pitorești și din legende, istorie și geografie pe care, un copil leneș, preschimbat spre pedeapsa trândăviei lui într'un spiriduș caraghios, le învață, zi la zi, călătorind în aer, deasupra Suediei, pe spinarea unei gâște sălbatice.

Și rând pe rând se înfrățește cu toate colțurile țării sale, — începe, puțin câte puțin, — să simtă poezia poporului său sărac și harnic, visător și energic, mândru și cumpătat, care a transformat cele mai pustii și mai aspre tărâmuri în bogate regiuni industriale, în mari piețe de comerț, în stațiuni de odihnă și întremare. Și umilit de trândăvia lui inutilă, spiridușul Nils se întoarce la vatra lui săracă și redevine om, în conștiința lui trezită prin ideia demnității de a munci, de a munci alături de toți, mai slabi sau mai puternici, pentru înflorirea vetrii și a țării lui.

Dar minunea pe care o săvârșește cartea aceasta e și mai mare. Deși vezi bine că autoarea desfășoară în imagini concrete viziuni din țara ei, că îți arată dezolanta sărăcie a Dalecarliei, ținut de piatră, de nisip și mlaștini din depărtata Suedie; deși forma ciudată a insulei Oeland, cu legenda ei fermecătoare, nu e decât o figură geografică a unui țărm de nord; deși pădurile imense de mesteceni și de brad, în care te afunzi la tot pasul, și ghețurile polare la care ajungi cu gâștele sălbatice și pinguinii nu-ți vorbesc de ceva familiar, simți totuși cum aceste viziuni străine te apropie mai mult,— cu o dragoste reînoită de aspectele familiare ale țării în care te-ai născut. Și după cum Nils Holgerson, — de pe spinarea gâștei, — privind țara și cunoscându-i poveștile, învață s'o iubească și să se străduiască pentru înălțarea ei, așa te frământă pe tine, cititor străin, dorul de a-ți închina toate energiile pentru țara basmelor tale, a eroilor tăi și a plaiurilor tale fermecate.

Dintr'o fericită idee, Nils Holgerson este, astăzi, o carte tradusă în limba româncască. Rămâne s'o citească tot mai mulți ca să perceapă toți minunea pe care poate ea s'o facă. Și dacă orice mamă ar citi cu copiii ei povestea lui Nils și ar ști s'o facă înțeleasă, ar creia, pentru viitor cei mai buni și mai luminați patrioți ai noștri.

Nu într'o singură carte a Selmei Lagerlöf, nu numai în basme pentru copii, nu doar în legende, nuvele ori romane, ci în tot ce a visat, în tot ce a scris, din fiecare rând și dintre toate rândurile, se desprinde cea mai curată dragoste de oameni și cea mai cuprinzătoare bunătate. Din cărțile acestei mari poete, înveți respectul și iubirea de om. Respecți sufletele cele mai nevoiașe, durerile cele mai umile, respecți efortul cel mai puțin eroic, respecți visul binefăcător și tonic în care se exaltează umanitatea îndurerată, respecți natura, floarea, pasărea și animalul, respecți și preamărești toate priveliștele vieții. Opera Selmei Lagerlöf este un imn, un reconfort și un imbold. Fiecărui suflet, cât de stingher și părăsit, îi dă iluzia că mai poate fi de folos pe lume. Are Selma Lagerlöf o nuveletă; îi zice: „Bătrâna Aneta". E vorba acolo de o băbuță întârziată în viață, fără copii, fără nepoți, fără prieteni: toți morți. Și trăește singură, într'o cabană de pe munte, la poalele unui ghețar. Toarce și răsucește lână ca să nu moară de foame. Dar simte, într'o zi, ce inutilă și ce tristă e munca asta numai pentru sine, numai pentru hrana unei bătrâneți stinghere. Și atunci ar dori să moară, privind cumplitul pustiu din jurul ei. Dar dinspre ghețarul dezolat, iată că coboară o legendă pe care bătrâna Aneta o uitase: Acolo, sus pe ghețar se spune că se înghesuie, — sgribulite și cu tălpile însângerate de colțuri tăioase, — sufletele celor morți de un blestem. Și în conștiința bătrânii singuratice mijește gândul că mai poate fi bună la ceva. Inviorată de o nădejde nouă, coboară în sat și ia de lucru înzecit ca înainte. Și din câștig, cumpără lemne și lumânări, mereu, mereu. Și în fiecare noapte, aprinde focul și lumânările în cocioaba depe munte și cu ușa larg deschisă, bătrâna Aneta așteaptă!... Și nu așteaptă în zadar... Intr'un fâlfâit de lunecări domoale, într'un murmur de șoapte misterioase, ghețarul îi trimite în fiecare noapte, umbrele rebegite ale celor morți de un blestem. Din ungherul ei singuratic, lângă odaia cu foc și lumânări, bătrâna Aneta simte cum umbrele se desmorțesc alături, în încăperea încălzită, încălzită cu munca mâinilor ei inutile. Și respiră fericită, dealungul zilelor pe care le mai are, că a găsit să fie de folos, măcar unor umbre mai nefericite decât ea.

Povestea, desigur, e o ficțiune și un simbol, dar cuprinde cea mai miloasă hrană de nădejde oferită celor umili, nevoiași și singuratici.

Pentru inimile puternice, pentru cei în care arde scânteia eroismului, Selma Lagerlöf are povești de exaltare generoasă și sublimă. Nu are una, are multe, dar cea mai frumoasă și mai nobilă, mai potrivită pentru subiectul meu de azi, mi s'a părut legenda intitulată: „Prințesa păcii".

Intr'o țară devastată de urgia războinică a unui rege vecin, din Nord, crește ca o floare albă luminoasă, o prințesă delicată și blajină. Tatăl și poporul său o trimit regelui războinic și năprasnic care vrea de soție pe făptura luminoasă și o cere ca o condiție de pace. Prințesa pornește spre țara regelui puternic, dar află, în drum, din cântecele păstorilor răzleți, că regele care o cere de soție îndrăgește o altă fată de împărat din sudul scăldat în vecnic soare. Să se mai ducă spre așa tristă umilință? Spre o renunțare sigură la fericire? I se pare grea jertfirea, ar întoarce calul și suita sa înapoi, dar jalea și prăpădul ce l'a văzut în lungul țării, nădejdea supremă pe care o citește în ochii țăranilor istoviți, ai mamelor care cuprind cu brațul îngrozit ultimul fiu neplecat încă la război, o face să primească sacrificiul. Cu lacrămi grele, dar fără șovăire, pornește înainte spre destinul acceptat. Și în cugetul său eroic își spune: „Fii valul care se lasă sorbit de frământările omenirii spre a-i îmblânzi amarul!"

In felul acesta, și cu toate încoronările decernate prin premiul Nobel și Legiunea de Onoare, — ca pe o eroină a jertfei sufletești, ca pe o prințesă a păcii și a mângâerii universale o tâlmăcesc eu pe Selma Lagerlöf. Din visurile ei, din sufletul ei bogat, a stors balsam pentru toți nefericiții și hidromel pentru toți eroii vieții. Pentru ea, de când a fost tânără și până acum când împlinește opt decenii, doar muncă și renunțări, doar fericiri visate, dar neîmplinite, doar bucuria culeasă târziu din binefacerile sufletești pe care le-a împrăștiat în lume fără șovăire.

Și desigur, în conștiința ei de femee care și-a închinat opera celor mai înalte idealuri umanitare, își spune ca și eroina ei „Prințesa păcii":

„Fii valul care se lasă sorbit de frământările omenirii, spre a-i îmblânzi amarul".

ZOE VERBICEANU

Revedere tristă

Nici gesturi, nici cuvinte, nici salut,
Ci numai, brusc, o scurtă tresărire...
Nu mai gândiam, dar azi te-am revăzut,
Te-am revăzut, — uitata mea iubire!

In zâmbetul ce-ți flutură, timid,
Pe buzele mânjite de minciună,
N'am regăsit magnificul fluid
Ce-atrage și îmbată și 'mpreună.

Și, în privirea ochilor frumoși,
N'am regăsit scânteia ce aprinde;
Erau odată vii, prăpăstioși,
Iar azi tristețe-adâncă îi cuprinde.

Doar trupul, baiaderic și felin,
Păstrează încă formele splendide
Pe care-alunecau discret, dar plin,
In nopți de patimi, buzele-mi avide...

Din clipa 'n care — dusă — te-am pierdut,
Eu te ștersesem, crud, din amintire;
Deaceia, astăzi când te-am revăzut:
Nici gesturi, nici cuvinte, nici salut,
Ci numai, brusc, o scurtă tresărire...

DEM. BASSARABEANU

Din Literatura Persană

— Omar Khayyam —

Această boltă cerească sub care rătăcim, se aseamănă cu o lanternă magică a cărei lampă e soarele. Lumea e pânza pe care se perindă oamenii.

* * *

Tesaurul nostru? Vinul. Palatul nostru? Taverna. Tovarășii noștri credincioși? Setea și beția. Noi nu cunoaștem neliniștea, fiindcă știm că sufletele, cupele și hainele noastre întinate n'au a se teme de praf, de apă și de foc.

* * *

Un trandafir spunea: „Sunt minunea universului. Oare un parfumar va avea curajul să mă facă să sufăr?".

O privighetoare cânta: „O zi de fericire pregătește un an de lacrimi".

* * *

Băutorule — ploscă uriașă — nu știu cine te-a făcut! Știu numai atât că poți cuprinde trei măsuri de vin, și că Moartea te va sfărâma într'o zi. Atunci mă voi întreba îndelung de ce-ai fost zămislit, de ce-ai fost fericit și de ce azi nu ești decât țărână.

* * *

Iubirea care nu distruge nu e iubire. Un tăciune răspândește oare căldura unui jăratic? Zi și noapte, adevăratul îndrăgostit se consumă de durere și de bucurie.

* * *

Diseară sau mâine nu vei mai fi. E timpul să ceri vin de coloarea trandafirului. Nesocotitule, te asemuești cu o comoară și crezi că niște hoți se și gândesc să-ți deschidă mormântul și să-ți fure cadavrul?!

* * *

Inchină flacărilor aurorei cupa cu vin asemănătoare lalelei primăvăratice! Inchină surâsului unui adolescent cupa cu vin asemănătoare gurii sale! Bea, și uită că pumnul Durerii te va doborî încurând.

* * *

Poți să cercetezi noaptea care ne 'nconjoară, poți să te-afunzi în această noapte... Nu-i vei da de capăt! Adam și Eva, ce atroce trebue să fi fost primul vostru sărut, fiindcă ne-ați zămislit fără speranță!

* * *

Din mormântul meu va ieși un miros de vin atât de puternic încât trecătorii se vor îmbăta. Mormântul meu va fi înconjurat de-o seninătate atât de mare, încât îndrăgostiții nu se vor putea despărți de el.

* * *

In fiecare dimineață, roua apleacă lalelele, zambilele și violetele, dar soarele le liberează de strălucitoarea lor povară. In fiecare dimineață, inima mi-o simt mai grea în piept, dar privirea ta mi-alungă tristeța.

* * *

Numai vinul te va scăpa de griji.

Numai vinul te va opri de-a șovăi între cele șaptezeci și două de secte.

Nu ocoli pe vrăjitorul care are puterea să te ducă în țara uitării.

* * *

Dacă vrei să cucerești măreața singurătate a stelelor și-a florilor, rupe cu toți oamenii, rupe cu toate femeile. Nu călători cu nimeni. Nu te apleca peste nici o durere, nu lua parte la nici o sărbătoare.

* * *

Vinul are coloarea rozelor. Vinul poate că nu e sângele viței ci al rozelor. Această cupă poate că nu e de cristal ci de azur sleit. Noaptea poate că nu e decât pleoapa zilei.

* * *

Inchide Coranul! Gândește liber și liber privește cerul și pământul! Săracului care trece, dă-i jumătate din ceeace ai! Iartă pe toți vinovații și ascunde-te când surâzi!

* * *

Vinul procură înțelepților o beție sortită numai Aleșilor. El ne redă tinerețea, ne redă ceea ce-am pierdut și ne dă ceeace dorim. Ne arde ca un torent de foc, dar poate de-asemeni să ne schimbe tristeta în apă răcoritoare.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

INDISCUTABIL PAINEA HERDAN E CEA MAI BUNA

Femeia de azi

Miss România

Vom avea în curând o nouă Miss Românie.

In anul acesta, publicul va lua parte directă în alegere, nu ca simplu aplaudator. Miss România 1931 va fi aleasa votului public.

Că prezentarea candidatelor se va face pe pânza unor săli de cinematograf, permiţând participarea unui public votant de zeci de ori mai numeros ca în cel mai vast amfiteatru, faptul l-a determinat desigur şi comoditatea sistemului, dar afară de aceasta, e şi un semn al vremii.

Cinematograful îşi împinge mereu şi peste tot preponderenţa. Distracţia, arta, actualitatea, nu se mai pot dispensa de el. Şcoala îl pregăteşte ca un factor educativ de prima mână. Institutul de cinematograf din Roma şi-a extins roadele până la noi, căci începând din luna aceasta, vom avea prin ordin ministerial, numai cu vre-un an în urma vecinei Bulgaria, filmul de complectare obligator cultural.

Cum se va înfăţişa acest film? Imi amintesc din anii trecuţi, unele mici viziuni cu antetul Casei Şcoalelor şi eticheta cu litere mari *film educativ*, care reprezentau vederi — din străinătate desigur — şi rulând cu indicaţii atât de insuficiente că deveneau şi ele inutile. Copiii, şi mulţi maturi din eftinele săli ale Ateneului se întrebau ce poate fi în casa cu colonade numită *La Madeleine*, aflau, după puterile lor la franţuzeşte, că există la Paris un hotel cu turnuri şi săgeţi numit *Hôtel de Ville*, iar cât despre un anume decor de pădure, tăiat de o apă pe care suiau câteva lotci de pescari, nimeni n'a ştiut ce reprezintă — de oarece purta altă explicaţie decât imperioasa etichetă oficială de mai sus.

E răspândită credinţa că, în public, există o repulsie generală pentru educativul în spectacol. Toţi voim distracţie, distracţie pură, dacă se poate zice astfel. Cu toate acestea, foarte mulţi obişnuiţi ai cinematografului urmăresc reproducerile istorice, filmările de romane şi de piese, vieţile reconstituite ale oamenilor mari, numai din dorinţa de *a şti*.

— Fără să deschid nici o carte, se lăuda cu bună credinţă un amator de cinema, sunt în curent cu toată literatura clasică şi modernă.

Literatura transpusă pe ecran... Cinematograful este încă una din cuceririle omului care s'a întors împotriva lui.

Am găsit un metod nou, expeditiv şi plăcut de a ne instrui şi prin intermediul regisorilor, adăpostiţi de formula necinematograficului, ni se servesc, în 70 de cazuri la sută transpuneri deteriorate, reconstituiri din care n'a mai rămas nici scheletul, numai titlul, pentru atracţie. Cunoştinţele educativ-literare — căci numai la ele ne referim — căpătate la cinematograf, nu-s decât o imensă înşelare. Şi-i aproape un bine că obţinute în felul acesta, pe fugă, superficial, epidermic, se pierd tot atât de curând.

Dar vorbeam de frumuseţe. Teoria valorilor reversibile se aplică într'o măsură şi aici.

De când am început, chiar cei mai culţi şi pretenţioşi, să mărturisim că da, mergem la cinematograf şi apoi că ne place, vizualitatea noastră s'a lărgit desigur, s'a perfecţionat, s'a rafinat, dar, mai cred, s'a şi strâmbat puţin.

Frumuseţea fizică n'o mai înţelegem, cel puţin pe ecran, decât aşa cum ne-o prezintă perfecţiunile artificiale de studio. Frumos e numai capul cu ochi imenşi, cerniţi de fard, cu sprâncene în peniţă şi gene în grupuri, cu graţia stilizată a zâmbetului şi privirii, — frumos, numai corpul confecţionat pe măsuri date şi controlat de regisor săptămânal, corpul suplu, sportiv, obţinut cu reţete severe şi mai ales cu savante puneri în valoare.

Publicul chemat să aleagă pe cea mai frumoasă româncă va putea, cu ochiul său intoxicat de atâtea viziuni apretate, de atâtea *super femei*, să distingă o frumuseţe sinceră, inexpertă, în clipa în care o va intimida regisorul, reflectorul şi teama de a nu reuşi?

Aţi observat cum arată de rău în film oamenii faţă de actori, oamenii adevăraţi, acei pe care-i vedem în filmul de actualităţi. Toţi sunt urâţi, stângaci, umoristici. Chiar diplomaţii, regii, sărbătoriţii, nu ştiu să se ţie, să zâmbească, să gesticuleze. Totul ne apare silit, fals, în aceste viziuni autentice.

Iar dacă Miss-candidatele vor voi să imite, va fi şi mai rău. Secretul lor, al celorlalte, e bine ţinut. Numai Greta Garbo îşi poate înfăşura strâns stofele pe un trup osos şi se poate ţine înghebosată cu farmec, numai ele, ca Gina Manès de pildă, pot fi chiar urâte, crucişe, colţuroase şi totuş subjugătoare în clipele în care *trebue*.

Şi mai este reuşita fotografierii, fotogenia, taina peliculei care poate face dintr'o faţă drăguţă şi premiată o Mandă vulgară, şi dimpotrivă a putut transforma un postulant de figuraţie, un fără-căpătâi cu numele de Rudolf Valentino într'un semi-zeu cinematografic.

Dar celebrităţile ecranului au avantajul că sunt departe. Poate că şi Miss România 1931 va trebui ferită în anul triumfului de privirile libere ale votanţilor.

Culinografie

Expoziţia Colonială, a cărei apropiată deschidere face atâta vâlvă la Paris, organizează şi o secţie gastronomică, având de scop introducerea în Franţa a unor preparate culinare din colonii, considerate gustoase şi nutritive nu numai de indigeni, dar şi de europenii colonişti care le-au încercat.

Propaganda a început de mai înainte. Societatea de Aclimataţie din Paris serveşte la dejunurile sale anuale numai mâncări din colonii. La ultimul, din primăvara trecută, menu-ul arăta: friptură de pui de urs, şopârlă de Brazilia pe grătar, lapte de cămilă covăsit — după care se va trece probabil mai târziu la brânzeturile din lapte de femee, sau chiar deadreptul la antricoatele de om.

Dacă invitaţii de până acum la originalele dejunuri s'au săturat, sau măcar s'au atins de mâncări, nu ni se spune. De altfel, repulsia noastră poate nici nu-i justificată, — cu singura rezervă a antropofagiei.

Tradiţionalismul nostru culinar s'a manifestat doar de atâtea ori fără rost şi cu reveniri depline. E deajuns să amintim odiseea cartofilor pe care Parmentier i-a introdus în Franţa în mijlocul refuzului general. A trebuit intervenţia lui Ludovic XVI şi a întregii Curţi, pentru ca să avem azi în Europa o legumă de care nu ne mai putem lipsi.

Ar mai fi de stabilit cu cât sunt mai superioare mâncările noastre de civilizaţi, provenite tot din uciderе, mai conforme naturii sosurile noastre complicate şi nedigestibile, brânzeturile putrede, alcoolurile ruinătoare, şi care nici acestea nu ne mai satisfac.

Cocktailurile, rafinamentul modern, s'au extins şi în bucătărie. Culinografa renumită americană, Mistress Touzalin, inventează zilnic uimitoare amestecuri de felul acesta: curmale băgate în brânză de Roquefort, tăvălită prin răzătură de nuci de cocos, — care fac, pare-se, deliciul curiosului soiu de gurmeţi blazaţi.

Moda raţională

— Moda de azi, dacă are cusururile ei, este cel puţin raţională. Nimeni nu mă poate contrazice. Rochiile nu mai descopăr genunchii, pieptul nu mai stă gol în bătaia ernii, mânecile, chiar la rochiile de seară, le putem face lungi sau scurte, după voe, pălăriile nu mai zboară din cap, şi... şi...

— Tuşeşti?

— O, am avut o bronşită groaznică. Am răcit la un bal, la eşire. Era pe viscol.

— N'aveai mantoul de blană?

— Il aveam, nu pe ăsta, mantoul de seară, bineînţeles, cel scurt până la şold, ceva mai jos de talie. Cu rochia străvezie de dantelă, până să ajung la automobil, în aglomeraţia eşirii, m'a cuprins frigul.

— Inţeleg. Moda raţională. Dureri de cap tot ai?

— Tot. Iau calmante zilnic.

— Mai bine-ţi cumpărai altă pălărie. Nu, fii linişt̨ită, îţi vine minunat. Dar cred că ţi-i capul răcit. Ai purtat toată iarna pălărioare ca aceasta, sub care ai fruntea goală şi jumătate din creştet descoperit.

— Aşa-i moda.

— ...raţională. O prăjitură iei?

— Ca să mă îngraş? Mulţumesc. Abia mi-am „făcut" silueta.

— Cu rochiile astea largi nu mai e obligator trupul subţire.

— Largi jos, dar sus, întinse pe piept, strânse la talie, învăluite pe şolduri. Nu, trebue să fim mai slabe ca oricând. Parcă numai de prăjituri mă abţin?

— Ştii, biata Ceca...

— Şi-a ruinat sănătatea. Fiindcă lua toate drogurile la întâmplare. Dar eu slăbesc cu metodă. Masagii, electricitate, regim ordonat de medic..

— Umbli mult pe jos...

— Umblam. Acum nu mai pot, cu tocurile astea moderne.

— Doisprezece centimetri, văd.

— Un cizmar bun nu ţi le mai face altfel. Aseară, n'am găsit trăsură şi m'am întors acasă pe jos. Şi acum mă dor vinele picioarelor. Afară de asta ploua, mi-am stricat paltonul.

— N'aveai umbrelă?

— Ba da. Dar umbrelele astea mici abia cuprind capul.

— Moda raţională.

— Incep să-ţi dau dreptate.

— Nu. Moda are dreptate. Dezorientarea ei e a vremii, şi moda e un binevenit prilej care ne descarcă oarecum. Pretindem confortul ultim în jurul nostru, iar noi ne îmbrăcăm inconfortabil. Golim casa de mobile, într'o impulsie de simplicitate artistică, păstrând în dormitor doar patul şi un covor scump, în hall două statuete de maeştri, şi îngrămădim obiectele în placarde — iar noi ne ornăm braţele dela degete până la cot cu bijuterii de sticlă şi tinichea cu un entuziasm de africane. Dorim — fie că luptăm sau nu — o viaţă francă şi pentru noi, nu întemeiată pe veşnicile minciuni, iar de altă parte, nu mai îndrăznim să mergem în lume cu un obraz adevărat, fără pudră şi roşu, fără obsesia de a părea *altfel*.

Moda are totuş dreptate. Dacă s'ar reuşi canalizarea, numai în direcţia modei, a tendinţii — aproape nevoii — generale de contrast şi mistificare, femeile, căci numai noi posedăm acest mijloc, am găsi în el un prilej de a ne păstra orientarea în celelalte direcţii. Bărbaţilor le lipseşte terenul şi aici.

ALICE GABRIELESCU

Insemnări

Cenaclul dela Fialcowsky

Afară de câteva rămăşiţe ale generaţiilor trecute, patru-cinci pensionari, care pe temeiul telegramelor din ziare, împărţeau harta Europei şi, prezicând viitorul, hotărau soarta popoarelor; afară de doi-trei ziarişti, care spuneau că ştiu dela un ministru, al cărui nume secretul profesional îi împiedică de a-l comunica, tot ce s'a petrecut la o şedinţă intimă a unui club politic, alimentând astfel politica de zvonuri, de culise şi de cancanuri, ce se face în ţara noastră şi afară de alţi clienţi obişnuiţi, la cafeneaua Fialcowski veneau în fiecare seară opt literaţi şi artişti, constituiţi în cerc. Ei aveau rezervată o masă mare, în jurul căreia discutau chestiuni serioase sau uşoare până după miezul nopţii.

De câte ori îi vedeam îmi aduceam aminte de ceia ce spune Barbey-D'Aurevilly în cronica lui: *Les Chevaliers de la table ronde au XIX siècle:* „Intraţi în cafenea şi-i veţi găsi pe toţi, cu paharul înaintea lor, cu ţigara sau cu pipa în gură, cu ziarul în mână, strigând, gesticulând şi certându-se".

Cenaclul de la Fialcowsky era alcătuit din opt inutili pentru că Jules Vallés afirmă că burghezul vede un inutil în omul, care ţine în mâna lui un condei, o paletă sau o daltă.

Burghezul are dreptate. Ce foloseşte societatea de pe urma acelor umiliţi, care 'şi trec zilele fără să mănânce şi nopţile fără să doarmă?

Un artist dramatic, membru al cenaclului, care se ţinea de pozne, m'a întâlnit într'o zi şi mi-a spus:

— Să vii astăseară mai de vreme şi să iei loc aproape de masa noastră dacă vrei să petreci. Le-am făcut pictorului şi poetului câte o farsă. O să te strâmbi de râs.

La orele nouă seara toţi se strânseseră în jurul mesei şi începuseră să discute despre polemica dintre Maiorescu şi Gherea.

Poetul şi sculptorul erau de partea lui Maiorescu, ceilalţi şease împărtăşeau părerile lui Gherea.

Poetul. — Aţi văzut cum l'a ars Maiorescu pe Gherea? Las'o mai domol unde nu te pricepi, îi spune filosoful birtaşului din gara Ploeşti.

Criticul. — Dar v'a plăcut răspunsul ce i l'a dat Gherea? Marele critic îi răspunde astfel esteticianului de la universitatea din Bucureşti: Dacă Gherea e un om atât de ignorant şi nepriceput cât de şubrede trebue să fie teoriile estetice ale domnului Maiorescu, de vreme ce chiar Gherea a putut să le zdruncine!

Artistul dramatic (către pictor). — Tu ce părere ai?

Pictorul. — Eu ştiu un singur lucru, că din artă nu poţi să trăieşti în ţara noastră şi atunci teoriile lui Maiorescu şi Gherea mă lasă rece. In ultima expoziţie am vândut două tablouri.

Poetul. — Dacă pe lângă artă nu faci şi altceva, mori de foame. Eminescu n'a fost revizor şcolar şi redactor la ziarul „Timpul"? Gherea nu e birtaş? Caragiale n'are berărie? M'am hotărît să m'apuc şi eu de negustorie. De câtva timp este la modă ca pe crucile mormintelor să se scrie versuri. O să mă specializez în epitaf. E singurul gen de poezie, ce poate să renteze. O să cer douăzeci de lei pentru o bucată.

Sculptorul. — Dacă şi-ar face toţi busturi pe morminte, mi-ar merge şi mie mai bine.

Artistul dramatic. — Teatrul merge.

Criticul. — La teatru nu se face artă, ci negustorie. Directorul tău nu-şi dă osteneala să facă pe spectatori să se ia după gustul lui, ci se ia el după gustul spectatorilor. El nu se gândeşte decât la mărirea reţetelor serale prin orice mijloace. Acestei înţelegeri ciudate despre menirea unui teatru subvenţionat, se datoreşte reprezentarea feeriilor mucede din trecut, introducerea operetelor cu trai asigurat în bugetul societăţii dramatice, aducerea unui corp de balet, a unui tacâm de mandolinişti, a unui scamator şi a animalelor pe scenă ca în călătoria Lizetei. Acestea sunt capo d'operele din repertoriul străin, alternate cu unele piese româneşti de o valoare literară îndoelnică.

Artistul dramatic. — Directorul meu e om deştept. Să-i deprindem întâi pe oameni cu teatrul şi pe urmă le-om da şi piese bune. Când s'a reprezentat Rosmersholm de Ibsen, sala a fost goală.

Pictorul. — Să lăsăm dracului arta! Să ne apucăm de negustorie. Asta merge în România. Cu arta păţeşti ce mi s'a întâmplat mie astăzi.

Artistul dramatic (uitându-se cu coada ochiului spre mine). — Ce ţi s'a întâmplat?

Pictorul. — Eri dimineaţă am primit scrisoarea aceasta: „Te rog să mă aştepţi mâine Joi între orele 3-4, în atelierul dumitale, pentrucă viu ca să-ţi cumpăr un tablou. Andrei Georgescu, mare proprietar". Bravo! îmi spusei, asta înseamnă progres. Au început bogătaşii să cumpere din atelierele pictorilor. Şi vă închipuiţi ce bucurie pe mine, când mă gândeam c'o să pun mâna pe câteva sute de lei. Ei, bine! Am aşteptat dela 3 până la 7 seara şi cum a venit Andrei Georgescu la voi, aşa a venit şi la mine.

Membrii cenaclului râseră cu poftă.

Artistul dramatic. — Poate c'a fost împiedicat de ceva.

Pictorul. — Trebuia să-mi trimeată vorbă, dacă nu putea să vie. Dar ce să ceri bună cuviinţă dela burghezi?

Poetul. — Să nu ţi se fi jucat şi ţie o farsă, ca mie!

Eu, nemaiputând să-mi ţiu râsul, îmi pusei batista la gură prefăcându-mă că tuşesc.

Pictorul. — Ce farsă ţi s'a jucat?

Poetul. — Tot eri dimineaţă — d'aia bănuesc că şi-a bătut joc unul de noi — am primit şi eu o scrisoare. Ascultaţi.

„Dragul meu! Te rog să vii mâine pe 'nserate pe strada Parfumului şi să te opreşti în faţa casei cu numărul 24. Ţi-am citit frumoasa poezie:

Ţi-aduci aminte prin zăvoi
Când ne plimbam doar amândoi?
Şi 'mbrăţişându-ne cu foc
Când s'a oprit luna în loc?

De abia aştept să ne îmbrăţişăm, ca să încremenească luna cu ochii la noi. A ta iubită Sanda".

Când am ajuns în faţa casei cu numărul 24, văd jos un magazin cu dricuri, iar sus două ferestre cu perdelele lăsate. Ce dracu să fie asta? îmi zisei eu? Să se fi îndrăgostit nevasta sau fata dricarului de mine?

Mai ştii? M'am plimbat pe trotuarul de peste drum mai mult de cât un ceas. Pierzându-mi răbdarea, am intrat în prăvălia dricarului. Un funcţionar mă întrebă:

— De metal sau de lemn?

— Mulţumesc, cu altă ocazie. Acum n'am nevoie.

— Văd că sunteţi îmbrăcat în negru, îmi răspunse funcţionarul.

— Aşa mă port eu întotdeauna. Te rog să-mi dai o informaţie. Cine locueşte sus?

— Patronul meu.

— Aşa?... Cu familia?

— N'are familie, e necăsătorit.

— Şi locueşte singur?

— Numai cu mine.

— Aici e numărul 24, nu e aşa?

— Da.

— E şi 24 bis?

— Nu.

— Mulţumesc. Atunci m'am înşelat...

Şi plecai, dându-mi seama că sunt victima unei farse.

Pictorul, uitând păcăleala lui, făcu haz împreună cu ceilalţi de păţania poetului şi pe urmă spuse:

— Aşa, băeţi! Să ne apucăm de negustorie. Eu mă fac lipscan, ca să vorbesc cu femeile. De pildă: Vi se pare, doamnă, stofa asta ordinară? E tot ce avem mai fin. Albastru nu vă şade bine. Dealtminteri dacă vă vindem bucata asta aşa eftin, o facem numai pentru dumneavoastră. Noi pierdem la ea. Dacă n'o cumpăraţi, avem destui clienţi, cărora putem să le-o vindem mai scump.

Criticul. — Ştii că-ţi merge bine gura?

Sculptorul. — Eu mă fac negustor ambulant, că nu-mi place să stau pe loc. O să vânz mărunţişuri. Ca mâine m'auziţi strigând pe stradă: Un savant a spus că bătătura este o vegetaţiune a cărnii. Cu cât o tăiaţi mai des, cu atât creşte mai mare şi puteţi suferi de pe urma ei accidente, ce pot avea de urmare moartea. Trebue s'o distrugeţi şi ea nu poate fi distrusă decât cu această alifie. Un leu borcanul. Numai un leu. Cu un leu scăpaţi de moarte.

Şi rând pe rând, cei opt membri ai cenaclului îşi aleseră câte un fel de negustorie.

După câteva zile poetul, aflând că farsa i-a fost jucată de artistul dramatic, s'a jurat c'o să i-o facă el.

Intr'o seară, artistul juca rolul unui conte.

Contele. — Ce ghinion! Eri am pierdut la bacara patru mii de franci.

O voce de la galerie. — Aşa, ai? Pentru cărţi ai bani, dar chiria nu ţi-o plăteşti. Te spui eu proprietăresei.

Spectatorii râseră zgomotos, iar artistul îşi pierdu cumpătul. Poetul se răzbunase.

QUINTUS

Spleen provincial

Nu cântă muzica în astă-seară...
De-aceia 'n parc nu-i nimeni decât luna.
Pe bulevard străbat ca 'ntotdeauna
Fluerăturile târzii din gară.

Dintr'un local din centru, fără larmă,
Ies câţiva oameni şi pornesc spre casă...
O fată doar, cu capu'n mâini, rămasă
La o fereastră, a uitat să doarmă.

Un câine-a prins să urle ca 'ntr'un vis
Trudit şi 'ntunecat de te 'nfioară.
Ah, Doamne! cine trebuie să moară?...
Nu-i nimeni şi fereastra s'a închis.

Acum, printre mormane de 'ntuneric
Foşneşte liniştea ca o reptilă,
Iar luna o priveşte, imobilă,
Ţintind-o ca un ochiu nebun şi sferic.

M. D. IOANID

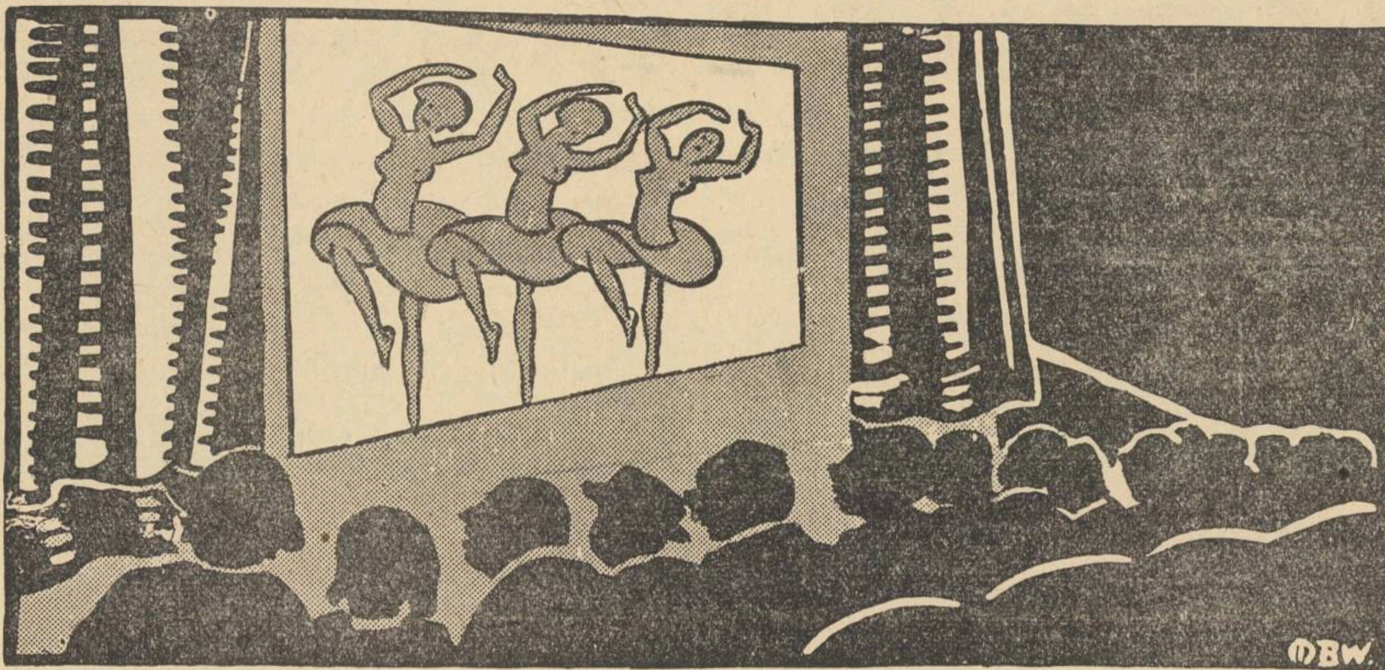
Scriitorii noştri

Ionel Teodoreanu

scriitor şi director al Teatrului Naţional din Iaşi care pleacă în turneu la Timişoara.

COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Cronica cinematografică

Intâmplare

Am arătat, în revista „Realitatea ilustrată" marile calităţi şi micile cusururi de joc ale actorilor din „David Golder". Spuneam însă că mai sunt câteva chestiuni de ordin general referitoare la acest film, care n'au putut încăpea în Cronica amintită. De aceea le voi analiza aci.

In primul loc, trebue să ne punem următoarea întrebare:

Pentru ce „David Golder", film francez, este totuş bun?

Căci lucrul poate fi numit foarte curios. Şi nu ştiu dacă nu avem aci primul film francez bun de nu mai ştiu câţi ani (filmul vorbit în franţuzeşte, indiferent de naţionalitatea capitalurilor şi regisorilor, nu se poate numi decât francez).

Pentru ce David şi Gloria joacă bine, deşi-s francezi? Iată un lucru greu de explicat. Căci francezii au prostul obiceiu de a interpreta toate rolurile cu accentele retorico-istorice gen Corneille-Racine. Orice ar face un actor francez: că-şi ucide nevasta sau îşi cumpără ghete, că-şi mărită fata sau se spală pe picioare, pretutindeni şi mereu: el joacă Phèdre. In David Golder, toţi afară de David, Gloria, Şoifer şi Ruşii dela Bacu, au acelaş ton de paroxism convenţional al cărui microb se găseşte la Conservatorul din Paris şi la Comedia franceză — cele două focare de infecţie dramatică ale republicei.

Aşa dar, pentru ce actorii enumeraţi, în deosebi Baur (David) joacă altfel, adică natural, calm, nuanţat — am spune, fiindcă aşa este: *„americăneşte"*. De ce?

Cred că pricina ţine de particularităţile romanului Irenei Nemirowsky, din care filmul a fost tras.

„David Golder" e o poveste curioasă. O poveste care începe cu sfârşitul. Dar nu pentru a se reîntoarce pe urmă înapoi. Este doar drumul dela începutul unui sfârşit omenesc până la... sfârşitul complect al acestui sfârşit. E povestea apăsătoare a unei agonii. Iată de ce, cetind cartea, am avut un fel de curbatură ca după gripă. Atmosfera de moarte prin bătrâneţe şi boală era aşa de puternică încât trupul meu resimţea acea nelinişte caracteristică a maladiei.

Această idee a romanului a fost destul de bine respectată de film. Baur a înţeles că trebue, în acest rol, să fie mai presus de toate *obosit*.

Dar nu era de ajuns atât, ca să castrezi o vioiciune de actor francez, adică tot ce poate fi mai recalcitrant pe lume. A mai intervenit ceva.

David Golder este un cuceritor. Este omul care vede lucrurile în mare. Care se ruinează de mai multe ori în viaţă şi o reia dela început, din nou dela comis voiajor pentru a ajunge iarăşi financiar mondial. El este evreul plebeu, nu evreul cu pardesiu-redingotă, bărbiţă albă şi joben, evreul-boier, gen Baron Rotschid.

David Golder e mai capabil decât aceştia şi mai puternic. Dar păstrează ceva de *golan*. Şi cei din cealaltă categorie au început de jos. Şi ei sunt „self-made-men"; dar se căznesc să uite, să se boerească pe cât cu putinţă. Pe când David Golder nici nu-şi pune problema. E prea ocupat pentru asta. El, la treabă nu se încurcă. Dărueşte afacerilor toată viaţa şi sănătatea lui. Deaceea evreul Tübingen care e cu 15 ani mai bătrân ca el e sănătos tun, pe când el este cu un picior în groapă. David Golder e un pasionat. Şi asta pentru că — după cum spuneam — supravieţueşte în el micul „golan" care vindea odinioară „ambulant".

Aşa încât, naturaleţea jocului lui Golder provine din două surse: din oboseală, şi în al doilea rând din persistenţa acelei golănii de care vorbeam.

Actorul francez n'a avut încotro. Dacă nu ţinea seama de aceste două accente ale rolului, ar fi ucis dela început întregul personaj. Era prea evident că acesta şi nu altul e tipul lui Golder. In mijlocul societăţii de maimuţoi unde trăieşte, el e singurul om *natural*, care ia lucrurile în serios şi nu se pamează în faţa strâmbăturilor sociale. Golder n'are nici-un snobism de parvenit. Asta e măreţia caracterului său. Naturaleţea. Iată trăsătura dominantă a psihologiei sale.

Aşa încât, pentru odată, actorul francez n'avea încotro. Trebuia să joace naturaleţea, sub sancţiune de a sabota complect rolul.

Dar mai este o ultimă cauză pentru care s'a ajuns la această naturaleţe în genere foarte greu accesibilă unui actor francez.

In filmul acesta trebue redat un mediu cam special. Nu pot să zic exotic, sau atunci trebue să numim şi mediul ţărănesc astfel. Este pur şi simplu o ambianţă puţin cam deosebită de aceea a burghezului francez curent. Actorul trebuia deci să *imite pe evrei*, aşa cum imită bunioară pe marsiliezi.

Şi, — să vedeţi ce curios lucru. Franţujii au un mod de a vorbi aşa de „standard", un fel de a intona aşa de „ne varietur" încât toţi par a recita o lecţie. Singurul moment când un francez pare spontan este atunci când „face ca Marsiliezul", când imită pe Marius, Olyve, etc... Simţim că şi-a lepădat acea de trei ori scrobită haină care este felul său normal de a vorbi. Il simţim mai liber în mişcări, mai oarecum „în vacanţă". Francezul care în mod natural are ceva artificial, de lucru scos dela naftalină; francezul care în poziţie naturală are aerul că imită un model, valabil pentru toată naţia; acest francez nu reuşeşte a părea natural decât atunci când imită pe alţii...

E curios să pari că imiţi când eşti natural şi să pari natural numai când imiţi. Dar psihologia omenească are adesea curiozităţi de acestea.

Să revenim însă la filmul nostru. Găsim deci o a treia sursă de naturaleţă. Actorul trebue să imite felul de a fi al evreilor. Asta obligă la o supleţă excepţională (ca atunci când trebue să imite pe marsiliezi).

In rezumat, rolul lui David Golder, al soţiei sale Gloria, al prietenului său Soifer obligau pe actor la naturaleţe.. A fost o întâmplare. Dar o întâmplare care ar trebui să fie o învăţătură pentru producătorii de artă cinegrafică franceză. Să-şi amintească de acum înainte că singurul film francez bun a fost aşa pentru că unii din actori au fost întâmplător siliţi să joace natural. Naturaleţea. Iată calitatea care ar trebui cultivată mai ales în artele dramatice franceze. Din nefericire nu vrea nici-un guvern să dea foc Conservatorului din Paris şi Comediei franceze...

D. I. SUCHIANU

Inţepături

D-lui Profesor Dr. Cantacuzino şi celorlalţi medici care au luat de curând o masă colegială la un restaurant.

Mănâncă toţi. Azi nu ţin predici,
Nu dau reţete de rigoare.
E singurul consult de medici,
La care nimenea nu moare.

* * *

Poetu'n viaţă-şi făcu drum
Cu-o „Picătură de parfum",
Dar toţi aşteaptă, magistrate,
O picătură de dreptate.

Avocatul A. Păunescu

O picătură de dreptate
Uşor o capătă oricine...
Afară dacă-o cere — poate,
Ferească Dumnezeu! — prin tine.

T. M.

Cronica muzicală

Duminică 15 Martie a avut loc un concert simfonic la Ateneu, condus de d-l *Egizzio Massini*, cu concursul pianistului *Leopold Muenzer*, din Varşovia.

In program Simfonia a 2-a de *Scriabin*, în „Do major" un amestec de Wagner, Cezar Franck, Vincent d'Indy, Strauss, etc., având totuşi partea a 2-a, Andantele, extrem de interesant şi poetic tratat.

D. Massini a condus apoi, just, patru dansuri vechi italiene, prelucrate după compozitori din secolul al XVI-lea, de *Respighi*, şeful muzicii moderne italiene.

Prima parte, baletul, este scrisă de *Melinaro*, autor complect necunoscut. A doua parte aparţine lui Galileu, tatăl celebrului astronom. Se ştie că familia lui Galileu era compusă din mulţi muzicanţi, dintre care Vincenzo, autorul pe care-l cităm, a scris acest dans în stil clasic, având ca temă „Dies irae" apoi, desvoltare ritmică lentă, „à la marcia funebre". Unele bucăţi aparţin unor autori florentini necunoscuţi.

Partea interesantă a Concertului Simfonic a fost, fără îndoială concertul pentru piano şi orchestră, în „Do major" al lui Prokofieff, admirabil executat de pianistul polonez Muenzer.

Fraza lui Prokofieff, compozitor neorus de mare valoare, este bine clădită, energică, ritmică şi foarte degajată. Temele sale sunt scurte, nu prea variate însă abil tratate şi de o dificultate technică de multe ori insurmontabilă. Pianistul varşovian care ne-a uimit cu technica sa învinge orice dificultate şi este foarte indicat pentru interpretări de muzică ultra-modernă. Succesul a fost mare şi bine meritat.

I. PAL.

A APARUT REVISTA
CINEMA
:: COMPLECT REORGANIZATĂ ::
Note... Reflecţii... Imagini... ; Cronica filmelor ; Caleidoscop săptămânal; Numeroase alte reportaje din lumea filmului; Ecouri.. Informaţii. Anecdote.
200 fotografii inedite în 3 culori
34 PAGINI, FORMAT MARE. Lei 10 exemplarul

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 356

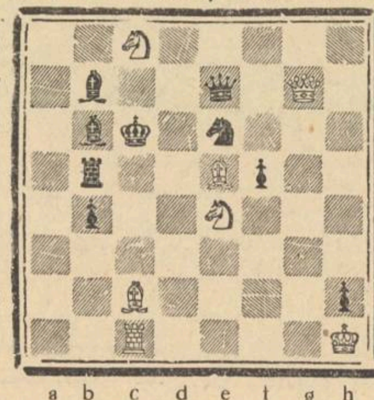
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Moloch"

(inedită)

Negru:

Rc6, Dé7, Tb5, Cé6, Nb6 şi b7, Pb4, f5 şi h2 (9).

Alb:

Rh1, Dg7, Tc1, Cc8 şi é4, Nc2 şi é5 (7),

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

Rectificare In problema No. 353 (Motto: „Abdullah") nebunul alb se găseşte la d8, cum e în diagramă, iar nu la d3, cum s'a tipărit greşit în nomenclatură.

PARTIDA No. 159

Jucată la concursul internaţional din Hastings (Anglia) în ziua de 6 Ianuarie 1931.

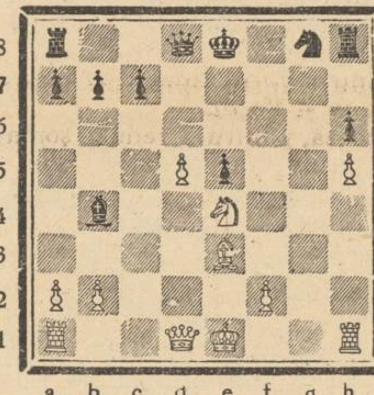
Alb: Dr. M. Euwe **Negru: E. Colle**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, Cb8—c6; 3, Cb1—c3, é7—é5; 4. c4×d5, Cc6×d4; 5. é2—é3, Cd4—f5; 6. Cg1—f3, Nf8—d6; 7. é3—é4, Cf5—é7; 8. Nc1—g5!. h7—h6; mai bine ar fi fost Cf6, 9. Ng5—h4, g7—g5; 10. Nh4—g3, Cé7—g6; 11. h2—h4,, g5—g4; 12. h4—h5! aceasta e mai tare decât Cd2. 12...., Cg6—f4; la g×f, ar fi urmat: h×g, f×g6; (nu f×g2; g×f+, R×f7; Dh5+, etc.) D×f3, cu avantaj pentru alb (la Df6 Nh5+, etc.) 13. Ng3×f4, g4×f3; dacă negrul ar fi luat nebunul, alb ar fi obţinut o poziţie superioară prin Dd4 sau Cd4, 14. Nf4—é3, f3×g2; 15. Nf1×g2, f7—f5; şi acum ar fi fost mai bine Cf6. 16. é4×f5, Nc8×f5; 17. Ng2—é4!, Nf5×é4; 18. Cc3×é4, mai energic decât Da4+ urmat D×é4. 18....., Nd6—b4+, indispensabil ar fi fost Dd7, căci prin mutarea din text ne-

Situaţia partidei după a 18-a mutare a negrului

Negru: Colle.

Alb Dr. Euwe.

bunul e primejduit. 19. Ré1—f1!, la Nd2, ar fi urmat D×d5; Da4+, b5; D b4, a5! şi alb trebue să abandoneze calul şi pierde apoi şi ambele turnuri. 19...... Dd8—d7; 20. Dd1—b3, Dd7—b5+; 21. Rf1—g2, 0—0—0? un sacrificiu disperat şi nefolositor prin a6! ar fi îngreuiat mult adversarului câştigarea partidei. 22. a2—a3 Cg8—é7; 23 a3×b4, Th8—g8+; 24. Cé4—g3, Cé7—d5; 25. Ta1×a7, Db5—c6; 26. Rg2 h2, acum atacul adversarului e sfârşit şi alb câştigă cu uşurinţă. 26....., Dc6—é6; 27. Ta7—a8+, Rc8—d7; 28. Ta8 d8+, Rd7×d8; 29. Th1—d1, c7—c6; 30. b4—b5, Rd8—é7; 31. b5×c6, b7×c6; 32. Db3 b7+ şi negru abandonează, căci dacă regele pleacă pe ultima linie urmează Ta1, iar la Rf6, Cé4+, Rf5; Dh7+.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi:
LECTURA No. 319
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ARTHUR SCHNITZLER
OCHI SUFLETULUI
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

„Naivul"
—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—
Cum s'a întâlnit stareţul dela Maica Domnului depe Munte şi d-ra sora sa cu un huron. Huronul, poreclit „Naivul", convertit. Naivul amorezat. Naivul aleargă la iubita lui, şi devine furios. Naivul respinge pe englezi. Naivul pleacă la Curte. Sosirea Naivului la Versailles. Recepţia sa la Curte. Naivul închis în Bastilia cu un jansenist. Cum îşi desvoltă Naivul geniul. Frumoasa Saint-Yves se duce la Versailles. Spiritul Naivului face progrese. Frumoasa Saint-Yves se împotriveşte unor propuneri delicate. Ea consultă pe un jesuit. Ea cade prin virtute. Ea eliberează pe iubitul ei şi pe un jansenist.
de Voltaire
A apărut în *Biblioteca Dimineaţa No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Preţul 12 lei.*
De vânzare la librării, depozite de ziare, chioşcuri şi debitele regiei.

Curiozităţi

Un legat... dulce

In anul 1794 a murit în Anglia, la vârsta de 62 de ani, actorul Robert Baddeley, care graţie unui legat original n'a fost dat încă uitării de posteritate. Pornit de jos, Baddeley a fost pe rând bucătar, fecior şi actor. Având talent a fost primit în trupa, pe atunci celebră, de la Drury-Lane-Theatre. Om foarte econom, el a strâns o avere frumoasă pe care a testat-o unui azil pentru actorii fără angajament. A mai instituit un legat de 100 de lire sterline, din care să se ia în fiecare an 3 lire şi să se trateze în ziua de Bobotează actorii zisului teatru cu prăjituri şi vin. Din 1795 şi până astăzi, artiştii teatrului se adună în fiecare an, în seara de Bobotează, în foaer unde li se împarte o tortă împodobită artistic de cofetarii din Londra; se mănâncă torta şi se ridică paharul în amintirea donatorului.

Descoperiri arheologice

Nişte săpături făcute pe coasta mării, la sud de Roma, au dat la iveală pe o fostă proprietate a împăratului Nerone, o casă mare, luxos amenajată şi cuprinzând multe lucrări de artă. S'a mai descoperit o clădire din aceeaşi epocă (după toate aparenţele o instituţie publică) cu colonade, pereţi căptuşiţi cu marmoră şi pardoseli de mozaic. Intr'o încăpere săpată în stâncă, s'au găsit lucrări în mozaic în diferite culori şi stiluri. Unul din mozaicuri îl reprezintă pe Hercules — împresurat de genii înaripate — ţinând în mână un pocal şi având la picioare un animal sacrificat.

In Egipt s'a desgropat la Tel-el-Amarna casa marelui preot al regelui Amenhotep al IV-lea (ca. anul 2000 a. Chr.), precum şi un templu mare de piatră, mai multe magazii de grâne şi grajduri. Accesul la terenul pe care se află aceste clădiri se face printr'o poartă rezemată pe stâlpi masivi de piatră arsă. Altă descoperire este aceia a unui gang măreţ — după cât se pare intrarea unui palat regal — cu pereţii acoperiţi aproape în întregime de tablouri splendide, ale căror culori s'au conservat aproape neatinse. Săpăturile continuă şi se speră a se găsi portrete de regi.

Bucătărie futuristă

La Turino se va inaugura în curând prima ospătărie futuristă. Nu numai decoraţiile vor fi futuriste, ci şi bucatele.

Onoarea acestei iniţiative îi revine Turinului, fiindcă în acest oraş trăeşte cunoscutul pictor futurist Filia, vicepreşedintele Societăţii futuriste. Filia este inventatorul artei culinare futuriste.

Caşi Marinetti, şeful suprem al futurismului, Filia este un adversar rezolut al macaroanelor.

„Ospătăria la cerul gurii" („Taverne zum Heiligen Gaumen" în traducere germană) are, deci, ca deviză: „Jos macaroanele!"

In colaborare cu arhitectul rus Dulgherov, Filia a amenajat restaurantul său în cel mai curat stil futuristic.

Manifestul publicat de „Ospătăria la cerul gurii" cere, înainte de toate, italienilor să renunţe la macaroane, de oarece **„lumea trebue să fie pregătită, — prin variaţia mâncărurilor şi rafinarea gusturilor, — pentru vremea când nu vor mai exista decât alimente chimice; căci nu mai sînt, poate, atât de îndepărtate timpurile când bucatele ne vor fi transmise pe unde de radio".**

Futuriştii îşi propun o revizuire estetică a artei culinare. Felurile de bucate existente rănesc simţul estetic. In farfurie, sosurile au înfăţişarea unei **„băltoage murdare"** şi o friptură într'adevăr frumoasă este o raritate.

Până ce se vor inventa pilulele chimice, se va servi la masa futuristă carne şi vin. In acest scop, Filia a inventat o **„plastică a fripturii"** menită să simbolizeze peisagiile italiene. Pentru simpli muritori, lipsiţi de fantezie, această plastică simbolică se prezintă sub forma unei fripturi comune, garnisite cu 11 feluri de zarzavaturi, orânduite frumos pe cârnaţi calzi.

Lista de bucate futuriste conţine câteva denumiri stranii, dar răsunătoare, de pildă: „Orizonturi în reţea de sârmă" şi „Supraviril". — **D.**

A APARUT: No. 216
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
44 pagini 5 culori
şi cu următorul bogat sumar:
CHARLIE CHAPLIN TRIMITE salututul său Bucureştilor
Interview exclusiv luat de coresp. nostru din Londra
Viaţa sportivă şi mondenă deacum patru mii de ani (Un reportaj din lumea trecutului) - Omul rachetă (Perspectivele viitorului) - Sculpinul peştele care râde (din viaţa animalelor marine) - Candidate la titlul de „Miss România 1931" (O nouă serie de fotografii) - Şcoala activă (Caritatea copiilor în acţiune) - Intelectualii noştri (O expoziţie de caricaturi) - Dece e oceanul albastru? (Câteva constatări ştiinţifice) - Nurra dansatoarea (Ultima pagină din agitata viaţă a Anei Pawlowa)
Mangol, copil crescut de maimuţe (Aventuri fantastice în jungla africană)
Charlie Cahplin la Londra (Un articol senzaţional datorit unui intim al marelui comedian). — Tragicele consecinţe ale unui romantism întârziat (Goana după şeici, stăpânii pustiurilor de nisip). — Recunoştinţa regelui petrolului (Americanisme) Dela 5 la 6.30 (O nuvelă extraordinară, de un interes palpitant). — Rezultatul concursului de personalităţi.
Fakirul la el acasă; De vorbă cu cititorii; Femeea şi ţigara; Jocuri distractive; Efectul nebănuit; Actualităţi din ţară şi străinătate; Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii; Omul cu mască (*O aventură a detectivului Gex Trevor*); etc. etc. precum şi un minunat supliment humoristic
„REALITATEA ZÂMBEŞTE"
150 clişee pe hârtie velină PREŢUL 10 LEI

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Cărţi şi Reviste

M. EMINESCU: „Scrieri politice"

Colecţiunea „Clasicilor români comentaţi", scoasă de editura craioveană Scrisul Românesc sub îngrijirea d-lui profesor universitar N. Cartojan, a dat de curând la iveală încă alte două volume [1]), cuprinzând: unul o culegere din scrierile politice ale lui Mihail Eminescu, al doilea partea din proza lui V. Alecsandri care conţine călătoriile şi misiunile lui diplomatice.

„Scrierile politice ale lui Mihail Eminescu se publică în ediţie comentată — cu un bogat studiu introductiv — de d. **D. Murăraşu** care, potrivit cu programul colecţiei, a căutat să stabilească textul autentic al acestor scrieri, aşa cum a fost publicat de autor în gazetele: „Federaţiunea", (1870), „Convorbiri literare" (1870 şi 1876), „Românul" (1871) şi „Timpul" (1877-1883); lipsa de respect pentru textele autorilor noştri clasici se întinsese prin urmare şi asupra producţiunii lui Eminescu. Toate ediţiile anterioare ale acestor scrieri politice — Gr. Păucescu, I. Scurtu şi A. C. Cuza — prezintau numeroase omisiuni şi greşeli, cele mai multe intenţionate, ceace făcea să întunece însemnătatea şi strălucirea lor ideologică.

Din scrierile politice ale lui Mihail Eminescu, selecţionate în volumul de astăzi, apare pe deantregul concepţia lui politică conservator-naţionalistă. Având o deplină încredere în vitalitatea neamului, Eminescu cerea pentru el nu o adaptare repede la formele de viaţă împrumutate, oricând şi oricum, de aiurea, ci numai o desfăşurare lentă a firii şi inclinaţiunilor lui, cu respectarea tradiţiei, deci în sensul realizărilor trecutului, realizări cari erau isvorîte din viaţa proprie a naţiunii. Pentrucă, arăta el, progresul se face încet şi gradat. Prin ereditate ne simţim legaţi de trecut, suntem tradiţionalişti; prin adaptabilitate căpătăm aptitudini nouă potrivite cu mediul; ereditatea încetinează mersul înainte, adaptabilitatea cauzează progresul.

In numele adevăratei civilizaţiuni, Eminescu atacă— cu puterea talentului său polemic şi cu argumente dintre cele mai convingătoare — formele introduse în viaţa noastră de stat. Civilizaţia adevărată, spunea el, nu înseamnă introducerea formelor de viaţă potrivite cu alte naţiuni care-şi urmează evoluţia lor firească. Statul fiind un organism viu, cu el se potrivesc anumite forme de viaţă şi nu altele. Legile cele mai perfecte şi mai bune aiurea pot să ducă spre prăpastie un alt stat, după cum o doctorie bună pentru un organism poate fi dăunătoare pentru altul. Pentru a ajunge la o civilizaţie adevărată, trebue să ţinem seamă de ceeace trecutul nostru a creiat şi pe baza lui să mergem înainte. „Deci, orice civilizaţie adevărată nu poate consista decât într'o parţială întoarcere la trecut, la elementele bune, sănătoase, proprii de desvoltare".

Punând astfel în lumină concepţia politică şi naţionalistă a lui Eminescu, articolele prezentate pentru prima oară corect de d. D. Murăraşu au o mare însemnătate culturală şi educativă, însuşiri care se vor evidenţia în întregimea lor când vor apărea, tot atât de bine şi corect comentate, şi celelalte scrieri ale lui Mihail Eminescu — articole culturale, literare şi polemice diferite — pe care ştim că d. Murăraşu le-a cules din gazetele şi revistele vremii şi le are gata de tipar.

Se va putea pune atunci — pentru prima oară — la îndemâna publicului opera întreagă (stau să apară şi poeziile într'o ediţie a d-lui Profesor C. Botez şi proza literară îngrijită de d. Profesor G. Bogdan-Duică) a acestui mare gânditor şi poet al neamului românesc.

GEORGE BAICULESCU

1) Au apărut până acum: *M. Kogălniceanu.* Opere. Comentat de N. Cartojan; *N. Bălcescu,* Scrieri istorice. Comentat de P. P. Panaitescu; *V. Alecsandri,* Proză. Comentat de Alexandru Marcu şi *I. Slavici,* Nuvele. Comentat de Scarlat Struţeanu.

Revue des deux Mondes
(1 Martie 1931)

In numărul acesta d. Louis de Launay se ocupă, într'un interesant articol, de „Şomajul mondial". Este o încercare de punere la punct a cauzelor multiple şi complexe care au contribuit la întinderea şomajului în lumea întreagă.

Şomajul a luat, în ultimul timp, caracterul unei epidemii mondiale. Marea majoritate a ţărilor industriale sufere de această boală. Totalul şomeurilor din întreaga lume se cuprinde între 15 şi 20 de milioane. Germania are cam 4 milioane jumătate şomeuri, Anglia peste 2 milioane jumătate, Italia jumătate de milion, iar Statele-Unite numără peste 7 milioane. Şomajul a început să se ivească până şi în Franţa, unde se ştie că era întotdeauna lipsă de mână de lucru.

Printre cauzele general recunoscute se aşează în primul rând, supraproducţia mondială (şi în acelaş timp subconsumaţia mondială). Această supraproducţie îşi are originea în desvoltarea excesivă a instalaţiilor pe care le-a provocat războiul, şi care au fost, după război, amplificate, în loc să fie reduse. Un exemplu e industria automobilă în Statele-Unite, care e echipată ca să poată produce 8 milioane de automobile pe an, în timp ce cererea mondială e numai de 6 milioane automobile anual. Blocarea pieţii ruse este deasemeni o cauză de criză pentru exportul european şi american. Se invocă deasemeni reaua repartiţie a creditului şi a bogăţiei reprezentate prin aur. Tot astfel şi suprapopulaţia este considerată de unii ca o cauză a şomajului. Altă cauză, mai puţin directă, însă uşor admisă de toţi, este rapiditatea şi bruscheţa cu care s'a făcut raţionalizarea industriei. Această cauză a fost invocată mai demult, de când maşina a început să se substituie omului.

Sânt, însă, cauze de care nu se vorbeşte şi care totuş sunt cele mai importante. In primul rând, consumatorii nu pot sau nu vor să plătească preţurile care li se cer şi pe care industriaşul e silit să le ceară din pricina exigenţelor lucrătorilor şi ale fiscului. Pentru a remedia această stare de lucruri şi a reduce şomajul există două metode: să se mărească preţul de vânzare sau să se micşoreze costul de producţie. Prima metodă e cea mai comodă; e metoda care se practică mereu dela război încoace. Ea n'a putut împiedica şomajul. A doua metodă caută să micşoreze costul de producţie, prin economie, prin maşinism, prin raţionalizare, printr'o mai bună întrebuinţare a muncii umane şi a resurselor pe care omul le are la dispoziţie. Dacă nu se aplică această metodă rezultatul inevitabil este greva consumatorilor.

Micşorarea preţului de vânzare se poate face în chip forţat de către autoritatea Statului. Micşorarea preţurilor de vânzare e concomitentă cu scăderea salariilor. Această metodă s'a aplicat în parte în Italia şi în Germania. Această scădere ar trebui să aducă automatic scăderea costului vieţii, dacă n'ar interveni doi factori importanţi: forţa numerică reprezentată de muncitorii cu ziua şi fiscul.

Se preconizează, pentru a reduce şomajul, două remedii. Unul e asigurarea împotriva şomajului. Generalizarea acestei asigurări este primejdioasă. Dovadă e Anglia unde lucrătorii preferă să nu lucreze, pentrucă alocaţiile pentru somaj le sunt suficiente ca să trăiască. Alt remediu este executarea de lucrări publice. E o metodă bună; trebue însă manevrată cu prudenţă; şi ea nu oferă decât un paliativ provizoriu, devenind inoperantă când criza e de lungă durată.

Soluţia cea mai logică, pentru reducerea şomajului mondial ar fi scăderea costului de producţie, revenirea la vechea lege a cererii şi a ofertei şi abandonarea teoriilor etatiste în economia politică, care au fost puse în valoare cu prilejul războiului, dar care astăzi nu mai au nici un rost.

O amintire despre Marcel Proust

Contesa de Noailles evocă într'un articol, publicat în „La revue de Paris", figura lui Marcel Proust, pentru care are o amintire plină de admiraţia cea mai adâncă.

Contesa încearcă să ni-l descrie pe Marcel Proust, aşa cum l-a cunoscut ea, cu ochii veşnic întrebători, pregătit parcă să asculte o lecţie nouă şi pe care o dorea din tot sufletul. — Dar trebuia să te înşeli. Marcel Proust nu întreba niciodată; el nu se instruia din contactul cu prietenii. Nu-şi punea întrebări decât sieşi, la care răspundea apoi, în convorbiri — în tot ceiace făcea, în opera sa chiar.

Toate acestea le afirma cu o convingere nestrămutată, care dădea figurii sale un fel de asprime trecătoare, dar extrem de surprinzătoare.

Susţinea cu tărie, impunea chiar, ceiace stima el. Râdea adesea de părerea altuia. Judeca aşa cum se face o constatare, cu tărie şi curaj, fără să fie preocupat de faptul c'ar putea fi judeçat şi el la rândul său. Ar fi putut rezista Universului întreg pentru convingerile sale, cu multă amabilitate, dar cu neînduplecare.

Pe el l-a auzit Contesa de Noailles citind într'o frumoasă zi de Iulie, aşezaţi amândoi pe un divan confortabil, opera lui Francis Jammes. Citea aşa de convins, încât aceia ce asculta nu putea simţi decât la fel cu dânsul; iar Francis Jammes, atunci şi mai târziu, a avut-o de partea lui.

Au fost prieteni buni. Contesa de Noailles, după cum spune ea însăşi, i-a fost una din „himerele" dragi. Ea a fost aceia care a cunoscut din plin afecţiunea marelui scriitor. Adesea venea pe neaşteptate s'o vadă şi să-şi continue convorbirea întreruptă în ajun. Din scrisorile, pe care le scria Contesei, multe lipsesc. Unele au fost intenţionat reţinute de ea. Acelea unde spiritul încărcat de observaţii al lui Marcel Proust schiţa lucruri strălucite, dar adesea ironice, care ar fi putut supăra pe unii — la care el ţinea şi pe care n'ar fi dorit cu nici un preţ să-i nemulţumească.

Altele au fost pur şi simplu furate şi păstrate de sigur cu sfinţenie.

Contesa de Noailles publică scrisorile ce posedă în „Revue de Paris" pentru care Marcel Proust avea predilecţie.

Tinereţea lui Shakespeare

Octave Aubry într'un articol dintr'o publicaţie franceză vorbeşte de cartea publicată de d. Louis Gillet, intitulată „Shakespeare". Lucrarea este unul din cele mai bune studii, care s'au scris în Franţa asupra lui Shakespeare.

Asupra problemei identităţii poetului, care e încă deschisă d. Gillet nu părăseşte tradiţia. Pentru el Shakespeare nu este decât Shakespeare, fiul unui „commoner" din Stratford-on-Avon.

Nu poate să ne mire deloc origina măruntă a poetului şi, după toate probabilităţile, soluţia dată problemei de d. Gillet, e cea justă.

Am vizitat — spune d. Octave Aubry — casa în care se spune că s'a născut poetul. O căsuţă înconjurată de o grădină veselă, ca mai toate grădinile engleze. Insuşi d. Gillet, în studiul său, pomeneşte de grădina şi de florile lui Shakespeare.

Tatăl lui William a fost totodată negustor, măcelar şi cultivatorul unei mici moşioare. In 1568, când fiul său avea 4 ani, el a fost numit judecător la Stratford. Această demnitate burgheză nu ţinu mult. Afacerile încep să meargă din ce în ce mai prost, încât micul William a cunoscut în timpul adolescenţei ani de adevărată mizerie.

William n'a făcut studiile la şcoala oraşului natal. Ştiinţa, căpătată ca şcolar, a fost nevoit să şi-o complecteze mai târziu. A citit pe Plutarc, Seneca, Plaut, Ovidiu — curioasă apare lipsa lui Virgiliu din lecturile sale — Boccacio, Ariost, Rabelais, Montaigne şi alţii.

Această cultură superficială apare clară şi'n operele sale.

Istoria şi Geografia sunt adeseori curată fantezie la el. Milanul pentru Shakespeare e port la mare, tot aşa Florenţa.

Greşelile acestea de altfel nu le poţi regreta; ele situează pe eroii poetului într'o atmosferă irealā, le dă un aer uşor de feerie.

Cu materialul acesta nesigur, luat de pretutindeni, imaginaţia lui Shakespeare va clădi lucruri aeriene de o neîntrecută frumuseţe.

Credincios gustului epocii, el primeşte idei şi imagini ori şi de unde le poate lua. Rămâne totuşi englez, în ciuda ideologilor germani, care au încercat să-l acapareze.

Justă apreciere face d. Gillet, când afirmă că Shakespeare nu este decât un om universal al tuturor epocilor.

In cadrul acela vesel a crescut Shakespeare, jucându-se de-a-valma cu toţi copiii mahalalei. Făcea nebunii cu prisosinţă. Mai târziu William, ca adolescent, desigur că şi-a ajutat părinţii în meseria lor. Servea clienţii şi nu este exclus să fi făcut şi pe băiatul de măcelărie.

N'avea încă 18 ani, când Shakespeare a făcut o mare prostie, însurânduse cu Anna Hathaway, care nu era nici frumoasă, nici bogată. Soţia sa n'a întârziat să-i dea din primul an o fetiţă, iar ceva mai târziu — doi gemeni.

In curând Shakespeare nu mai poate suporta această căsătorie. Işi lasă soţia şi copiii pentru a îmbrăţişa meseria de comedian ambulant.

Este angajat, în 1585, în trupa de actori a Contelui de Leicester, lord Chambellan. — Nu-şi uită complect familia, căreia continuă să-i trimită bani, pe măsură ce-i avea şi el. Se stabileşte cu timpul la Stratford, îşi mărită bine fiica, cu soţia însă — el n'a mai continuat viaţa comună.

„ALB şi NEGRU"
Introducere in ştiinţa politicei practice
de PETRE I. GHIAŢA
116 pagini. Lei 40
CUPRINDE: Politica—Arta politică—Despre partide—Oamenii politici—Adversarii—Ideologie—Ideologie şi moravuri Despre presă—Metodologie — Revoluţii Despre monarhii.

A APARUT
Veac Tânăr
POEZII DE
GEORGE LESNEA
Preţul Lei 60

Reportaje fotografice in culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă
„Realitatea Ilustrată"
Apărută în 44 pagini. —— Preţul 10 lei

O nouă anticipaţie a lui H. G. Wells

Wells a devenit pesimist! Acest reprezentant al gândirii mijlocii engleze, acest **centre-gauche** literar începe să găsească lumea de astăzi teribil de îngrijorătoare. Ultima lui mare lucrare „O scurtă Istorie a lumii" nu lăsa să se prevadă nimic. Privind lumea dintr'un punct de vedere prin excelenţă laburisto-conformist, după ce găsea că rivalitatea dintre Roma şi Cartagina era o invenţie a plutocraţilor, după ce arăta că Imperiul pers a avut o mai mare însemnătate decât cel roman, şi că Cezar era un simplu şef de bande nelăsând nimic pozitiv după el, după ce arăta că Anglia s'ar fi putut înţelege foarte bine cu Franţa lui Napoleon în 1803, încheia optimist şi încrezător în viitorul lumii, cu argumente de aceiaşi natură cu care demonstrase că Imperiul Roman a fost un incident nenorocit.

Ne-a surprins deci foarte mult tonul lugubru al noului său roman fantastic „Dictatura lui Mr. Parham". Wells vede acum în negru. Situaţia ţării sale cu trei milioane de şomeri, cu Indiile răzvrătite şi dominioanele independente, lamentabilul eşec al încercării laburiste au început să-l facă să se îndoiască de eficacitatea bunelor intenţii. Cu deosebire de celelalte romane fantastice ale lui în „Dictatura d-lui Parham" nu e vorba propriu zis de o invenţie. Acţiunea se petrece în contimporaneitate, izbucnirea ei e iminentă, posibilă zilnic din evenimentele vieţii mondiale.

Mr. Parham e profesor la Universitatea din Oxford. Plutind numai în sferele senine ale istoriei, ale gândirii, vremurile de astăzi îl jicnesc prin incoherenţa lor, prin absurditatea lor. Opera lui consacrată aproape toată cardinalului de Richelieu, e o laudă a politicei de sistem, de **longue-haleine.** Involuntar e rănit de epoca noastră contimporană, care nici nu vrea să ştie de sistemele profesorilor de istorie. Mr. Parham e un admirabil reprezentant al tipului de intelectual aşa de răspândit astăzi, care îşi crede o misiune socială şi politică, simţind insuficienţa acţiunii sale, şi aducând în viaţă timiditatea lui ţeapănă de om de bibliotecă, sensibilitatea sa rănită, şi conştiinţa arogantă a deficitului său.

Ceiace profesorul Parham caută în politica mondială de astăzi este continuitatea marilor tradiţii diplomatice, militare şi politice „De sigur, vechiul şi venerabilul pro„ces dura încă — va dura încă. Altminteri ce s'ar putea „găsi durabil? Chestiunile de securitate, de supremaţie în „Europa, în Asia, în finanţă erau grav discutate de d. Par„ham în revistele hebdomadare şi mensuale cele mai seri„oase. Pretutindeni erau încă guverne şi ministere de ex„terne care practicau decent şi cu ordine toate metodele „necesare în lupta pentru supremaţie. Nici un incident, de „importanţă minimă chiar, nu intervenea între puteri care „să nu fie strict confidenţial. Niciodată spionajul n'a fost „aşa universal, aşa conştiincios, aşa respectat şi crucea „dublă a diplomaţiei creştine continua să domine cerurile „dela Washington la Tokio. Marea-Britanie, Franţa, A„merica, Germania. Moscova îşi desvoltau flotele şi ar„matele, întreţineau diplomaţii mândre şi solemne, înche„iau acorduri cu şi în contra celorlalte puteri, exact ca „şi cum niciodată n'ar fi fost acele vorbe stupide de-un „războiu pentruca să se sfârşească cu războiul. Bolşevis„mul după o fază alarmantă la debut se alăturase celor „mai bune tradiţii ale diplomaţiei ţariste.

Alături de d-l Parham şi în perfect contrast cu el e prietenul său Sir Bussy Woodcock. Mare om de afaceri realist, frust, bătându-şi joc de istorie, dar de o rară energie, capabil să profite de toate ocaziile pe cari i le oferea soarta. Fiul unui birjar şi al unei infirmiere, în mai puţin de un sfert de veac, timp pe care d. Parham il consacrase studiului lucrurilor nemuritoare şi corijării tezelor de examene Sir Bussy devenise stăpânul unei cantităţi prodigioase de fenomene transitorii dar tangibile; o mare parte a comerţului de alimentare în detaliu trecuse în mâinile sale, împreună cu o vastă organizaţie de publicitate, o serie de hoteluri, plantaţii la tropice, cinematografe şi alte lucruri pe care Mr. Parham le bănuia mai mult decât le cunoştea.

Mr. Parham condescinde să fie prieten cu acest individ. In vremea noastră când nu mai sunt prinţi, gânditorii trebue să utilizeze pe cei bogaţi pentru ca să-şi realizeze planurile vaste şi profunde şi să nu fie obligaţi să asiste numai ca privitori la spectacolul vieţii.

După cum se vede până aici, avem în faţa ochilor, personificat de doi oameni, şi prezentat flagrant, complectul antagonism al intelectualităţii şi al vieţii, pură şi simplă. Mai totdeauna se urăsc una pe alta, în cel mai bun caz nu se înţeleg, având totuşi una faţă de alta o ostilă curiozitate. A cui e vina? In orice caz nu a vieţii, pentru bunul motiv că e viaţă. Ceiace Wells reproşează Intelectualului, este incapacitatea lui de a înţelege prezentul, incapacitate care este cel puţin egală cu convingerea că el totuşi este cel în drept să conducă. Intelectualii de astăzi iau locul aristocraţilor de eri care, pe măsură ce-şi pierdeau puterea politică, îşi dublau aroganţa. In acel Bussy Woodcock şi în tovarăşii lui, brutali, mărginiţi, dar **asemănători pe toate latitudinile,** constituind **singura** internaţională serioasă din lume, deoarece e bazată pe interesul material şi cupiditate, vede Wells materia brută din care se va degaja o nouă mentalitate mondială.

Până aici, cei doi antagonişti stau numai faţă în faţă. Pentruca să dramatizeze situaţia, Wells imaginează dezastrul care s'ar abate asupra lumii dacă într'adevăr Intelectualul ar avea trecător conducerea. Wells îl înzestrează pe profesorul Parham, care, bietul om, n'ar fi in stare să conducă o prefectură, cu o putere care-l face imediat dictatorul Imperiului britanic. Cum dobândeşte Parham, aşa de inapt prin temperament, acea putere? Aici intervine elementul fantastic care îi serveşte lui Wells să-şi monteze toate construcţiile.

Parham, Woodcock iau parte de un timp la şedintele de spiritism ale unui mediu cu totul neînsemnat ca persoană, dar cu o extraordinară putere ocultă. La una din aceste şedinţe, în timpul transei, revărsarea fluidă de ectoplasmă luă o formă din ce în ce mai distinct umană: „Era de talie mijlocie, mai svelt şi mai mare ca Napoleon, „dar înrudindu-se cu el în acelaş gen de frumuseţe... „Făcu un pas înainte şi Williams (mediumul) căzu de pe „scaunul său ca un sac gol... Apariţiunea vorbi: Iată mulţi „ani decând caut o cale să intru în lumea aceasta care are „nevoe de mine.

— „Eşti din altă lume?

— „Marte... planeta roşie a sângelui şi a virilităţii. „Viaţa e un efort, o luptă. Visuri vagi şi nebune de pace „universală turbură pe oameni şi îi slăbesc. Sunt exalta„rea vieţii. Suflul meu a inspirat pe Sargon şi Alexandru, „pe Gengis-han şi Napoleon.....

Aşa îşi făcu Spiritul apariţia în lume. Dar, curios, Mr. Parham nu se mai regăsea pe sine. Era prezent sau nu? Şi atunci observă că imperceptibil şi incomprehensibil Spiritul îl încorporase. Simţi că o imensă forţă de voinţă ia stăpânire asupra lui, că viaţa lui căpătase o vigoare nouă, că era încă el, dar incomparabil mai puternic, că spiritul lui era plin, clar şi sigur de sine!

Ceeace a urmat a fost repede şi irezistibil. Lordul Paramount-ex. Mr. Parham se impune imediat şi fără replică opiniei publice, care-şi recunoscu fără ezitare în el stăpânul. Dictatura îi veni în mâini fără sforţare, fără violenţă, numai prin atractivitatea imperioasă pe care o degaja.

Iată-l stăpân autocrat al Imperiului britanic. Ceiace va face, o spune în Consiliul directorial: „Aici în centrul „însuşi al vechii lumi, în întinderea ei ilimitată cu puterea egală potenţial cu aceia aproape a restului pământului „...iată Rusia. Ţaristă sau bolşevică, aceasta nu are nici „prin Franţa, Polonia. Germania, prin aliata noastră Ja„ponia. America va fi alături de noi de bună voe sau nu. „Aceasta e situaţia, tragică dacă vreţi. Dar deasemenea „bogată în posibilităţi infinite oferite spiritului de sacri„ficiu şi de curaj...."

Plecând dela această temă fundamentală, Lordul Paramount întreprinde acţiunea lui politică exterioară. Celelalte guverne îşi dau mai mult sau mai puţin adeziunea. Dar sub această aparentă unanimitate se desenează ambiţiile reale ale tuturora. Germania vrea compensaţii în Polonia, Italia în coloniile franceze. Bazat numai pe imaginea care şi-o face, Lordul Paramount nu observă nimic.... şi declară războiu Rusiei. Rezultatul a fost că în locul acţiunii comune aşteptate, Germania atacând Polonia, e atacată la rândul ei de Franţa; Italia intră şi ea alături de Germania. Anglia, conform alianţei îşi trimite armata în Franţa... Scufundarea unor vase americane de către eglezi, aprinde războiul între cele două puteri cu rezultatul distrugerii reciproce a flotelor lor de luptă. Globul e în flăcări.... Sfârşitul aventurii este că huiduit, blestemat, ca să nu fie linşat lordul Paramount se refugiază într'un fort unde se prepară gazele şi explozibilele noului războiu. Acolo e prins într'o „explozie imensă care pă„rea că durează de câteva momente şi care îl proectă în „sus cu o repeziciune de necrezut în timp ce Gerson „turtit şi sângerând, trecea pe lângă el, se întindea inde„finit, până când nu mai era decât un fir roşu şi kaki care „fugea oblic prin cer unde sfârşi prin a dispărea . . .

. . . .

„Te-am prins, răsună vocea lui Sir Titus Knowles. „Iată ectoplasma! O băşică văpsită! Poţi să faci cât vrei „pe mortul!... Şi cu piciorul lovi pe mediu.

Mr. Parham se deşteptă:

— „Nu pricep....

— „Surprins! I-am găsit trucul.

Şedinţa de spiritism se terminase...

„Afară, arătându-ne spatele lui obosit, cu pălăria de „seară pe ceafă, publicistul nostru dezumflat urca Potin„gale street. Se depărtează cu toate vanităţile lui, cu ba„gajul lui de eruditie, absurditatea scumpelor lui gene„ralizări, noţiunile lui personificate şi cu antica şi pedanta „lui înţelepciune politică, de o aşa mizeră prostie în esen„ţa ei şi aşa hidos de dezastruoasă în posibilităţile ei".

Aşa sfârşi întâmplarea lui Mr. Parham profesor la Oxford-University, colaborator la reviste serioase hebdomadare şi mensuale, care aspira la o viaţă de acţiune.

VASILE LOVINESCU

INSEMNĂRI

Respectul pentru religie

Paris. — Intr'un foileton din „Adevĕrul" de la 13 Februarie, consacrat cărţii d-lui I. Petrovici: „Impresii din Italia", d. Henric Sanielevici spune:

„D. Petrovici *respectă religia,* ca orice om cult, dar faţă de trucurile clerului, d-sa — ca toţi intelectualii noştri din veacul trecut — ia atitudine de voltairian, atât de caracteristică fazei monarhiei absolute (vezi pag. 69, 73, 100, 138); iar faţă de fanatismul ostil liberei cugetări, se arată duşmănos şi necruţător".

D. Sanielevici nu are obiceiul să arunce vorbe la întâmplare. Scriind că orice om cult respectă religia, însemnează că a reflectat asupra acestui punct, că are în privinţa aceasta, nu o convingere superficială, ci una întemeiată pe raţiune.

Ne întrebăm: care poate fi raţiunea? Nu o vedem. Nu vedem raportul între cultură, noţiunea de respect şi religie.

Sunt două lucruri în religie, cum o indică de altminteri şi d. Sanielevici: credinţa de natură metafizică şi ritualul, partea clerului. Credinţa de natură metafizică poate fi cercetată în mod critic, exact caşi oricare altă problemă omenească fără ca să intervie sentimentul de respect sau ne-respect. Pe cât ni se pare, un om cult, tocmai fiindcă este cult, nu are a lua, faţă de fenomenul religios, o atitudine specială, aparte, de favoare sau altfel, cum n'ar lua faţă de un alt fenomen. Chestia respectului nu are ce căuta aci.

Rămâne ritualul, adică regiunea în care se exercită, cum spune d. Sanielevici „trucurile clerului". S'a văzut, din citatul reprodus că trucurile acestea îi inspiră d-lui Petrovici o purtare voltairiană, adică una lipsită de respect. Or, pentru cei mulţi religia este ritul, este clerul, este ceeace spune preotul, este ceremonialul, iar nu problema metafizică înaltă despre originea şi cauza primă a lucrurilor.

Dacă, — după cum am arătat mai sus, — în domeniul din urmă, noţiunea de respect nu are ce căuta şi dacă în domeniul ritului, al clerului şi al ceremonialului omul cult are voe, caşi d. Petrovici, să fie voltairian, nu prea ne dăm seama ce loc mai rămâne atunci, în cuprinsul religiei, pentru respect.

In fond, însă, expresia despre respectarea religiei de către oamenii culţi nu ne miră. Ea pleacă dela o bază de gândire conservatoare şi se explică prin aceasta. Avem în ţară un număr de scriitori care nu sunt reacţionari, ci conservatori. In Anglia sunt mulţi de aceştia.

Acolo oamenii politici la fel îşi zic conservatori-democraţi.

Impărecherea nu este nici abusrdă nici paradoxală. D. Sanielevici ar fi un excelent conservator-democrat britanic. In Anglia, respectul pentru religie este indiscutabil. Dar ce *cant* teribil se ascunde în dosul acestui respect, curat exterior!... Ce asuprire îngădue acest respect!

Un conservator este, în regulă generală, ceeace se cheamă un *passeist*. In foiletonul despre cartea d-lui Petrovici, d. Sanielevici afirmă că „nostalgia (ce o simte) pentru cultura noastră de altădată nu-i datorită bătrâneţii lăudătoare a timpurilor trecute". Dar din tot ce spune acolo reese că nu apreciază decât trecutul şi că detestă prezentul.

„In secolul trecut, scrie d-sa, arta nu era, ca azi, o negustorie, ci o religie în jurul căreia se radiau întreaga noastră intelectualitate şi toate clasele înstărite".

Arta n'a fost în secolul trecut numai religie (de altfel, cuvântul religie, îl credem rău ales aci) şi nu este în cel de faţă numai negustorie. Arta a mers şi în trecut împreună cu negustoria, cum merge şi azi, fiindcă nu se poate altfel; fiindcă *orice* a fost şi este comerţ.

In contrast cu înfrumuseţarea nemeritată a trecutului, d. Sanielevici spune că semnul vremurilor de acum este „morbiditatea socială" şi „inferioritatea intelectuală". Epoca post-belică nu-i place. Nici d-lui Petrovici care, într'un citat dat de d. Sanielevici, susţine că timpurile de azi sunt banale.

D. Petrovici şi, fără îndoială, şi d. Sanielevici, — de acord desigur cu autorul recenzat, — sunt foarte exigenţi. Timpurile de azi, aşa de cumplite, de infrigurate, de răscolitoare, de *noui*, de o neasemuită mărime tragică: banale? Şi trecutul: original?

Fraze ca aceea despre respectarea religiei de către oamenii culţi nu se potrivesc însă nicăeri mai bine ca în cadrul părerilor conservatoare şi al sentimentelor pāsseiste.

I.

Sören Kierkegaard

S'au împlinit nu de mult 75 de ani de la moartea lui Sören Kierkegaard, personagiu sălbatec şi misterios din întâia jumătate a veacului trecut. Dar parcă zeci de secole şi-au scurs pulberea albă a inexistenţei lor pe mormântul acestui sfânt ciudat şi în Europa care în clipele cele mai tragice ale nebuniilor ei nu şi-a uitat ctitorii spirituali, numele lui Sören Kierkegaard abia a fost rostit. Au devenit mai populari regii şi reginele Egiptului de-acum 5000 de ani şi manicuresele blonde şi fotogenice din Los Angeles.

E drept că problemele de care s'a lovit Kierkegaard pe la 1835, nu ne mai interesează în chip pasional; ele au fost într'un fel rezolvate sau — ca să vorbim mai precis — au fost depăşite. Şi moralmente, nu mai ducem caii înhămaţi la căruţă cu coviltir prin zmârcuri. Etica a luat şi ea forma aeronavei. Kierkegaard, speriat de principiile Revoluţiei Franceze impuse de-alungul şi de-alatul Europei de sabia lui Napoleon, s'a simţit inspirat de Duhul Suprem spre a blestema timpurile noui ale democraţiei, ale socializării sufletelor, ale nivelării inteligenţelor. Timpul a trecut peste întunecatele lui profeţii şi Dumnezeu care n'a făcut toate florile la fel de frumoase, le trimite ploaie la vreme tuturora, ca niciuna să nu rămâe urâtă şi'nchircită din pricina uscăciunii. Kierkegaard n'a înţeles că omenirea tindea spre altceva decât spre o egalizare în mediocritate sufletească şi materială şi că dorea mai curând o egalizare a condiţiilor de desvoltare, ca niciuna din mlădiţele neamului omenesc, în care scapără poate virtualitatea geniului, să nu fie, asemenea unui lighean de pisici, aruncat la gunoaie.

Dar dacă nu ne mai poate însufleţi sfânta ură a lui Kierkegaard — cum de-am pierdut gustul personalităţii?...

Căci a fost una din figurile cele mai originale din vremea lui. In Copenhaga, oraş mic burghez, deşi capitală, Kierkegaard era un personagiu ridicol, recunoscut de copiii depe stradă după îmbrăcăminte şi mai cu seamă după lungimea pantalonilor, deveniţi legendari. Beţiv şi destrăbălat, dar de o conştiinţă superioară, provoacă acel scandal nemaipomenit în mediul lui: îşi părăseşte logodnica, pe Regine Olsen, fapt care pe-acea vreme însemna pentru o fată, izgonirea din viaţă. (Regina Olsen s'a căsătorit mai târziu cu guvernatorul Indiei daneze şi a murit în 1904 în vârstă de 82 de ani). Kierkegaard însă îşi da bine seama că se izgonise mai curând pe sine. Fuge la Berlin unde publică acea carte fără pereche *San-san* („Entweder-Oder") sub pseudonimul *Victor Eremita*, şi în care găsim şi paginile surprinzătoare „Ziarul unui seducător", prevestind şi pe Strindberg şi pe Nietzsche. Kierkegaard care se închina unui Iisus cu totul deosebit de al Bisericilor şi creat de febra lui particulară (explicat de unii printr'o anatomie şi fiziologie excepţionale) nu putea fi un autor de vesele pornografii. Evenimentele şi figurile se ridicau toate într'o viziune de apocaliptic simbolism. Dar ce puteau înţelege danezii şi germanii de-atunci din înţeleapta lui fantasmagorie? Când spune că şi-a întins logodnica pe scândura de tortură s'o taie de vie şi să-i stoarcă sufletul picătură cu picătură sau când afirmă că a dresat pe Regina Olsen ca pe un cal de circ şi a călărit-o — mărturisim că ne trece un fior de teamă să nu fim şi azi rău înţeleşi şi să nu se creadă că Kierkegaard era în stil numai un Boccacio sau un Cassanova. Ziarele umoristice ale timpului l'au şi prezentat astfel: călare pe un armăsar şi alături, sub braţ cu o biciuşcă, în cârca unei domnişoare în rochie crinolină.

Cu toate existenţa (în Germania) a unei societăţi „pentru ocrotirea geniului", nu credem ca personagiile cu temperamentul şi mentalitatea unui Kierkegaard să aibă azi o soartă mai bună: el a murit la 11 Noembrie 1855 la spitalul Frederic din Copenhaga, fără un ban, fără o haină, fără o dorinţă, privegheat de un singur prieten.

Heinrich Heine

Un alt vagabond de geniu murea în acelaş timp, pe o desfundată saltea de pae într'o mansardă la Paris, Heinrich Heine. Numele lui ca o şoaptă duioasă şi un suspin de iubire, e rostit mai des şi se pare că procesul lui a fost însfârşit câştigat. „Se pare"... e bine să ne luăm această precauţie, ca să nu fim prea curând dezminţiţi. Cazul Heine e asemenea acelor vulcani submarini, care sunt stinşi de mii de ani, după ce au spulberat un continent, şi încep să scoată fum într'o dimineaţă de primăvară, vestind cataclismele care vor porni iar din cuptoarele pământului. Intelectualii francezi vor totuşi să comemoreze solemn amintirea poetului german care acum trei sferturi de veac se simţise atât de francez, iar intelectualii germani, în frunte cu penultimul laureat Nobel Thomas Mann, au distribuit un manifest pentru ridicarea monumentului de-atâtea ori proectat.

Heinrich Heine nu este nici întâiul om nici mai cu seamă întâiul poet şi ideolog căruia i s'a făcut nedreptate. Unii au fost spânzuraţi şi arşi pe rug. El, cântăreţ al iubirii a murit de cea mai frumoasă moarte pe care şi-ar fi putut'o visa, jertfă sublimă a uneia din bolile eternei Venere.

Dar „cazul" lui e interesant mai cu seamă prin complexitate. Asupra niciunui poet n'au căzut urile diferite a mai multor prejudecăţi sociale deodată.

A fost dispreţuit de familie şi nu s'a putut logodi cu întâia lui iubire, pentrucă dispreţuise afacerile bancare ale unchiului şi preferase stihurile de dragoste. A fost hulit de evrei pentrucă trecuse la catolicism, ca şi cum Heinrich Heine era menit să devie un predicator genial al Sf. Scaun şi nu un poet, dincolo de orice ritual liturgic. Germanii l'au blestemat pentrucă nu-şi ascundea dragostea pentru limba şi spiritul Franţei iar forţele ţapene ale oficialităţii germane l'ar fi spânzurat dacă l'ar fi prins pe malul drept al Rinului, pentrucă poetul îşi bătuse joc în strofe de un sarcasm amarnic şi de Kaiser şi de Coiful Germaniei.

De-atunci evenimentele s'au schimbat şi patimile intrucâtva, deşi moştenite, s'au domolit. Intâia lui iubită s'a măritat şi a murit şi ea de mult şi Heinrich Heine a mai iubit. Catolicismul n'a dobândit şi judaismul n'a pierdut nici un ajutor moral din aventurile eclesiastice ale poetului. Literatura germană a băgat de seamă că, la urma urmei, Heinrich Heine şi-a batjocurit contemporanii într'o excelentă limbă germană, iar Kaizerii (deşi fără geniul lui Napoleon) au rămas numai în documentele istorice.

Purificat de timp, din Heinrich Heine n'a rămas decât autentica lui substanţă: poezia. E statuia pe care şi-a ridicat-o singur şi pe care n'a putut-o doborî nici pana belferului miop şi fanatic, nici cizma cu pinteni a ofiţerului de gardă din legiunea „cap de mort". — *F.A.*

Cultura în Germania învinsă

Criza economică actuală a luat în Germania proporţii catastrofale. Totuşi, în bugetul anului 1931, scopurile culturale n'au fost date uitării. Muzeele publice din Berlin realizează la un buget de cheltueli de circa 200 de milioane de lei, venituri în sumă de numai 12 milioane de lei. Fondurile alocate pentru întreţinerea muzeelor, castelelor, grădinilor şi monumentelor publice, subvenţiile şcolilor de belle-arte, etc., însumează aproape 20 de milioane de mărci. Ca în toate oraşele mari (mai ales din America) s'au luat şi aici tot felul de măsuri pentru a se stimula frecventarea muzeelor şi colecţiilor de artă. Se ţin cursuri populare serale şi discuţiuni publice — conduse de cunoscători şi artişti, — cu prilejul cărora profanii se rostesc asupra operelor de artă expuse, primind îndrumări şi lămuriri dela conducători. Fondul de ajutorare a artiştilor este de numai 15 milioane de lei. La această sumă relativ mică vin să se adaoge diferite legate şi subvenţii dela particularii iubitori de artă.

Thomas Hardy

Vestitul scriitor englez s'a născut în 1840 în Dorsetshire. Copilăria şi-a petrecut-o la marginea unei păduri, aproape de o pustă, asemănătoare cu cea dela Egdon, pe care o nemureşte într'unul din cele mai frumoase romane ale sale.

Primi o instrucţiune mai mult literară; învăţase franceza şi latina şi-l citea pe Virgiliu. A studiat architectura, dar în acelaş timp se familiariză cu tragicii greci şi cu marii scriitori englezi. La Londra obţinu în 1863 un premiu din partea „Institutului de Architectură Britanică". Apoi începu să publice.

A scris versuri şi proză, mai ales romane. In 1867 părăsi arhitectura şi se închină cu totul literaturii, — ajungând unul din cei mai rodnici şi mai de seamă scriitori ai ţării lui.

Firmin Roze, vorbind de scrierile lui, spune: D-l Hardy îşi intitulează unul din volumele sale de nuvele: „Mici ironii ale vieţii". Degajat de epitetul modest care le reduce, titlul acesta s'ar potrivi tuturor lucrărilor lui, — în care ni se desvălue cruzimea, savoarea amară a vieţii, împănată cu mizantropie, cu dispreţ şi revolte..."

Pasiunea e tema nesecată a romanelor lui Hardy: dar pasiunea urzeşte pururi suferinţă. Aceasta-i legea neînfrânată pe care o ilustrează atâtea pagini din „Jude obscurul", „Intoarcerea", „Pădurarii", etc. S'a spus cu drept cuvânt, că la Th. Hardy, hazardul venea totdeauna să se amestece în mersul lucrurilor, întocmai ca o fatalitate. Pentru limpezirea disputei ar trebui să intre în dezbatere menirea însăşi a romanului, care trebue să ţintească exprimarea tragicului şi extern şi intern...

Cât de adânc omenesc şi de efectiv se împleteşte acest hazard în inimile şi destinele omeneşti se poate vedea din micul roman „Joc primejdios", pe care ni-l redă în întregime, în româneşte, un număr recent al „Lecturii, — floarea literaturilor străine".

O ediţie completă a operelor lui a început să se publice din 1912.

Hardy a fost proclamat doctor în litere de către Universitatea din Oxford şi cea din Cambridge, precum şi doctor onorific al ştiinţelor juridice de către Universitatea St. Andrews şi de către cea din Aberdeen.

Muzică

S'au anunţat în Bucureşti următoarele concerte:

BACKHAUS, Marţi 24 Mart la Ateneul Român. — Biletele la *Feder*.

SERGE PROKOFIEFF, Miercuri 25 Mart la Ateneul Român. — Biletele la *Ipcar*.

Curierul literar

„Au mains des innocents" de Pierre Humburg este o carte de războí. Ar fi, poate, mai just să numim cărţile în care se resfrânge războiul, apărute în ultimii ani: Cărţi împotriva războiului. Căci din moment ce autorul descrie sincer şi veridic războiul, opera lui devine, indiferent dacă vrea sau nu, o carte anti-războinică.

Volumul lui Pierre Humburg aduce o mărturie nouă a suferinţelor şi vicisitudinilor prin care a trecut tineretul european în anii 1914-1918. E o carte sinceră şi bine scrisă.

La *„Revue Hebdomadaire"* a început să publice amintirile renumitei balerine Tamara Karsavina. Descrierile d-nei Karsavina sunt interesante, vii, pline de miez şi dovedesc un talent înăscut de povestitor.

Aflăm lucruri instructive cu privire la pregătirea severă pentru şcoala baletului rusesc care ne încânta prin uşurinţa şi fineţa execuţiilor artistice. In şcoala imperială de dans nu putea pătrunde nici o elevă fără să depună un examen foarte greu. In primul an elevele erau externe. In al doilea an erau admise în internat, unde căpătau o cultură generală destul de serioasă. Disciplina era mai severă decât într'o mânăstire şi guvernantele nu admiteau nici un fel de abatere dela rigurozităţile regulamentului şcolar.

Karsavina recunoaşte că rigurozitatea nu era inutilă. Toată viaţa era concentrată în jurul unui singur scop: de-a creia artiste desăvârşite. Orice contact cu lumea externă era interzis. Temperamentele cele mai diverse şi cele mai capricioase trebuiau să se plece disciplinei şi nu puteau să se manifeste decât într'o singură direcţie — pe tărâmul artei coreografice.

Istoria Rusiei. N. Briancianinov a publicat în englezeşte o istorie completă a Rusiei *(„A History of Russia")*. De asemenea a apărut la Londra o biografie mare a Katerinei II-a de K. Anthony („Catherine the Great").

Cu istoria contemporană a Rusiei se ocupă două lucrări franceze: *„Raspoutine où l'orgie russe"* de G. Gobron şi *„Histoire de la révolution russe"* (T. I. La révolution politique) de L. Bach.

Mărunte

— A apărut în Editura „Cugetarea" romanul: „O Moarte care nu dovedeşte nimic", de Anton Holban. Preţul Lei 55.—

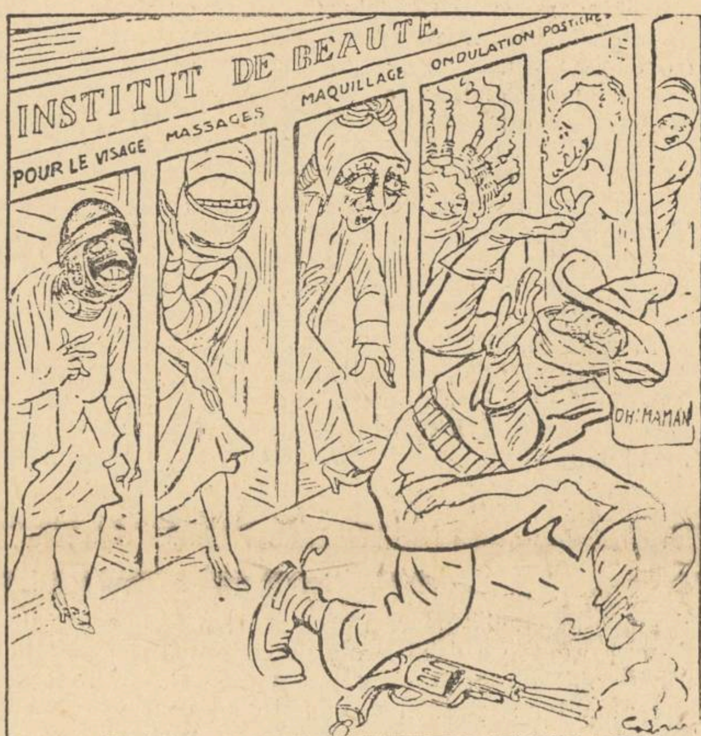

Loviturile

ERI

Un bandit american, care s'a introdus într'un cabinet de frumuseţe, e silit să fugă cu mânile goale.

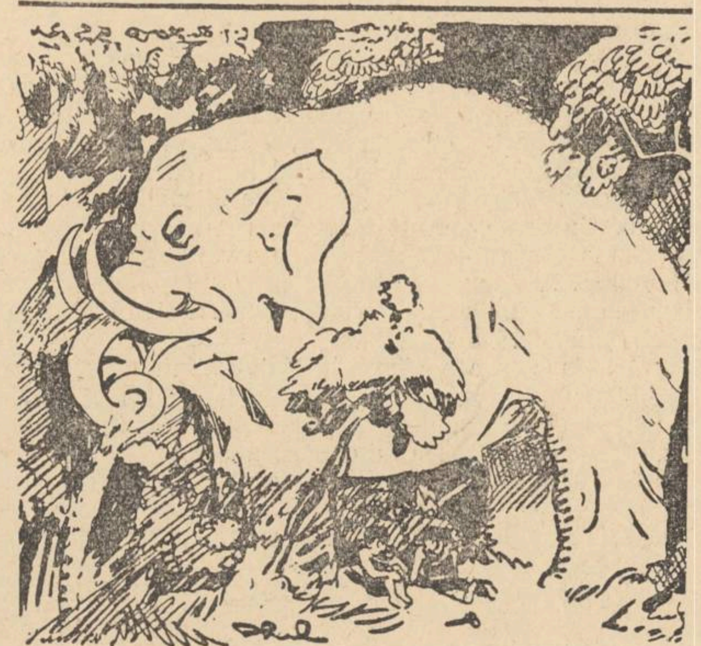
AZI

Reflecţie

— Păcat că la vârsta lui nu-şi dă seamă...

Vânătorii de-altădată

— Am dat de-o urmă de mamut, şi m'am ţinut de dânsa până la stânca asta — unde am pierdut-o...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II - a. - No 538

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 29 Martie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897, CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Tablete

Ploaia

De când cu invenţia lamei de ras ştiinţa se simplifică zilnic. Ceeace putuse face un singur predecesor, care a purtat în Biblie numele de Josua, poate repeta trăgând de o sfoară orice locatar cu geamurile şi balcoanele la răsărit: opreşte soarele lăsând să cadă storul. Cu toate că după o şi mai recentă simplificare, soarele poate fi înlăturat printr'un somn binefăcător. Ştiinţificeşte fenomenul se explică destul de concludent: Prin adormire se intercalează între lumina zilei şi cornee, o aşa numită în limbaj vulgar pleoapă, care joacă lângă ochi rolul storului din fereastră şi mai departe în spaţiul astronomic rolul eclipsei solare. Dacă îţi mai îndeşi pe cap şi o căciulă se obţine un neant complect, adică absenţă totală şi de soare şi de boltă astrală, individul întorcându-se la început, când nu era nici geologie şi nici mineralogie.

O venerabilă domnişoară, convertită târziu la aceste adevăruri şi a căreia fotografie, scăpată de calamitatea concursurilor de frumuseţe, a fost prezintată în luna mărţişorilor, când în profil când în picioare şi cu perlele dinţilor aparente, când călcând cu o solidă şi practică încălţăminte cu gumilastic şi cu tocul higienic, coaja tărîţoasă a unui pământ ce i se supune, pretinde că a descoperit mijlocul de a face ploaie prin utilizarea unicelor funcţiuni intelectuale, reputate printre ignoranţi fără conţinut lichid. Am zărit-o circulând în natură şi căutând pe sus norii cerului ca să-i cheme la sine, ca ghicitorii de izvoare puţul ascuns, cu o nuia de alun. Norul este văzut şi făcându-i-se cu ochiul, acest monstru urît (norul) se repede, dă fuga, vine, soseşte şi începe să toarne. Dacă norul nu e la îndemână adică se ţine invizibil, o singură fluierătură este de ajuns, ca el să plece din Rusia sau din Ungaria şi să treacă'ncoa. Sau îl miorlăi şi vine.

Alte ori, se scoate o farfurioară la geam, în care ai pus o linguriţă de sare, un bob de piper şi un praf de boia. Indată ce dă de soare, nu e nevoie în acest caz de nori, soarele se pune să-i fabrice instantaneu şi o ploaie abundentă răcoreşte Capitala. Dacă efectul nu se simte chiar în ziua farmecului, acest detaliu e fără importanţă, căci ploaia tot va cădea, în zece zile, într'o lună, două, într'un an, indiferent. Feriţi-vă să scoateţi macaroanele, dopurile de plută şi hârtia de lipit muşte la uşa prăvăliei, căci nu se poate garanta nimic: puteţi avea de-a face, prin aceşti agenţi, cunoscuţi provocători de ploaie şi mai ales prin aglomerarea lor, cu o cataractă.

De asemeni, nu trebuie să plouă chiar în Bucureşti, dacă experienţele au loc în acest oraş. Certamente va ploua la Braşov, la Târgu-Jiu sau pe muntele Rhodope. Ceeace nu s'a determinat încă, este proporţia dintre boiaua de ardei sau scorţişoară şi ploaie, şi cantităţile ce trebuesc amestecate pentru obţinerea unui volum precis de metri cubi.

Progresele pipăitului ce vor determina cubajul, litrajul, sticlajul sau paharajul apei necesare, este de cea mai mare însemnătate în viitorul apropiat al instalaţiilor la etaje, căci economisind conductele se vor desfiinţa robinetele, liberând municipiile de bugetul capitolului *aqua fontis*. Intr'adevăr, în orice localitate şi la orice înălţime orăşenească s'ar afla, omul civilizat îşi va putea produce singur, pe geam sau din tavan, înghiţitura, lighianul, brocul sau baia ce-i trebueşte. Ai scos din cutie trei molecule din tutun şi eşti servit.

Tot atât de necesar este să se ştie că poţi căpăta apa la diverse temperaturi, caldă, rece sau căldicică, prin adăogarea la muştar a unei linguriţe, a unei linguri sau a unei picături de petrol, numit popular gaz. Tot ce se recomandă, manipulând aceste forţe este să nu rosteşti cuvântul ciorap. Pronunţat cu voce tare se poate aştepta explozia apartamentului. E mai bine în acest caz nici să nu te gândeşti la el, căci se poate aprinde văzduhul. S'a văzut dramatica aventură a unui marinar neprevenit, care umblând cu lapte covăsit, a zis cuvântul foarfecă şi a trăznit în imediata vecinătate a portului, un far care costase 28 de milioane de lei.

Alte descoperiri reţin atenţia lumii ştiinţifice. Se ştie că se produce electricitate, lumină şi forţă motrice, prin smulgerea din subsuoară a unui fir de păr în coincidenţă cu strănutul, când se produce şi un mare clăbuc. Dacă firul e blond, lumina miroase a neroli şi dacă subsuoara care l-a furnizat este situată subt braţul stâng, parfumul e însoţit de ecou de muzică de violoncel. E vocea creerului, încă neauzită, venind din jiletcă. La Chicago, un singur savant a tuns băieţeşte într'un minut şi 18 secunde, pe nevăzute 6.932 de domnişoare, de o maturitate respectabilă şi care doreau să devie deputaţi: el n'a întrebuinţat nici maşini nici aparate: A tuşit într'un tub de 35 de metri scos pe un burlan. Unde dai şi unde crapă nu e o znoavă de prost gust şi a devenit, tradus în englezeşte, un principiu de laborator. Aveam acasă o mătuşă, care într'o dimineaţă s'a sculat bărbat, s'a căsătorit cu o femee, a făcut copii şi i-a crescut barbă, de tipul lui Frantz Iosef. In noaptea nunţii s'a dansat „Barca pe valuri" şi s'a cântat „O, du, lieber Augustin". Se întâmplase un fenomen comun în natură şi graţie căruia se nasc în aceeaş noapte o sută de fete şi o sută de băeţi, prin desarticularea ritmică a Casiopeii, o constelaţie care cinci minute se manifestează în câmpul lunetei cu două umflături şi cinci minute cu absenţa lor.

In ştiinţă fenomenul cel mai constant s'a dovedit a fi mecanica diametralelor opuse şi simetria păretelui cu nuca, şi medicina s'a folosit de toate aplicaţiile lor. Pentru a scoate o măsea nici nu mai e nevoie să cauţi pe bolnav în gură: e suficient să-i muţi pălăria dintr'un cuier într'altul. Cei mai buni medici caută azi pe tuberculoşi la stomac şi ficatul îl tratează la rinichi. Bătăturile se vindecă înlocuind bastonul cu umbrela, pur şi simplu şi negii trec bătând un cui într'o oglindă.

O dificultate lexică. Pentru funcţiunea lui prin farfurioară, verbul a ploua trebuie conjugat ca un verb activ şi cu complement direct. Plou, tu ploi; voi ploua, vom ploua. Te ploez, mă ploezi. Plouă-mi te rog nişte pepeni galbeni, pe Vineri. I-aş ploua bucuros, dar mă duc la Giurgiu să coc nişte castraveţi.

Dr. T. ARGHEZI
Medaliat al Universităţii şi al Trupei din Vilna.

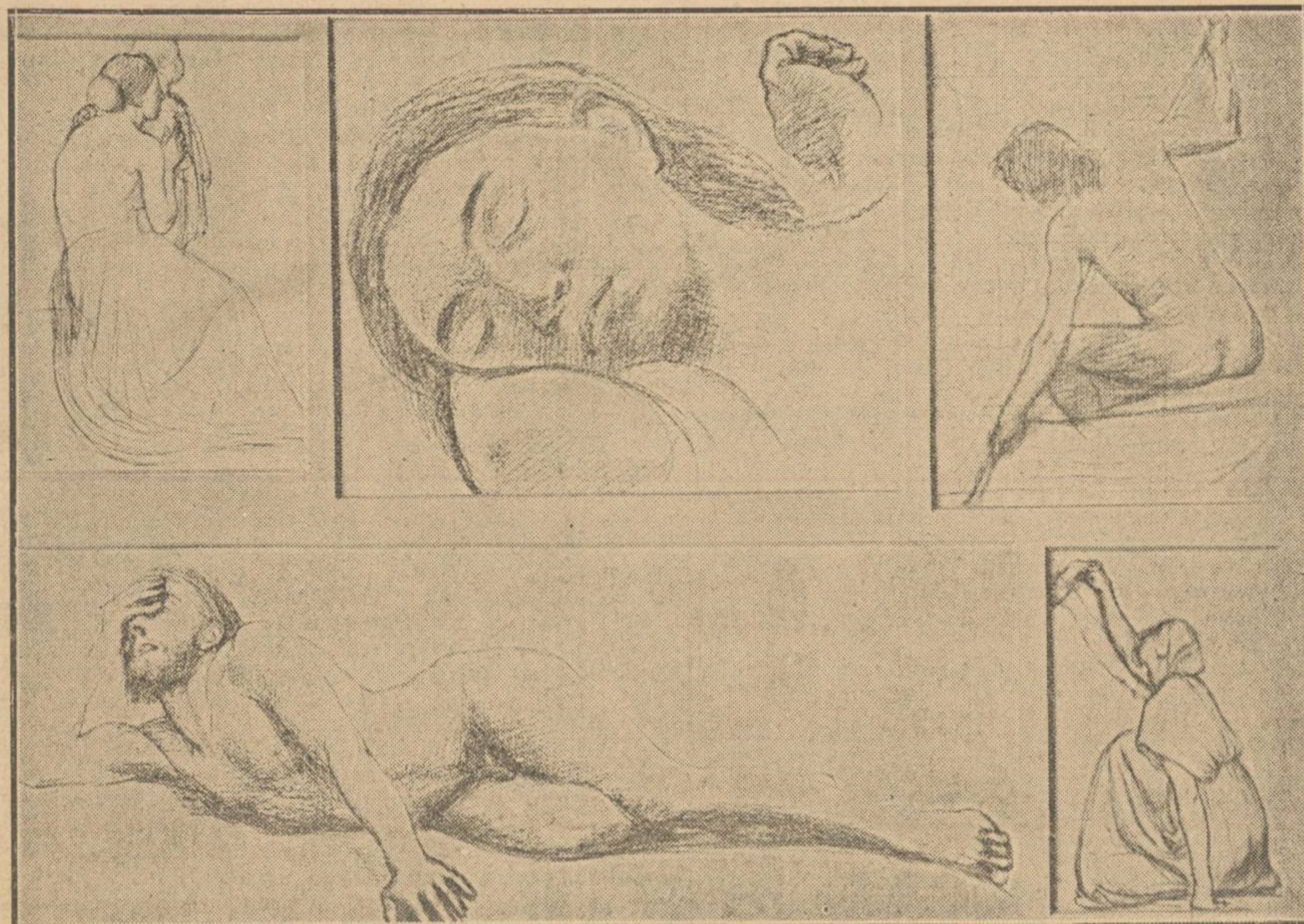
Teatrul nostru : Repertoriul

Se prevăd crize şi se anunţă schimbări în viaţa teatrului nostru. Omul fiind deprins să spere mereu, nădăjduim că aceste schimbări vor fi prielnice teatrului şi folositoare publicului, căci „de îmbunătăţiri rele" — cum zice Grigore Alexandrescu — suntem sătui cu toţii. In vederea acestor eventuale prefaceri, unele observaţiuni, culese din experienţă, n'ar deservi.

Dela cumplitul războiu care atât a răvăşit şi a dezechilibrat conştiinţele, a trecut destul timp şi spiritele înclină spre calm şi limpezire. Agitaţia febrilă din noi mai potolindu-se, impune potolire agitaţiei deşuchiate din afară. Jazzul asurzitor şi revistele monoton multicolore cer modificări şi surdină dacă nu încă eliminare. Destrăbălarea ochiului şi a urechii începe să supere cugetul trecut prin comă şi convalescenţă lungă şi care vrea să lucreze din nou. I-am dat zgomot fără noimă şi orgie de culori cât timp avea nevoe să se uite pe el; acum când se caută din nou, să-i dăm ceia ce-l ajută să se regăsească — nu pe cel de ieri — ci pe cel de totdeauna: pe el sub aspectele durabile pe care le închiagă arta adevărată. Cu alte cuvinte — şi fiindcă ne ocupăm de arta dramatică — să revenim cu măsură şi discernământ la clasicii vechi şi noi, la valorile dramatice indiscutabile. Dela un timp, simţind de sigur nevoia unei schimbări, teatrele dibuesc stângaci în alegerea unui repertoriu corespunzător cerinţelor actuale şi greşesc mai ales când cred că numai supermodernul satisface actualul. De multe ori şi poate totdeauna, prezentul se va oglindi mai adânc în esenţa artei vechi şi pure, distilată prin filtrul cât mai multor secoli. Sofocle, Shakespeare, Molière, Ibsen, Caragiale, iată undele adânci şi curate în care omul nu se oglindeşte diformat. O dozare a repertoriului — regulat, săptămânal — cu spectacole clasice ar întrema şi publicul şi instituţia care ar adopta reţeta. Sunt comedii de Shakespeare, şi Molière ce încă nu s'au jucat, altele care nu s'au reprezentat de mult şi mulţi — tineretul mai ales — nu le-au văzut încă. Alţii ar dori să le mai vadă. Râsul şi destinderea obţinute cu asemenea spectacole, n'ar fi doar o desfătare neroadă şi goală, ci ar trezi în spectator plăcerea de a se confrunta pe el cu el însuşi cu făpturi de structura lui complexă şi interesantă, nu cu manechine stupide care gesticulează falş şi grotesc, batjocorind deprimant omenescul adevărat şi deci frumos din om. La răstimpuri egale, un Ibsen cu dramele lui sociale, mai ales, ar pune în lumină şi poate ar remedia unele putregaiuri ce scurmă şi azi, mai cu seamă azi, temelia socială şi subsolurile sufleteşti. Teatrul de teorii şi teze e demodat şi obositor, dar la Ibsen ideile şi teoriile sunt doar o prelungire a interesului acţiunii în conştiinţa noastră, sunt o proectare a personagiilor în lumina cugetului nostru, ca umbra corpului care-l continuă şi îl urmează ca ceva firesc, pe care o simţi fără s'o iei în seamă. La noi, dramele lui Ibsen s'au urmărit cu tot interesul, jucate — e drept — magistral de mari actori în ansambluri neuitate. Azi actorii noştri mari s'au răzleţit pe scene diferite — uneori vrăjmaşe — şi se prezintă în înjghebări slabe, defavorabile şi lor şi instituţiei şi publicului. Teatru bun cu artişti mari s'ar putea totuşi realiza prin împrumuturi reciproce. O nădejde pe viitor ne-o dă Naţionalul care se aude că va fuziona cu marii artişti ai unei scene particulare. Sunt şi alţi artişti mari, inteligenţi dar uşuratici, care se risipesc pe scene ieftine, în roluri nepotrivite şi de efemeră valoare, impuse publicului doar prin talentul lor. Aceşti artişti trebuesc convinşi, cât mai e timp, că misiunea lor e serioasă şi că implică datorii semnate pe altceva decât pe contracte teatrale negustoreşti ori pe fiţuicile regiei.

ZOE VERBICEANU

Puvis de Chavannes — Desene

Primii profesori francezi din Bucureşti

de GH. ADAMESCU

S'a format în Bucureşti un comitet care să organizeze o serbare pentru împlinirea a 100 de ani de când s'a introdus limba franceză ca studiu obligatoriu în şcoalele secundare. Deşi e o serbare şcolărească, credem că ea interesează, din unele puncte de vedere şi pe marele public. Iată de ce am făcut apel la „Adevărul literar" pentru a ne deschide coloanele sale într'acest scop.

Fireşte că au existat cursuri de limba franceză înainte de anul 1831; dar ele se făceau în familie, în şcoale particulare şi chiar în şcoalele publice, însă cu caracter facultativ. Simţindu-se necesitatea de a se răspândi mai mult acest învăţământ, vedem că profesorii de la colegiul Sf. Sava din Bucureşti, în Decembrie 1831, adresează un raport către Eforia şcoalelor prin care cer să se introducă limba franceză ca studiu obligatoriu.

Cererea lor se aprobă şi se numesc doi profesori Români: **Simion Marcovici** şi **Ioniţă Pop.**

Curând, însă, se simte nevoe să se găsească chiar francezi, şi de atunci începem a vedea figurând în listele de profesori dela Sf. Sava nume franţuzeşti.

Pare-se că cel dintâi este **Vaillant.** După acesta, lista se măreşte şi până la organizarea şcoalelor prin legea din 1864, întâlnim următoarele nume: Gros numit în anul 1836, Languillon 1837, Buvelot 1838, Jobin 1839, Mazerot 1839, Theot 1840, Bouzenot 1851, Monti 1847, Roques 1855, Marsillac 1855.

Cercetările făcute până acum nu-mi dau putinţa să reconstituesc viaţa şi activitatea tuturor acestora.

După cât ştiu eu, aş putea să-i împart în trei categorii:

a) unii care s'au ocupat numai de şcoală şi despre care ştim numai ce găsim în dosarele şcoalei (Gros, Languillon, Jobin, Theot, Mazerot, Bouzenot, Monti);

b) alţii care s'au îndeletnicit şi cu literatura **(Buvelot, Roques, Marsillac);**

c) alţii care s'au amestecat şi în luptele politice ale timpului **(Vaillant).**

Mă voiu ocupa de patru din aceştia: **Buvelot, Roques, Marsillac şi Vaillant.**

1. Despre **H. Buvelot** avem puţine cunoştinţe biografice, dar ştim ceva mai mult decât despre alţii.

Dela el ne-a rămas o lucrare poetică dedicată Domnitorului Alexandru Ghica.

„Souvenir du 30 Août 1839", este un mic apropos-vaudeille care comemorează întemeierea oraşului Alexandria, creat de suspomenitul Domnitor.

Piesa aceasta e precedată de câteva poezii lirice, imne de prea mărire pentru patria adoptivă, iar în fruntea lor stă o călduroasă salutare adresată României.

Se vede că el a lucrat şi o carte de exerciţii franţuzeşti, pentru că în 1847 profesorul Ioniţă Pop o traduce în româneşte:

Exerciţii pentru învăţarea limbei franceze, care este una din cele mai vechi cărţi pentru învăţământul acestei materii în şcoalele noastre.

2. **Antonin Roques,** venit în ţară pela 1840, a funcţionat multă vreme ca profesor la Sf. Sava şi s'a identificat aşa de mult cu ţara pe care o servea, încât a ajuns să scrie în româneşte nu numai cărţi de şcoală, dar şi opere literare.

Cea mai veche lucrare a lui, din câte am găsit până acum, este din 1856 (Bucureşti): Cartea şcolarului sau crestomatie româno-franceză, o colecţie de bucăţi poetice româneşti şi franţuzeşti. Reproduce din scriitorii clasici, dar adaogă şi ceva din propriile lui compuneri.

Fără să zicem că se ridică la înălţimile marilor modele pe care le înfăţişează şcolarilor săi, trebue să recunoaştem într'însele însuşiri alese şi uneori o distincţiune de cugetare şi o nobleţe sufletească vrednică de un educator al tineretului. Iată, de exemplu, o mică bucată,

Le poète

Le poète n'est pas ce rêveur solitaire
Qui ne sait écouter que le bruit de ses pleurs
Et dont le coeur étroit des douleurs de la terre
Ne sent que ses douleurs.

Le poète est celui dont l'âme fraternelle
Comme celle du Christ, pleine de charité,
Voudrait pouvoir couvrir de l'ampleur de son aile
Toute l'humanité.

Mai târziu, sub numele de **Rocaresco,** tipăreşte la Paris o colecţie de traduceri din limba română:

„Legendes et doines roumaines imitées de M. B. Alecsandri 1864."

Apoi, mai stăpân pe limba românească, scrie câteva drame **(Elena, Constantin Brâncoveanu)** şi câteva comedii pentru care critica timpului a găsit cuvinte elogioase.

3. **Ulysse de Marsillac** este cel mai cunoscut din toată această serie de profesori francezi, pentrucă este mai apropiat de vremea noastră (a murit în Bucureşti în 1877) şi deci sunt în viaţă mulţi din aceia care l-au ascultat fie la Sf. Sava, fie, mai apoi, când a trecut la facultatea de litere.

Marseillez de origine, născut în 1821, el a venit în ţară în familia lui Iordache Slătineanu în anul 1854 şi, în curând, fiind om cu cultură multilaterală, deşi mai mult cunoscător în literatură, el a fost chemat ca profesor la şcoalele statului. In această calitate, el a publicat, în 1859, un bun manual de literatură. Dar hărnicia lui era prea mare ca să se mărginească la profesorat. Il atrase ziaristica şi astfel, între 1860-1866 redactă **La voix de la Roumanie,** iar între 1870-72 **Le journal de Bucarest.**

A treia publicaţie periodică întemeiată de el este una semi-oficială.

In 1869 guvernul socoti că ar fi spre folosul ţării dacă s'ar da posibilitate străinilor locuitori în ţară să citească într'o limbă europeană actele oficiale şi textele legilor.

Această sarcină se încredinţă lui Marsillac, care începu astfel să publice **„Le Moniteur roumain",** în mare parte foaie oficială, dar în partea care-i mai rămânea dădea bucăţi literare, sociale, critici de teatru şi altele.

Ca lucrare mai întinsă ne-a lăsat **Histoire de l'armée roumaine,** dedicată domnitorului Carol, în 1871.

Dar ca lucrări, unde se vede varietatea cunoştinţelor şi preocupărilor sale precum şi abilitatea stilului vom cita: **De Pesth à Bucarest, notes de voyages 1869** şi **Guide du voyageur à Bucarest** 1872.

Acest Ghid este prima sau între primele lucrări de aşa fel. Aci se arată viaţa oraşului din toate punctele de vedere. Călătorul străin citea, cu mulţumire, indicaţiile pentru nevoile zilnice şi, cu interes, amănuntele despre mişcarea culturală şi artistică din capitala ţării. Românii de azi, la oarecare distanţă de timp — vor găsi pagini preţioase, în care faptele timpului se arată într'o lumină de critică serioasă, dar fără răutate.

Nota aceasta critică e mai pronunţată în naraţiunea călătoriei de la Pesta până la Bucureşti. Dar şi aici găseşte mijlocul de a îndulci severitatea, uneori printr'o nuanţă de bonomie umoristică, alteori printr'o duioşie care te captivă.

Va fi interesant să citim, în această privinţă, sfârşitul cărţii.

Un amic al său, care locuise şase ani în Bucureşti, îi scria din Paris:

„J'ai la nostalgie de votre Valachie—et, sur les berges de la Seine, je rêve aux bords fangeux de votre Dâmbovitza".

Şi atunci Marsillac caută să-şi explice pricina acestei nostalgii, făcând o analiză psihologică subtilă.

(Continuare în pag. II-a)

Bucureştii satisfac două porniri omeneşti bine distincte, mulţumirea civilizaţiei şi instinctul libertăţii.

Intr'un oraş mare cum e Parisul — viaţa este legată de atâtea orândueli încât ajunge de ţi se pare artificială. Apoi individul este aşa de străin în mijlocul mulţimilor de alţi indivizi care îl înconjoară în cât ajunge să se izoleze ca într'un pustiu. Miile de oameni care trec pe lângă tine nu te cunosc şi nu-i cunoşti, nici unul nu-ţi deşteaptă nici o amintire... Câteodată ,trist, te uiţi în dreapta şi în stânga şi-ţi zici: Doamne, dacă ar fi să mor aici, cine mi-ar închide ochii? cine m'ar însoţi până la ultima locuinţă?... Singur!... Singur!...

Intr'un oraş mic, fiecare figură ţi-e cunoscută, chiar dacă nu-i ştii numele. De multe ori îl ştii, fără să o cunoşti personal. De aceia mergi cu încredere printre orăşenii aceia, căci ai convingerea că şi ei sunt în aceeaşi situaţie faţă de tine.

4. Cel mai însemnat din toţi profesorii francezi din epoca aceia este **I. A. Vaillant.**

Un biograf al lui crede că a fost adus de Kisselef în 1829 pentru a organiza şcoala dela Sf. Sava.

Din notiţele risipite pe ici colo în scrierile sale, rezultă însă, că a venit în Bucureşti la 4 Noembrie 1829 şi a descins în casa boerului George Filipescu, probabil a fost preceptor sau măcar profesor de franţuzeşte.

In 1831, după spusa lui Ion Ghica, a deschis un curs de limba franceză la colegiul din Sf. Sava. Acolo a avut elevi pe Ion Ghica şi pe Grigore Alexandrescu.

Din modul cum înfăţişează Ghica clasa lui Vaillant, urmează că nu era încă profesor public. In adevăr, am văzut că Eforia şcoalelor în 1831 decide a se introduce şi un curs de limba franceză, dar numeşte profesori pe Simion Marcovici şi pe Ioniţă Pop. De aci rezultă că conducătorii învăţământului nu cunoşteau pe Vaillant.

In 1832, 1 Maiu, Eforia încheie contract cu Vaillant ca să întemeieze un internat cu 50 de elevi, din care 12 bursieri ai statului, iar restul solvenţi.

Mai târziu el a fost profesor la Sf. Sava şi în această calitate a publicat câteva lucrări de gramatică şi un dicţionar: **Vocabular purtăreţ românesc-franţuzesc şi franţuzesc-românesc,** 1839.

Legând prietenie cu membrii adunării care ridicau glasul contra multora din actele Domnitorului Alexandru Ghica, el îşi atrage duşmănia cercurilor curţii şi a Baronului Ruchman, consulul Rusiei...

De aceea a fost natural ca să-l vedem implicat în complotul politic din 1840 care se socotea că periclitează siguranţa statului şi persoana Domnitorului Ghica. Spre a da dovadă de energie, Ghica arestează pe colonelul Câmineanu, pe Mitică Filipescu, Nicolae Bălcescu, Murgu profesor, Cezar Boliac, şi alţii. Vaillant, ca supus strein, a scăpat atunci de arestare, dar consulul francez Billecoq i-a comunicat că ar fi bine să părăsească ţara.

S'a dus atunci în Moldova, unde s'a prezentat Domnitorului Mihail Sturdza, pe care-l cunoştea din Bucureşti, din casa lui Filipescu, cu prilejul cutremurului din 1829; apoi a plecat în Franţa.

Cât a stat în patria sa de origine, el a lucrat pentru a face cunoscută România şi a susţinea drepturile ei.

In primul rând vom cita o lucrare în trei mari volume, foarte frumos tipărită:

La Roumanie ou histoire, orographie, statistique des peuples de la langue d'or Ardialiens, Valaques et Moldoves resumés, sous le nom de Romans. Paris (1844).

Lui Vaillant cred să se datoreşte legenda că poetul francez Ronsard este român de origine. Pentru prima dată el vorbeşte despre aceasta în lucrarea istorică „la Roumanie" (nota 28, pag. 151, 392 vol. I). Aici, respinge întâiu afirmaţia unor autori despre originea ungurească a lui Ronsard (pe care propune să-l scrie Ronçard) şi apoi afirmă că moşul poetului a avut o proprietate la Mărăcini în jud. Buzău şi de acolo a plecat ca să ajute pe Filip de Valois şi că „il n'a pas suivi d'autre route que la route ordinaire pour se rendre directement de Bucarest à Paris".

Mai târziu publicând o culegere de poezii traduse din româneşte (1851) sub titlul **„Poesies de la langue d'or...."** el închină opera sa acestui strămoş al lui Ronsard: **„Aux mânes du premier des Ronçard, jeune et brave soldat du Danube, homme de grand coeur et de grandes pensées, qui, il y a plus de 500 ans, vint aider les Français a chasser les Anglais hors de France et poussa plus tard les Français contre Mourath qui menaçait sa patrie".**

De aici desigur a luat Alecsandri ideia poeziei sale **„Banu Mărăcine"** scrisă în 1855 la Paris.

In epoca frământată a luptelor pentru unire, Vaillant a dat la lumină numeroase broşuri şi volume în care a luat cuvântul în polemicile politice ale timpului.

Cea mai însemnată este:

,Lettre au général Garibaldi" 1861.

Era epoca în care, în Italia şi mai ales printre Garibaldieni, se arăta o mare simpatie faţă de Unguri. Aceştia făceau în cercurile politice din Occident o intensă propagandă, al cărei centru era la Turin, pentru ideia de a se libera Ungaria de Austria şi chiar de a se forma o confederaţie a statelor Dunărene contra Austriei. Fireşte că ideia în sine nu putea fi combătută. Ea găsise răsunet chiar la noi, unde oamenii politici de frunte, în special Ion Brătianu şi M. Kogălniceanu, o sprijinise printr'o serie de măsuri care atrăsese în contra guvernului lui Cuza protestări şi aproape represalii din partea Austriei. Când însă, Cuza şi consilierii săi au înţeles, în cursul tratativelor, că Ungurii, cerând dreptatea pentru ei, uită că sunt datori să recunoască şi ei dreptatea pentru alţii, atunci au rupt tratativele şi n'au renunţat cu nici o literă la ceiace forma programul integral al revendicărilor noastre naţionale.

In aceste împrejurări Vaillant roagă pe Garibaldi să dea ajutor unei uniri între Români şi Unguri, dar această unire să se facă, cum zicea Barnuţiu în 1848: ca între două naţiuni libere.

Vaillant formula astfel punctul de vedere al Românilor, stabilit, avem dreptul a afirma, în înţelegere cu oamenii noştri politici.

a) Transilvania face cu Ungaria numai o unire personală;

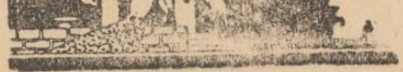
b) Banatul va fi liber a se uni cu Transilvania,

c) ambele aceste provincii vor fi libere să se unească cu Principatele Unite;

d) Bucovina se va înapoia Moldovei.

Se cuvine să facem astăzi amintirea activităţii acestor profesori, pentru a arăta rolul ce au avut în mişcarea noastră culturală şi politică şi pentru a evidenţia legăturile ce au existat totdeauna între noi şi Franţa.

GH. ADAM[illegible]U

Secretul

Dalilei

— Imi daţi voe să deschid puţin uşa? E prea mare căldura în compartiment. Ne sufocă. Dar numai dacă nu vă supără. Mergeţi departe?

— ...

— A! La Brăila! Frumos oraşul. Aveţi rude?

— ...

— Un frate? Sunteţi brăileancă? Nu? Din Bucureşti! Sunteţi fericită. Nu toţi Românii au norocul acesta. Vedeţi, în provincie e bine, e linişte, e mai eftin, dar viaţa capitalei n'o găseşti nicăerea. Eu nu că aşi fi un berbant, dar după patru, cinci luni de provincie, aşi putea spune că gust cu plăcere o zi, două Bucureştii.

— ...?

— Eu locuesc la Râmnic. Oraş mic, lume puţină, monotonie. Şi mai ales când eşti singur... Acum mă duc la Focşani cu o delegaţie.

— ...?

— Nu, nu sunt însurat. Dar aşi dori s'o fac şi pe asta cât mai curând. Fiindcă, să vedeţi! Eu sunt un om aşezat. Nu beau, nu joc cărţi şi nici nu fac curte la femei.

— ...?!

— De ce? Pentrucă atunci când eram tânăr, eram timid şi la cucoane nu le plac timizii. De aceia în saloane, la petreceri stăteam mai deoparte şi tăceam. Am tăcut o tinereţe întreagă şi acum la patruzeci şi cinci de ani e greu să-mi mai dezleg limba.

— ...

— Vă uitaţi curios. Nu vă vine a crede, dar aşa e. Insă de însurat aşi vrea să mă însor. Serios! De multe ori când mă întorc dela slujbă simt casa goală. Şi mă prinde urâtul. O odae de holtei în care nu înfloreşte nici o floare, în care găseşti seara focul stins şi resturile de ţigară în scrumieră, nu e deloc vesel. Şi când nu-ţi place să stai la cafenea sau la biliard... De aceia m'am gândit la însurătoare. Aşi prefera o văduvă, fiindcă o femee care a fost măritată ştie ce-i viaţa. Nu umblă numai după alintături şi după mode. Şi apoi o fată tânără nici n'ar mai fi pentru mine. Ar trebui să-mi aleg una cel puţin de treizeci de ani. Dar o fată care nu s'a măritat până la treizeci de ani, sau are un cusur, sau are un trecut. In Râmnic am găsit o văduvă. Persoană bine, liniştită. Mi-a plăcut. I-am făcut vizite, am dus-o la baluri, am dansat cu dânsa când se cântau valsuri — fiindcă eu numai valsul îl ştiu — i-am făcut şi cadouri. Mă hotărâsem s'o iau de nevastă şi ea părea fericită. Dar într'o zi îmi spune că nu se mai mărită. „Ce-ai auzit, *madam?* M'a vorbit de sigur cineva de rău!" „N'am auzit nimic, dar nu mă mărit." Cu mine însă nu merge aşa. N'am slăbit-o de loc. Până la urmă mi-a spus: „N'am auzit eu, a auzit mama". Să poftească mama, s'aud!" Dar bătrâna mai închisă: „Nu se mărită fie-mea, domnule. Ea şi-a împlinit sorocul cu răposatul, Dumnezeu să-l ierte. Fiecare cu norocul lui. Mai vezi şi dumneata de alta". Din asta n'am putut-o scoate. Atunci mi-am luat pălăria şi le-am spus: „Vă salut, cucoanelor, şi-mi pare rău"; dar fierbea în mine fierea de necaz. Şi iaca şi azi mă întreb ce-or fi putut ele să audă despre mine?... Eu de băut nu beau, cărţi nu joc şi nici curte la femei nu fac...

— ...?

— Cum aşi vrea să fie soaţa mea? Cu avere sau cu carieră? Nu. Femeia umblă prea mult pe drumuri când e funcţionară şi mie îmi trebue o gospodină. Să se gândească la mine, să mă îngrijească, să-mi găteascâ ce-mi place, să mă mângâe...

— ...?

— Da. Să se devoteze pentru mine ca să-şi îndeplinească rolul de femee. Scopul sublim: a trăi pentru altul, adică pentru bărbatu-său.

— ...

— Am mai fost şi la Bucureşti la o vedere, la sora unui prieten al meu, inginerul Călin. Fată bună, avea ceva avere, dar rece. Rece şi adormită. Vorbea cu mine, dar parcă se gândia aiurea. Şi apoi prea grasă şi pitică. M'am gândit: peste doi ani nu mai are nici o formă — şi n'am cerut-o. Dar sunt sigur că aşi fi fost acceptat. Mama fetei de câte ori mă duceam schimba câte o rochie nouă.

— ...

— O cunoasteti??!!!...

— ...

. . . .

. . . .

— Da, se poate, se poate. Şi eu am văzut că era o familie foarte bună. Oameni tare cum se cade, da! Cu băiatul sunt prieten. Şi fata e inteligentă, ziceţi? Da, am remarcat şi eu. Vorbia puţin, dar bine. Şi cultă? Da, da. M'am gândit eu. Mi-a spus că şi-a luat licenţa şi am văzut acolo la dânşii o bibliotecă mare care spunea că e a ei. Dar, vedeţi, n'a fost potrivire de temperament. Eu o voiam mai vioaie, mai săltăreaţă. Ca o veveriţă în crengile pădurii. Să alerge de colo până colo după treburi şi s'o simt că-i vie. Insă vă asigur că domnişoara Călin mi-a lăsat o impresie excelentă, excelentă. Când voi mai fi în Bucureşti, chiar îmi va face plăcere să le fac o vizită. Dumneavoastră o cunoaşteţi de mult?

— .

— Aţi fost colege de liceu? Trebue să fi fost o camaradă bună şi apoi mai târziu, o studentă eminentă. Dar şi dumneavoastră mi-aţi vorbit de dânsa admirabil. Se cunoaşte că aveţi un caracter distins şi o inimă nobilă.

— !

— Nu, nu mă înşel. Eu cunosc oamenii. Tot felul de oameni. Eu numai la serviciu stau printre registre moarte. Dar cum ies de acolo, îmi place să cunosc viaţa şi stau de vorbă cu toată lumea. La restaurant vorbesc cu chelnerul, acasă vorbesc cu servitoarea, în tren vorbesc cu călătorii. Nici nu ştii dumneata, dudue, câte îţi pot spune oamenii! Eu cred că dacă nu m'aşi fi ales funcţionar, trebuia să mă fac scriitor.

— ...?!

— Dacă am aptitudini? Doamne! Eu cred că fiecare posedă un sâmbure de talent. Dar la unii împrejurările sunt potrivnice şi talentul moare; la alţii sunt favorabile şi talentul se desvoltă. Eu, de exemplu, simt atracţie să cunosc sufletele şi le pătrund lesne. Uite, dumneata îmi pari o persoană distinsă, bună la suflet, primitoare. Şi-apoi ştii să râzi frumos şi mie îmi plac femeile vesele. Dumneata ştii să asculţi şi mie îmi place să vorbesc. Ştii desigur să faci viaţa plăcută unui bărbat şi mie asta îmi trebue. Eu cred că noi amândoi, dudue, am fi o pereche foarte potrivită.

— !!!!...

— Uite, acum ai râs prea tare. Dar îmi placi. Imi placi. mult. Să nu crezi că glumesc. Eu în lucrurile serioase procedez totdeauna cu seriozitate. Şi susţin că suntem potriviţi, dar dumneata desigur nu mă cunoşti şi n'ai putea să-ţi dai aşa de repede părerea, căci pentru asta trebue în adevăr cunoaştere, multă cunoaştere de oameni. De aceia ar trebui să ne mai întâlnim, ce zici? Când aşi veni eu la Bucureşti...

— ...

— A! Nu ţi-am spus cine sunt? Imi dai voe: Constantin Voiculescu, şef de birou la prefectură. Acum îmi aştept şi avansarea. Chiar zilele trecute am vorbit cu prefectul şi mi-a spus textual: „Se face, Voiculescule, se face!" Vezi deci, că poţi avea încredere.

— ...

— Dumneata eşti funcţionară? Dar nu face nimic. Dacă toate celelalte sunt bune, am putea trece peste asta. Eu nu sunt un om sgârcit. Cu o servitoare bună care te-ar ajuta, s'ar umplea golul. Desigur că n'ai serviciu toată ziua. Şi nu sunt nici pretenţios. Ai să vezi, o să ne înţelegem foarte bine. Dar nu te-am întrebat, poate eşti angajată. Atunci mă retrag.

— ...

— Să vorbim de altă ceva? De ce? Dar de care lucru mai frumos pot vorbi fetele cu băeţii, decât de căsătorie? Chiar dacă eu nu mai sunt un băiat şi dumneata o fată — scuzaţi, am vrut să zic o copilă de tot tânără — discuţia e totuşi interesantă.

— ...

— Cum?? Sunteţi căsătorită?! Ei asta n'aşi fi crezut-o! Imi pare rău... Vă rog să mă iertaţi! Dar eu... vedeţi... ei, drăcie! dar cu mănuşile astea pe care femeile le poartă şi în trenuri, e greu să distingi. E greu să ghiceşti pe deasupra când nu se vede inelul. Dar n'aşi fi crezut niciodată! Complimentele mele! Arătaţi foarte tânără şi foarte seducătoare, doamnă. Acum văd bine că nu m'am înşelat. Trebue să fiţi o soţie model. Un suflet nobil, discret. Nu regret deloc că v'am vorbit aşa de deschis, căci sunt convins că ştiţi să păstraţi un secret, chiar al unui necunoscut.

— ...?

— Ştiţi, secretul meu cu domnişoara Călin, fosta dumneavoastră colegă. Vi l'am încredinţat ca unei prietene, căci v'am considerat dintr'odată ca pe o prietenă veche şi bună. Eu cunosc oamenii. Dumneavoastră inspiraţi prietenia. Prietenia caldă şi sinceră care naşte din necunoscut. Vreau să spun, care vine *simultan* şi pe nesimţite. Şi de aceia v'am povestit unele lucruri din viaţa mea care n'aşi vrea să se audă. Căci eu am pentru familia Călin toată consideraţia şi pentru domnişoara în special, multă simpatie. Regret chiar că n'am cunoscut-o mai de aproape, şi vă rog, dacă îi vedeţi, să le transmiteţi din parte-mi multe complimente.

— ...

— Aveţi dreptate. Am sosit la Mărăşeşti. Trebue să vă părăsesc, doamnă, cu tot regretul. Incântat de cunoştinţa dumneavoastră. Sărut mâna! Voiaj bun... şi vă rog nu uitaţi... Secretul...

EL. ALEXANDRESCU

Ultimele noutăţi apărute la vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei 27 Bucureşti I

FRANCEZE	LEI
Iacob Wassermann: Les Juifs de Zimdorf, roman	98
Sig. Freud: Délire et Rêves	98
Martin du Gard: Lettres du Nord	78
Formont: Amants Modernes, roman	98
Wells. H. G.: Pages choisies	98
Johan Bojer: Gens de la Côte, roman	78
André Beucher: La vie d'Ivan le Terrible	98
Chénoy: Ut Majeur, roman	98
Piérard: Rimouski-Puebla, du Canada au mexique	98
Upton Sinclair: Samuel le chercheur, roman	98
Dr. Iacobus: L'Act Sexuel dans l'espéce humaine	162
Churcill W: Crise Mondiale, vol. IV	208
Maraï: Les Révoltés, roman	98
Jules Romain: Morceaux choisis poesie-prose-theatre	98
M-me le dr. Poumay: L'Hygiene de Bébé	26
Lacretelle: Le Demi-Dieu ou le voyage en Grece	98
Conte Tisza: Lettres de Guerre	98
GERMANE	
Iacob Wassermann: Etzel Andergast, roman	370
Sigrid Undset: Harriet Waage, roman	240
Hans Fallada: Bauern Bonzen und Bomben, roman	340
Bruno Stümke: Wilhelmine Ericke, roman	120
George Froeschel: Eine ganz andere Frau, roman	120
Max Brod: Rëubeni, roman	144
Upton Sinclair: Geld schreibt, roman	192
Körperbildung Nacktkultur, Pubertät	48
„ „ Schämst du Dich?	60

Se primeşte abonamente pentru toate ziarele şi revistele române şi străine cu preţurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază şi contra ramburs.

Academia nouă de pictură şi de sculptură din Str. Speranţei No. 41 (lângă statuia Rosetti)

La 1 Aprilie a. c. se va deschide Academia Nouă de pictură şi de sculptură sub conducerea d-lui Severin, pictor şi sculptor şi d. Marius Bunescu, pictor.

D-l Severin va preda cursuri de desen, pastel, modelaj, cioplitul marmorei şi turnatul lucrărilor de artă.

D-l Marius Bunescu va preda desenul şi uleiul.

Ateliere spaţioase, bine aerisite vor da prilej elevelor şi elevilor să studieze serios, pregătindu-şi o carieră frumoasă.

In luna Mai se va deschide în grădina Academiei un curs special de studiu după nud în plin aer. Va fi unica Academie care va preda cursurile în plin aer.

Pentru orice informaţiuni, doritorii se pot adresa secretariatului Academiei, str. Speranţei No. 41, între orele 9—12 dim. 3—7 d. a. Telef. 204/02.

Concursurile şcolare ale „Realităţii Ilustrate"

50.000 lei premii

Dorind să stabilească o legătură strânsă între revistă şi tineretul şcolar, care întotdeauna a simpatizat cu această publicaţie, s'a hotărît instituirea unor concursuri dotate de premii importante.

In patru numere consecutive, va publica câte trei grupe de întrebări, fiecare grup adresându-se câte unei categorii de şcolari şi studenţi :o categorie a şcolarilor din cursul primar, cealaltă a celor din cursul inferior de liceu, şi ultima a liceenilor din cursul superior. In această din urmă categorie intră şi studenţii universitari, sau acei cari au terminat liceul.

Intrebările vor fi variate şi alese la întâmplare, din domeniul ştiinţei, al istoriei şi literaturei.

O serie întreagă de premii pentru fiecare grupă în parte, va răsplăti pe cei cari vor şti să dea cele mai bune răspunsuri.

Concurenţii sunt ţinuţi să răspundă fiecare cât mai bine şi la cât mai multe întrebări, din totalul celor 12 ,pentru fiecare categorie. Aceste răspunsuri, însoţite de buletinul pe care-l publică „Realitatea" complectat cu datele necesare, trebuesc să fie scurte şi concise: nu se admit mai mult de 20 de rânduri, pentru fiecare răspuns.

Premiile sunt următoarele:

Premiul I: Câte 10.000 lei pentru fiecare categorie.

Premiul II: Câte 3.000 lei pentru fiecare categorie.

Premiul III: Câte 1.500 lei pentru fiecare categorie.

In afară de premii în bani, mai oferă şi 25 premii de consolare, a 500 lei ,în volume, după alegere, din catalogul Editurei „Adevĕrul".

Răspunsurile la aceste întrebări se pot trimite fie separat, fie toate odată, la adresa revistei str. C. Mille 7, după terminarea seriei. Pe plic sau pe carte poştală, se va menţiona: „Concursurile şcolare".

Toate amănuntele în „REALITATEA ILUSTRATĂ".

O atracţie deosebită o formează concursul magazinului: „PE CARE IL ALEGEŢI?" O tânără fată are cinci pretendenţi la mâna ei. E vorba ca cititorii să aleagă pe cel mai potrivit dintre ei, cunoscând caracterul atât al fetei, cât şi al celor cinci candidaţi.

„DRAGOSTE": Articol ilustrat, care analizează pasiunea sub diferitele ei aspecte.

Muzica şi cuvintele Tangoului *„Când aud vocea ta" din filmul* „Cenuşăreasa Parisului".

„Să ne căsătorim sub apă" este o bucată comică care se referă la o modă originală ,americană bine înţeles.

„Statuia Afroditei" şi *„Nicoletta Vrăjitoarea"* două nuvele fantastice şi sguduitoare.

Apoi vom mai menţiona din bogatul cuprins: *Femei fără oase; Lucruri neobicinuite; Revoluţia cărţilor de joc; Nudurile lui Tonitza; Sănătate şi frumuseţe de Docent Dr. Aurel Voina; Scrisori dela femei; Un reportaj asupra „Ce se poate vinde", Film şi cinema; Humor; pagina de şah; Jocurile Magazinului,* etc., etc.

Pentru D-vs., a apărut deci

MAGAZINUL

No. 4

un volum de 116 pagini cu o planşe în 3 culori şi cu un sumar variat şi interesant.

Preţul acestui volum atât de interesant e de 40 lei.

De vânzare pretutindeni.

„Naivul"

—istorie adevărată, scoasă din manuscrisele părintelui Quesnel—

de Voltaire

A apărut în *Biblioteca Dimineaţa No. 134, un volum elegant, tipărit pe hârtie velină, 140 de pagini. Preţul 12 lei.*

De vânzare la librării, depozite de ziare, chioşcuri şi debitele regiei.

FEDRA

de J. RACINE

a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"

No. 135 Preţul lei 12

O VESTE SENZAŢIONALA pentru AMATORI!

A APARUT

ALMANAHUL

Radio-Radiofonia 1931

ENCICLOPEDIE POPULARA A RADIOFONIEI

scrisă de cei mai distinşi specialişti

Calendarul radiofonistului
Ultimele progrese ale radiofoniei în Europa şi America
Technica undelor scurte
Televiziunea, filmul sonor, gramofonul electric
Montaje uzuale de recepţie
Un aparat cu 3 lămpi pe unde scurte
Construcţia radiofoanelor moderne
Paraziţii atmosferfici şi industriali
Undele electrice şi viaţa
Expoziţia de radio
Cum s'a născut T. F. F.
Lămpile moderne de radio
Omul mecanic
Invăţământul radiofonic
Teatrul radiofonic
Muzica radiofonică
Sfaturi practice pentru amatori
Curiozităţi radiofonice
Parodii radiofonice
Schiţe, nuvele, fantezii, humor radiofonic
Anecdote, caricaturi, desene fotografii

Un volum elegant tipărit, cu peste 300 de clişee Lei 60.

De vânzare la toate chioşcurile şi librăriile. Se expediază franco contra sumei de lei 60, trimisă prin mandat poştal la administraţia „Adeverul S. A.", Bucureşti, Strada Const. Mille 7-9-11.

Reportaje fotografice în culori
Curiozităţi şi nuvele extraordinare
Şi un supliment gratuit de 16 pagini
vă oferă

„Realitatea Ilustrată"

Apărută în 44 pagini. —— Preţul 10 lei

INDISCUTABIL PAINEA **HERDAN** E CEA MAI BUNĂ

TUNKELER

Gelozie

După serata literară la care am cetit noua mea povestire, m'am dus cu nevasta acasă.

Era foarte supărată. Nu mi-a spus-o, dar am aflat-o dintr'o anumită atitudine a ei. Tot drumul n'a scos o vorbă. Nici să-i iau braţul nu mi-a permis. Acestea erau pentru mine primele şi în acelaşi timp cele mai sigure semne că soţia mea e supărată foc, şi nu că e supărată aşa într'o doară pe un străin, ci chiar pe mine.

De ce ?

Răspunsul era deocamdată o enigmă pentru mine. Zadarnic mi-am reîmprospătat în minte tot ce am făcut în ziua aceia. Nu găseam cea mai mică greşală cu care să mă fi făcut vinovat faţă de nevastă-mea.

Povestirea pe care am cetit-o avusese doar un succes enorm. Am coborît de pe scenă într'un ropot de aplauze stârnit de entuziasmul publicului care mă admira. Nevastă-mea trebuia să fie aşa dar mândră că are un bărbat admirat de atâta lume.

Intotdeauna după cetirea unei povestiri, de câte ori cobor de pe scenă într'o sgomotoasă furtună de aplauze, soţiea mea mă întâmpină cu un zâmbet fericit schiţat în colţul buzelor ei. Apoi, cu un gest drăgălaş, îmi şterge sudoarea ce-mi acopere fruntea, îmi aşează cravata şi-mi şopteşte la ureche :

— Eşti un om mare.

De data asta n'a făcut aşa. Şi acest lucru m'a încredinţat că e supărată pe mine.

Ajunşi acasă ea a aruncat furioasă mantoul pe pat, nu s'a uitat nici măcar o dată în oglindă, s'a trântit pe canapea, a lovit cu pumnul o pernă, a aruncat alta cât colo şi, întorcându-se cu spatele la mine, a început să plângă.

Mie-mi ghiorăiau maţele de foame şi gâtul mi-era uscat ca o pustie.

— Reiza, — începui cu multă prevedere, — n'ai fi de părere să mergem la masă?

Nevasta a întors o clipă capul ca să mă străpungă cu privirea ochilor ei frumoşi şi se răsti la mine :

— Să-nu-mi mai vorbeşti ! Ai auzit :

— Vai de mine ! Dar ce s'a întâmplat, puico ?

— Eşti o secătură!... Un om de nimic... Un nemernic... Piei din faţa ochilor mei, — mi-a strigat fără să se întoarcă spre mine.

Vorbele îi ieşeau din gâtlej ca nişte fluerături, şi erau înecate în plâns.

— Voi bărbaţii, — continuă ea să plângă, — sunteţi toţi nişte nemernici. Da!... Toţi!... Niş-te ne-mer-nici!

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, porumbiţo, ce-a fost ? Ce s'a întâmplat ? Ce-a fost ? Ce ?

— Ce-a fost ?... Mai întrebi ?... Nu ştii ?... Ai ?... Blondine îţi plac ţie ?... Ochi albaştri ?... Păr de aur ?... Siluetă de şarpe?... Ah!... Cât te urăsc!... Doamne! Ce nenorocită sunt !...

Şi zicând acestea începu să plângă cu hohote. Apucată de un acces de nervi, începu să tremure din tot corpul. I-am dat iute un pahar de apă pe care l-a sorbit până la ultima înghiţitură.

— Poftim, — gândii eu, — a aflat totul... Să-i fi povestit cineva ? Dar nu cunoaşte nimeni legăturile mele de dragoste cu aceia... Să fi primit vre-o scrisoare adresată mie? Eu sunt doar destul de prevăzător în astfel de chestiuni... Pentru Dumnezeu! Aceia e brună şi nevastă-mea afirmă că-i blondă...

Nevasta s'a liniştit curînd. Cu faţa întoarsă spre mine, mă privea ca pe un ucigaş. Eram gata să-i cad în genunchi, să-i cer iertare şi să-i spun ceeace spun toţi bărbaţii în asemenea împrejurări. Ţineam însă să ştiu cum a aflat şi mai ales ce a aflat.

— Dar de unde ştii, Reiza? Cine ţi-a povestit?

— Trebue să mi se povestească ? Dacă tu singur mi-ai povestit nu e deajuns ?

— Eu ţi-am povestit ? Când ?

— Astă-seară, la serata literară.

— Eu ? La serată ?

— Da... Tu...

— ?!?!?!?!...

— Ce holbezi aşa ochii, de parcă ţi-aş vorbi din altă lume ? Mă rog, ai cetit o poveste sau nu ?...

— Sigur, îngeraşul meu.

— Şi cine ţi-a fost eroina ?... O femeie... cu ochii albaştri ca cerul primăverii... o blondină cu păr de aur... o siluetă de şarpe, o faţă lunguiaţă... Aceasta spui că e idealul tău, că e însăşi viaţa ta. E adevărat sau nu?... Şi eu, soţia ta, nu-ţi plac ? Ochi negri ca ai mei nu-ţi plac? O faţă rotundă ca a mea, o femeie cu statură potrivită ca mine nu poate fi pe placul tău ? Nu poate fi eroina povestirii tale ? Ah! Ah! Doamne, Dumnezeule! Cât sunt de nenorocită !...

Şi iar începu să plângă.

Mie mi-a căzut o piatră de pe inimă. Mă simţeam atât de liniştit încât fui apucat de o veselie subită şi începui să râd.

— Asta a fost ?... Ha, ha, ha !...

— Nemernicule, — strigă ea înfuriată de hohotele mele de râs. Să-ţi transformi imediat povestirea, că te iau toţi dracii. N'am nevoie de şerpi cu ochi albaştri şi nici de păr de aur. Ţie poate să-ţi şadă bine şi cu o eroină ca mine.

— Asta a fost, draga mea?... Asta vrei?... Imediat. De ce n'ai spus-o dela început ? Uite chiar în clipa asta îmi schimb cu totul eroina.

Am scos imediat manuscrisul din buzunar, m'am aşezat la birou şi am început să scriu, cetind în acelaşi timp pe un ton melodios fiecare cuvânt.

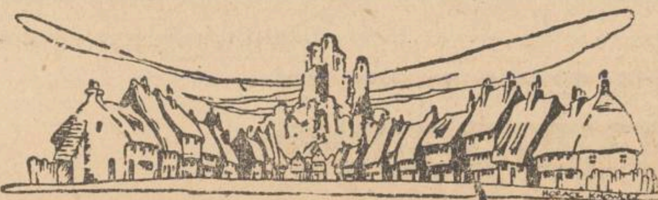
— Sunt fericit că posed îngerul cel mai frumos din lume. E o şatenă cu ochii negri. Are o faţă ovală cu buze veşnic surâzătoare. Acesta e idealul meu, aceasta e simpatia mea. Un înger pe care-l cheamă Reiza.

Figura nevestii s'a luminat ca cerul după o furtună mare. Surâdea ca începutul primăverii, iar ochii îi străluceau de fericire.

. . . .

După câtăva vreme ne-am aşezat la masă, veseli şi bine dispuşi, iar în casa noastră trona zâna fericirii şi a armoniei.

In româneşte de MAUR SAVENEANU

Cecilia Cuţescu-Storck — Peisaj

De vorbă cu d-na Cecilia Cuţescu-Storck

Plastica noastră feminină se bucură astăzi de o apreciere unanimă mai favorabilă decât oricând. Şi aceasta, datorită în bună parte mai ales faptului că în vremea din urmă diletantele au început să se resemneze la manifestările casnice, în sânul familiilor înţelegătoare.

Astfel, piaţa artistică nu mai e permanent inundată de inepţii colorate şi de forme schilodite.

Critica de artă, putându-şi împlini acum oficiile după criterii normale — fără acele forţate concesii de eleganţă şi cavalerism — a izbutit să distingă în producţia feminină firesc selecţionată, opere de valoare nebănuită şi talente viguroase.

Intre personalităţile proeminente ale plasticei noastre feminine, s'a impus cu un special prestigiu doamna Cecilia Cuţescu-Storck.

Faţă de celelalte artiste, doamna Cuţescu-Storck are ascendenţa unei îndelungate şi preţioase experienţe.

D-sa reprezintă două extreme deopotrivă de interesante: începutul academic, cu aprofundări expresive de remarcabilă sugestivitate şi — etapa maturităţii actuale — construcţia stilizată, valorificare plastică a unei capricioase, puternice şi originale viziuni decorative.

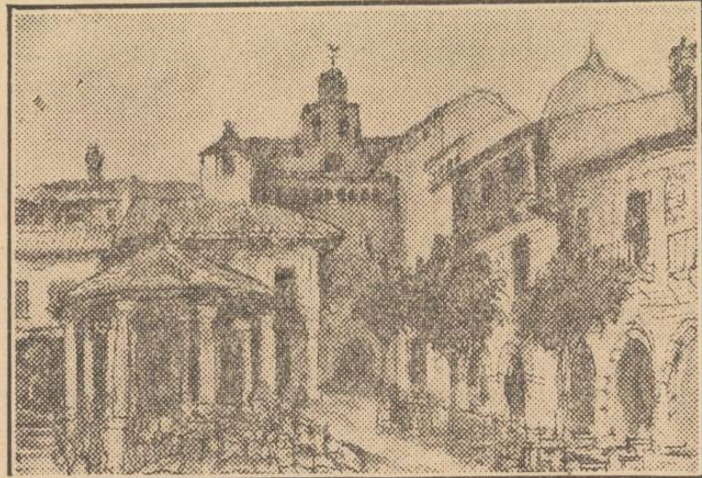
Intre capetele de expresie şi panoul decorativ, doamna Cuţescu-Storck a desfăşurat o activitate pe cât de vastă şi de diversă, pe atât de bogată în rezultate artistice de seamă.

Nu putem încerca în aceste puţine rânduri o analiză a acestei opere. Ni se pare însă util şi interesant să lăsăm pe artistă să se înfăţişeze singură cetitorilor noştri.

Autori ca Guy de Pourtalès, André Mourois, Romain Roland, ş. a. au pătruns şi disecat intimităţile sufleteşti, întocmind romanul biografic. Dacă aceasta se poate numi indiscreţie, autobiograful procedează chiar cu îndrăzneală. Intrucât mă priveşte, primind propunerea de a vorbi despre mine şi opera mea, sunt mulţumită. Totuşi, nu este prea uşor; a-ţi face revizuirea trecutului, înseamnă a risca să-ţi turburi conştiinţa, care năzueşte spre bine fără să se uite înapoi.

Despre artist

Artiştii sunt meniţi a fi oameni de elită, cu aspiraţii şi înclinări îndepărtate de banal, pătrunse de idealism. Lor, pe lângă inteligenţă, li se cere o mare sensibilitate şi o firească înclinare către frumos. Trăind oarecum retraşi de lume şi de orânduirile ei, artiştii se închid într'o lume a lor de frumos, la înălţimea concepţiei fiecăruia, năzuesc către o viaţă interioară, puternic luminată de propria lor lumină, în care îşi făuresc vise îndrăsneţe şi gânduri avântate. Aceşti visători dezarmaţi în frământarea practică a societăţilor, nu au simţul de organizare al susţinerii drepturilor lor. Cu puţină atracţie către viaţa politică, — rolul şi locul lor într'un stat, nu sunt întotdeauna bine înţelese. Acel imponderabil—care îl pune în apreciere pe artist atât de sus, printre ceilalţi oameni în viaţa practică şi reală a unui stat, nu-l poate cataloga uşor în rafturile ocupaţiilor de oportunitate practică, pentru care de altfel artiştii au şi repulsiune.

Cecilia Cuţescu-Storck — Peisaj

Dar dacă în acest mecanism, în această ţesătură organică a unui stat, artiştii se văd depreciaţi, ei au compensaţiuni morale superioare. Adevăratul lor aport social de o importanţă capitală, este atunci evidenţiat când opera lor oglindeşte aspiraţiile, gândul şi simţirea unui popor.

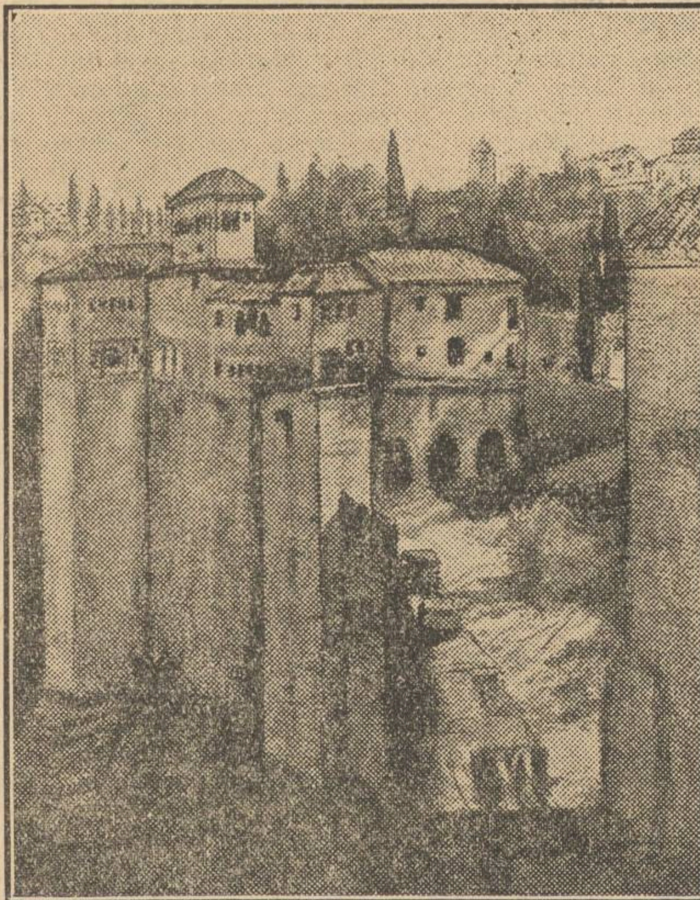
Opera de artă este o sinteză de superioară înţelegere a frumosului. Pictorul însă nu se gândeşte la aceasta. El pictează pentrucă sufletul îi este plin, şi din dragostea lui pentru frumos se desprinde opera de artă, ca o exprimare profund simţită.

Biografie

Am simţit, când am deschis ochii sufleteşte, că voiu fi pictor! Incercările părinţilor de a mă deruta s'au izbit de o pornire tot atât de dârză ca şi cum ar fi încercat să oprească râul care curge rostogolind bolovanii în cursul său.

Imi aduc aminte cu evlavie de surâsul îngăduitor al părinţilor mei, surprinzându-mă furând culorile zugravilor, la clădirea cea nouă, pentru a picta cioburile de geamuri, hârtiile şi cartoanele ce-mi cădeau în mână. Eram timidă, trăiam în mine însămi, şi totuşi adesea mă entuziasmam şi deveneam extrem de expansivă.

Primul meu tablou a fost un pahar de ghiocei. Al doilea, nici mai mult nici mai puţin decât un portret! Când l-am văzut că seamănă cu modelul, am simţit pentru prima oară o tresărire, care, deşi inconşientă la acea vârstă, s'a infiltrat ca o săgeată de lumină în sufletul meu de copil. Am căpătat încredere în mine, şi nu aşi fi cedat locul nici celei mai strălucite regine.

Cecilia Cuţescu-Storck — Peisaj

Viaţa e frumoasă prin prisma prin care o privim. O înălţăm sau o coborîm după noi înşine.

Mai târziu, la Şcoala Centrală, cu rigida-i disciplină, în orele eminenţilor mei profesori, în meditaţii, pe săli şi în dormitoare, fiind prinsă mereu desenând, am primit destule pedepse. Adevărate drame sufleteşti s'au petrecut în mine în cei 7 ani cât am fost elevă internă în această şcoală. Dacă unele colege mă admirau şi mă iubeau, altele mă invidiau groaznic şi mă batjocoreau. Eram considerată ca o fiinţă ciudată care se izolează de ele, fiindcă se crede artistă mare. Ştiu atât, că atunci am cunoscut durerea pentru prima oară, dar mă consolam la gândul că va veni vremea când cu toate vor vedea că nu sunt mândră, ci o biată fiinţă care nu putea trăi fără acest ideal!

La Belle Arte

Au sosit timpuri mai bune. Fetiţa cu sufletul rănit şi-a convins părinţii de vocaţiunea ei.

Câte zile frumoase nu-mi rezervau anii de studiu de la München? Increderea ce căpătasem în viaţă, ascultând încurajările profesorilor Schmidt şi Fher dela Academie, erau egale cu nelimitata mea aspiraţie. Dacă mai târziu la Paris mi-am lărgit orizontul cunoştinţelor, mi-am precizat şi orânduit trăsăturile caracterului, pregătindu-mă de lupta cea mare şi adevărată, şi am avut momente înălţătoare de entuziasm, — niciodată, însă, nu am plutit mai sus în idealism decât la München, — atât îmi era inima de curată, viaţa interioară de senină, şi atât de liber îmi zămisleam gândurile frumoase de viitor. Atunci am întărit cele mai solemne legăminte între mine şi artă.

Desenul

Ca învăţătură cu ce m'am folosit atunci mai mult a fost desenul. Am învăţat să-i cunosc valoarea. M'am încredinţat că desenul e baza artelor. Am pătruns acest meşteşug cu religiozitate. Desenam un cap o săptămână de zile şi vedeam cu evlavie cum se ridică, piatră cu piatră, ca un minunat edificiu de artă, un cap de expresie.

Cred în frumuseţea şi seriozitatea desenului. Prin el nu se poate înşela ochiul spectatorului, ca prin gingăşia culorilor. Un tablou prost se mai poate strecura, dar un desen prost — nu. Dacă nu ştii să desenezi, te prăbuşeşti dela primii paşi. Intr'o operă plastică, desenul e elementul determinant al gândului şi al simţirii. Desenul menţine trăinicia şi prestigiul operei.

Epocilor de dulcegării colorate, li s'au succedat epoci cu preocupări de constructivism viguros, aşa cum văzurăm în epoca noastră.

Sunt mulţumită că la noi s'a înfiinţat un salon de „Alb şi Negru", menit să desvolte gustul amatorilor, să aducă aminte artiştilor că desenul există prin el însuşi, şi că „Albul şi Negrul" oricât de sobru construit laolaltă ca mijloace, trăeşte în splendoarea sa completă, căci conţine totul, până şi culoarea.

La Paris

Iată-mă peste doi ani în oraşul binelui şi al răului, în Paris. Incă odată priveam lumea în faţă, parcă pentru prima dată. Stări sufleteşti complicate s'au născut în mine. In acest Paris, de copleşitoare simţiminte şi frământări contradictorii, mi se părea că stau faţă în faţă două tabere: tradiţia (cu experienţa căpătată prin secole, cu tot cortegiul de bine şi de rău, cu învăţăturile înţelepte, dar şi cu prejudecăţile sociale), şi aspiraţiile noui ale progresului neîntrerupt. Asemenea mi se părea şi tradiţia în artă care a produs capodoperele existente, stând faţă în faţă cu nevoile inexorabile ale unor alte năzuinţe de artă, cu forme noui de exprimare.

Toate acestea îmi năpădeau sufletul, mă simţeam singură în mijlocul acestei lumi cosmopolite, ucigător de indiferente.

Vizitam muzeele, mă îmbibam de artă, dar cu inima nepotolită, pe când aspiraţiile mele nu conteneau, ci pândeau şi năpădeau deasupră-mi în tot timpul.

Pactul dintre mine şi munca neşovăelnică se reînnoieşte. Hotărît, eram aceiaşi ca la München! Ierni şi veri fără întrerupere se scurg într'o înfrigurare de lucru, la Academia Julian, cu Benjamin Constant şi Jean Paul Laurent, mai târziu la Ecole des Beaux-Arts, cu Humbert şi cu alţii dela care am învăţat tot ce ştiu.

Expoziţii

Insfârşit, am atelier, lucrez „Nudul" care se găseşte azi la Pinacoteca statului, îl expun la Champs des Mars. Expun apoi la Salon d'Automne, şi în sfârşit vine şi ziua cea mare: Expoziţia mea particulară din rue Lafitte, lângă Bernheim Jeune, la Mr. Hessele, care îmi plăteşte ramele şi imprimatele. Am catalog cu introducere de Mr. Harlor şi intru cu câteva pânze şi desene în colecţiile cele mari din Paris. Mă simt fericită: am păşit pragul! In această expoziţie am avut şi tabloul „Pescarul", care se găseşte azi la Muzeul Simu.

In ţară

D-l Hessele îmi propune pentru anul următor o expoziţie în aceleaşi condiţii. Inima mea, însă, înclină nostalgic către întoarcerea în ţară, lângă părinţii mei. Ii revăd, dar s'a întrerupt firul cu Parisul. Fac prima expoziţie în ţară. Intru ca membră societară la „Tinerimea Artistică". Expun regulat aci şi în expoziţiile mele particulare. Mă simt în inima lucrului. Sunt liniştită şi lucrez cu îndrăzneală. Dar afară de portrete, pe care le făceam academic ca şi peisagiile, tablourile în care puneam ce credeam a fi al meu personal, pânzele unde simţeam că aduc simplificare şi puritate de viziune, nu au fost prea repede apreciate. Am gustat, şi n'aşi putea spune fără oarecare plăcere, din senzaţia de a fi considerată ca revoluţionară, pe acele timpuri de lin şi cuminte clasicism care domnea la societatea „Tinerimea". De atunci, şi pe această pantă, s'a creat puntea de prietenie dintre mine şi Brâncuşi, care era în aceiaşi situaţie. Imi plăcea şi simţeam o deosebită satisfacţie când puteam dărâma legende.

Profesoară

Totdeauna mi s'a părut exagerată credinţa lumii că femeia este atât de delicată încât trebue păstrată în vitrină. Ce bine-mi părea să pot arăta că, deşi mică de statură, puteam să înfrunt greutăţile cele mai mari. Am atacat totdeauna compoziţii cu suprafeţe mari, greu de realizat, plafoane şi panouri de zeci de metri. Câte odată, trebuia să mă urc pe trei schele, cum a fost la Banca Marmorosch Blank.

Intre timp, sunt numită profesoară la Şcoala de Arte Frumoase, la catedra vacantă de arte decorative. Conştiinţa posibilităţilor am avut-o mai târziu. M'am lămurit privind frumuseţea artei populare, opera ţăranului, dar mai cu seamă a ţărăncii române, care ne-a aşezat în rândul popoarelor cu o artă populară din cele mai frumoase.

Artele decorative

Idealul, nu numai pentru mine ca profesoară, dar pentru toţi, ar trebui să fie ca arta decorativă urbană să-şi caute drumul prin specificul românesc, care o va duce spre exprimarea desăvârşită. Dar, dacă în sarcina mea sunt ajutată de elevi al căror talent îmi dă speranţe, nu pot spune acelaşi lucru despre atmosfera aproape vitregă cu care văd că se priveşte orizontul de desvoltare al artelor decorative.

Unii cred că deoarece ne găsim într'o perioadă redusă ca industrie, artele decorative nu se pot desvolta, pentrucă fabricanţii mari sunt puţini şi nu pot utiliza suficient pe artiştii decoratori.

Eu cred contrariul. Expoziţia dela Barcelona, unde am avut însărcinarea de a organiza, pe lângă secţiunea artelor plastice împreună cu colegul George Pătraşcu, şi secţia artelor decorative moderne, şi unde s'a înjghebat totul, fără ca acei ce au colaborat să fi fost sesizaţi din timp, cum se face în străinătate, pentru a lucra opere în acest scop, totuşi secţiunea noastră a avut succesul meritat.

Câte nu s'ar putea face pe acest teren clădind pe bază de tradiţie şi în concordanţă cu progresul, o adevărată artă de purificare a gustului în interioarele noastre? Ar fi bine ca teatrele noastre, unde primesc botezul operele dramatice româneşti, să aibă decoruri şi costume create numai de artiste şi artişti români. Cine nu ştie cât lasă de dorit în Capitala noastră, aranjamentul vitrinelor, afişajul, reclama luminoasă, într'un cuvânt aspectul estetic?

Prin urmare, nu este adevărat că nu există posibilităţi de desvoltare pentru artele decorative. Arhitecţii români se plâng de lipsa decoratorilor şi se văd nevoiţi să apeleze la străini. Este deci mult de făcut şi în toate suntem la început.

H. BLAZIAN

Pe marea Egee [1]

— In insula Thermia —

M'am deșteptat dimineața în mijlocul unei frământări vijelioase de clopote.

Din fundul depărtat al golfului, glasuri de aramă purtate de vânt pătrund până la noi când năvalnice și viguroase, asemeni unor chemări, când dulci și mângâioase ca un suspin îndepărtat...

Mă îmbrac repede și mă ridic pe punte.

Priveliștea ce mi se desfășoară în față este atât de neașteptată, încât deschid ochii mari, ca înaintea unei vedenii, spre a mă convinge mai bine de realitatea ce mă înconjoară.

Soarele care de aproape 24 de ore dispăruse cu totul de pe bolta cerului, cuprins de negurile și nourii, ce stârniseră furtuna violentă din ajun, trimite acum de sus o lumină albă și strălucitoare. Razele lui încălzesc tot mai mult atmosfera, în care trupul se simte învăluit de o dulce și odihnitoare toropeală.

Cerul azuriu, fără nici un nour, își reflectă seninul bolței în oglinda liniștită a apelor adormite de căldură.

Aerul este așa de curat și de străveziu, încât înălțimile cele mai depărtate ale munților se arată din această pricină foarte apropiate: ți se pare că n'ai decât să întinzi mâna ca să le și atingi.... Atât de ușor și de limpede este aerul, încât sgomotele dela mari distanțe se percep c'o ușurință neobișnuită: ajung până la noi țipetele sinistre ale alcionilor cari se rotesc în văsduhul de necuprins al cerului, svonul melancolic al unei țitere și litaniile plângătoare ale cântăreților din amvonul micei biserici de pe coastă.

Marea, strălucitoare sub dogoarea puternică a razelor soarelui, când viorie ca ametistul, când străvezie ca topazul, când albastră ca peruzeaua, se odihnește în adâncuri fără nicio cută, calmă și liniștită ca luciul unei oglinzi.

Apa este atât de limpede, încât ochiul pătrunde cu ușurință până în adâncuri, unde se văd ca într'un caleidoscop toate amănuntele fundului: sfărîmături sclipitoare de stridii, polipi în mii de culori, mase de bureți spongioși și ramurile, desfăcute ca niște imense tentacule, ale madreporilor.

Jos de tot, printre crăpăturile stâncilor de granit, pești cu solzi aurii, de toate formele și mărimile, joacă în salturi nebune, ridicându-se până la suprafață, spre a se perde apoi prin rămurișul de anemone roșii, verzi, albe, albastre, violete și portocalii, cari formează sub apă crânguri minunate și scânteetoare.

Meduze gelatinoase de mărimi neobișnuite, se închid și se deschid în mișcări ritmice, crabi de mare cu cinci perechi de picioare se cațără c'o iuțeală neobișnuită de peretele drept de piatră, sepii leneșe și negre ca păcura se mișcă anevoios, perzându-se prin crăpăturile stâncilor, cârduri de caracatițe și felurite alte molusce, se învârtesc prin apă alături de homari stacojii și nautili cu corpul vîrît în răsucite cochilii spirale.

Colonii de scoici sidefii sclipesc pe fundul apei și o stea de mare, agățată de o stâncă, privește în adâncimile limpezi în cari se reflectă...

* * *

... Sunt numai câteva ore de când, goniți de furtuna violentă care amenința să răstoarne vasul, ne-am adăpostit aci în baia adâncă a golfului Thermia și nici urmă n'a mai rămas din uraganul îngrozitor de astă noapte.

Au dispărut ca prin farmec: și negurile înspăimântătoare ce plutiau peste apele de culoarea cărbunelui, s'au liniștit și gemetele fioroase ale vântului. A încetat și ploaia deasă care ne biciuia fața, în două cu apă sărată, s'au mistuit și perdelele de zăpadă cari răciseră atmosfera, înghețându-ne sus pe *comandă*.

Iar marea nebună, care svârlea pe *punte* trâmbe uriașe de apă, făcând să tremure *arborada* sub greutatea valurilor ce nu se mai puteau scurge prin *saborduri*, zâmbește acum seducătoare, grațioasă și felină, sub văpaia caldă a soarelui, care-i înfășură undele în nimb strălucitor de lumină...

... Privind-o cum se mișcă jos: blândă, senină și cu sclipiri de smaragd, îmi spun că după vreo împrejurare ca aceasta, vechii și dispăruții corăbieri ai Egeii, i-or fi asvârlit pentru întâia dată tristul și desnădăjduitul lor blestem: „Mare, sublimă și misterioasă prietenă, iești mai perfidă și mai înșelătoare chiar de cât femeea"...

* * *

De pe comandă mi-arunc ochii asupra tabloului neobișnuit pe care-l am în față.

Cât poate cuprinde vederea, deoparte și de alta a golfului, se înalță în văsduh o stâncă enormă de granit cu pereții arși de soarele puternic al Egeii și lustruiți de valurile mării. Clinurile ei golașe, fără vegetație, se ridică semețe în văsduh și se sfârșesc în creste ascuțite, ce împung nourii.

Pretutindeni pământul e pietros, frământat de cutremure, crăpat de căldură și fără urmă de verdeață. Sfărîmături ruginite de blocuri rupte din stâncă stau prăvălite pe coastă, iar dintre ele se înalță în sboruri leneșe mari vulturi albaștri, ce se rotesc multă vreme deasupra insulei, până se pierd în văsduh.

Sus de tot, cățărate prin scobiturile colțuroase ale muntelui, câteva zeci de capre și doi—trei asini își caută hrana, pe care o găsesc cu mare greutate în perdeaua subțire de muschiu, care crește prin adăposturi, sau în firele aspre și rare de iarbă galbenă, ce răsar timide din crăpăturile stâncilor bătute de arșiță.

O potecă îngustă, tăiată adânc în spatele muntelui bătrân, coboară șerpuind din vârful insulei, de unde vin cârduri de bărbați în haine de sărbătoare, încinși cu late brâie roșii pe mijloc, urmați de femei cu copii în brațe ce pășesc obosite în urma lor.

De partea cealaltă a golfului, un alt drum scobit în peretele de granit, se lasă către mare în pripore tot mai repezi, când înălțându-se pe spinarea muntelui, când scoborând printre stâncile dintre cari nu se mai vede o bucată bună, pentru a se arăta iarăși apoi, hăt departe.

Pe-acolo suie către creștetul ascuțit de piatră un asin mărunt și viguros, pe spatele căruia se cumpănește un mare burduf de apă, iar în urma lui se aud îndemnurile stăruitoare ale omului care grăbește către vreo pierdută și sărmană stână, ascunsă sus între clinurile ca niște coloane ale muntelui ars de soare. Ii privesc până ce nu se mai văd, până se pierd în ascunzișurile șărpuitoare ale drumului, ce se învârtește spre coama stâncilor, de unde nu mai pătrund până la noi decât sunetul talangei dela gâtul animalului și slabele ecouri ale strigătelor omului care-și îndeamnă tovarășul spre casă.

* * *

Toată viața acestui sărman uscat s'a concentrat pe țărmul mării, unde puțina umezeală pe care pământul calcaros o trage din apă, favorizează creșterea unei vegetații destul de plăpânde.

Din această pricină, cele câteva sute de suflete cari alcătuesc populația micei insule pierdută în pustietatea mării, s'au strâns și ele dejur împrejurul golfului care ține loc de port. Casele, mărunte, joase, construite din piatră, cu ferestrele ferecate'n puternice zăbrele de fier și împrejmuite cu garduri vii de cactuși țepoși, șed ascunse în umbra maslinilor bătrâni, cu foaia albicioasă, a portocalilor de un verde închis și a migdalilor cu frunzișul sărăcăcios.

Oamenii uitați din străvechi timpuri în baia aceasta pustie, unde pământul neproductiv nu le poate da hrana cea de toate zilele, — își câștigă necăjita lor existență cu vânatul scrumbiilor, din cari pregătesc faimoșii țâri, ce se trimit și la noi în țară. Cei mai mulți însă, trei sferturi dintre bărbați, se ocupă cu pescuitul bureților de mare, pe care-i recoltează din Mediterana, pe coasta Siriei, la Iafa și Alexandria, apoi în Tripoli, pe coasta Tunisului, în golful Gabes (pe coasta Africei) și în Archipelag, în apropierea insulelor Hidra și Egina.

Condițiile în care muncesc însă, felul cum sunt plătiți de *armatori*, ca și chipul cum își primesc salariile lor de mizerie, dau loc la atâtea neînfrânate acte de speculă, încât, din acest punct de vedere, viața sărmanilor oameni nu-i cu nimic mai ușoară de cât aceea a vestiților robi de pe timpul Faraonilor.

Astfel, iarna prin Februarie sau la începutul lui Martie, când bieții pescari și-au isprăvit demult sărmanele lor provizii de hrană, iar foamea nemiloasă îi amenință fără îndurare, — ca prin minune încep să-și facă apariția în golful insulei mici *brigantine* de prin Pireu, Corfu sau Patras, încărcate cu articole alimentare și lucruri de îmbrăcăminte.

Negustorii dibaci, profitând de sărăcia oamenilor pe cari-i știu cuprinși de lipsuri, fac contracte oneroase în virtutea cărora pescarii se leagă prin acte solide, ca în schimbul unor salarii derizorii, plătite cu anticipație de armatori, să muncească acestora toată campania de lucru la pescuitul bureților, începând din Maiu și până la sfârșitul lui Octombrie.

Dar învoielile acestea, cari au aproape totdeauna caracterul unor acte de speculă, nu sunt odioase numai prin aceea că ele constrâng pe oameni a pleca pe mări depărtate în schimbul unor retribuții derizorii, dar și pentru faptul că trei sferturi din aceste necăjite salarii, ei și le primesc în natură, — în articole de hrană și îmbrăcăminte, — pe cari armatorii nesățioși le vând pescarilor pe niște prețuri aproape îndoite de cât acelea cu cari se pot cumpăra de pe piețele libere...

Și așa, sărmanii oameni părăsiți de natura, care aici este de-o ariditate înfiorătoare, jefuiți fără milă de speculanții cei mai nemiloși, cari se pot întâlni, decimați de bolile pe cari le contractează în pescuitul primitiv, (care-i tot o consecință a lăcomiei armatorilor), bieții insulari se jertfesc mai în ficare an cu zecile pentru îmbogățirea negustorilor și ar dispare aproape cu totul, dacă alături de-o mortalitate excesivă, nașterile numeroase n'ar umple golurile făcute în rândurile pescarilor.

(Urmare în No. viitor).

CONST. BASARAB

Castelul „Turnul Roșu".

[1] Din volumul în preparație, intitulat: „CUTRERÂND MĂRILE", — *însemnări de călătorie.*

Victor Margueritte

Victor Margueritte s'a născut la 1866 în Blidah (Algeria), ca fiu al generalului de cavalerie Margueritte, căzut mai târziu la Sedan.

Și Victor Margueritte s'a făcut mai întâi ofițer de cavalerie, demisionă însă în 1896, consacrându-se, ca și fratele său mai mare Paul, cu totul literaturii. Făcu să apară câteva volume de versuri, apoi se asociă cu fratele său și în colaborare publicară o serie de romane mult citite, care făcură vâlvă. Cele mai multe au o tendință socială.

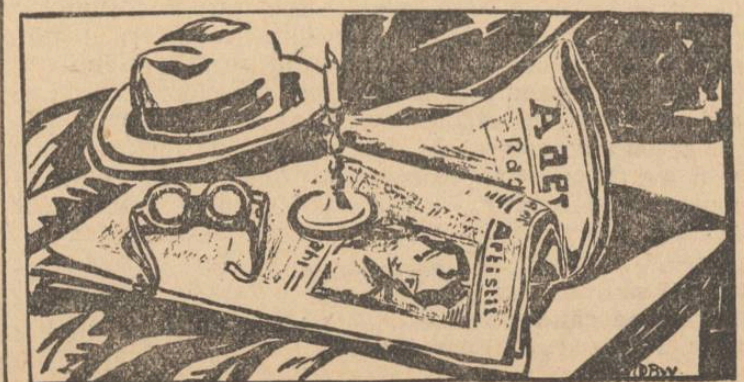
Cele mai cunoscute din romanele scrise de ei în tovărășie sunt cele patru, splendid și larg construite, purtând titlul comun „Une époque" și tratând răsboiul din 1870—71 și anume: Dezastrul, Frânturi de spadă, Oameni cum se cade, Comuna. Ele sunt un răspuns romanului „La Débacle" al lui Zola.

In romanele ce urmează: Femei noui, Cele două vieți, Prisma, etc. ei adâncesc probleme femeiești în legătură cu viața, societatea și căsătoria, spunându-și cuvântul lor cald și uman.

In 1908 cei doi frați își reluară activitatea lor literară separată.

Victor Margueritte e președinte de onoare al Societății scriitorilor francezi și a întreprins în 1924 o campanie în favoarea păcii. In 1925 face să apară cartea „Criminalii" în care dă vina războiului mondial pe seama tuturor deținătorilor puterii din 1914.

O impresionantă nuvelă a lui Victor Margueritte: „Secretul profesional", cu o puternică tendință socială, ne-o aduce în numărul său recent „Lectura, floarea literaturilor străine"

Concursul „Adevĕrului literar"

Pavană

„Pavane pour une infante défunte"
Ravel

Constantinopol 28 Aprilie 192...

Locuesc în Pera un apartament cu urme șterse de vechie Turcie, ca o amintire. Din odaia mea se vede ambasada engleză. Mama și-a ales casa reușind să împace slăbiciunea ei pentru Loti și relațiunile ei britanice. „My dearling", îmi spune ea, Loti iubea Stambulul inaccesibil, Stambulul momentelor rare al transfigurărilor. Deaceia e mai bine să păstrăm, oricât de puțin, mirajul distanței.

Dimineața când deschid ferestrele, dincolo de parcul ambasadei se văd străzile murdare, casele în culori bariolate, noua civilizație sub forma automobilelor, băncilor, agenților de circulație. Niciun fes. Privirea cade pe străzi în pantă spre port.

Cornul de aur. Ah, iată libertatea gândului, aripele visului! Deodată ochii și sufletul se umplu de lumini. Apele albastre, aruncând strălucirea soarelui ca fântâni arteziene, caice multicolore, vapoare, bărci cu motor, cerul de un bleu atât de fragil încât poate n'o să-l mai văd niciodată... Și pescărușii pretutindeni, pescărușii albi ca rochiile mele de olandă...

Mai departe Bosforul cu malurile lui, pe care cresc moschei și vile minunate. Dincolo, Scutari într'o culoare galben mort. Spre sud un colț de apă de un albastru copilăresc. Marmara. Intorc capul la dreapta și ochii mei cuprind splendoarea Stambulului. Dece sufletul se sbate în fața lui? Privirea mea sboară, ca o pasăre albă, amețită de soare și infinit, dela vechiul Serai înspre cupolele nenumărate, pe care luminile lunii gambadează alegoric. Soarele dimineții, rumoarea veselă a Cornului de aur, minaretele, minaretele...

* * *

Am început să fac înconjurul orașului. Singură. Mama e ocupată cu mis Maud să dea un aer „turc" salonului. Plec foarte de dimineață. Imi plac în Pera, ulițele acestea în pantă, înguste ca niște tuneluri, cu lespezi mari de piatră veche, cu casele zăbrelite și apropiate de ruină. E urâtă Pera, dar ulicioarele astea au un farmec infinit... Azi dimineață am întâlnit pe scările lor un turc cu un măgăruș. Vinde legume ca oltenii noștri. Am cumpărat o varză și am dat-o măgărușului s'o mănânce. E delicios spectacolul. Mâine voi lua aparatul să prind tabloul...

Când ies din ulițele mele s'a sfârșit cu pitorescul. Toți grecii și ovreii și-au dat rendez-vous pe străzile murdare unde se face negoț. Scap repede și-o iau spre Stambul.

* * *

Mama mi-a dat eri să citesc „l'Homme qui assassina" al lui Farrère. E o carte bună. Am citit puțin din ea, dar mi-am descoperit aceleași gusturi cu ale colonelului de Sevigné. Cel puțin până acum. E adevărat că Stambulul e o poartă spre vis. Poți aici să te îmbarci pentru alte lumi. Pentru lumile care nu sunt nicăeri, pentru lumi moarte. Poate chiar asta e vraja mare a lui. Prezența ciudată a unor vremuri stinse; aripi nevăzute care planează deasupra minaretelor. Viața de acum a Stambulului e ca o pavană pentru o infantă defunctă.

Mă opresc adeseaori pe pod să privesc spectacolul magnific al Cornului de aur și al țărmurilor. O lume heteroclită se îmbulzește grăbită împrejurul meu. Sunt aici între două chemări, între două simboluri. Pera și Stambulul. Viața e în Pera și Galata, în Stambul e dezolarea. Și totdeauna mă atrage dezolarea.

* * *

Nu m'am gândit până acum prea mult la Dumnezeu. Sunt totuși o fată credincioasă, așa cel puțin spune mama. Imi amintesc că troițele noastre întrezărite singuratice la un colț de drum, în fuga automobilului, sau silueta tristă a vreunei bisericuțe de țară, proectată pe culorile serii, deșteptau în mine ecouri și vibrații tăcute mult timp. Uneori într'o catedrală catolică așezată în banca cea mai retrasă, în tăcerea răcoroasă a ogivelor înalte, în care lumina și sunetele de orgă cad în fâșii fine și pătrunzătoare, simțiam aceeaș neliniște... Dar acum sunt din Islam. Cutreer toate moscheele. Toată credința mea își întinde aripele... Când am intrat prima dată la Ahmed, am avut gestul instinctiv de a sta în genunchi. Toate moscheele din Stambul au fascinația necunoscutului, a visului... Toate au fântânile pitorești, de abluțiuni unde se așează uneori porumbei. Toate, tăcerea și răcoarea ca o pânză liniștitoare prin care lumina se filtrează discretă și religioasă. Dar mie îmi place mai mult Ahmed. Stau jos, turcește, pe covor și privesc minute îndelungate bolta ei elegantă și înaltă, tapetată cu faianțe albastre. E o minune această boltă. Candele nenumărate sunt atârnate de lanțuri lungi și formează o pânză de metaluri cu străluciri șterse... Nu știam că între Dumnezeu și frumos e o legătură atât de strânsă...

* * *

Astăzi mi-am pus rochia de olandă albă și pălăria cu boruri primăvăratece. Ii fac o vizită lui Ibrahim, prietenul meu din marele bazar. Bunul meu Ibrahim!.. El crede că eu sunt fata cea mai frumoasă din lume. Se extaziază de ochii mei mari și albaștri și de pantofii mei 34. — „Vous êtes belle comme la Mosquée d'Eyoub" îmi spune el. Ibrahim vorbește franțuzește. Are o barbă albă, mare și ochii albaștri și curați ca o apă de munte. E unul din rarii turci, care mai face negoț în marele bazar. Grecii și armenii i-au gonit. Ah! e un „tămbălău" aici nemaipomenit. Grecii sunt oribili. Vorbesc o franțuzească infamă cu o iuțeală de neînchipuit. Eu îi ocolesc. Dar de câte ori trec pe gangurile bazarului mă strigă cu vocea lor de ventriloci: „Ici chère Mademoiselle... Icì très belle... Venez... Nous avons des bracelelts, des bagues, des fichus..." Iată prăvălia lui Ibrahim. Mă primește cu un surâs. — „Vous venez voir mes antiquailles?... — Oui, papa Ibrahim. — Venez donc icì..." Și Ibrahim mă duce în camera de alături, tapetată cu covoare scumpe în culori șterse și îmi arată toate bogățiile lui... Vase vechi, alămuri, statuete bizare, arme delicate, inele antice, stilete și paloșe cu mânere de sidef sau de argint, brățări dantelate, papuci, șaluri multicolore de mătase... Răscolesc toată marfa lui Ibrahim, îmi încerc inelele, îmi pun șalurile și brățările și Ibrahim se minunează. Și în cele din urmă îi cumpăr câte o brățară pe care el mi-o vinde pe un preț de nimic... „Au revoir papa Ibrahim..."

* * *

„Vous êtes belle comme la mosqueé d'Eyoub..." Trebue să vedem Eyubul. Sunt eu oare atât de frumoasă ca moscheea din Eyub?...

Astăzi am terminat romanul lui Farrère. E o tristețe de crepuscul. Tristețea Stambulului spre apus... Dar mama are vizite. Trebue să cânt ceva acestor cucoane locvace. Ah! în definitiv voi cânta pentru mine pavana lui Ravel. Ce chin pentru ele!...

— „Ah! vous savez, monsieur un tel a épousé madame une telle..."

— „Le roi d'Italie a attrapé la gripe..."

— „On s'est ennuyé hier soir au café „Turquoise..."

— „Mais c'est inouï, madame Popesco a un nouvel amant..."

E ora patru. Am tocmai timpul suficient pentru o fugă la Eyub. Mă strecor foarte ușor grație acestei noi conversații, care ocupă toate spiritele. Scobor spre port pe ulițele mele în pantă. Pe aici pleca „de Sevigné" spre Stambul.

In port e tocmai timpul. O „cursă" pleacă spre Eyub. M'am îmbarcat. Trecem printre caice, printre vapoare și pescăruși. Malul dinspre Stambul e ca o dantelărie de minarete, de cupole și case vechi. Inspre Galata clădiri terne se înșiră... In fund se deslușește un fel de deal. Eyub. Cimitirul din Eyub...

Am ajuns. O stradă pustie ca în Stambul. Vântul ridică praful la mijloc în spirale efemere... Prăvălii de vechituri... Mai departe, mai repede. Asta e moscheea lui Eyub? — „Eyub?" Turcul pe care l-am întrebat, dă din cap afirmativ. Aici e deci moscheea profetului. O curte cu bazinul pentru abluțiuni. Chiparoși. Moscheea e mică, delicată. Nimeni pe aici. Am nemerit la o oră nepotrivită. Umblu încet pe lespezile de piatră. E o liniște desăvârșită. A, iată o fereastră. M'am cățărat la gratii. Inăuntru e o lumină ușoară. Covoare luxoase, grele. Candele de aur. O ușă de sidef. Un colț de mătase verde, o semilună. Poate faimosul steag... E ceva tăcut și trist ca o piatră de mormânt. Și liniștea asta de pustiu... Sau poate romantismul vârstei mele?... Nu... E bine să mergi pe pietrele astea mari sub chiparoși... Am intrat în cimitir. Urc o scară de piatră ca un drum pe marginea Cornului de aur. Unde e cimitirul? Astea sunt deci mormintele? Pietrele vechi aruncate la întâmplare în iarbă? Stelele pe care deabia se mai disting inscripțiile ca niște urme de ploaie? Și chiparoșii, chiparoșii!... O, cimitirul din Eyub e, poate, lucrul cel mai frumos de aici.

Stau pe piatra unui mormânt și privesc splendoarea Cornului de aur. Se vede tot Constantinopolul ireal și adânc, ca o amintire. Aici în cimitirul din Eyub e poate, sufletul turcilor de altădată. Moscheea asta e semnul vechii glorii a musulmanilor. Viața aceea magnifică a Constantinopolului a murit ca o infantă minunată. Și toate frumusețile răspândite pe pământul lui sunt melodii ce amintesc grațioasa ei siluetă. Și e frumos, incomparabil de frumos!

O, bunul meu Ibrahim!... Acum înțeleg că m'ai lăudat cu cel mai scump cuvânt al tău: „Vous êtes belle comme la mosquée d'Eyoub..."

Fragment de jurnal găsit de
ALICE VASILIU
Elevă cl. VII Institutul de fete „Moteanu"

COZONACI FRUMOȘI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Neculae Cucu...

Intr'o dimineaţă mă duceam pe jos la halta Gusea, să mă urc în trenul spre Bucureşti.

Poteca ce ducea la haltă, era peste câmp, şi cât mergea peste locurile ţărăneşti, o lua d'acurmezişul, d'alungul şi de a'npocişul locurilor, pe unde o croise cel dintâi ceferist beat, ori cel dintâi călător plecat noaptea pe întuneric şi în uibul locului; dar de unde începea moşia lui Nicolae Ştefănescu, ţinea răzorul unui hotar şi eşea spre apus, lângă semnalul de intrare în staţie.

Când ajunsei aci, văzui între şinele drumului un mototol negru şi mare, ce părea a fi om culcat. Tresării şi simţii că-mi bate inima, bănuind un om ucis de tren.

Mă dusei lângă el şi-l văzui întreg.

Mă aplecai să-l văz la ochi... Văzui un om negru, îngrozitor de slab, îngrozitor de urit, care deschise ochii, nişte ochi roşii şi sperioşi. Mustăţile atârnau în jos, gura strâmbă, iar hainele: nişte trenţe, tăvălite parcă prin toate murdăriile.

— Care eşti ăsta, mă? întrebai eu, împingând cu mâna stângă în căciulă-i, ca să-i dau capul mai spre lumină.

— Eu, domnule Iancu, eu, — îmi răspunse el.

— Care tu? că nu te cunosc?

— Eu, Cucu, Neculae Cucu..

— Cucu?!...

— Din Bucuroaia: Cucu lu' Pandele...

— Tu eşti, Neculae!!... şi-l privi uimit.

— Aşa am ajuns!... complectă el, examinarea mea mirată.

— Şi te-ai culcat pe şine, nu ştii că o să vie trenul?

— Ca să vie şi să mă tae m'am culcat şi eu... Nu mai pot!

— Neculae, asta e faptă de nebun... dă-te la o parte.

— Nu mă dau... mi-e rău, şi mai rău ca acum, aici nu poate fi!

Inţelesei că era într'unul din momentele lui de nebunie şi încercai să-l încredinţez prin vorbe...

— Asta înseamnă că vrei să te ucizi singur şi faci păcat... Dacă ţi-e rău acum, în viaţa asta de p'aci, apoi de ce să-ţi mai fie rău şi în viaţa de dincolo?... Scoală după şine!... Vrei să-ţi faci seama singur ca Iuda?

— Vreau să mor!...

Un sgomote de fiare cu scârţâit mă făcu să mă uit şi văzui, că semnalul roşu al intrării în staţie se pusese în dungă, semn de liberă intrare a trenului în haltă.

Mă uitai şi văzui în zarea şinelor, un punct mare şi negru, cu fum d'asupra.

— Trenul!... Scoală în sus; uite trenul şi eu trebue să ajung în staţie să-mi iau bilet.

— Vreau să mă isprăvesc!

Il luai de mână şi încercai să-l târăsc alături.

— Nu vreau! şi se agăţă de linie cu mâna cea slobodă.

— Haide! şi mă răstii la el... Scoală în sus!... Vrei să mă bagi în belea, să zică cineva că te-am asvârlit eu înaintea trenului?

— Cum să zică când eu m'am aşezat pe şine. Nu spui eu la toţi? Las' să mă tae!...

— Spui tu!? păcatele tele!... Apuci tu să mai spui!... Tu mori, iar eu rămâi să mă descurc ca vai de păcatele mele!... Şi-l smucii, prăvălindu-l alături de traseul cu piatră al şinelor.

— Haide, haide!...

Se sculă în sus, mai încercă să se împotrivească, dar se lăsă apoi şi pornii cu el la haltă.

— Acum dă-mi drumul, că nu mai fac...

— Nu-ţi dau...

— Mă duc acasă...

— Te duci?

— Mă duc... Nu mai mă duce la ăştia, că mă bat iar... şi mă bat rău — nici ei n'au milă...

— De ce te bat iar, cum?

— Că de ce am mai venit la tren!...

— Ia-o acasă atunci... dar, repede! repede... haide! Il lăsai slobod şi el porni alături de linie pe câmp. Plecai şi eu spre haltă în fugă, dar când mă uitai îndărăt, el se 'ntorsese şi se ducea de-abuşelea tot la linie.

Mă întorsei îndărăt iar pe fugă, strigându-i cât puteam. Trenul se apropiase.

Se trânti pe linie.

Un acar alerga şi el ca mine, căci îl văzuse.

Ajunsei mai 'nainte eu decât acarul şi-l smucii alături; trenul fluera mereu, căci mecanicul ne văzuse.

— Păcătosule!

Şi-l repezii c'un brânci tocmai de vale de tot.

Trenul acum trecea pe lângă noi, cu sgomot asurzitor de ferărie şi cu un vânt ce-mi smulse pălăria din cap şi o asvârli pe lângă linie 'nainte. Cucu căzu devale cocoloş.

— Omoară-mă!... domnule Iancu, omoară-mă; vreau să mă omori! îmi spuse el.

— Ei fi vrând tu, dar nu sunt şi eu nebun ca tine!

Trenul trecu şi opri în staţie.

Imi luai pălăria de jos şi o rupsei la fugă după tren să-l prind. Acarul sosi şi el şi se scobori la Neculae şi-l luă la palme.

— Omoară-mă, domnule Iancu, omoară-mă!... El credea că sunt tot eu cel care îl bat!

Trenul porni iar, căci în halta Gusea oprirea e numai un minut, iar eu mai aveam ca zece paşi până să-l prind.

Mă 'ncordai cât putui la fugă; căci dela semnal — poate un kilometru până aci — mă obosisem straşnic.

— Domnule, domnule... nu e voe!... Nu te agăţa!... auzii pe cineva strigându-mi.

Mă agăţai c'o mână de tamponul vagonului din urmă, fugii şi apoi putui să sui scara, scară dintr'o singură treaptă şi mare cât o leafă de casma... şi rămăsei aci pe scara vagonului de siguranţă.

Să-l fi lăsat să-l tae trenul, mi s'ar fi părut că păcatul ar fi fost al meu... dar aşa, cu vre-o patru sute de lei amendă la tren — dacă m'or prinde— scăpai pe Cucu dela moarte.

* * *

Despre boala lui Neculae Cucu auzisem şi eu de mult; dar nefiind locuitor în chiar satul meu şi nici în drumul umbletelor mele, încă nu-l văzusem cum este şi nici cum a ajuns.

Auzisem că se 'mpliniseră cinci ani de când zăcea; că doi ani de boală îi dusese mai în firea lui, adică se văitase, spusese ce-l doare, se căutase cu leacuri dela babe şi dela doctori, dar că de trei ani încoace, înebunise şi-i dusese când nebun, când cu semne de însdrăveneală, când bolnav lungit. Boala lui, era ciudată: îl durea când capul, când oasele, când tot trupul!... Nebunia lui era tot aşa de ciudată: cu dăstâmpăr: acu vorbia ca om sdravăn, peste un ceas era prost, peste altul zăltat, iar peste altul iar om cu minte. Ii veneau toane felurite, după gândurile nestăpânite ce i se mai aprindeau şi lui în cap... Era trup căzut în robia unor gânduri fără rost, fără judecată şi fără nici un înţeles, care-l mişcau şi-l duceau întocmai după încurcătură şi zăpăceala lor.

De foame, eşea pe drum şi mânca: băligi, pae, frunze, ori ce ar fi găsit. Vedea vacile: pleca să pască iarbă cu ele; vedea gâştele — ale altora, bun înţeles — pleca să pască troscot; vedea o capră: o lua arasna la pădure să roază frunze!... Câte odată, spuneau toţi, că-şi mai venea în fire, înţelegea că e nebun, şi atunci se văita, îşi frângea mâinele şi... pleca să-l tae trenul!... Il mai găsiseră câţiva culcat deacurmezişul şinelor — cum îl găsisem şi eu — îl dăduseră la o parte şi îl luaseră la goană acasă.

Casa lui se părăginise: ferestrele sparte, pereţii nevăruiţi, soba dărâmată, învelişul de pae după ea smuls de vânt, râcâit de găini, colţurile şi laţii pe unele locuri erau rămaşi goi. Familia lui se risipise şi ea. Nevastă-sa fugise cu un soldat dezertor, venit de nu ştiu unde; două fete fugiseră şi ele cu cine le ziseseră; un băiat era slugă într'un sat, iar altul fugit în Bucureşti, fără să-i ştie cineva de urmă. Cucu rămăsese singur, fusese adică năpustit de toţi ai lui, să facă ce l'ar povăţui gândurile de nebun, adică să trăiască, ori să se omoare. Vara n'avea nici un rost; iarna: nici un căpătâi: nici mâncare, nici foc, nimic.

* * *

Intr'o zi de toamnă clopotul bisericii sună a mort, adică: rar şi trist...

„Cine-o fi mai murit?" se 'ntrebau unii şi alţii. Vestea veni apoi, că a murit Cucu!

— L-a ertat Dumnezeu? întrebă Măceaşă.

— L-a ertat! îi răspunse Jumară.

— Săracu! Dumnezeu să-l erte, că mult s'a chinuit pân' s'a văzut mort...

— Cinci ani jumătate...

— Ba aproape şase!...

— Ce chin pe el... par' c'ar fi omorît oameni la drum!...

— Aşa pat unii până se văd morţi!... Ce crezi că ştie cineva cum i-o fi moartea!?...

— Doamne fereşte! Până înghite omul nodu' morţii, cine ştie cum beleşte ochii fiecare!...

Şi vorbitorii se 'nchinară. Apoi în tăcere verificară în gând viaţa lui Cucu, şi o găsiră cam murdară.

— A făcut şi... rele! spuse Măceaşă, — deşi despre morţi e mai bine să nu vorbim de rău... A fost, s'a dus... S'a isprăvit cu el!... N'o să mai vie!...

Ce să-i faci... dac'a făcut şi d'ale moţate!...

— Dumnezeu să-l ierte!...

— Aşa e, Dumnezeu să-l ierte!

— De îi dai la cârciumă o jumătate de oca de basamac şi-i spuneai: „Cucule, uite, bate-mi p'ăla, că mi-a zis, ori mi-a făcut"... Cucu era gata. Se ducea la om rânjind, punea mâinile cruciş pe piept şi 'ncepea: „De ce mă 'njuri, mă friti-meu?... Ce-ţi zisei eu?" şi trosc! plosc, harş. buf!..." se pomenea omul în fabrica de pumni şi de palme a lui Cucu... Că să-l caţă cineva şi pe el, cine?... Pieptul lat şi plin de muşchi, mânile groase, spete ca cioplite în piatră!... Mustăţile mari, cuţitul mare la brâu... Aduna omul căciula de pe jos şi pleca bleg acasă.

—Aşa e... dar d'ar fi fost numai d'astea!.. Mai şi fura!...

— Fireşte... n'ar fi fost nimic...

— Ba eşia şi la drum; Doamne fereşte, când îţi eşia idolul 'nainte, cu ochi crunţi, te 'ngheţa numai cu mustăţile!

— Ai?... O fi fost şi vr'un blestem de s'a chinuit atât!...

— Mai ştii...

* * *

A doua zi pe seară clopotul bisericii suna iar rar şi trist: ducea pe Cucu la înmormântare.

Oameni, femei şi copii, eşiră să-l mai vază odată cum stă mort în coşciug.

La biserică, nepoţii lui de frate, cu fetele, nevasta şi gineri, deteră dintr'o căruţă coşciugul jos şi-l puseră în mijlocul bisericii.

Popa Gheorghe însă spuse:

— Mă duc puţin până acasă să-mi iau cartea. Şi eşi din biserică, lăsând mortul acolo, cu neamurile pe lângă el. Dar popa îşi avea socotelile lui: se duse la cârciumă la Mita.

— Pune, Miţo, un pahar cu vin.

Cârciumăreasa îi puse un pahar mare de o litră cu vin, aşa cum obişnueşte el să bea. Popa se aşeză pe scaun.

In cârciumă nu mai era decât un singur băutor: nea Drosu.

Popa bău paharul acela şi-apoi ceru altul, şi apoi altul.

In vremea aceasta trecuse ca un ceas

Voica, nevasta lui Cucu, intră în cârciumă cu mâna la falcă.

— Părinţele! zise ea umilită.

— Ce e? o întrebă popa aspru, care din cele două pahare întregi şi din al treilea băut pe jumătate se *făcuse* binişor.

— Aţi uitat pe Neculae în biserică!... Haideţi de-l slujiţi, că se face noapte de tot...

— Ce e?... Nicolae?... He, he!... vrea acum îngropăciune, aşa numai decât?...

— Păi de, odată c'a murit?...

— A ha, a murit!... Şi-acuşi ie frică de Cristos?... Lasă-l să mai stea acum de vorbă şi cu Cristos!... O, hooo!... Vrea să scape lesne?... Dar de el a scăpat ăla lesne? Nu!... Apoi dacă e aşa, şterge-o, că viu eu, da mai pe urmă... nu acuşi când pofteşte el!... Haide, pleacă!

Voica îl privi şi parcă-i venea să zâmbească. Neculae nu mai însemnase ceva în viaţa ei încă de mult; nu-l lăsase ea bolnav şi nebun să facă ce-o pofti?... Dar ca să-l îngroape şi să scape de el, era interesul ei.

— Părinţele!...

— Haide, haide, eşi, viu eu, lasă-l să mai stea şi cu Cristos de vorbă.

Voica eşi pe uşă, ca să nu supere pe popa; ea îi ştia toanele, căci fusese slugă în casa popii ani de zile...

Plecă însă să-l spue priotesei şi să-l silească ea.

Cârciumăreasa întrebă bănuitoare:

— Da ce-a făcut părinte, ce-a făcut Neculae, ori a...?

— Hei!... să mai ştii şi tu... Mai pune un pahar...

— Da ea de ce?...

Şi ea puse paharul plin.

— Păi ştii, el a omorât pe soldatul acela, care a fost găsit mort în capul satului Bucuroaia!... Ştii, soldatul ăla...

— Auliu!... El, ai?... El a ucis soldatul?...

— Da, el!... Soldatul scăpase din lagăr, şi el, fiind pândar, l-a întâlnit venind spre sat, noaptea pe'ntuneric. Soldatul nu cunoştea locul, că nu era de prin împrejurimi... A intrat în vorbă cu el şi i-a dat treisprezece lovituri de cuţit în ceafă, până l-a doborât... a găsit un leu şi o ceapă!... Iaca!... şi-acum ie frică de Cristos? Nu!... Să mai stea acum şi cu El!... Haide, să scoaţă cuţitu şi să-i dea lui, dacă-i dă mâna!

Miţa rămase cu mâna la falcă.

Drosu zise:

— Ai văzut, idolu!?... Ne miram cine să fi omorât soldatul!

— S'a spovedit? întrebă Miţa.

— Altfel îi mai eşea aburu?...

Prioteasa intră pe uşă cu Voica la spatele ei.

— Gicule! şi-l privi cruntă şi mult.

— Mai eraţi? întrebă el bând paharul.

— Haide!...

Il luă de mână, şi pe semne că-l strânse, că el strigă:

— Mă baţi?!...

Şi-şi smuci mâna.

— Haide!...

Eşiră afară...

— Ai văzut?! zise Drosu.

— Bre, bre, bre!... D'aia nu mai murea!...

După zece minute căruţa cu mortul trecea îndărăt spre cimitir — popa îi făcuse obiceiul.

— Bre, bre, bre!... Cine-ar fi gândit!...

— Ei, dracu face puţuri şi poduri?... Face d'astea, învaţă p'ăla să tae p'ălalt... pe ălălalt să dea în capul celuilalt!... El pă cin' să ia?...

Şi Drosu se'nchină cu frică.

I. C. VISSARION

Fantasme şi otrăvuri

de PAUL ZARIFOPOL

— *Carnetul Naivităţii* —

„Lanuri verzi de secară cât cuprinzi cu ochii — nici o casă — nici oameni, nici dobitoace. Soarele abia a apus. Vânt uşor porneşte în amurg — dindărăt s'aude murmurul brazilor — în lături şi 'nainte secara, în valuri, sună, mai tare, tot mai tare. Pe roşeaţa asfinţitului se ridică un sul întunecat, din pământ până 'n cer. Un vârtej; vine încoace repede. Cu cât s'apropie, tot mai mic se face sulul. Vine plutind pe cărare. Abia apuc să mă feresc sărind în lan. E un călugăr, în rasă neagră; părul cărunt, sprâncenele negre, braţele încrucişate pe piept,— picioarele goale nu-i ating pământul... Să se fi depărtat ca de trei stânjeni, şi se întoarcee, se uită la mine, face din cap şi-mi surâde, cu bunătate, dar şi viclean. Şi e galben, grozav de galben la faţă; şi slab... Acum iar începe să crească. Plutind trece pârăul. Fără sgomot atinge malul lutos şi, ca un fum, piere printre brazi. — —

E vorba de unul Kovrin: toate astea, el le vede. Andrei Vasilievici Kovrin; o istorie rusească. Kovrin e docent de filosofie. Filosofia, pentru el, este scopul vieţii. Distins tânăr, şi cuminte, şi harnic. Acum e surmenat, şi a venit la ţară, la Piesoţki, care l-a crescut de mic, — că rămăsese orfan. Piesoţki e mare proprietar de grădini; florării şi pomi roditori. E om bogat şi cunoscut. Colaborează la reviste de horticultură. Casă cât un palat; coloane şi lei de piatră; la scară, lacheu în frac. Un parc plin de minunăţii (autorul — Cehov — scrie deadreptul: grozăvii şi batjocură a naturii): peri şi meri potriviţi în chip de plopi piramidali, stejari şi tei sferici, un prun în formă de umbrelă; apoi copaci formând arcuri, monograme, candelabre; numărul 1862, (anul când s'a întemeiat grădina) format din pruni. Dedinainte de răsăritul soarelui Piesoţki e în grădină. Totdeauna îngrijorat că se strică vremea şi furios de prostiile lucrătorilor. Totdeauna mulţumit de sine, şi anost—cum e orice dobitoc de felul acesta. Pe fata lui Piesoţki o chiamă Tatiana.. Nu are nici douăzeci de ani: e subţire şi uscată. Admiră imens pe tată-său şi pe Kovrin. Acum făcea muzică în salon cu nişte prietene, pe când Kovrin se plimba pe câmp. Kovrin e aproape fericit, de plimbare, şi de halucinaţie chiar. Dimineaţa îşi amintise o legendă: în Orient undeva, prin deşerturile Siriei sau ale Arabiei. acum vre-o mie de ani trecea un călugăr în rasă neagră; la câteva poştii departe de locul acela, nişte pescari văzură un călugăr negru care trecea încet pe faţa lacului Fusese un miraj. Dar legenda spune că icoana răsfrântă a călugărului a trecut prin păturile aerului până dincolo de atmosfera pământului, în spaţiile cereşti.Se împlinesc acum o mie de ani, şi zice legenda că, la timpul acesta, arătarea călugărului trebuie să se întoarcă pe pământ...

Kovrin e neurastenic, şi a avut o halucinaţie. In salon, ar fi vrut s'o povestească, dar s'a gândit că vor zice că aiurează. Era vesel peste măsură. A vorbit, a râs, şi a dansat mazurca. Piesoţki zice lui Kovrin c'ar fi bine să se însoare cu Tatiana; şi Kovrin numai decât îşi dă seama c'o iubeşte.

Iarăşi călugărul. Vine şi se aşează pe bancă, în parc, lângă Kovrin; şi-i vorbeşte. Spune singur călugărul că e o halucinaţie şi, din vorbă în vorbă, îl convinge pe tânăr că oamenii geniali nu sunt ca toată lumea, că pot să aibă halucinaţii; geniul e, de altfel, o nevroză, şi el, Kovrin, e, fără îndoială genial. In culmea fericirii, Kovrin se însoară.

Pe Tatiana o oboseşte oraşul. Intr'o noapte, se deşteaptă şi vede pe bărbatu-său şezând pe marginea patului, şi vorbind, cu faţa întoarsă spre un fotoliu. In fotoliu, nimeni. Vorbea cu călugărul.

— Andriuşa, eşti bolnav! strigă femeia, şi-l ia strâns în braţe.

Il duc la ţară, şi-l îngrijesc ca pe un copil. Pe Kovrin îl irită îngrijirile nevestei şi ale socrului...

Ce fericiţi au fost Shakespeare, Budha şi Mahomet, că n'aveau pe lângă ei, toată ziua, rude şi doctori! Ce ar fi fost, dacă Mahomet ar fi luat bromură, ar fi băut lapte, şi ar fi lucrat numai două ceasuri pe zi — — !

Kovrin începe a fi dezagreabil cu socrul, — adevărat unchiu de comedie, zicea el. Tatiana plânge. Tânărul ajunge profesor definitiv; dar curs nu poate face. Scuipă sânge.

Nu mai trăieşte cu Tatiana. S'a mutat la o altă femeie, mai bătrână decât dânsul. Această prietenă crede de cuviinţă să-l ducă în Crimeea... Seara, într'un otel din Sevastopol, pe când Varvara Nicolaevna dormea dusă, Kovrin primeşte o scrisoare dela Tatiana: murise tatăsău; grădinile se părăginesc; ea se prăpădeşte de inimă rea, — de toate astea, Kovrin e de vină; şi-l blastămă... Kovrin ese în balcon. La etajul de jos, cântă cineva o romanţă. Pe mare, lumină de lună; par'că s'ar fi turnat în apă vitriol albastru. Şi linişte. De pe ţărmul dimpotrivă se ridică un sul negru, ca un vârtej. Trece golful şi vine grozav de repede spre otel. Călugărul; în rasă neagră, cu pletele cărunte, sprâncenele negre, mânile încrucişate pe piept — trece plutind peste balcon până'n mijlocul odăii. Il dojeneşte:

— De ce nu m'ai crezut că eşti genial?...

Dar Kovrin e încredinţat acum că e un geniu, un Ales. Vrea să răspundă, dar sângele îi năpădeşte în gât, se revarsă peste piept; şi omul cade cu faţa'n jos. Vrea să strige pe Varvara, şi strigă: „Tania!" — de două ori. Vede grădina, şi florile pline de rouă, şi brazii cu rădăcinile care pătrund afară din malul lutos. Ridică ochii; pe podele, la gura lui, lac de sânge. Se simte bine şi fericit. De jos se aude romanţa, iar călugărul îi şopteşte că el, Kovrin, e om de geniu, numai că trupul i-a fost prea slab pentru un aşa de mare spirit.

. . . .

Urlă copilul, şi urlă, şi urlă. In tavan, lampa aruncă o pată verde. Pâlpâe lumina, şi pe pereţi tremură umbrele ca bătute de vânt. Miroase a ciorbă cu varză şi a cizmărie. De după sobă se aude glas de greer. Urlă copilul. A răguşit urlând. Şi tot urlă. Slujnica, o fetică de treisprezece ani, dela ţară, îl leagănă. Intr'una. De aseară. Leagănul scârţiie jalnic. Slujnica moare de somn. Aţipeşte. Visează pe tată-său trăgând de moarte, cu lumânarea la cap. Vine un doctor tânăr; l-a trimis de la curte, boerul. Il duc pe bolnav la spital. Il operează atunci noaptea îndată. Dimineaţa a murit. A cui e vina? De ce n'a venit din vreme? Slujnica plânge în somn. O loveşte cineva tare peste ceafă. Se deşteaptă. Stăpânusău, cizmarul.

— Copilul plânge, şi tu dormi..., spurcăciune?!

Şi o ia de ureche. Slujnica scutură din cap; s'apucă iar de legănat, şi zumzăie un cântec. Pe perete se clatină umbrele rufelor întinse pe o sfoară, în lungul odăii. Fata visează iar, şi iar o trezeşte cineva. Acum e cizmăreasa. Groasă şi lată în spete, s'apleacă peste leagăn şi dă copilului să sugă.

Incepe a se lumina de ziuă. Stăpâna lasă copilul slujnicei. Copilul tot plânge şi ţipă. Şi slujnica leagănă; cu tot trupul leagănă, ca doar să nu adoarmă.

— N'auzi? Aprinde focul! —

Slujnica e bucuroasă: Dacă umbli, somnul trece... Pe urmă:

— Pune samovarul — curăţă galoşii domnului — spală scara din faţă, că e mai mare ruşinea de muşterii — curăţă cartofi — adu două sticle de bere — curăţă scumbria — adu rachiu — destupă sticla...

S'a făcut iar noapte.

Leagănă copilul!, — s'aude porunca din urmă.

Copilul urlă până nu mai poate — şi tot mai urlă. Un gând trece deodată prin mintea slujnicei. Cum de nu i-a dat pân'acum prin cap? Să omoare copilul, şi apoi să doarmă, să doarmă. Fetica râde, se apleacă binişor peste leagăn şi strânge de gât copilul. Râde iar, se culcă îndată pe podele şi adoarme ca moartă.

* * *

Acestea sunt dela începutul şi dela sfârşitul cărţii. La mijloc —: o femee, tânără încă, buhavă, lălîie şi proastă, moare de cancer.

Fusese îndrăgostită stupid de bărbatu-său: un cap de frizer, incapabil, leneş, crai de mahala.

O fată frumoasă şi deşteaptă, singur copil al unui medic ţicnit, se mărită, de plictiseală, cu fratele moartei, fecior de negustor, bogat, urât şi prost.

Ridicul logodnic; căsnicie anostă şi posacă. Fireşte, nevasta dispreţueşte — cu blândeţe, că e femee bună — pe bărbatul umilit. Fireşte, bărbatul tânjeşte după vechea metresă: o profesoară de piano, sfrijită, gălbigioasă, cu un nas lung şi strâmb; dar plină de nerv, şi arzând pentru tot ce e frumos şi mare.

Cucoana tânără e cinstită, are flirturi inocente şi nesărate. Au un copil, care moare curând. Socrul se ramoliseşte; e aproape orb, şi dospeşte în murdărie. Tinerii locuiesc în o vilă luxoasă. Bărbatul aduce, cât poate, în casă, tineri veseli, ca să-i mai treacă de urât femeii. Şi se întreabă singur, la sfârşitul povestei: ce va mai fi de acum încolo?

Superbă lectură. Dar ce cocleală de suflet!... E ştiut: aşa se face dela naturalism încoace.

(Continuare în pag VI-a)

Ce să fie asta? Voluptatea adevărului? Pare că nu tocmai. Dacă ar fi astfel, de ce nu ancheta în toată legea? — Mizerii, destule cunosc — şi cât de exact! — ale mele, ale rudelor, ale mahalalei mele, şi ale celei mondiale, mulţumită presei. Cinstit, trebuie să mărturisesc: faptul divers, când se prezintă cu enormitatea care trebuie, îmi e o delectare neasemănat mai rentabilă decât povestirile minunate ale lui Cehov, de exemplu. Nici vorbă: când citesc cum steteau lipiţi pe pereţii camerei de otel, creerii unui bancher de aici dela noi, mă înfior şi mă oţeresc de sigur; totuşi simt o uşoară scărpinătură plăcută pe şira spinării şi la lingurea, — numai aşa, fiindcă aflu o poznă mare şi adevărată; ceva care nu aflu în fiecare zi. E neaşteptat, şi e groaznic. Numai decât mă cuprinde şi un neastâmpăr voluptuos: să caut un cunoscut care nu ştie noutatea. *Eu* să i-o spun, cel întâi. Clipa în care voiu pune mâna pe amicul ignorant încă; mutra lui când va auzi, şi goana lui (şi a mea) după alţi amici, ca să le vărsăm noutăţile, pe care le vom face cât mai grozave —: aceste toate mă desfătează anticipat. E hidos; dar e aşa de bine! Te scuturi de monotonia drăcească a zilelor după calapod: e o adevărată mântuire. Spasmul delicios dela prima lovitură a noutăţii, se va reproduce (dacă e destul de mare cazul) săptămâni şi luni, până 'n procesul la juraţi, unde te înfunzi gras în marmelada de grozăvii şi măscări, meşteşugos învârtită de făcăleţul lacom al avocaţilor şi al reporterilor.

E sălbatic, e scârbos, cât vreţi. Dar e bine. Şi e totdeauna aşa. Săturare, aci, nu este.

„Ce mult îmi place, Duminica spre seară, să-mi beau vinul sub umbrar, cu prietenii, şi să povestească unul de cum se bat Turcii cu oştile împăratului, şi e foc şi sânge pe câmpuri, departe, departe, la ei acolo, iar aici la noi e bine şi pace, şi negoţul merge frumos!... — zic burghezii lui Goethe, plimbându-se tihnit, în ziua de Paşte, sub zidurile cetăţii.

Poate e acelaş lucru, când citesc eu, ca adineaori, de hemoptizii şi halucinaţii, de cancer, de căsnicii urâte, cămări sărăcăcioase unde duhneşte a clei de cizmărie şi a pelinci murdare, unde o slujnică zmintită de nesomn, strânge de gât un copil în leagăn—?

Sau, întrebând elegant, ca în tratatul de estetică: Cum se face că ne plac subiectele tragice?

Insă nu-mi pare tot una. Tratatul de estetică nu vrea să-şi aducă aminte că, subiectul „tragic" îmi place nu numai în carte şi pe teatru — în lumina înălţătoare a artei, cum am zice —: îmi place scandalul, teribil sau scârbos, întâmplat acum, aci — cât mai acum şi cât mai aci. Tocmai: îmi place cât de proaspăt, cât de gras, cât de pipărat. Negreşit — să nu mă atingă pe mine, nici pe ai mei, fiindcă atunci îmi pierd distanţa de contemplare.

Un estetician sociolog, umanitar vrea să mă consoleze dându-mi o ideie superioară despre mine însu-mi: Nu înţelegi? Omul vrea să-şi lărgească sufletul, luând parte la suferinţele oricare, ale oricui. E o ideie mare: setea de a simţi cu întreaga omenire.

Dacă înţeleg bine: există adică o nevoie irezistibilă de a simţi milă. Poate. Insă nu ştiu dacă se potriveşte aici. Ca să-mi exercitez mila, nu-mi trebuie să ştiu câte lovituri a primit victima în burtă, nici detalii ruşinoase despre poziţia cadavrului, de exemplu. Şi doar acestea primează, în lăcomia mea; fără îndoială acestea... In clipa aceasta mi-amintesc, din groaznicul La Rochefoucauld: în nenorocirea celor mai buni dintre prietenii noştri, e ceva care nu ne displace. — Asta e culmea; renunţ să mai mă controlez.

Dacă e o trebuinţă de a simţi mila, mai cu seamă de a o practica, de ce nu m'aş consacra, creştineşte, celor mai grele faceri de bine? Toate zilele şi nopţile vieţii mele, nu mi-ar ajunge... In loc de aceasta, îmi umplu capul cu vedeniile literaţilor, şi sufletul mi se otrăveşte de chinuri şi uriciuni închipuite.

Şi milă de ar fi chiar, mila aceasta, pe care — destul de ciudat! — mi-o tot zgândăresc prin fantasme de spaimă sau de desgust, poate fi ea curată? Să nu fie miezul ei plăcerea afurisită de a mă şti mai tare decât acei de care mă irit — ca să-mi fie milă? Nu plutea, în fundul inimii lui Cehov, voluptatea de a se şti divin superior mizerabilelor fantasme cu care ne desfată — ei da, ne desfată! — pe noi, cum îl desfătase pe dânsul?"

PAUL ZARIFOPOL

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

Anul XXIII. No. 2

CU URMATORUL SUMAR:

Gib I. Mihăescu . . . *Deus ex machina.*
Dr. S. Irimescu . . . *Medicul de ieri, de azi şi de mîne.*
Otilia Cazimir . . . . *E amintirea... (Versuri).*
Dragoş Protopopescu *Cîţiva oameni, papagalul şi încă un om.*
D. Ciurezu . . . . . . *Amiază moartă (Versuri).*
Demostene Botez . . . *Călătorii.*
Petre Comarnescu . . *Aprecieri asupra civilizaţiei americane.*
Zoe Verbiceanu . . . *Casa cu minuni.*
D. I. Suchianu . . . . *Personajele secundare.*
Al. Claudian . . . . . *Chestiunea agrară în Rusia înainte de revoluţie.*
M. Sevastos . . . . . *Cronica teatrală.*
C. B. . . . . *Cronica muzicală.*
P. Dragoş . . . . . . *Cronica ideilor (Stalin şi tovarăşii).*
T. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Intre partide şi tehnicieni.—Jubileul d-lui N. Iorga. — Rusia şi Europa. — „Unicul şi cel dintîi critic romîn". — Sindicalizarea cetitorilor).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate.

PREŢUL 40 LEI

A apărut

„FIGURI POLITICE"

de A. DRAGOŞ

12 caricaturi în culori. De vânzare la principalele librării din ţară.

VIAŢA LUI M. EMINESCU

de G. GALACTION

a apărut în excelenta Biblioteca Dimineaţa

No. 12 Preţul 8 Lei

„Aş vrea să ştiu"

I. G. VASILE-Cluj.

Ce se înţelege prin „infinit" în filosofie?

In filosofia metafizică, infinitul este un atribut esenţial al perfecţiunii sau al absolutului. In această largă accepţiune se poate totuşi stabili o diferenţiere, după cum noţiunea de infinit se aplică unei facultăţi subiective sau entităţi obiective.

Aşa de ex. metafizica vorbeşte de o inteligenţă infinită sau de un spaţiu infinit şi de un timp infinit. Spinoza pentru a indica sensul şi limita acestei diferenţieri, atribue lui Dumnezeu, fiinţei desăvârşite, calitatea de a poseda **o infinitate de atribute infinite.**

Cu toată forma aparent negativă a cuvântului **infinit (ne-mărginit),** metafizicienii susţin că el are un sens eminamente pozitiv şi că dimpotrivă finitul nu poate fi înţeles decât prin ideea infinitului, finitul neoferind decât un sens pur negativ sau privativ.

In matematică, termenul „infinit" are cu totul altă semnificaţie, el reprezentând o mărime variabilă care poate creşte peste orice cantitate determinată.

Această interpretare matematică a infinitului corespunde noţiunii **„indefinitului"** din metafizică, adică facultatea spiritului de a depăşi necontenit concepţia lui actuală.

V. GRUIA-Ploeşti.

a) **Ce cărţi despre umanitarism îmi puteţi recomanda în limba română?**

Vă recomandăm **„Umanitarismul şi internaţionala intelectualilor"** de Eugen Relgis (edit. „Viaţa Romînească" **„Principiile umanitariste"** de acelaş autor („Biblioteca umanitaristă", edit. „Umanitatea") şi **„Umanitarism şi Socialism"** de Eugen Relgis şi Lotar Rădăceanu (edit. I. Brănişteanu).

b) **Care sunt cele mai renumite opere filosofice şi ştiinţifice ale învăţatului francez Dr. Gustave le Bon?**

In filosofie. **„Psichologie des foules"** (edit. Felix Alcan) un studiu sistematic şi foarte clar asupra psichologiei mulţimilor. In ştiinţă, Gustave le Bon s'a făcut cunoscut mai ales prin două lucrări: **„L'evolution de la matière"** şi **„L'evolution des forces"** ambele publicate în „Biblioteque de Philosophie Scientifique (edit. E. Flammarion). Aceste opere ale savantului francez au înregistrat un mare succes în public, întrucât reuşeau să expună într'o formă agreabilă şi accesibilă publicului mare, teoriile fundamentale ale fizicei moderne, relative la constituţia şi desintegrarea materiei.

Deşi meritul lui Le Bon în ştiinţă este mai mult de popularizator decât de inovator, totuşi teoria relativităţii a lui Einstein a confirmat într'o anumită măsură unele vederi ale savantului francez.

F. SCHAIER-GALAŢI.

Ce se înţelege prin „sistemul Taylor"?

„Sistemul Taylor", inaugurat de americanul Taylor, reprezintă ansamblul metodelor şi procedeelor de organizare ştiinţifică a muncii în ateliere, în vederea unui maximum de randament, în timp şi în calitate.

Taylor şi-a pus problema de a găsi un sistem de mişcări coordonate, adecuate în fiecare caz genului de muncă al lucrătorului în atelier, în aşa fel, încât să se evite orice efort inutil şi orice pierdere de vreme. Principiul clasic al diviziunii muncii, din economia politică, nu mai putea rezolva singur acum, toate problemele derivate din progresul maşinismului modern şi complicaţiile travaliului industrial. Nevoia unei raţionalizări a muncii a condus astfel la „Taylorism", aplicat la început exclusiv la ocupaţiile manuale şi extins ulterior la orice fel de muncă colectivă.

Rezultatele încurajatoare obţinute în Statele Unite, cu sistemul lui Taylor, au făcut ca el să fie succesiv adoptat şi în ţările din occidentul Europei, toate industriile „taylorizându-se" astfel, sub presiunea concurenţei americane.

O analiză interesantă şi documentată asupra taylorismului se găseşte în lucrarea scrisă în limba franceză, de C. Bertrand Thompson şi intitulată **„Le Système Taylor"** (edit. Payot).

L. MIRONESCU, Loco.

Ce asemănări şi ce deosebiri există între cei doi dramaturgi nordici: Ibsen şi Strindberg?

Asemănări? Aproape nici una, afară de faptul că amândoi sunt... nordici şi ca atare, au într'o anumită măsură în operele lor, o atmosferă specifică, distinctă de aceea ce o găsim la ceilalţi literaţi europeni.

In ce constă acel „specific nordic" în opera lui Ibsen şi Strindberg, e greu de analizat. Totuş, se poate remarca la personagii o deosebită concentrare a pasiunilor, intense şi surde, o mistică nebuloasă şi preocupări de probleme sufleteşti, de ordin general, care apar abstracte pentru psichologia restului continentului.

Deosebiri? Considerabile. Ibsen, cu tot pesimismul aparent care străbate ultimele sale opere este un idealist constructor (vezi „Brand", „Un duşman al poporului", „Nora") şi un admirator al sufletului feminin, în care vede promotorul marilor avânturi, stimulatorul nobil şi spiritualizat al energiei creatoare a bărbaţilor.

In acest senz, Ibsen ne-a dăruit o preţioasă galerie de nobile figuri feminine.

Strindberg, dimpotrivă suferă de un pesimism acut şi un misoginism violent.

In locul idealismului ibsenian, asistăm la o ciocnire surdă de patimi exasperate. Femeea, în opera lui Strindberg, reprezintă o quintesenţă de materialism josnic şi răutate perversă.

Spicuiri din presă asupra romanului

CASA CU FETE

de C. ARDELEANU

apărut în Editura „CUGETAREA"

„...E lumea mizeră, zdrobită, furată în visurile şi în destinele ei, trăind din compromisuri şi umilinţe şi sfârşind în moartea liberatoare, lume pe care d. C. Ardeleanu o cunoaşte şi o reconstitue cu virtuozitate". *(Cuvântul).*

„D. C. Ardeleanu a colecţionat o bogată observaţie din viaţa familiilor obscure, şi cartea *„Casa cu Fete"* oferă un material de sugestii în care se văd calitatea scriitorului şi originalitatea lui". *(Curentul).*

„Indrăzneala d-lui Ardeleanu de a zugrăvi mediul prostituţiei este apreciabilă pentru romanul nostru realist, cu atât mai mult cu cât ştie să se mişte în limitele artei, folosindu-se de un cadru abject în care situează istoria unei familii." *(Vremea).*

„In cariera de romancier a d-lui C. Ardeleanu, *Casa cu Fete* înseamnă o izbândă frumoasă... E un roman care cinsteşte literatura românească." *(Dreptatea).*

„Casa cu Fete ne dovedeşte, încă odată, că d. C. Ardeleanu este un bun romancier şi că paginile romanelor sale sunt rupte din viaţă." *(Epoca).*

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 357

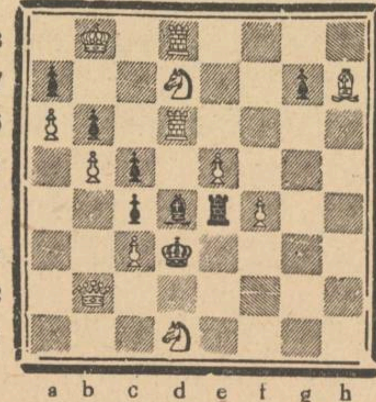
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Gamma"

(inedită)

Negru:

Rd3, Té4, Nd4, Pa7, b6, c4, c5 şi g7 (8)

Alb:

Rb8, Db2, Td6 şi d8, Cd1 şi d7, Nh7, Pa6, b5, c3, é5 şi f4 (12).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 358

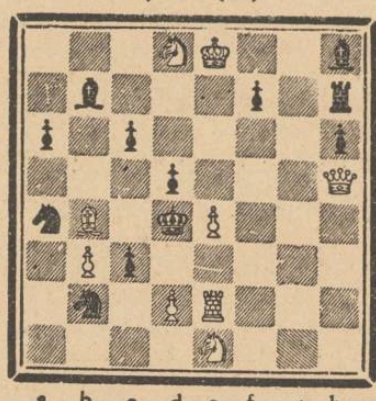
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto: „Rolls Royce"

(inedită)

Negru:

Rf4, Th7, Ca3 şi b2, Nb7 şi h8, Pa6, c3, c6, d5, f7 şi h6 (12).

Alb:

Ré8, Dh5, Té2, Cd8 şi é1, Nb4, Pb3, d2 şi é4 (9)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

Bibliografie

A apărut „Revista Română de Şah", anul al VII No. 1—2 (pe Ianuarie şi Februarie), organ oficial al Federaţiei române de şah.

Acest număr dublu, o adevărată podoabă pentru oricare amator al acestui nobil joc, este superior în toate privinţele oricărei publicaţii similare din străinătate.

Cu prilejul intrării în anul al şaptelea, d. Mihail Sadoveanu, directorul revistei, publică în fruntea ei un inimos articol din care extaragem următoarele:

...„E necesară o iubire şi o jertfă la baza oricărei acţiuni de bine. Revista aceasta de şah aşi putea spune că este prima şi singura în ţara noastră. La noi oamenii obişnuiţi confundă acest nobil şi regesc joc cu tablele sau cu alte distracţii puerile, şi anodine ori păgubitoare de bani şi vreme. Puţinii cari puteau lua în serios atare intreprindere nu se găseau dispuşi ori în stare s'o susţie. A susţine o revistă de şah e într'adevăr un lux. Ş'atunci a trebuit tinereţa şi devotamentul unor adevăraţi oşteni, care şi-au creat din asta o datorie, să susţie, să alimenteze şi să ducă înainte publicaţia cu destule suferinţi şi năcazuri. Intre toţi cel mai devotat şi care rămâne fidel până la urmă, este acest tânăr student Anatole Ianovcic. Ii mulţămesc în numele tuturor celor care iubesc şahul"...

...„E uşor de observat că există o legătură directă între starea culturală a unui popor şi jocul de şah. Cu cât populaţia unei ţări e mai tristă economiceşte şi mai înapoiată sub raportul intelectual, cu atât şahul e mai puţin cunoscut şi răspândit. Farmecul lui se adaogă unor stări mai bune, e o răsplată a efortului generaţiilor. Popoarele sărace şi inculte au alcoolul, jocurile de noroc, loteriile. Când începe a se răspândi jocul de şah într'o societate, înseamnă că omul se înalţă cu câteva trepte deasupra celorlalte distracţii, care-i apar brutale şi barbare. Din acest punct de vedere, cei care au lucrat în această modestă publicaţie au socotit că-şi împlinesc o datorie şi au fost slujitorii unui ideal."...

Consacrat în cea mai mare parte concursului pentru campionatului de şah al Bucureştilor, acest număr consine, pe lângă frumoase studii, probleme şi cronica şahistă, o amănunţită dare de seamă a sus numitului concurs şi a rezultatelor tuturor rundelor, datorite maestrului ing. Henry Taubmann, precum şi partide bine analizate din acest concurs. Revista e împopobită de portretele d-lor ing. Liviu Ciulley, preşedtntele „Federaţiei Române de Şah", ing. Cezar Mereuţă, subdirectorul general al C. F. R., sub patronajul căruia s'a ţinut concursul, ing. A. Kery, preşedintele cerculni de şah C. F. R., organizatorul concursului, Iosif Mendelsohn, noul campion al Capitalei pe anul 1931 şi al celorlalţi premianţi ai concursului; chimist căpitan I. Gudju, ing. L. Loewenton, ing. Henry Taubmann şi M. Wechsler.

Laude neprecupeţite se cuvin redactorilor revistei d-nii Anatole Ianovcic şi Milu Augustein, cari prin hărnicia şi entuziasmul lor au realizat succesul acestui număr.

Indemnăm pe toţi amatorii să se aboneze la această excelentă publicaţie. Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista Română de Şah" Iaşi, str. Zugravilor 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cronica muzicală

Duminică 22 Martie d-l G. Georgescu a dirijat un concert simfonic la Ateneu, având concursul pianistului polonez Leopold Muenzer.

In program, Richard Strauss, Chopin şi Brahms.

Despre şefii de orchestră, un spiritual critic spunea că ei au două faze: prima, când stau tot timpul cu capul în partiţie şi a doua când au partiţia în cap.

D-l Georgescu se află în faza a doua şi a dat probe când a condus inspiratul poem al lui Richard Strauss „Don Juan".

D-l Muenzer a executat, cum rar s'a auzit la noi, faimosul concert în „mi minor" de Chopin, vechiu de o sută de ani.

Muzica lui Chopin caracterizează o epocă de romantism rafinat şi nu poate fi înlocuită prin alta. Pianistul polonez a dat dovadă nu numai de o interpretare impecabilă, dar şi de-o prodigioasă technică.

D-l Muenzer mi-a făcut o destăinuire, că posedă această technică de la început şi că nu crede că o datoreşte studiilor sale.

Concertul lui Chopin, bogat în fraze şi extrem de melodios, va încânta încă multe generaţii, care vor aprecia pe autorul lui, cel mai genial compozitor al clavirului.

Pianistul varşovian a dovedit cu prisosinţă, ceea ce se ştia şi la noi, că este un mare interpret al lui Chopin şi pentru a sublinia această calitate a dat ca supliment o execuţie vertiginoasă a Valsului briliant op. 34 No. 1, cu dificultăţile căruia avea aerul că se joacă.

Concertul s'a terminat cu Simfonia No. 4 de Brahms. op. 98, în „mi minor", bogată în fraze cizelate şi de o fertilitate artistică indiscutabilă. Abundenţa frazelor savante arată cu prisosinţă bogăţia de concepţie a marelui compozitor, care pare că ar dori să depăşească pe toţi predecesorii săi.

Muzica lui Brahms este solidă, filozofică, adică plină de idei, uneori presărată de motive pesimiste, tragice, impresionante, constituind un tot monumental, un granit de care pare că s'ar lovi gândirea omenească.

Publicul o pricepe cu greu, dar acei ce o pricep găsesc în Brahms o satisfacţie imensă, pe care altă muzică o produce cu o structură mai puţin savantă.

Azi nu e muzica tuturora, însă va fi într'un timp apropiat, ca orice muzică care a fost scrisă pentru o epocă mai avansată.

D-l Georgescu a pus în valoare ţesătura solidă a acestei împletituri de profundă concepţie muzicală, martelând cu un gest nervos al mânei stângi, ritmul cadenţat al unei fraze de o mare luminozitate, ce spinteca, ca un trăsnet, cerul înourat al acestei simfonii.

I. PAL.

Curiozităţi

Rusia are cele mai mari biblioteci

Printre cele 11 mari biblioteci din lume, Rusia ocupă rândul întâi, al treilea, al cincilea şi al zecelea, după specialităţi.

Patru din cele mai mari biblioteci din lume aparţin, deci, Rusiei. Statele-Unite ocupă şi ele, din această listă, patru locuri de frunte, al patrulea, al şaptelea, al optălea şi ultimul.

Franţa ocupă locul al doilea, Anglia al şaselea şi Germania al nouălea.

Biblioteca publică din Leningrad, care cuprinde 5.200.000 volume, este considerată ca cea mai mare din lume. In al doilea rând vine Biblioteca Naţională din Paris cu 4.300.000 volume. Cea mai mică dintre bibliotecile mari e cea a Universităţii Yale din New Haven cu 2.200.000 volume.

Naţionalitatea lui Columb

Pentru a dovedi naţionalitatea italiană a lui Columb, oraşul Genua a trimis o delegaţie specială de erudiţie, care a întreprins, timp de câteva luni, cercetări prin bibliotecile şi archivele din Spania.

Delegaţia s'a întors dăunăzi în Italia, aducând foarte multe date şi material istoric important, culese în biblioteca particulară a regelui spaniol, precum şi în diferite arhive de stat.

Delegaţia va publica în curând aceste documente din care se poate stabili cu siguranţă origina descoperitorului Americii.

Documentele vor apărea deodată în câteva limbi europene.

Expediţia lui Sven Hedin

Suedezul Sven Hedin, care explorează de patru ani de zile regiunile centrale şi răsăritene ale Asiei, s'a întors pentru scurt timp în patrie pentru a-şi reaprovziona expediţia. Despre rezultatele obţinute până acum, cunoscutul explorator suedez comunică următoarele: Geologul Norin a întocmit harta unor regiuni până acum aproape necunoscute; actualmente explorează în Asia Centrală marea interioară din epoca post-glacială, pentru a se documenta asupra mişcărilor scoarţei pământeşti în ultimii 15.000 de ani. Norin speră să răstoarne astfel ipoteza, curentă în Anglia, despre formarea muntelui Himalaya. Folke Berman a colecţionat peste 50.000 de pietre neolitice, unele de foarte mare valoare ştiinţifică. Paleontologul Bolin colecţionează dinozauri, peşti şi insecte din stratul carbonifer, unde a găsit şi resturi de oameni preistorici. Doctor Becsell a strâns o colecţie de 3000 de plante pietrificate. Doctorul Hummel a adunat cantităţi uriaşe de plante, făcând şi un film instructiv, care rulează peste două ore. Meteorologul Baude face cercetări relative la climă şi la variaţiunile atmosferice la înălţimi mari. Pe Sven Hedin personal îl preocupă problemele geografice din basinul Tarim, pe care le studiază de 30 de ani. Expediţia îşi va continua lucrările încă doi ani de zile, având pentru aceasta autorizaţia autorităţilor chineze. S'au cheltuit până azi câte 250.000 de coroane suedeze pe an; mai e nevoe deci de o jumătate de milion de coroane. Pe viitor, explorările vor fi uşurate prin cercetări şi observaţiuni făcute din aeroplan.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Cărţi şi Reviste

D. V. BARNOSCHI: Ahilleion - Nudist - Palace
(Edit. Cultura Românească, 1931)

Noua carte a d-lui D. V. Barnoschi — al cărui roman „Neamul Coţofenesc" a cunoscut, anul trecut, un mare succes de librărie — are un conţinut variat şi greu de clasat intr'un gen literar anumit. Sunt bucăţi scurte, tratând despre tot felul de lucruri, impresii şi meditaţii, mici esseuri, amintiri de călătorie, pagini de jurnal. D. Barnoschi are în faţa vieţii o atitudine de turist. Are o curiozitate puţin blazată şi capricioasă, care îl face să nu se mulţumească cu aspecte banale şi obişnuite. Ii place ceeace e inedit, puţin cunoscut; îl atrage paradoxalul, îl încântă ceeace pe alţii îi scandalizează şi îi place câteodată să scandalizeze.

„Neamul Coţofenesc" avea în el mai mult material de scandal. D. Barnoschi trata un subiect îndrăzneţ şi interesant: modificările aduse de războí în viaţa sexuală. Volumul de faţă corespunde mai puţin predilecţiilor d-sale obişnuite.

D. Barnoschi, în „Neamul Coţofenesc" apărea prea exclusiv preocupat de un subiect unic: libidinozitatea epocei de după răsboi. Era aproape o obsesie. Il vedem în „Ahilleion" tratând subiecte foarte deosebite. Il vedem scriind literatură fără program şi fără tendinţă. Nu vrea să demonstreze nimic. Observă, meditează, descrie — fără altă preocupare decât aceea de a observa just şi de a descrie exact şi expresiv.

Cea mai mare parte a volumului e formată din note de călătorie. Din călătoriile d-sale d. Barnoschi alege, deobicei, lucruri care, pentru călătorul obişnuit, trec neobservate. D-sa ştie să descopere în locurile cele mai frequentate aspecte nouă şi puţin cunoscute. Aşa, de exemplu, se întâmplă cu Parisul, cu Nisa sau cu Monte-Carlo. D. Barnoschi se fereşte să reediteze obişnuitele clişee care servesc de leit-motiv tuturor călătorilor prin aceste localităţi arhicunoscute şi descrise, pe acelaş ton, de mii de ori.

Bucata dela început „Ahilleion-Nudist-Palace", este una din cele mai bune, din volum. E vorba de palatul Ahilleion din insula Corfu, odinioară reşedinţă a împărătesei Elisabeta a Austro-Ungariei şi astăzi „palace" al nudiştilor internaţionali. In ziarele străine nudismul a fost până acum prilej de multe reportagii interesante şi sensaţionale (printre cele mai bune este reportajul apărut în volum al lui Louis Charles Royer: Au pays des hommes nus). „Ahilleion" al d-lui Barnoschi este primul reportaj românesc despre nudism. Evocarea palatului Ahilleion de altădată şi a singuraticei şi misantroapei lui stăpâne alături de descrierea falansterului nudist pe care îl adăposteşte astăzi este minunat şi expresiv realizată.

D. Barnoschi, prin acest volum, dovedeşte interesante calităţi de eseist şi de memorialist.

JACQUES G. COSTIN: Exerciţii pentru mâna dreaptă şi Don Quichotte
(Edit. „Naţionala" S. Ciornei, 1931)

Jacques Costin nu este un scriitor obişnuit. E preocupat să găsească expresii noui pentru humorul lui original, bogat şi spontan. Aceste expresii noui nu sunt la Jacques Costin, rezultatul unei căutări chinuite şi sistematice, nu sunt rezultatul unui „sistem" poetic.

Jacques Costin nu face parte din nici-o şcoală, din nici-o coterie. Scrie cu voluptate, cu bucurie, fără pretenţii şi fără cochetărie. E bizar fără să fie voit (sau, cel puţin, nu se cunoaşte că e voit). Inteligenţa şi humorul îl salvează întotdeauna dela singularizare şi obscuritate. Păstrează mereu contactul cu cititorul. E plin de voie bună şi de „enfichisme". Asta îl face simpatic. Lectura năzbâtiilor lui Jacques Costin este odihnitoare şi agreabilă ca o ţigară de tutun bun după o masă îmbelşugată.

Dar nu e numai fum în cartea lui Costin. Definiţiile din „Abecedarul" lui sunt pline de tâlc, câteodată. Ascultaţi portretul moral al Boului:

„Se ocupă cu introspecţiunea.

„De fapt speculează mai mult ideile furagere.

„Face şi pe distratul: Ţi se uită în ochi şi gândeşte aiurea.

„Din timiditate rumegă mereu un răspuns întârziat.

„Mai rumegă şi un plan pentru recolta viitoare.

„Totuş, destul de resemnat: Suportă cu tărie propriul său nume.

„E tăiat din cauza pericolului pe care-l prezintă coarnele.

„In societate serveşte ca exemplu şi ca talpă.

„ Intreţine relaţii foarte întinse; a avut o chestiune personală cu broasca umflată. A primit să stea în intimitatea oului furat. Mecena naţional: pozează pentru Grigoreşti.

„Agricultor în orele libere, îngraşă pământul.

„In raport cu taurul e pur şi simplu o vacă.

„Iar după mamă e supus elveţian".

In portretul acesta al Boului se pot recunoaşte caracteristici care nu aparţin exclusiv simpaticului patruped pe care îl ştim cu toţii. Jacques Costin utilizează de multe ori acest procedeu, spunând cu un aer simplu şi naiv multe adevăruri.

Alteori Costin râde numai ca să râdă. Aşa e când face portretul Coşarului:

„Sperie copiii, dar nu-i mănâncă.

„Disdedimineaţă se spală cu chinoroz ca să se convingă că are de lucru.

„In realitate nu face nimic. Se plimbă toată ziua în costum de bal mascat.

„Ghiuleaua care-i atârnă, nu isbuteşte să-i turbure optimismul. Cum ajunge pe acoperiş execută dansuri de caracter, etc. etc."

Costin isbuteşte câteodată să ofere imagini inedite şi amuzante. Utilizează cu mult meşteşug metoda reducerii la absurd. Mai ales în partea a doua a volumului: „Incercări pentru restabilirea moralei în fabulele regretatului La Fontaine", „Diez şi Becar" şi „Don Quichotte".

Mărturisesc că a scrie prea serios despre cartea lui Jacques Costin ar fi o întreprindere destul de riscată. Imi imaginez pe docţii noştri critici academici examinând cu profundă seriozitate „Exerciţiile pentru mâna dreaptă". Ar fi un spectacol cel puţin tot atât de humoristic ca şi portretele lui Jacques Costin. Ar fi, în orice caz, un suces foarte amuzant al cărţii lui.

I-l urez.

AL. A. PHILIPPIDE

O traducătoare victorioasă

Doamna *B. Madeleine*, compatrioata noastră, cunoscută prin frumoasa traducere a *Ciuleandrei*, romanul d-lui Liviu Rebreanu, a reuşit să găsească un editor serios parisian ca *Perrin*, spre a edita noua sa traducere: *Pădurea Spânzuraţilor*. Succesul doamnei Madeleine este cu atât mai demn de remarcat, cu cât *şi de data asta*, d-sa a lucrat numai prin meritele sale, fără subvenţia Ministerului de Externe, cum s'a făcut pentru alţi editori şi alte traduceri. Răsboiul cel adevărat în care cartea românească trebue să birue, nu se duce cu cârja subvenţiilor statului, — ci cu valoarea intrinsecă a traducerii şi a operei traduse. Aşa numai ne putem mândri. Celelalte mijloace sunt simple căpătueli, — sau s'o spunem mai pe şleau: praf în ochii naivilor. Căci nu publicarea unei opere este un testimoniu al valoarei ei, *ci faptul că, editorul strein ţi-a cumpărat-o*, iată semnul îmbucurător. Când va începe cartea românească să se *cumpere* de editorii streini, atunci va fi o zi mare, începutul victoriei noastre intelectuale pe piaţa mondială literară.

Şi câtă muncă, inteligenţă, persuasiune convingătoare a trebuit să desfăşure d-na Madeleine, pentru a reuşi să fixeze atenţia unui editor care refuză atâţia autori din ţara lui, să primească malgré le risque, — o carte a unui autor din România!...

Acelaş lucru — păstrând proporţiile — ca şi curagiul ce l'ar avea Cartea Românească să editeze cu cheltuială însemnată, pe vremurile astea de criză, un romancier din Afganistan! (Şi poate că nu stăm aşa de sus deasupra Afganistanului precum stă Parisul deasupra noastră!)

D-na B. Madeleine

Hotărât lucru, d-na B. Madeleine, este dublată — ca literată — şi de dorul unei ambasadoare, care atrage asupra ţării sale toate simpatiile ţării în care descinde.

Pentru aceasta trebue să nu i se uite niciodată rolul ce l'a jucat întâia oară în penetraţiunea literaturii române în streinătate.

D-niei sale i s'a mai făcut şi cinstea de a fi aleasă în *Academia Latină* din Paris, o societate de literaţi distinşi care urmăresc apropierea ţărilor neolatine pe calea producţiilor literare. Anul acesta ea decerne un premiu de 10.000 de franci celei mai bune cărţi traduse în franţuzeşte dintr'una din cele 4 limbi neolatine (italiana, spaniola, portugheza şi româna). Gruparea raselor prin strângerea relaţiunilor lor sufleteşti nu numai economice, — iată un punct de plecare pentru viitor, bogat în consecinţe spirituale. Limba a fost totdeauna elementul cel mai minunat de apropiere şi înţelegere între oameni.

Nu numai Societatea Naţiunilor poate crea spiritualitatea umanităţii pe care o aşteptăm, ci uneltele directe care ţişnesc din inima popoarelor: marea familie a scriitorilor să devie un fapt viu, organic, un factor evolutiv, — şi diplomaţii vor avea mai puţin de lucru: parafarea stărilor de fapt. — *D. N.*

Glasul candid al soţiei

Cu prilejul amintirii a 50 de ani de la moartea lui Dostoievski, a apărut la Paris, din ruseşte, o carte de amintiri de soţia romancierului. Ana Grigorievna. Era a doua lui soţie, fosta lui secretară şi care n'a văzut urmele cătuşelor de la mâini şi de la picioare. Cartea are o introducere de autorul psihanalizei, doctorul vienez Freud în care explică de ce Dostoievski a fost urmărit, în romanele lui, de ideia paricidului. Complexul sufletesc scos la lumină de psihanaliză nu e propriu lui Dostoievski şi nu lămureşte nici particularitatea cea mai personală a romancierului, nici origina talentului literar. Numeroase complexe sufleteşti asemănătoare au dus de-a dreptul la paricid sau la patimi uşoare şi universale ca beţia, jocul de cărţi sau mania colecţionării de cărţi poştale ilustrate.

Recitind la sfârşitul romanului *Posedaţii*, nuvela epizodică „Mărturisirea lui Stavroghin", am fost izbiţi de precizia amănuntelor care au dus pe erou la crima directă a siluirii unei fetiţe de doisprezece ani şi la crima indirectă (căci n'a făcut nimic ca s'o împiedice, deşi o simţea înfăptuindu-se) a sinuciderii. Meticulozitatea descripţiei merge până la fixarea orelor şi minutelor, până la amănuntul culorii florilor din fereastră, până la un briceag uitat pe masă şi regăsit. Cruzimea autorului se opreşte şi la bătaia fetiţei nevinovate de către mama ei, care-i ridică rochiţele în faţa bărbatului străin. Nu voim să spunem că imaginaţia lui Dostoievski n'ar fi în stare să creieze realităţi atât de halucinante în adevărul lor; sau fiind bucăţi sângerânde din viaţa de carne şi sânge, ele n'ar fi existat fără participarea directă a autorului, mulţumit numai să adune în inima lui infernală voluptăţile unor astfel de spectacole. Nu ştii dacă trebue să admiri aci un fragment literaturizat de biografie sau o pagină de un adevăr atât de pregnant că pare biografie.

Ana Grigorievna care a trăit mulţi ani în intimitatea lui Dostoievski, l'a văzut scriind nopţi întregi şi l-a adăstat, în camera de hotel a multor oraşe europene, să se 'napoeze către ziuă de la clubul de joc de cărţi sau de la ruletă. L'a văzut zbătându-se până la sacrificiu pentru fericirea ei şi a doi copii, iviţi, în căsnicie puţină vreme înaintea morţii tovarăşului iubit. Ingrozită de calomniile negre aruncate. din pricina romanelor, asupra soţului, Ana Grigorievna a hotărât să-i purifice memoria şi să ne înfăţişeze un Dostoievski harnic, sobru, conştiincios, iubitor şi bun tată de familie, incapabil să spue o minciună sau să făptuiască o imoralitate.

Un bun cunoscător al literaturii ruse, *B. de Schloezer*, ne avertizează: „Ceiace face atât de simpatică apologia scrisă de Ana, cu tot farmecul şi valoarea documentară e sinceritatea şi candoarea. Chiar când autoarea încearcă niţeluş să aranjeze lucrurile, e atât de stângace şi naivă, nu se poate să-i porţi pică; cu atât mai mult cu cât adevărul se ghiceşte numaidecât şi restabileşti realitatea, fără nici o greutate". Pe româneşte se spune foarte frumos despre o delicateţă: e cusută cu aţă albă.

Ana Grigorievna!... Cine şi-a pus în gând să culeagă stelele în căciulă, nu va fi niciodată bun contabil, iar căutătorii de perle ştiu bine, când se duc la fundul mărilor că s'ar putea ca inima lor să 'nceteze şi să adoarmă pe nesimţite în legănarea undelor, iar când se ivesc la suprafaţă cu amândouă mâinile încărcate de scoici, râsul lor de biruinţă gâlgâe într'o gură plină de sânge.

Nu fii întristată, Ana Grigorievna, că scrierile soţului tău sunt citite cu nesaţ de toţi locuitorii iadului. Milioane şi milioane de oameni cum se cade au trecut pe faţa pământului şi vor mai trece. Dar numai unul a scris „Amintiri din casa morţilor" şi cumplita poveste a Fraţilor Karamazov. — *F. A.*

RECENZII

Versuri şi Proză

GEORGE LESNEA: Veac tânăr
(Poezii)
Iaşi, „Viaţa Românească", 1931

AL. VIŢIANU: Ochii boschetelor
Edit. „Socec", Oradea Mare

Adevăratul semn al poeziei este, fără îndoială, puterea amintirii în clipa prezentului, pe care îl transformă în veşnicie, în continuitate desăvârşită, timpul imanent în care clipa actuală se înscrie ca un semn a tot ce-a fost şi a tot ce va să fie:

E multă vreme 'n mine: Sunt împletiri de grai,
Cuvinte de hrisoave şi sunete de nai,
Cimilituri din gura glumeţului norod,
Oraţii vechi de nuntă şi stihuri de prohod.

Sunt psalmi rostiţi spre Domnul de schimonahi [bătrâni
Şi doinele cântate prin munţi şi pe la stâni.
Sunt zbuciumări trăite prin temniţi de haiduci..
Cu sufletele 'n codri şi gleznele 'n butuci....

Tot misterul vieţii se frământă şi tremură în versurile acestui poet cosmic, acordându-se cu universul restrâns al sufletului, cu lumina scăzută din interiorul sufletului omenesc:

Şi li-i atât de bine şi li-i atât de sfânt,
S'audă veşnicia grăindu-le cu glas
De binecuvântare străină de pământ,
Şi să-i sărute chipul de pe iconostas...

Sunt suflete care se 'nalţă în elanul spre veşnicie şi caută să prindă „glasul de binecuvântare străină de pământ", dar care au nevoie să-i „sărute chipul de pe iconostas" şi pentru care porumbelul sălbatec ce s'a potolit din zbor e însuşi sfântul Duh.

Venit să ia aminte la rugăciunea lor.

E în aceste versuri simbolul acordului dintre aspiraţiile noastre cele mai neînfrânate şi nevoia experienţii celei mai grele de materialitate:

Ce-mi ceri, tu, Doamne? Rob să-ţi fiu?
Rob sunt! Şi ce voeşti mai mult?
Fac tot ce ştiu şi ce nu ştiu,
Dar şi de mine ţin s'ascult!

Poezia d-lui G. Lesnea cântă, e inspirată, plină de lirism, dar şi de inteligenţă. „Litania", „Psalmul", „Mă vezi", „Mânăstire", „Monahală" sunt melodii cu puncte largi de orgă, poezie intimă, durere religioasă, dar din toate se răsfrânge o notă intimă şi personală care înlătură orice retorism şi orice artificialitate.

Ii place să noteze aspecte din natură. In „Mi-am adunat tristeţa", „Melodie", „Ploaie", „Vers trist" etc. este muzică adevărată.

Peisagiile sale şi portretele au toate caracterul unei picturi tratate cu preciziunea şi ştiinţa unor pictori din vremurile noastre, dar foarte conştienţi de caracterul şi culoarea în care obişnuiau să ni-i reprezinte cronicarii şi meşterii de altă dată. Iată Schitul:

S'ar spune că din vale, când-va la deal pornit,
Voind în altă parte să plece dintre lunci,
Ne mai putând să urce, la mijloc s'a oprit
Şi stă pe coasta asta, cum a rămas de-atunci.

E însă în aceste peisagii pretutindeni prezentă o spiritualitate care se răsfrânge asupra lucrurilor, a plantelor, a fiinţelor şi a oamenilor şi care ştie să dea nuanţe monotoniei şi o putere de farmec clipei evocate, un gust de viaţă intensă, ce situiază poezia în alt plan de cât acela al descripţiilor din alte vremuri, e nota poetului din „Veac tânăr".

Crestat de şerpi pârăul adulmecă stingher,
Un drum ce sue dealul se mântuie în cer.
Cuibar de soare, iazul, prin trestii se dezbină
Cirezile pasc molcum de parcă beau lumină.

Şi tot astfel peisagiul din Sihla, care e una din cele mai impresionante evocări, precum şi în toate celelalte versuri în care e evocată natura. E un univers fantastic: In el cele mai mici amănunţimi chiamă atenţia cititorului, căci se simte suflul realităţii şi marele elan al vieţii în toate tainele ei, care face să ne bată inima cu o stranie şi dureroasă putere. E o transpunere magică a realităţii, analoagă cu aceea la care aspirau romanticii decât cu alţi fetişi, cu alte obiecte însufleţite şi cu un sentiment sfâşietor de melancolie, de dorinţă, de deznădejde şi de stoicism, care este nota „Veacului tânăr" chiar în poemele care ca „Proletarul" şi Fierarul" amintesc glasul înaintaşilor şi m'au făcut să mă gândesc la poema lui O. Carp: „La ţară".

Am totuşi impresia citind acea subtilă şi originală proectare psihologică „Despărţirea" că evoluţia viitoare a d-lui G. Lesnea ne rezervă multe surprinderi.

* * *

Revenind la proză, „Ochii boschetelor" al d-lui Viţianu, a fost pentru mine o plăcută surprindere, de şi nu aş putea spune că această povestire schiţată în câteva pagini este un roman. Un inginer regăţean venit într'un oraş ardelenesc pentru a construi un tunel la calea ferată din localitate, e găzduit la un profesor de fizică şi chimie care are o nevastă foarte frumoasă. O iubire se naşte în sufletul celor doi: nevasta profesorului şi tânărul inginer regăţean. Dar iubirea e numai platonică — „Ochii boschetului" care în povestire simbolizează curiozitatea micului oraş de provincie, ca şi supravegherea neadormită a soţului, deşi acesta pleacă mereu la vânat şi nu ne este cunoscut de cât prin sunetul sec al cocoşului puştii pe care şi-o pregăteşte pentru vânat şi prin sclipirea rece a ochilor şi a zâmbetului său, care e reflexul oţelului dela puşca sa de vânat.

Inginerul deşi este iubit de Tilda, soţia profesorului, nu izbuteşte să devie amantul ei şi în această privinţă conflictul din sufletul ei nu ni este clar înfăţişat. Ea rămâne şi pentru noi ca şi pentru inginerul regăţean o fantomă în întunerecul nopţii. Este o barieră morală acea care o opreşte să cedeze pornirii pentru inginer, este acel „jurământ" la care vrea să facă aluzie în mod trecător în convorbirea ei cu inginerul, sau frica de soţul ei, despre care tot spune mereu iubitului ei că „Nu ştii ce om e! te-ar omorî", este o pornire profundă a naturii ei de femee cinstită? Atât personalitatea ei cât şi luptele sufleteşti prin care trece ne sunt absolut necunoscute. Inginerul primeşte de asemenea cu mult sânge rece această renunţare şi se consolează în destul de bine cu Rodovica, a cărei psihologie ne este mai bine cunoscută, pentru că e mai simplă şi mai concretă.

Interesantă e fără îndoială problema oraşelor şi a sufletului orăşenilor ardeleni destul de bine caracterizaţi în personagiile ce se întâlnesc regulat în ca'noul oraşului. Dar ele nu au nici un amestec în conflictul din casa profesorului. Conflictul însuşi este înlăturat printr'o stratagemă de vânătoare. Profesorul vânător avea o bufniţă pe care o dresase ca să sperie paserile cu ea la vânătoare. Această bufniţă apare tocmai în clipa când cei doi îndrăgostiţi erau să cadă învinşi de puterea patimii. „Doi ochi negri, păcură rotundă, iaduri căscate îl fulgerau cu suliţi otrăvite.

„Părea că ochii boschetului s'au apropiat, sunt aci la marginea de lângă scară a cerdacului".

Tilda leşină, iar inginerul calmat deodată, înţelege că paserea de pradă îi salvase viaţa şi mai mult de cât viaţa lui, liniştea unui cămin, onoarea unei femei.

D. Viţianu are o povestire plăcută, deşi ar trebui să lupte împotriva tendinţei de a întrebuinţa prea mult şi prea uşor neologismele. Ştie să puie pe picioare personagiile şi să le caracterizeze, dar pentru a ne interesa şi a ne face să luăm parte la evenimentele lor sufleteşti, ar trebui să le facă să trăiască sub ochii noştri clipă cu clipă. Povestirea le atinge abia aşa că ori ce dramatism şi ori ce emoţie este înlăturată; aventura care ar putea da oare care vigoare este iarăşi înlăturată. Deznodământul unui conflict sufletesc este încredinţat unei întâmplări care nu este în destul de zguduitoare pentru a impresiona ca sfârşitul să trezească ecou în sufletul nostru.

Sunt totuşi unele trăsături psichologice foarte juste. Scena dintre cele două femei Tilda, iubita ideală şi Rodovica, plăcerea materială, este emoţionantă şi condusă cu multă îndemânare. Asemene scenele dintre ţărancă şi inginer care erau greu de realizat, rămân în nota lor justă şi naturală fără a cădea în trivial şi cinism.

Ceiace face deosebită impresie în această povestire este marea putere de evocare a oraşului cu caracterul său atât de specific, cu viaţa lui milenară atât de strâns legată de stâna din munte unde pleacă orăşanul ardelean ca mânat de o putere invincibilă spre a se preînnoi. Apoi viaţa de acolo de sus cu atmosfera ei sufletească şi pitorescul ei unic, siluetele atât de just şi de caracteristic redate în câteva linii şi câteva cuvinte. In fine acele admirabile privelişti de pe podul de pe Somes în apusul soarelui.

„Sunete de clopote în cenuşiul înserării.

„Misa de seară.

„Umbre la capătul podului şi Rodovica se îndepărtează grăbită.

„Un moment de nesiguranţă şi impreciziune

„Nebuloasă. Schimbarea decorului.

„Apoi deodată luna. Zăpadă de aur. Râul sclipeşte de pietre scumpe. Lucrurile acoperite cu văluri negre. Pescarul care se reîntoarce ca o furnică rătăcită.

Calm. Linişte învăluitoare, din ce în ce mai întinsă, linişte care parcă se revarsă cu snopii de spumă argintie, lunecând în susul stăvilarului, unde apa doarme, doarme culcată pe spate"....

De remarcat asemene analogia dintre nostalgia dragostei şi nostalgia morţii, ca sfârşit suprem al visurilor pe care poetul le leagă pe amândouă, în acelaş extaz poetic. Moartea singură poate să împace năzuinţa noastră spre viaţa înmiită în puterile ei şi făgăduită de visele iubirii, cu reîntoarcerea noastră la clipele tainice, monotone, regulate, fără strălucire şi bine cunoscute sufletului nostru.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

„Scriitori"

A apărut o nouă revistă. Rostul ei? Mister. Poate de-aceia i s'a ales şi titlul simbolic „Sfinxul". Pe copertă, sub titlu, se anunţă „Literatură—Artă—Ştiinţă". Sub titlul interior numai: „Literatură—Artă". In cuprinsul revistei nu mai aflăm însă nimic din ceiace ni se făgăduise întâiu şi mai apoi. Asta înseamnă „excrocarea cetitorului", — ca să întrebuinţăm o expresie de care se foloseşte d. Radu Mislea în articolul „Misso-mania". (D. Radu Mislea califică astfel concursurile de frumuseţe organizate în mai toată lumea. Şi asta pentrucă... „unde sunt Narcişii?")

Ne-am întrebat: ce e artă, ce e literatură, ce e ştiinţă în rânduri de felul acesta?

„De a fost un vis,
Sau doar o nebunie,
Nu o vom *ştie* poate niciodată...".
(Alexandru Buiu, *Sensaţie)*

Sau:

„Zumzăitorul suflet îşi potoleşte stupul,
Tăcerea, cursă 'n sânge, îmi *armoneşte* trupul!"
(Radu Gyr, *Scară de totdeauna)*

Sau în schiţa „Generaţiile" de Al. Lascarov-Moldoveanu din care cităm:

„... Tramvaiul *îşi mergea cursa* obişnuită, *obsedantă* chiar şi pentru trupul lui de fier şi lemn. Ducea, *anonim*, oameni de *diferite vârste şi sex*, spre ţeluri, pe care el nu avea să le ştie niciodată...".

„... Pe când *discuţia tindea să devină publică*, vădind nestrămutatul adevăr că tramvaiul *închide totdeauna, virtual, în el, cele două păreri contrarii...*"

„Se *ajunsese tocmai la o uşoară tendinţă de aplanare* a conflictului, când privirea domnului de pe platformă, căzu pe o siluetă de femee, din stradă... *Fulgerător, îşi linse colţul drept al gurei*, încetă orice discuţie, — şi cu mănuşa ce-o ţinea, neglijent, în mână, făcu un semn discret... *Silueta îl văzu*, — şi-i trimise o privire fluidă şi chemătoare...".

„... Cu toată *puterea amintirei*, şi cu tot *efortul prezentului*, domnul care sări din mersul tramvaiului, căzu lat *pe* noroiul străzii. Pălăria *făcu explozie la zece metri*, — un galoş *naviga aierian*, cu *ţinte* necunoscute, — iar trupul celui căzut, împrumutând *momentan* agilităţi de minge, făcu, într'o clipă, *două sau trei* salturi mortale".

„*Tramvaiul, indignat şi dispreţuitor*, crezu că nu face să oprească la un asemenea ciudat spectacol, — *ci merse*, în cursă obişnuită, spre staţia următoare, legănându-se, de data aceasta, vesel, după cântecul liceenilor:

— Dacă-i prost, dacă-i prost, — ce să-i faci, ce să-i faci!?".

Ce să-i faci, când cineva *scrie* prost? — asta-i întrebarea care se impune la sfârşitul lecturii acestei schiţe. Se pare că direcţia revistei „Sfinxul" a răspuns anticipat la întrebarea noastră: „Să vie la noi. Paginile „Sfinxului" îi sunt la dispoziţie. Şi, ca să nu creadă că glumim, iată, noi directorii revistei publicăm tot aici".

Am citat mai sus versurile d-lui Buiu. Vom reproduce, ca model de stil, şi următorul pasaj din proza d-lui George Potra, colegul d-sale de direcţie.

„O lume întreagă de oameni de toate vârstele şi categoriile sociale roesc pe o distanţă nu prea mare, care se întinde din Bulevard până în Regală, pe *trotuarul din partea Automatului*, care e prea îngust *chiar dela natura lui* şi nu poate să strângă în marginile sale acest lung şi nesfârşit şir de oameni veseli şi expansivi, veniţi pentru o întâlnire, distracţie sau *aşa zis de „modă"*; fiindcă e ceva interesant şi amuzant pentru unii de a face câteva „ture" pe scumpa lor „Cale".

„Calea e plină pe *ambele trotuare* şi de multe ori lumea ajunge chiar până în mijlocul ei; aşa că circulaţia vehiculelor este împiedicată foarte mult.

„*Mesagerii* circulaţiei cu toate străduinţele lor nu pot convinge pe aceşti *clienţi* să se urce pe trotuar; deasemenea claxoanele automobilelor şi „hep-ul" birjarilor răsună în zadar şi numai din când în când câte o *aripă de automobil* proptită în spatele cuiva este *mai convingătoare ca să silească* pe acel izbit *să se urce imediat pe locul destinat lui*.

„Această masă de oameni care îşi târăşte alene paşii răscolind praful depus în straturi, adus din toate colţurile oraşului şi apoi ridicat în nori uşori prin „*ciorsăitul*" neîntrerupt; este înghiţit tot de aceia care l-au adus aşa de departe".

Interesant e că, în aceiaşi revistă, d. Paul I. Papadopol ţine să lămurească *Ce este un „scriitor"?* Nu cumva s'o fi gândit să ilustreze cu scrisul din paginile revistei „Sfinxul" definiţia „scriitorului?" — *J. B.*

Posta redacţiei

Sorin B. Rareş. — V'aţi prezentat la redacţie deunăzi cu trei poezii: „Cântec", „Nori de fum" şi „Sonet". V'am spus că versurile-s plagiate. Ne-aţi răspuns cu un calm şi cu o îndrăzneală, care vă promit succes în viaţă.

Poeziile „Nori de fum" şi „Sonet" sunt transcrise aproape *ad litteram* din Artur Stavri: „Poesii", 1894, Edit. „Tipografia Nouă", iar bucata „Cântec" este extrasă din poezia „Copila codrilor de tei" — cu unele modificări.

Astfel la d-voastră poezia e intitulată „Nori de fum", la Stavri — „In nori de fum". In versuri sunt numai două schimbări: „Dulci amintiri" (Stavri); „Sfinte amintiri" (Rareş), şi:

Lăsaţi să uit... A fost odată (Stavri)
De-aş uita ce-a fost odată (Rareş)

Poezia „Sonet" are în „versiunea" Rareş „încet-încet" în loc de „cătinel" la Stavri. Apoi d-voastră dedicaţi Sonetul: „Tatălui meu" (Chiar are să aibă bucurie părintele de-o poezie furată — dedicată lui de fiu-su!).

Imaginaţia d-voastră a luat însă curs liber în „Cântec".

Cităm din Stavri (pag. 134-135):

Nani, nani, fulg din soare,
Ingânat de-a undei larmă;
Aromit de dulce floare
A venit să mi te-adoarmă;
Nani, nani, fulg din soare.

Ingeraş din lumi senine,
Peste ochi mângîetori
Vine somnul, leneş vine;
Lin adormi, copil din flori,
Ingeraş din lumi senine.

Florinaş, blândă minune,
Florinel păun de munte,
Dormi, izvorul o să-ţi sune,
Flori te-or dezmierda pe frunte,
Florinaş, blândă minune.

Nani, nani, fulg din soare,
Ingânat de-a undei larmă;
Aromit de dulce floare
A venit să mi te-adoarmă;
Nani, nani, fulg din soare.

Reproducem şi poezia „d-voastră":

Nani, nani, fulg din soare,
Au venit să mi te-adoarmă
Aromiri de albă floare
Şi a undei dulce larmă;
Nani, nani, fulg din soare.

Ingeraş din lumi senine,
Peste ochi — grăunţi de raze —
Cald — molatic, somnul vine...
Leagăn ţi 'mpletesc din vraje
Ingeraşi din lumi senine.

Florinel, copil minune
Florinaş, păun de munte,
Dormi, poveşti isvoru-ţi spune,
Flori te-or dezmierda pe frunte
Florinel, copil minune.

Nani, nani, fulg din soare,
Au venit să mi te-adoarmă
Aromiri de albă floare
Şi a undei dulce larmă,
Nani, nani, fulg din soare.

Domnule Sorin B. Rareş — noroc că ţi-ai pus pseudonim! Păzeşte-te numai să nu te afle tataia. Că n'ai să mai transcrii poezii cât îi trăi...

Ştiinţă şi poesie

Entomologiştii au dovedit că între ştiinţă şi poezie nu e nici o antinomie. Intre alţii, entomologistul Fabre a arătat cu prisosinţă aceasta, descriind viaţa curioasă, organizată şi minunată a insectelor. Flamarion a dovedit aceiaş idee, prin scrierile sale de astronomie. Orice gândire de altfel, nu e lipsită de farmecul inefabil al poesiei, atunci când exprimă un adevăr etern.

Cele de mai sus, nu sunt însă de cât un mic preambul la cartea lui Marcel Roland, intitulată: „Les musiciens de l'été, ou essai sur les insectes chanteurs", apărută de curând la Riedler, Paris. Marcel Roland, urmând pilda lui Fabre, îmbină într'adevăr ştiinţa cu poesia, — în această mică lucrare a sa, savuroasă prin frăgezimea stilului şi extrem de interesantă prin noutatea temei. De altfel, scriitorul Marcel Roland nu e la începutul unor astfel de încercări. Am vorbit mai de mult aci, în „Adevĕrul literar", despre o altă carte a sa: „Tableau de Lilliput, ou essai sur les infusoires". Aceiaş preocupare şi în acest tablou al vieţii infuzorilor, de a îmbina poesia cu ştiinţa. Pare că entomologiştii înamoraţi de obiectul studiului lor, nu pot proceda în altfel, în comunicarea rezultatului cercetărilor lor anevoioase.

Cine sunt cântăreţii verii? Câteva insecte: în primul rând greerele (la cigale, le grillon), şi lăcusta. Toate aceste insecte au fost dotate de natură cu organe care percep sunetele, iar sunetele le produc prin frecarea antenelor. Dar de ce cântă greerele? In ce scop? Inainte de a răspunde la această întrebare, Marcel Roland voieşte să micşoreze puţin, prin informaţiile pe care ni le dă, dispreţul pe care noi modernii îl avem faţă de această insectă. Mijlocul cel mai sigur e să ne amintească de marea consideraţie pe care Grecii o aveau pentru talentul musical al greerului. „Homer, Hesiod, mai târziu Anacreon, au celebrat virtuositatea cântecului greerului. Pentru a se bucura în voie de cântecul lui, atenienii îl închideau în colivii. Femeile şi-l puneau în coafură şi îl purtau sub forma unor bijuterii de aur. Monedele grecilor sunt ornate cu efigia greerului şi una din emblemele muzicii în Grecia, este o liră cu un greere deasupra". S'ar părea din această pricină, că Grecii au avut o altă părere despre muzică, decât noi modernii. Lucrul nu poate să fie totuş aşa. Oamenii care au clădit Partenonul, spune Marcel Roland, oamenii care au fost contemporanii lui Pericle, Phidias, Socrate, Eschile, — nu au putut avea o idee atât de mediocră despre muzică. Este deaceia mai probabil că greerele, în Grecia, avea adevărate însuşiri de cântăreţ.

Marcel Roland a verificat ideia. A încercat să educe pur şi simplu, insecta. Teoria engramelor a lui Semon i-a servit de călăuză psihologică. Substanţa nervoasă joacă rolul unui disc fonografic, pe care se imprimă impresiile. Acestea se imprimă definitiv, dacă le repetăm. In ce priveşte greerele, le repetăm cu o minavetă. Greerele va sfârşi în cele din urmă să modeleze sunetele sale după acelea ale minavetei.

Sunetele greerului nu vor mai fi aşa de stridente, cum sunt de obiceiu. Putem să spunem că insecta a fost educată musical. Greerele nu-şi va păstra însă însuşirea dobândită, spre a o transmite urmaşilor săi (ideia de retromutaţiune). Care e explicaţia fenomenului? Marcel Roland îl găseşte în faptul că greerele nu cântă decât când e soare. Când e vremea închisă, ploioasă, el tace. Greerele are nevoie de raze ultraviolete pentru a cânta. Climatul Eladei i-a fost cel mai priincios. Climatul Europei nu-i prieşte. Deaceia educaţia lui muzicală nu poate aavea decât o valoare de moment, atât cât ţine viaţa greerului în aerul liber, plin de soare.

In ce priveşte lăcustele, acestea cântă noaptea. (Urechile lor, ne spune Marcel Roland, sunt aşezate pe primul inel al abdomenului, la rădăcina fiecărei aripi. „Urechi adevărate, constituite dintr'o mică peliculă, timpanul, fixată pe un cadru de chitină, substanţă dură care formează îmbrăcămintea generală a insectei").

Dar şi greerul (la cigale, le grillon) şi lăcusta cântă pentru aceIaş motiv, pentru care cântă şi păserile: sgomotul insectelor nu e decât strigătul lor de dragoste. In acelaş timp, strigătul lor e izvorît şi din elanul pe care îl simte fiinţa în genere de a-şi exprima viaţa. Fiinţa îşi exprimă viaţa prin strigăt, prin cântec. Printr'un imn către soare, de cele mai adeseori. — *i. br.*

Dedicaţiile

Benjamin Cremieux publică în „Candide" din 12 Martie, 1931, un articol asupra dedicaţiilor. Dedicaţia, — spune d. Cremieux, — e strâns legată de literatură.

De altfel aşa a fost întotdeauna.

A dedica o carte însemna un omagiu adus persoanei care primea cartea odată cu cele câteva rânduri scrise de autor.

Astăzi, a dedica o carte înseamnă să imprimi numele persoanei care primeşte dedicaţia pe toate volumele.

Până la revoluţie, cărţile în genere erau dedicate oamenilor influenţi.

Odată cu romantismul, lucrurile s'au schimbat.

Scriitorii încep să-şi dedice operele persoanelor pentru care aveau o deosebită admiraţie. Asta din cauză că scriitorul nu mai depinde de un singur om influent, ci de gustul publicului.

Dedicarea cărţilor începe să devie mai rară cu cât se înmulţeau mai mult exemplarele semnate de autor.

In sec. 19, scriitorul dă cartea sa celor ce i-ar putea-o răspândi; el o va da confraţilor, criticilor şi femeilor, care i-ar putea populariza opera prin mulţimea şi calitatea relaţiilor lor.

In conţinut, dedicaţia era în genere conformă spiritului parizian.

Autorul cel mai sobru găsea cuvinte uşoare şi glumeţe pentru dedicaţie.

Dedicaţia în versuri era mult uzitată.

Cu timpul această trăsătură caracteristică a dedicaţiei dispare.

Cele câteva rânduri sunt scrise în grabă, cu o scriere puţin îngrijită.

Dedicaţia decade; ea devine simplă negustorie. Autorul dă o serie limitată din dedicaţiile sale într'un colţ de librărie, pentru ca vânzarea volumului să-i fie uşurată.

Aşa dar, dedicaţia care s'a născut şi s'a desvoltat într'o epocă fericită, a decăzut în decursul timpului, până ce a devenit o simplă afacere de publicitate.

Suntem departe de gestul spontan al autorului, astăzi este o colaborare a autorului pentru lansarea operei sale. In felul acesta autorul are obligaţia să se amestece în nimicurile comerciale, altă dată în sarcina editorului.

O dovadă evidentă a lipsei de respect, pe care o are epoca noastră pentru tot ce e spiritual şi mai cu seamă cultul ce are pentru cantitativ. — **Z. N.**

Curierul literar

In curând vor apare două volume nouă de André Maurois: un roman şi un studiu critic despre Turghenev.

Volumul „*Turghenev*" conţine conferinţele pe care Maurois le-a ţinut anul trecut la Paris despre marele scriitor rus.

* * *

In Anglia face mare vâlvă un volum întitulat „*Fostul Iesuit*", semnat E. Berret. Autorul a fost timp de 30 de ani preot în Irlanda. In ultimul timp a părăsit ordinul iezuiţilor şi acum povesteşte despre îndelungata sa activitate ca preot.

* * *

La Milano a apărut prima biografie mare a lui D'Annuzio. Autorul, Angelo Sodini, va primi probabil premiul de 50.000 lire, care a fost donat de către un admirator anonim al poetului italian.

* * *

In curând va apărea într'o mare editură germană o importantă lucrare istorică a profesorilor ruşi A. M. şi E. M. Kulişer despre „*Războaie şi emigraţia populaţiilor*".

Mărunte

— „*Dragoste şi moarte în provincie*" romanul d-lui *Sergiu Dan*, apare Joi 26 Martie în editura „Cugetarea".

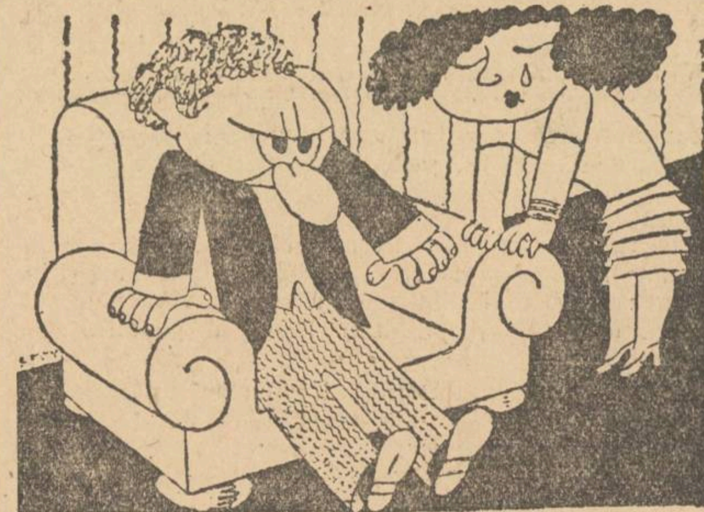
— Zilele acestea va apărea volumul: „*Curs de Cinematograf*" de *D. I. Suchianu*. Cuprinsul acestui volum este complect inedit. Nu este o reunire de cronici, ci un adevărat curs de estetică, aplicată la Cinematograf. De altfel, iată tabla de materii:

Adjectivul „cinematografic". — Alfabetul filmului. — Titlu, subiect şi anecdotă. — Unităţi de frumuseţe. — Viteza unui film. — Jocul şi interpreţii. — Frumuseţe fizică şi frumuseţe artistică. — Cum se măsoară frumuseţea.

Astfel conceput, acest volum nu samănă cu nimic din ce s'a scris până acum în literatura cinematografului.

Cartea are 32 de fotografii „hors texte".

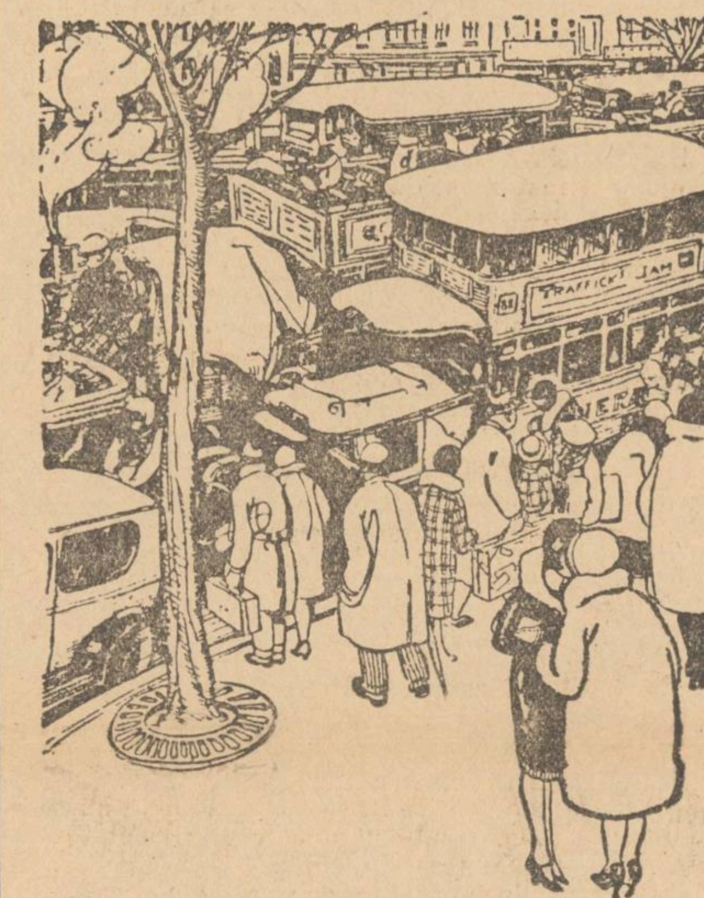
Justificare

— Nu au trecut nici trei luni de când ne-am luat şi ai şi încetat să mă mai iubeşti.

— Nu-ţi spusesem mai dinainte că nu-mi plac femeile măritate?

Circulaţia

— *Au revoir*, dragă. Bună traversare!

Reproşuri

— Nu mă săruţi decât când îmi ceri bani...
— Şi nu crezi că asta se întâmplă destul de des?..

Citiţi azi:
LECTURA No. 320
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
VALTHER RATHEANU
ADAMAH, — FRUMOASA cea RECE
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11